

გუნძთა ქვუბი

ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა,
გამოკვლევა, ლექსიკონი და საძიებლები დაურთო

ციალა ჭურციკიძემ

„განძთა ქვაბი“ (ქართული თარგმანის მიხედვით – „ქუაბი საგანძური“, ტექსტი, V,17) აპოკრიფული მწერლობის ერთ-ერთი უძველესი და უმნიშვნელოვანესი ძეგლია. იგი ბიბლიის (ძველი და ახალი აღთქმის) თავისებურ ეგზეგეზას წარმოადგენს, აპოკრიფული მასალით უხვად გაჯერებულს. III ს-ში სირიულ ენაზე შექმნილი ეს თხზულება ბერძნულად არ არსებობს. ქართული თარგმანი არაბულიდან მომდინარედაა მიჩნეული.

ქართველ მწიგნობართა შორის „განძთა ქვაბის“ ავტორიტეტულობას მოწმობს ის ფაქტი, რომ იგი ერთ-ერთ წყაროდ გამოუყენებია ქართველ ისტორიკოსს „ქართლის მოქცევის“ ქრონიკაში.

„განძთა ქვაბის“ კრიტიკული ტექსტი, მცირე გამოკვლევითურთ, პირველად დაიბეჭდა 1973 წელს (La caverne des trésors, Version georgienne, éditée par Ciala Kurcikiđse; Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium; Scriptorum Iberici, tomus 23, Lovanii, in Aedibus E. Peeters, 1993). წინამდებარე გამოცემისათვის ნაშრომი საფუძვლიანად გადამუშავდა.

მეორე გადამუშავებული გამოცემა

რედაქტორი – ექვთიმე კოჭლამაზაშვილი

© ციალა ქურციკიძე – 2007

ISBN 978-99940-68-28-9

ჩემი ძმის – ვახტანგ ქურციკიძის
ნათელ ხსოვნას ვუძღვნი ამ წიგნს

„განძთა ქვების“ ძველი ქართული ვერსია

ქრისტიანული მწერლობის ისტორიაში კარგადაა ცნობილი აპოკრიფული თხზულება, რომელსაც „განძთა ქვებს“ უწოდებენ (ფრანგ. La Caverne des Trésors). თხზულება წარმოადგენს სხვადასხვა აპოკრიფისა და ბიბლიის სხვადასხვა ეპიზოდის, კომენტარისა და ლეგენდის (როგორც ძველი, ასევე ახალი აღთქმიდან) კომპილაციას. შექმნილია სირიულ ენაზე, თარგმნილია არაბულ, ეთიოპურ, კოპტურ, და ქართულ ენებზე, მიუთითებენ მისი არსებობის შესახებ სომხურ ენაზეც.

თხზულების სახელწოდებას „განძთა ქვებს“ საფუძვლად უდევს თხზულებისაკვე ერთი ადგილი, სახელდობრ, V თავის 15-17 მუხლების ტექსტი, რომელიც ქართული თარგმანის მიხედვით ამგვარად იკითხება:

„და შთავიდა ადამ მთისა მისგან სამოთხისა მწუხარებითა დიდითა და პოვა ქუაბი მთისთავსა ქუეყანისასა.

და შევიდეს ადამ და ევა და დაიფარნეს მუნ შინა.

და იყვნეს წუთ ქალწულ და შეუხებელ ურთიერთას. და ვითარცა უნდა ადამს შესლვად ევაჲსა, გამოვიდა და შეკრიბა გარემომას სამოთხესა ოქროჲ და გუნდრუკი და მური, და შეიღო მის შთან ქუაბსა მას შინა და თქუა, რაჲთა იყოს ადგილი იგი სალოცველი მისდა და ძეთა მისთა, და უწოდა „ქუაბი საგანძური“ – V, 15-17.

სირიული ტექსტის შემცველ ზოგიერთ ხელნაწერში თხზულების ავტორად იხსენიება ეფრემ ასური. ეფრემ ასურია თხზულების ავტორი ქართული თარგმანის მიხედვითაც. სამეცნიერო ლიტერატურაში ეფრემის ავტორობას არავინ აღიარებს. ზოგ მკვლევარს იგი ეფრემის სკოლიდან გამოსული ავტორის კუთვნილებად მიაჩნია, ზოგი კი იმ აზრისაა, რომ, პირიქით, ამ თხზულებას უნდა მოეხდინა გავლენა ეფრემ ასურზე, სხვა მკვლევრების აზრით, ეფრემი უნდა იყოს ავტორი „განძთა ქვაბის“ იმ ნაწილისა, სადაც მოთხრობილია ე. წ. „ნათესავთა“ (ტომთა) გენეალოგიის შესახებ.

ასევე სხვადასხვა აზრი არსებობს თხზულების შექმნის ადგილის შესახებაც. ზოგი მეცნიერის აზრით, „განძთა ქვაბი“ დაიწერა ჩრდილო მესოპოტამიაში – ედესაში ან ნიზბინში, სხვების მიხედვით, თხზულება უნდა შექმნილიყო ეგვიპტურ სამონასტრო გარემოში, რადგან შეიცავს ეგვიპტის სამონასტრო ცხოვრების ნიუანსებს.

რაც შეეხება თხზულების დაწერის დროს, თვლიან, რომ იგი შედგენილი უნდა იყოს არა უგვიანეს III საუკუნისა, იმ დროს, როდესაც ჯერ კიდევ არ იყო ცნობილი პეშიტას ტექსტი.

დღეისათვის გამოცემულია „განძთა ქვაბის“ სირიული, არაბული და ქართული ტექსტები, ეთიოპური, კობტური და სომხური თარგმანების ფრაგმენტები.

სირიული ტექსტის რამდენიმე გამოცემა არსებობს. პირველად იგი გამოსცა კ. ბეცოლდმა გერმანული თარგმანითურთ 1882 წელს. 1888 წელს იმავე ბეცოლდმა გაიმეორა 1882 წლის გამოცემა, რომელსაც დაუმატა არაბული თარგმანიც.¹ ამ ტექსტის ახალი გამოცემით (1928 წ.) რიესლერმა ბეცოლდის გამოცემა გააუზოგოხეს.² სირიული ტექსტი გამოიცა ინგლისური თარგმანითურთ 1927 წელს.³

1 Bezold, C. Die Schatzhöhle, Leipzig, 1888.

2 Riessler, P. Die Schatzhöhle, dans Altjüdisches Schrifttum ausserhalb der Bibel, Heidelberg, 1928.

3 Wallis Budge, E.A. The Book of the Cave of treasures. Londres, 1927.

არაბული თარგმანი, რომელიც 750-760 წლებით თარიღდება, გამოცემულია ორჯერ: პირველად ბეცოლდის მიერ (1888 წელს); მეორედ იტალიური თარგმანითურთ ბატისტასა და ბაგატის მიერ 1979 წელს.¹

სირიული ტექსტის ბოლო კრიტიკული გამოცემა ეკუთვნის სუ-მინ რის. მან მეცნიერულად შეისწავლა რამდენიმე ხელნაწერის მიხედვით და 1987 წელს გამოაქვეყნა „განძთა ქვაბის“ ტექსტის ორი რედაქცია (Or და Oc).² მანვე იმავე 1987 წელს გამოაქვეყნა სირიული ტექსტიდან მის მიერვე შესრულებული ფრანგული სიტყვასიტყვითი თარგმანიც.³

რაც შეეხება „განძთა ქვაბის“ ქართულ თარგმანს, პირველ რიგში უნდა აღვნიშნოთ, რომ მას სხვა ენებზე დაცული ტექსტებისაგან განსხვავებით ვრცელი სათაური აქვს: „თქუმული წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფრემისი: თარგმანებაჲ დაბადებისათჳს ცისა და ქუეყანისა და ადამისთჳს, ვითარ მიცვალეს გუამი მისი და დამარხეს გოლგოთას, და ცვალებაჲ ნათესავთაჲ, ვითარ ვპოვეთ ნათესაობაჲ ქრისტესი ჯორცითა, ვითარ წერილ არს სახარებასა ლუკას თავსა, ადამისითგან, ყოველთა მამისა, ვიდრე ქრისტესამდე, უფლისა და ღმრთისა ჩუენისა (პირველად ზოლო ესე თარგმნა წმიდამან მამამან ჩუენმან ეფრემ) და შობაჲ მამათ-მთავართაჲ ადამისითგან ვიდრე ქრისტესამდე, მაცხოვრისა და ღმრთისა“.

ქართული თარგმანი გამოცემულია ორჯერ: პირველად ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ ე.წ. მარიამისეულ „ქართლის ცხოვრების“ ტექსტთან ერთად,⁴ ხოლო მეორედ ჩვენ

1 Battista A, Bagatti B, la Caverna dei Tesori, Ierusalem, 1979.

2 la Caverne des Trésors, Les deux recensions syriaques, editee par Su-Min Ri, Lovanii in aedibus E. Peeters, 1987.

3 მეორდება სირიული გამოცემის სათაური. ცნობები „განძთა ქვაბის“ შექმნის დროისა და ადგილის, მისი თარგმანებისა და გამოცემების შესახებ მოცემულია სუ-მინ რის მიერ გამოცემულ ზემოთ დასახელებულ „განძთა ქვაბის“ ფრანგული თარგმანის შესავალ წერილში.

4 ქართლის ცხოვრება, მარიამ დედოფლის ვარიანტი, გამოცემული ეთაყაიშვილის რედაქტორებით, თბილისი, 1906. გვ. 786-845.

მიერ.¹ ჩვენ მიერ მომზადებული ტექსტი ფრანგულად თარგმნა და გამოსცა ჟან-პიერ მაემ.²

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ე. თაყაიშვილმა უფრო მოგვიანებით (ემიგრაციიდან დაბრუნების შემდეგ) ეს აპოკრიფი გამოსაცემად მოამზადა A 153 ხელნაწერის მიხედვით, რომელსაც ვარიანტები გაუწყო S 30 ხელნაწერის ტექსტიდან, მაგრამ, სამწუხაროდ, ამ ნაშრომის დასრულება მკვლევარს აღარ დასცალდა.³

ქართული „განძთა ქვაბის“ ხელნაწერები და თარგმანთან დაკავშირებული ისტორიულ-ფილოლოგიური საკითხები

„განძთა ქვაბის“ ქართულმა თარგმანმა ჩვენამდე რვა ხელნაწერით მოაღწია. ეს ხელნაწერებია (ჩამოთვლით ქრონოლოგიური თანამიმდევრობით):

1. ქუთაისის სახელმწიფო-ისტორიული მუზეუმის ფონდის №128.⁴

2. კ. კეკელიძის სახ. ხელნაწერთა ინსტიტუტის A ფონდის №153.⁵

3. ამავე ინსტიტუტის S ფონდის №30.⁶

4. პეტერბურგის ნაციონალური ბიბლიოთეკის ხელნაწერთა

1 Corpus Scriptorum christianorum orientalium, Scriptores iberici, tomus 23. La caverne des trésors, version georgienne, éditée par Ciala Kurcikidze, Iovanii, in Aedibus E. Peeters, 1993.

2 Corpus Scriptorum Cristianorum orientalium, Scriptores iberici, tomus 24. La caverne des Trésors, Version georgienne, traduite par Jean - Pierre Mahée, Iovanii, in Aedibus E. Peeters, 1992.

3 იხ. კ. კეკელიძის სახ. ხელნაწერთა ინსტიტუტის ე. თაყაიშვილის პირადი საარქივო ფონდი, საქმე № 58.

4 ქუთაისის სახელმწიფო ისტორიული მუზეუმის ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. I. 1953 გვ. 285-286.

5 ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა. ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტ. 12, თბ., 1976, გვ. 212-215.

6 ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების (S) კოლექციისა, ტ. I. თბ. 1959, გვ. 41-45.

ფონდის იოვანე ბატონიშვილისეული კოლექციის №10.¹

5. ხელნაწერთა ინსტიტუტის H ფონდის №433.²

6. ხელნაწერთა ინსტიტუტის იმავე H ფონდის №881.³

7. გიორგი ლეონიძის სახ. საქართველოს ლიტერატურული მუზეუმის №3.⁴

8. საქართველოს სახელმწიფო ისტორიული არქივის №784.⁵

ქუთ. 128 და A 153 ხელნაწერები გადაწერილია ნუსხახუცური ხელით, დანარჩენები — მხედრულით. ამ ხელნაწერებიდან ყველაზე ძველი ქუთ. 128 უთარიღია. მას პალეოგრაფიული ნიშნების მიხედვით XV-XVI საუკუნეებით ათარიღებენ. ასევე უთარიღია და მხოლოდ პალეოგრაფიული ნიშნებით აკუთვნებენ XVII საუკუნეს A 153 ხელნაწერსაც. S 30 წარმოადგენს „ქართლის ცხოვრების“ შემცველ ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ხელნაწერს. „განძთა ქვაბის“ ტექსტი „ქართლის ცხოვრებას“ წინ უძღვის. ხელნაწერის გადაწერის თარიღად ითვლება 1633-1646 წ.წ. ფიჭრობენ, რომ იგი უნდა გადაეწერათ ქართლის დედოფლის მარიამის († 1682 წ.) ბრძანებით (იყო როსტომ მეფის მეუღლე — 1632-58 წწ.). მარიამ დედოფლის პატივისცემით ამ ხელნაწერს მარიამისეულ „ქართლის ცხოვრებას“ უწოდებენ. გადამწერი ცნობილი არ არის. როგორც ვიცით, დღეისათვის დადგენილია, რომ S 30 ხელნაწერი წარმოადგენს არა მარიამისეულ „ქართლის ცხოვრებას, არამედ მარიამისეული „ქართლის ცხოვრების“ პირს.⁶

1 ხელნაწერი აღწერილი აქვს მ. ქავთარიას. აღწერილობა გამოქვეყნებული არ არის.

2 საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია), ტ. I, თბ., 1964, გვ. 321-322.

3 იქვე, ტ. II, თბ. 1951, გვ. 251-253.

4 ლიტერატურის მატთანე, წიგნი 5, ნაკვეთი მეორე, ხელნაწერთა აღწერილობა, შედგენილი ივ. ლოლაშვილის მიერ, თბ., 1949, გვ. 7-9.

5 ხელნაწერი აღწერილი აქვს ც. კახაბრიშვილს, აღწერილობა გამოქვეყნებული არ არის.

6 ცილა ქურციკიძე, „ქართლის ცხოვრების“ მარიამისეული ხელნაწერის შესახებ, მაცნე, ენისა და ლიტერატურის სერია, თბ. 1993, №3-4, გვ. 109-122.

ასე რომ, მისი დათარიღება 1633-1646 წლებით ზუსტი არ არის და მას წლების გარკვეული რაოდენობა ამორებს ნამდვილი მარიამისეული ხელნაწერისაგან.

ლენინგრადული ხელნაწერი № 10 გადაწერილია XVIII საუკუნის პირველ ნახევარში ცნობილი გადამწერის გიორგი მაჩაბლის მიერ მოსკოვში (გიორგი მაჩაბელი XVIII საუკუნის მოღვაწეა. იგი ირიცხებოდა მეფე ვახტანგ VI-ის ამაღლაში, რომელიც ემიგრანტად ცხოვრობდა 1725-1737 წლებში რუსეთში). „განძთა ქვაბის“ სათაურსა და ტექსტს შორის გადამწერის ხელით სინგურით წერია: „დაიწერა გიორგი მაჩაბლის კელითა“. პეტერბურგის №10 ხელნაწერიც „ქართლის ცხოვრების“ ხელნაწერის დასაწყისს ნაწილს უნდა წარმოადგენდეს (ამ საკითხზე იხ. ქვემოთ).

დანარჩენი ოთხი ხელნაწერი XIX საუკუნისაა.

H 433 და H 881 ხელნაწერები თარიღიანებია. პირველი გადაწერილია 1842 წელს, მეორე 1853 წელს. პირველი დიაკონ ბასილის მიერ, მეორე კი სვიმონ ქორქაშვილის მიერ. ამაზე მეტყველებენ ამ ხელნაწერთა ანდერძები:

H 433, 150r: „ღმერთო, აცხოვნე წიგნისა ამის დამწერი, ყოვლად უღირსი დიაკონი ბასილ. აღიწერა ქრისტეს აქეთ ჩწყბ (1842) წელსა, აგვისტოს ღ-სა, საირმის მონასტერსა შინა“.

H 881, გვ. 46: „ერთი წიგნი ესე ვიხილე ადამ და ევასისა სამოთხით გამოსლვისა, ვისურვე და გადმოვსწერე მე, ცოდვილმან და უბადრუკმან სვიმონ ქორქაშვილმა. და იქნება შეცდომა რამე იხილვით, გთხოვთ, რომ მომიტეოთ და ბრძანებდეთ შენდობასა სულისა ჩემისასა, რათა ყოვლად მოწყალე ღმერთმან თქუენცა მოგიტევენეს ცოდვანი თქუენნი. ჩწყბ (1853) წელსა, მარტის იგ-სა (13)“.

პალეოგრაფიული ნიშნებით XIX საუკუნეს მიეკუთვნება არეთვე გიორგი ლეონიძის სახ. საქართველოს ლიტერატურული მუზეუმის № 3 და საქართველოს სახელმწიფო ისტორიული არქივის № 787 უთარიღო ხელნაწერები.

ქუთ. 128, A 153, H 881, ლიტ. მუზ № 3 და სახელმწიფო

არქივის № 784 ხელნაწერები ერთგვაროვანი კრებულებია. შეიცავენ ერთსა და იმავე თხზულებებს ერთი და იმავე თანამიმდევრობით. სულ 12 თხზულებაა. რაც შეეხება H 433 ხელნაწერს, მასში 12-ის ნაცვლად გვაქვს მხოლოდ პირველი შვიდი თხზულება.

ჩამოვთვლით ამ თხზულებებს A 153 ხელნაწერის მიხედვით:

1. საკითხავი ადამ და ევასი სამოთხით გამოსლვისა.

2. თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფრემისი, თარგმანებად დაბადებისათჳს ცისა და ქუეყანისა და ადამისთჳს, ვითარ მიცვალეს გუამი მისი და დამარხეს გოლგოთას, და ცვალება ნათესავთა, ვითარ ვპოვეთ ნათესავობად ქრისტესი ჟორცითა, ვითარცა წერილ არს სახარებასა ლუკას თავსა ადამისითგან, ყოველთა მამისა, ვიდრე ქრისტესამდე, უფლისა და ღმრთისა ჩუენისა, პირველად ხოლო ესე თარგმანა წმიდამან მამამან ჩუენმან ეფრემ. და შობად მამათმთავართა ადამისითგან ვიდრე ქრისტესამდე, მაცხოვრისა და ღმრთისა.

3. სიბრძნისაგან ფილოსოფოსთაჲსა.

4. სიბრძნისაგან პლატონ ფილოსოფოსისაჲ.

5. სწავლა წმიდისა იოანე ოქროპირისა ლ^ა, ვითარმედ არა ჯერ-არს უზომოდ გლოვა მიცვალებულთათჳს, არამედ გულსმოდგინედ გლოვითა მკურვალითა ლოცვაჲ და ვედრებაჲ მათთჳს ღმრთისაჲ მიმართ და ჟამისწირვა და მიცემა გლახაკთა საქმარისა მათისაგან.

6. წმიდისა და ნეტარისა მოციქულთა თავისა ჰავლესი, რომელმან სახედ მზისა მოვლო და განანათლა ყოველი ქვეყანაჲ, რომელი სულისა მიერ წმიდისა აღტაცებულ იქმნა სამოთხედ და აღიწია სამ ცამდე, და ესმნეს სიტყვანი უთქმელნი და იხილნა საყოფელნი მართალთა და ცოდვილთანი.

7. კითხვა-მიგებაჲ იესუსი და განრღუეულისაჲ.

8. თქმული მისივე, მოწყალებისათჳს მდიდრისა და ლაზარესთჳს გლახაკისაჲ.

9. თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა შიშისათჳს ღმრთისა და სინანულისაჲ.

10. წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა იოანე ოქროპირისაჲ, თქმული მოთმინებისათჳს და ამის სოფლისა აღსასრულისათჳს და მოსლვისათჳს უფლისა ჩუშნისა იესუ ქრისტესა მეორედ განსჯად ცხოველთა და მკუდართა, წიგნის კითხვისათჳს და დაყულებისა.

11. თქმული მისივე, სინანულისათჳს.

12. თქმული მისივე, დაყულებისათჳს.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ამ თხზულებებს ამავე სათაურებით (უმნიშვნელო ვარიაციებით) და ამავე თანამიმდევრობით შეიცავს ამ ჯგუფის ყველა დანარჩენი ხელნაწერი (H 433-ის თავისებურებაზეც უკვე ითქვა). სხვათა შორის, ჩვენთვის უცნობია, რა პრინციპითაა გაერთიანებული სხვადასხვა ხასიათის ეს თხზულებები ამ კრებულებში.

ყველა ხელნაწერში, პირველ და მეორე საკითხავებს შორის („საკითხავი ადამ და ევასი სამოთხით გამოსლვისაჲ“ და „თქმული... ფრემისი, თარგმანებაჲ დაბადებისათჳს ცისა და ქუეყანისა...“) მოთავსებულია აპოკრიფის რაობის შესახებ ცნობილი ფრაზა: „ამა წიგნსა ეწოდების ბერძულად აპოკალიფსა, რომელ არს სამოდროთა კითხვა, არა ყოვლისა ერისა საანჯმნო ყოფა უცებთა და უმეტართა, არამედ მეცნიერთა, ვითარცა რჯულისკანონი“.

პირველი საკითხავიც აპოკრიფია და მეორეც, ამიტომ იგი ერთსავე შეიძლება ეხებოდეს და მეორესაც. H 433 ხელნაწერში კი იგი აშკარად „განძთა ქვაბის“ ტექსტს უნდა მიემართებოდეს, რადგან ადამ და ევას სამოთხით გამოსლვის აპოკრიფისაგან ამ ფრაზას საკმაოდ მსხვილი ხაზი ყოფს, „განძთა ქვაბის“ ტექსტი კი უშუალოდ მოსდევს მას.

რომელ თხზულებასაც არ უნდა ეხებოდეს აღნიშნული შენიშვნა, როგორც ადრეც ვწერდით, ერთი აშკარაა, იგი აპოკრიფის შეფასებაში იმ საზოგადოებრივი წრის პოზიციას ავლენს, რომელიც თვლიდა, რომ აპოკრიფი არ შეიძლებოდა ეკითხა ყველას, მით უფრო „უცებთა და უმეტართა“. მისი წამკითხველნი, „სჯულისკანონის“ მკითხველთა მსგავსად, „მეცნიერნი“ უნდა

ყოფილიყვენ.¹

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ერთი და იმავე თხზულებების შემცველი ეს ექვსი ხელნაწერი ერთი და იმავე ტიპის კრებულებაა. საგანგებო შესწავლის გარეშე ძნელია იმის თქმა, მომდინარეობენ თუ არა ისინი ერთმანეთისაგან (ამას ალბათ შემდგომი კვლევა დაადგენს), მაგრამ მათი წინაპარი როგორც შედგენილობის, ისე ტექსტების რედაქციულობის თვალსაზრისითაც რომ ერთი და იგივე კრებული უნდა იყოს, ეს ცხადია. ამას ადასტურებს აღნიშნულ ხელნაწერებში დაცული პირველი ორი თხზულების („ადამის ცხოვრებისა“ და „განძთა ქვაბის“) ტექსტობრივი შესწავლა. ექვსსავე ხელნაწერში ეს ორი ტექსტი ერთი რედაქციისაა.

რაც შეეხება S 30-სა და პეტერბურგის ნაციონალური ბიბლიოთეკის, იოვანე ბატონიშვილის კოლექციის № 10 ხელნაწერს, ისინი სხვა ტიპის ხელნაწერებია.

S 30, როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, „ქართლის ცხოვრება“, თუმცა საკუთრივ „ქართლის ცხოვრების“ ტექსტი აქ 52-რ-ზე იწყება. 1-51 ფურცლები ხელნაწერში ორ აპოკრიფს უჭირავს: ჩვენთვის საინტერესო „განძთა ქვაბის“ ტექსტს (1r-48v) და აპოკრიფს შიშველ-მართალთა შესახებ სათაურით: „წმიდისა და ღმრთივ განბრძნობილისა დიდისა ბასილისი თხრობა ეკველოს მიმართ, მოძღურისა თუსისა, შიშველ-მართალთათუს და ქუეყნისა საზომისათუს“.²

აქვე, „განძთა ქვაბისა“ და „შიშველ-მართალთას“ ტექსტებს შორის, მოთავსებულია ერთგვერდიანი, უსათაურო სტატია (48v-49v), რომელიც გარკვეულ ცნობებს გვაწვდის იოვანე ნათლის-

1 შდრ. ადამის აპოკრიფული ცხოვრების ქართული ვერსია, ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო ც. ქურციკიძემ, თბ. 2003, გვ. 12.

2 აღნიშნული აპოკრიფი საგანგებოდ შეისწავლა და ვრცელი გამოკვლევითურთ გამოსცა კ. კეკელიძემ. იხ. კ. კეკელიძე, გიმნოსოფისტები ძველ ქართულ ლიტერატურაში: ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, II, თბ. 1945, 108-129.

მცემელსა და მარიამ ღმრთისმშობელზე.¹

პეტერბურგის № 10 ხელნაწერი სულ 37 ფურცლისაგან შედგება (მისი ფურცლები დიდი ზომისაა: 32X20). „განძთა ქვაბის“ ტექსტი აქაც 1r-ზე იწყება. S 30-ისაგან განსხვავებით სათაურის პირველი ფრაზა ორჯერ მეორდება. ჯერ წერია: „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფრემისა, თარგმანი დაბადებისათჳს ცისა და ქუეყანისა“, ამის შემდეგ კი მოდის სრული სათაური, რაც სიტყვასიტყვით იმეორებს S 30-ში დაცულ „განძთა ქვაბის“ სათაურს (იხ. აქვე).

„განძთა ქვაბის“ ტექსტს ამ ხელნაწერშიც ზემოხსენებული უსათაურო სტატია და „შიშუელ-მართალთათჳს და ქუეყნისა საზომისათჳს“ აპოკრიფი მოსდევს. ხელნაწერი წყდება „შიშუელ-მართალთათჳს“ ტექსტის შემდეგ ადგილას: „მამინ მიუვლინა უფალმან წინასწარმეტყუელი ღმრთისა იერემია“ (37v). დაკლებული ტექსტის რაოდენობის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, ხელნაწერს ბოლო ერთი ფურცელი უნდა აკლდეს.

შედარების შედეგად აღმოჩნდა, რომ პეტერბურგის № 10 ხელნაწერში დაცული როგორც „განძთა ქვაბის“ ტექსტი, ისე მისი მომდევნო ერთგვერდიანი უსათაურო სტატია იოვანე ნათლისმცემლისა და ღმრთისმშობლის შესახებ, აგრეთვე აპოკრიფი „შიშუელ-მართალთა და ქუეყნისა საზომისათჳს“ თითქმის სიტყვასი-

¹ მოგვყავს ამ სტატიის ტექსტი: „წმიდამან იოვანე ნათლისმცემელმან დაყო უდაბნოს ოცდაათი წელი და მერმე ბრძანებითა ღმრთისათა მოვიდა ქადაგებად სინანულისა, ნათლისცემად, ოდეს-იგი ნათელ-ილო უფალმან ჩუენმან იესო ქრისტემან. დაყო ქადაგებასა შინა ერთი წელი ოდენ, გინა თუ უდარესიტა, და მოიკლა ეროდესგან. წმიდამან დედოფალმან ჩუენმან ღმრთისმშობელმან დაყო ცხორებასა შინა საწუთოსა სამოცი წელი. სამისა წლისა მიეცა მშობელთა ტაძარსა უფლისასა და იყოფოდა მუნ ვიდრე იქმნა ათორმეტისა წლისა, და მიეცა სახლად იოსებისა და დაყო მუნ ოთხი თუე. და მეყსეულად ახარა მას მთავარანგელოზმან განზოგებასა მეათხუთმეტისა წლისასა და შვა უფალი ჩუენი იესო ქრისტე მეათექუსმეტესა წელსა. დაყო იესო ქრისტეს თანა ოცდაათცამეტი წელი (ხელნაწერშია: „ოცდასამი“), შემდგომად ქრისტეს აძაღლებისა დაყო მოციქულთა თანა სახლსა იოვანე მახარებლისასა ათერთმეტი წელი. ყოველივე ერთბამად სამოცი წელი დაყო და მიიცვალა ცხორებად საუკუნოდ მედრებელთა და მადიდებელთა მისთა“.

ტყვიით იმეორებენ S 30 ხელნაწერის შესაბამის ტექსტებს. მათ ერთნაირი აქვთ თვით შეცდომებიც კი: ორივე ხელნაწერში ერთნაირადაა არეული „განძთა ქაბის“ ტექსტის გარკვეული მონაკვეთი (იხ. S 30-ის 29-34 და №10-ის 24r-26v ფურცლები). ასე რომ, თუ არ ჩავთვლით გადამწერთა ზოგიერთ ორთოგრაფიულ თავისებურებას, ან უნებურ შეცდომას, აღნიშნული ტექსტები S 30-სა და პეტერბურგის №10-ში აბსოლუტურად ერთნაირებია და ერთი არქეტიპიდან მომდინარეობის კვალსაც ატარებენ.

პეტერბურგის №10 ხელნაწერის შესწავლამ გვიჩვენა, რომ ისიც თავდაპირველად დასაწყისი ნაწილი უნდა ყოფილიყო იმავე გიორგი მაჩაბლის მიერ 1736 წელს მოსკოვში გადაწერილი „ქართლის ცხოვრების“ ხელნაწერისა, რომელიც დღეს კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტში მაჩაბლისეული „ქართლის ცხოვრების“ სახელწოდებით H 2135 ნომრით ინახება. ერთი ხელნაწერის ეს ნაწილები შემდეგში გარკვეული მოსაზრებით ცალ-ცალკე ხელნაწერებად გაუთითოებიათ.¹

S 30 და H 2135 ხელნაწერები საკუთრივ „ქართლის ცხოვრების“ ნაწილში იმდენად ემთხვევიან ერთმანეთს, რომ ისინი ერთი არქეტიპიდან მომდინარე ხელნაწერებად მიიჩნის.² არქეტიპად კი ჩათვალეს არჩილ მეფის († 1713 წ.) ნაქონი, დღეისათვის დაკარგული „ქართლის ცხოვრების“ ხელნაწერი (რომელიც გიორგი მაჩაბლის გადმოცემით „დიად ძველი იყო“).³

როგორც ჩანს, სწორედ ეს არქეტიპი, არჩილ მეფის ნაქონი „დიად ძველი“ ხელნაწერი, შეიცავდა საკუთრივ „ქართლის ცხოვ-

1 ამ საკითხზე დაწერილებით იხ.: ც. ქურციკიძე, კვლავ „ქართლის ცხოვრების“ ხელნაწერების აპოკრიფულ თხზულებათა შესახებ: მაცნე, ენისა და ლიტერატურის სერია, 1990, №1, გვ. 59-60.

2 ე. თაყაიშვილი, სუმბატ დავითის ძის ქრონიკა ტაო-კლარჯეთის ბეგრატონთა შესახებ, ტექსტი გამოსცა შესავლით, შენიშვნებით და ორი გენეალოგიური ტაბულით საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილმა წევრმა ე. თაყაიშვილმა, 1949, ნაკვ. 27. გვ. 9.

3 კ. გრიგოლია, „ქართლის ცხოვრების“ მაჩაბლისეული ხელნაწერი და მისი მნიშვნელობა მეცნიერებისათვის, საქართველოს სსრ. მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, ტ. VIII, №7, 1947, გვ. 491.

რების“ ტექსტთან ერთად შემოხსენებულ აპოკრიფებსაც. S 30-ის გადამწერმა, თუ გადაწერის მესვეურმა ისინი (ქართლის ცხოვრება“ და აპოკრიფები) არ დააცილა ერთმანეთს, H 2135-ის გადამწერმა კი, საფიქრებელია, უფრო გადაწერის მესვეურებმა მიზანშეწონილად ჩათვალეს ამ ხელნაწერისათვის აღნიშნული აპოკრიფების ჩამოცილება და მისთვის სხვა შესავლის წამძღვრება. საქმე ისაა, რომ მაჩაბლისეულ „ქართლის ცხოვრებას“ შესავალ ნაწილად უძღვის ე. წ. ფსევდოდოროს ქრონოგრაფის ტექსტი.¹

რა დანიშნულებით შეიტანეს „ქართლის ცხოვრების“ ხელნაწერებში აღნიშნული აპოკრიფებისა და ფსევდოდოროს ქრონოგრაფის ტესტები?

საკითხს იმის შესახებ, თუ რა მიზანს ისახავდა კონკრეტულად „განძთა ქვების“ ტექსტის დართვა „ქართლის ცხოვრებისათვის“, პირველად კ. კეკელიძე შეეხო. სწორედ იმის გამო, რომ S 30 ხელნაწერში აღნიშნული აპოკრიფი წინ უძღვის ლეონტი მროველის „მეფეთა ცხოვრებას“, კ. კეკელიძე წერს: „ეს ასეც უნდა ყოფილიყო. ლეონტიმ განიზრახა, დაწერა უძველესი ისტორია თავისი ერისა. ამ ისტორიას ის ვერ დაიწყებდა, როგორც იტყვიან, ex abrupto, მისთვის საჭირო იყო ისეთი ნაწარმოები, რომელიც მას ზოგიერთ უმთავრეს დებულებებს მისცემდა და თან ქართველთა ისტორიას მსოფლიო ისტორიას დაუკავშირებდა. ასეთია სწორედ დასახელებული აპოკრიფი,

1 ფსევდოდოროს სახელით ცნობილი ქრონოგრაფი, XVI-XVII სს-ში დაიწერა ბერძნულად. XVII საუკუნეშივე იგი ითარგმნა რუსულ ენაზე. ზოლო XVIII საუკუნის დამდეგს არჩილ მეფის ინიციატივით მისი დასაწყისი ნაწილი ბერძნულიდან ქართულად უთარგმნია ბაგრატ სოლოლაშვილს, მეორე ნაწილის თარგმნა კი რუსულიდან გაუგრძელებით არჩილსა და მის თანამშრომლებს (ქრონოგრაფის ქართული თარგმანი გამოცემული არ არის. დაცულია რამდენიმე ხელნაწერში, რომელთაგან უძველესია სანკტპეტერბურგის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის № 122 ხელნაწერი). მაჩაბლისეულ „ქართლის ცხოვრებაში“ შეტანილია ამ ქრონოგრაფის მხოლოდ ერთი პატარა ნაწილი – ქვეყნის გაჩენიდან ნოემდე. ამ საკითხზეც იხ. ისევ ჩვენი ზემოთ დასახელებული ნაშრომი: „კვლავ ქართლის ცხოვრების“ ხელნაწერების აპოკრიფულ თხზულებათა შესახებ... გვ. 54-56.

რომელიც, როგორც გამამართლებელი და დამამტკიცებელი მისი ისტორიული შრომისა, მისი, ასე ვთქვათ, შესავალი და პროპედევტიკული ნაწილი, თვით ლეონტიმ გადმოთარგმნა და მკითხველი საზოგადოებისათვის ხელმისაწვდომი გახადა.¹

ეს თვალსაზრისი შემდეგში ს. ყაუხჩიშვილმა უფრო დააკონკრეტა. მისი აზრით, აპოკრიფი, რომელიც წინ უძღვის მარიამისეულ „ქართლის ცხოვრების“ ხელნაწერს, მის ორგანულ ნაწილს წარმოადგენს. იგი ასწავლის ქართველ მკითხველს, რომ „საქართველოს ისტორია არის ნაწილი მსოფლიო ისტორიისა“.²

იმასთან დაკავშირებით, თუ როდის დაიწყეს „ქართლის ცხოვრების“ ხელნაწერებში ამ ე. წ. „მსოფლიო ისტორიის“ ტექსტების შეტანა, მკვლევარი წერს: „მსოფლიო ისტორია“ „ქართლის ცხოვრების“ ხელნაწერებში შემთხვევით კი არ არის მოხვედრილი, არამედ იგი იმთავითვე მოიპოვებოდა „ქართლის ცხოვრებაში“, როგორც მისი შესავალი ნაწილი“.³ ს. ყაუხჩიშვილი სამართლიანად თვლის, რომ ეს მოვლენა ჩვენში დამოუკიდებლად არ გაჩენილა. იგი ბიზანტიურ ისტორიოგრაფიაში არსებულ ტრადიციას ემყარება. ამ მხრივ ს. ყაუხჩიშვილი ყურადღებას მიგვაქცევინებს ე. წ. ბიზანტიურ ქრონოგრაფებზე.⁴

კ. კეკელიძე და ს. ყაუხჩიშვილი არ შეხებიან მეორე აპოკრიფის („შიშუელ-მართალთათჳს და ქუეყნისა საზომისათჳს“) დანიშნულებას „ქართლის ცხოვრების“ ტექსტში. მას შეეხო ე. თაყაიშვილი, თუმცა ფაქტის ახსნა არ უცდია. ე. თაყაიშვილის აზრით, „განძთა ქვაბის“ ტექსტი, მართლაც, წარმოადგენს ერთ-

1 კ. კეკელიძე, ლეონტი მროველის ლიტერატურული წყაროები: ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, XII, თბ., 1979, გვ. 23. მისივე: ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. I, თბ. 1951, გვ. 411.

2 ქართლის ცხოვრება, ტექსტი დადგენილი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ, ტ. I, თბ., 1955, გვ. 011.

3 იქვე, გვ. 013.

4 ქრონოგრაფი საშუალო საუკუნეების ისტორიული თხზულებაა რომელშიც სისტემატიურად გადმოიცემოდა მსოფლიო ისტორიის ძირითადი ეტაპები ქვეყნის გაჩენიდან.

გვარ წინასიტყვაობას ლეონტი მროველის თხზულებისას, მაგრამ ამ აპოკრიფის მის ორგანულ ნაწილად გამოცხადება გავზიადებული ჩანს, რადგან იგი ერთი სიტყვითაც არ არის გადამხული ლეონტის ისტორიასთან, ისევე როგორც აქ მოთავსებული მეორე აპოკრიფი (იგულისხმება „შიშუელ-მართალთათჳს და ქუეყნისა საზომისათჳს“ – ც. ქ.) არ შეადგენს „ქართლის ცხოვრების“ ორგანულ ნაწილს და არა აქვს კავშირი მასთან.¹

ე. წ. მარიამისეულ „ქართლის ცხოვრებაში“ მეორე აპოკრიფის არსებობის ფაქტი მართლაც აყენებს კითხვის ნიშნის ქვეშ „განძთა ქვაბის“ ტექსტის აქ შემოტანის იმ მიზანს, რომელზედაც კ. კეკელიძე და ს. ყაუხჩიშვილი მიუთითებდნენ.

ირაკვევა, რომ ე. წ. „მარიამისეული ქართლის ცხოვრება“ მასში დაცული აღნიშნული აპოკრიფებით მართლაც ბიზანტიური ქრონოგრაფების ყალიბზე აგებულ კრებულს წარმოადგენს, მაგრამ არა იმგვარს, როგორადაც მას კ. კეკელიძე და ს. ყაუხჩიშვილი მიიჩნევდნენ. როგორც სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნავენ, ქრონოგრაფების შედგენილობისათვის დამახასიათებელი ყოფილა ის, რომ მათი შინაარსის გამდიდრების მიზნით დროთა განმავლობაში მათში შექჳონდათ აპოკრიფები, „ცხოვრებათა“ ტექსტები, ეპისტოლეები, საეკლესიო მამათა თხზულებები, გამონაკრებები ცალკეული მატრიანეებიდან და სხვ.² ამავ დროს აღნიშნულ სტატიებს ქრონოგრაფის კრებულებში ისე ანაწილებდნენ, რომ მათში მოთხრობილი ამბები ქრონოლოგიურ შესაბამისობაში ყოფილიყო ძირითად ტექსტში მოთხრობილ შინაარსთან.³

1 ე. თაყაიშვილი, აპოკრიფული მოთხრობა, რომელიც წინ უძღვის „ქართლის ცხოვრების“ მაჩაბლისეულ ხელნაწერს; აკად. ს. ჯანაშიას სახ. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის მოამბე, ტ. XVII B, 1953, გვ. 26.

2 შდრ. ე. წ. ანასეული „ქართლის ცხოვრების“ შედგენილობა, რომელშიც დამატებით შეტანილია „ლაშა გიორგის დროინდელი მატრიანე“, „იოვანე ზღაპანელის ცხოვრება“, „არჩილ მეფის წამება“ (ნ. შოშიაშვილი, „ანასეული ქართლის ცხოვრების“ პირის გადაწერის თარიღი, მრავალთავი, ფილოლოგიური ისტორიული ძიებანი, V, თბ. 1975, გვ. 51).

3 О. В. Творогов, Задачи и перспективы издания хроник и хронографов: Летописи и хроники, Москва, 1976, стр. 190-191.

ქრონოგრაფის ამ თავისებურებათა გათვალისწინების შემდეგ სავსებით გასაგებია „ქართლის ცხოვრების“ ხელნაწერისათვის აღნიშნული ორი აპოკრიფის ერთმანეთის მომდევნოდ წამძღვარების ფაქტი: ეს ორი აპოკრიფი „ქართლის ცხოვრების“ ხელნაწერს წინ წაუძღვარეს მხოლოდ და მხოლოდ იმის გამო, რომ მათში მოთხრობილი ამბები ქრონოლოგიურად წინ უსწრებენ ქართველ მეფეთა ცხოვრების ისტორიას. სავსებით მიზანშეწონილი იქნება, თუ ვიფიქრებთ, რომ მეორე აპოკრიფი გადმოჰყვა პირველს იმ წყაროდან, სადაც ისინი ერთმანეთის მომდევნოდ იყვნენ მოთავსებული.

ქართველთა ისტორიის მსოფლიო ისტორიასთან დაკავშირების მიზნით „ქართლის ცხოვრების“ ხელნაწერის დასაწყისში მსოფლიო ისტორიის ტექსტის შეტანა, ჩვენი აზრით, გაცილებით გვიანდელი მოვლენაა და ამ მხრივ პირველი ცდა გიორგი მაჩაბლის სახელს უკავშირდება, რომელმაც არჩილ მეფის ნაქონ, იმავე მარიაძისეული „ქართლის ცხოვრებიდან“ გადმოწერილ ტექსტს ჩამოაცილა „განძთა ქვაბისა“ და „შიშუელ-მართალთას“ აპოკრიფები და სანაცვლოდ წაუძღვარა მართლა მსოფლიო ისტორიის შემცველი ფსევდოდოქოტეს ქრონოგრაფის ტექსტი.

ეს, — რაც შეეხებოდა „განძთა ქვაბის“ ქართული თარგმანის შემცველ რვა ხელნაწერს და მათ თავისებურებებს.

ჩამოთვლილი რვა ხელნაწერის გარდა „განძთა ქვაბის“ ტექსტი აღმოჩნდა კიდევ ერთ, 1669 წელს გადაწერილ H 1064 ხელნაწერში. აქ ეს ტექსტი ნაკლულია. იგი თხზულების მხოლოდ პირველ ხუთ თავს შეიცავს.¹

H 1064 ხელნაწერი გადაწერილია ნუსხახუცური ხელით და ექვსი თხზულებისაგან შედგება. ესენია: 1. ანდრია სალოსისა და მისი მოწაფის კოსტანტინეპოლელ პატრიარქის „კითხვა დასაბამიდან დასასრულამდე ეპიფანესგან მოციქულისა ანდრიას მიერ“, 2. „განძთა ქვაბი“ და ეფთვიმე ათონელის მიერ თარგმნილი ბასილი დიდის ოთხი ჰომილია: 3. „დაწყებისათჳს იოანეს სახარე-

¹ წყდება სიტყვებზე: „ხოლო ადამ და ევა მწუხარებით იგლოვდეს ახელ მართლისათჳს ასსა წელსა“, იხ. აქვე: VI,1.

ბისა, ვითარმედ პირველითგან იყო სიტყუაჲ“, 4. „სულისა წმიდისათჳს“, 5. შესხმა წმიდათა ორმოცთა მოწამეთა“ და 6. „მე-მთრვალებობისათჳს, რომელ თქუა შემდგომად აღვსებისა დღითა ერთითა“.¹

„განძთა ქვაბის“ ტექსტს ამ ხელნაწერში ოდნავ შეცვლილი სათაური აქვს: „თქმული ეფრემისა, თარგმანებაჲ დაბადებისათჳს ცისა და ქუეყანისა და ადამისთჳს და ვითარ-იგი მისცვალეს გუამი მისი და დამარხეს გოლგოთას. და ცვალებაჲ ნათესავთა და ვითარ ვპოეთ ნათესავები ქრისტესი ჯორცითა, ვითარცა წერილ არს სახარებასა ლუკას თავისასა ადამისთჳს, მამისა ყოველთასა, ვიდრე ქრისტესამდრე, უფლისა და ღმრთისა ჩუენისა. პირველ თარგმნა წმიდამან ეფრემ“.

„განძთა ქვაბის“ ტექსტს აქ. უჭირავს 79v-84r. სხვა ხელნაწერების მსგავსად აქაც, სათაურთან, მოთავსებულია ზემოთ მოყვანილი შენიშვნა აპოკრიფის რაობის შესახებ: „ამა წიგნსა ეწოდების ბერძულად აპოკრიფ[ა], რომელ არს მოძღ[უ]ართა ხოლო კითხვაჲ და არა ყოვლისა ერისა სა[ა]ნჯგნო ყოფად უცებთა და უმეცართა, არამედ მეცნიერთა, ვითარცა სჯულისკანონი“.

„განძთა ქვაბის“ ტექსტის ბოლოს მოთავსებულია გადამწერის ანდრძი (82r), საიდნაც ჩანს, რომ აღნიშნული ხელნაწერი გადამწერილი ყოფილა ელენე დედოფლის (1662-1695 წწ.) ბრძანებით 1669 წელს: „დიდებაჲ ღმერთსა, სრულმყოფელსა ყოვლისა კეთილისასა, დაიწერა წმიდაჲ ესე წიგნი — ანდრძია სალოს[ის] საკითხავი ბრძანებითა დედოფლისა, პატრონისა ელენესითა... დაიწერა და სრულ იქმნა თჳსა (!) ნოენბერსა, დღესა ხუთშაბათსა, ჟამსა თ, ქორონიკონსა ტ^ან^აზ^ა (= 357; 1312 + 357 = 1669).

H 1064 ხელნაწერში დაცული „განძთა ქვაბის“ ტექსტი, გარდა იმისა, რომ მხოლოდ პირველი ხუთი თავის ტექსტს შეიცავს, შიგ-

1 ხელნაწერთა აღწერილობა (H კოლექცია), კ. კეკელიძის საერთო რედაქციით, ტ. III, შედგენილია და დასაბუჳდად დამზადებული ქრისტინე შარაშიძის ხელმძღვანელობით და რედაქციით, თბ. 1948.

ნითაც ნაკლულია. ამავე დროს გადაწერილია შეცდომებით: დარღვეულია ცალკეული სიტყვების მართლწერა, დამახინჯებულია ან გამორჩენილი არაერთი სიტყვა და ფრაზა... მიუხედავად ამისა, იგი გამოცემისათვის საინტერესო აღმოჩნდა იმ მხრივ, რომ შეიცავს ზოგიერთ წყაროსმიერ წაკითხვას, რომელიც ზემოთჩამოთვლილი რვა ხელნაწერიდან არც ერთში არ დასტურდება.

რაც შეეხება „განძთა ქვაბის“ ქართული თარგმანის შესწავლის ისტორიას, ამ თხზულებით ქართველ მეცნიერთაგან პირველად ივანე ჯავახიშვილი დაინტერესდა. მან სირიულ და ეთიოპურ შესაბამის ტექსტებთან შედარების შედეგად გაარკვია, რომ ქართულ მწერლობაში დადასტურებული ეს საყურადღებო აპოკრიფი წარმოადგენდა ასურული „განძთა ქვაბის“ ერთ-ერთი ვერსიის თარგმანს. გარდა ამისა, ივ. ჯავახიშვილმა ქართულ სამეცნიერო წრეებს გააცნო სირიული თხზულების პირველი გამომცემლის კ. ბეცოლდის დასკვნები იმის შესახებ, რომ, მართალია, ეს აპოკრიფი, ისევე როგორც ქართულში, ასურულ და ბიზანტიურ მწერლობაშიც ეფრემ ასურს მიეწერება, მაგრამ იგი სინამდვილეში ეფრემს არ ეკუთვნის, რომ თხზულება დაწერილი უნდა იყოს VI ს-ში ეფრემის ერთ-ერთი მიმდევრის მიერ.¹ მომდინარეობის თვალსაზრისით ივ. ჯავახიშვილს ეს ძეგლი არ უკვლევია. აღნიშნული აპოკრიფის ქართული ვერსია უცხოენოვან ტექსტებს (სირიულს, არაბულს, ეთიოპურს) შეუდარა ზურაბ ავალიშვილმა. მან გაარკვია ტექსტობრივი მიმართებები და ამავე დროს დასვა საკითხები წყარო ენისა და თარგმანის შესრულების დროისა და ადგილის შესახებ. ზ. ავალიშვილმა ყურადღება მიაქცია ქართული თარგმანის იმ თავისებურებას, რომ მასში აღმოჩნდა მოზრდილი მონაკვეთი ტექსტისა, რომელიც არც სირიულ წყაროში და არც სხვაენოვან თარგმანებში არ დასტურ-

¹ ივანე ჯავახიშვილი, Государственный строй древней Грузии и древней Армении, 1905, т. I, გვ. 26-27; მისივე: ისტორიის მიზანი, წყაროები და მეთოდები წინათ და ახლად, წიგნი I, ძველი ქართული საისტორიო მწერლობა (V-XVIII ს.ს.), ტფ., 1906, გვ. 120.

დებოდა. ამ ნაწილში, რომელიც წარმოადგენს ადამის ანდერძს თავისი ძის სეთის მიმართ და თხზულებაში „ჟამნი დღისა და ღამისანი“ ეწოდება, და მოთხრობილია იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა მოიქცეს ღვთის გაჩენილი ყოველი არსი დღის 12 საათის (ჟამნი დღისანი ი^ზ) და ღამის 12 საათის (ჟამნი ღამისანი ი^ზ) განმავლობაში, როგორ უნდა ადიღონ ღმერთი; მოთხრობილია აგრეთვე იმის შესახებ, თუ როგორ შეჰპირდა ღმერთი ადამს, რომ იგი მას აქცევდა ღმრთად „არა ამას ჟამსა, არამედ შემდგომად ჟამთა“, სახელდობრ, მას შემდეგ, რაც „ღმერთი მოვალს ქუეყანად“, რომელიც იშვება მარიამისგან და გადაიტანს ყველა იმ ტანჯვას, რაც ქრისტეს გადახდა თავს.¹ ზ. ავალიშვილის აზრით, ქართული თარგმანი უნდა მომდინარეობდეს „განძთა ქვაბის“ ისეთი ვერსიიდან, რომელიც ტექსტის ამ ნაწილსაც შეიცავდა და რომელიც დღეისათვის აღარ არსებობს.²

კ. კეკელიძემ, როგორც ზემოთაც აღვნიშნეთ, „განძთა ქვაბის“ მთარგმნელად XI ს-ის ისტორიკოსი ლეონტი მროველი მიიჩნია, ხოლო წყარო ენად, საიდანაც ეს თარგმანი შესრულდა — ბერძნული.³

ე. თაყაიშვილმა საგანგებო სტატია მიუძღვნა IX ს-ის ქართული ისტორიული ძეგლის „მოქცევაჲ ქართლისაჲს“ ქრონიკის შემდგენლის მიერ „განძთა ქვაბის“ ქართული ვერსიის გამოყენების საკითხს. ამის კვალობაზე ე. თაყაიშვილის მიხედვით, „განძთა ქვაბის“ ქართული ვერსიის არსებობა უკვე IX საუკუნისათვის უნდა ვივარაუდოთ.⁴

1 იხ. ჩვენი გამოცემა, Chapitre VI A (Testament D' Adam), გვ. 17-24.

2 Notize sur une version georgienne de la Caverne des Trésors apocryphe syriaque attribue à saint Ephrem: Revue de l'Orient Chretien (XXVI), 1927-1928, №3-4, pp. 381-405.

3 კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია... გვ. 411; მისივე, ლეონტი მროველის ლიტერატურული წყაროები... გვ. 23.

4 ე. თაყაიშვილი, საიდან და როგორ გაჩნდა „ქართლის მოქცევის“ ქრონიკაში სახელწოდება „არიან ქართლი“? საქართველოს სსრ. მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, ტ. IX, №9-10, 1948, გვ. 621-627.

„განძთა ქვაბის“ ქართული თარგმანის წყარო ენის საკითხი საბოლოოდ გაარკვია ჟან-პიერ მაემ. სირიულ და არაბულ ტექსტებთან დაწვრილებითი შედარების შედეგად მან გააკეთა დასკვნა, რომ ეს თხზულება ქართულ ენაზე უნდა მომდინარეობდეს დღეს დაკარგული არაბული ვერსიიდან, რომელიც, თავის მხრივ, სირიული ორიგინალიდან იყო თარგმნილი. ჟან-პიერ მაეს ეს დასკვნა ემყარება მის მიერ ქართულ ტექსტში შენიშნულ ე.წ. არაბიზმებსა და ისეთ სირიიზმებს, რომლებიც სირიულიდან თარგმნის დროს არაბულ თარგმანში გაჩენილა, არაბულის გზით კი ქართულ თარგმანში გადმოსულა.¹

ჟან-პიერ მაეს დასკვნით, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, „განძთა ქვაბის“ ქართული ვერსია ამ ტექსტის არაბული თარგმანიდან მომდინარეობს, თუმცა ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ქართული ტექსტი ზუსტად და სიტყვასიტყვით მიჰყვება თავის წყაროს. მათ შორის ტექსტობრივი განსხვავებები არც თუ იშვიათია. როგორც იგივე ჟ-პ. მაე აღნიშნავს, სირიულ-არაბული ტექსტები შეიცავენ ისეთ ადგილებს, რომლებიც ქართულ თარგმანში არა გვაქვს და, პირიქით, ქართულ თარგმანში დასტურდება ადგილები, რომლებსაც სირიულ-არაბულში ვერ ვხვდებით. სხვათა შორის, ეს სურათი ქართულ-სირიული ტექსტების გამოცემების გარეგნული გადათვალიერებითაც კარგად ჩანს. ამ განსხვავებათა აღნუსხვა და კვალიფიკაცია, სამწუხაროდ, ჩვენს შესაძლებლობას აღემატება და მას მომავალში სათანადო კვლევა სჭირდება.

აქ გვინდა, ყურადღება გავამახვილოთ ქართული თარგმანის ერთ საინტერესო თავისებურებაზე, რომელიც დღემდე არსებულ სირიულ-არაბულ წყაროებში არ გვხვდება. ქართული ტექსტის ცალკეული მონაკვეთები იმის მიხედვით, თუ ბიბლიის რომელი წიგნის შინაარსს ეხება, რამდენიმე ადგილას დასათაურებულია. გვაქვს ასეთი ქვესათაურები:

„თარგმანებაჲ დაბადებისაჲ“ – XVIII, 2.

„შენებაჲ იერუსალემისაჲ“ – XXX, 2.

¹ La Caverne des Trésors, version géorgienne, traduite par Jean-Pierre Mahe, გვ. XXIII-XXVI.

„შთასლვამ ისრაელთამ ეგუპტედ“ – XXXII, 18.

„გამოსლვამ ისრაელთამ ეგუპტით“ – XXXIV, 1.

„მსაჯულთამ“ – XXXIV, 11.

„მეფეთამ“ – XXXV, 10.

„უწინარესი ტყუეობამ დანიელისი“ – XLIII, 10.

„შობამ მამათმთავართამ ადამისითგან ვიდრე ქრისტესამდე – XLIV, 21.

ვფიქრობთ, რომ ეს თავისებურებაც წყაროდან უნდა იყოს გადმოსული ქართულ თარგმანში.

რაც შეეხება „განძთა ქვაბის“ ქართულ ენაზე მთარგმნელის ვინაობასა და გადმოთარგმნის დროს, ძნელია, დავეთანხმობთ კ. კეკელიძის მიერ გამოთქმულ მოსაზრებას და ეს თხზულება XI საუკუნის ისტორიკოსის ლეონტი მროველის მიერ საგანგებოდ „ქართლის ცხოვრებისათვის“ თარგმნილ ძეგლად ჩავთვალოთ, რადგან, ჩვენი აზრით, ლეონტი მროველს, სწორედ როგორც ისტორიკოსს, არ შეიძლება, არ სცოდნოდა, რომ „განძთა ქვაბი“ აპოკრიფია თავისი ტყუილ-მართალი შინაარსით და არა ისტორიული თხზულება და, რომ იგი ამის გამო საქართველოს ისტორიის მსოფლიო ისტორიასთან დასაკავშირებელად ნამდვილად არ გამოდგებოდა.

მართალია, „განძთა ქვაბის“ მთარგმნელად ნაკლებად შეიძლება ლეონტი მროველი ვივარაუდოთ, მაგრამ ის კი ფაქტია, რომ თხზულება ენობრივად, თავისი გრამატიკითა და ლექსიკით სწორედ IX-X საუკუნეებს – კლასიკური ქართულის მოგვიანო პერიოდს ეხმინება და ამ ეპოქის ჩარჩოებში ჯდება.

მიუხედავად იმისა, რომ უძველესი ხელნაწერი, რომელიც ამ თხზულებას შეიცავს, XV-XVI საუკუნეებით თარიღდება და აქაც და დანარჩენ, უფრო გვიანდელ, ხელნაწერებშიც ტექსტი ძალზე დაზიანებულია (ეს განსაკუთრებით S-30 და პეტერბ. №10 ხელნაწერებზე ითქმის): გამოტოვებულია ცალკეული სიტყვები, შესიტყვებები და ფრაზებიც კი, ერთი სიტყვა შეცვლილია სხვა, ხშირად გაურკვეველი მნიშვნელობის, სიტყვით,

დარღვეულია ორთაგრაფიული ნორმები, მ-ს ხმარების წესის დარღვევის შედეგად გრამატიკული ნორმებიც და სხვ., მიუხედავად ამისა, თარგმანის სიძველე მაინც სრულიად აშკარაა.

ამ თვალსაზრისით ჩვენ დაწვრილებით შევისწავლეთ „განძთა ქვების“ ტექსტის ენა და ზემოხსენებული დასკვნაც ამ შესწავლას ემყარება. დავიწყებთ ფონეტიკური თავისებურებებით:

თუ არ მივიღებთ მხედველობაში ზოგიერთ გამონაკლისს, თხზულების მიხედვით ჯერ კიდევ არ არის გამარტივებული ზმნისწინები. გვაქვს: ალიყანა – III, 8 (და არა: აიყანა), აღიღონ – VI, 12; განიღუბა III, 13; განანათლებს – VI A 23; განმგებელი – VIII, 8; გარდამოსრულ იყო – XIX, 7; შთავიდა – V, 15; შთახუალ – XII, 11; წარვალ – X, 8. და სხვ.

არ არის გამარტივებული რიცხვითი სახელებიც. თითო-ორო-ლა გამონაკლისის გარდა, ჩვეულებრივია: მეათორმეტე (და არა მეთორმეტე) – XIX, 9; ათცამეტი – XIII, 8; აჩუდმეტი – XVIII, 2; ორმეოცი – XIV, 17; ცხრაას სამეოცი – XIII, 8 და სხვ.

არქაული ფორმით გვხვდება შემდეგი სიტყვები: დაუშთა – XII, 3; დაშთომილი – XVI, 3; დააშთენა – XIX, 1; შეცთომილნი – VI A 35; სიტფო – I, 3.30; დაატფნის – V, 7; სეკდენბერი – XIV, 16; ფებერვალი – XIX, 8; ტრედი – XIX, 12.13; მფრინველი – XVIII, 2; ჩჩული – I, 3; სიჩჩოჲ – I, 20; მწუანვილი – I, 17; სტყორცა – VIII, 6; გზება (ვითარცა ცეცხლი ეგზებოდა) – XII, 19.

ძველის ენა მორფოლოგიური თვალსაზრისითაც ძველი ქართულის ნორმებს ექვემდებარება.

1. როგორც საზოგადო, ისე საკუთარი სახელების ბრუნების მხრივ ჩვენი ძველი სავსებით იმეორებს ძველი ქართული მწერლობის სხვა ძეგლების თავისებურებებს.

საზოგადო სახელები:

ა) ძველში გვხვდება წრფელობით ბრუნვაში დასმული სახელების სხვადასხვა შინაარსით გამოყენების შემთხვევები:

მღდელ მალღისა ეწოდოს მას – XXII, 12.

ძე ჩემი... იქნეს კაც – V, 7-8.

ქამ... იქმნა მგიობარ – XXXI, 17.

ამაღლდა წყალი თავსა ზედა მათათსა ვითარ ათხუთმეტ კაც – XIX, 2.

იგლოვდეს ორმეოც დღე – IX, 11.

ბ) მოთხრობით ბრუნვაში დასმული საზ. სახელი ყოველთვის დაირთავს -მან ბრუნვის ნიშანს:

აღილო ღელვამან ზღუსამან კილობანი იგი – XIX, 3.

მან ყო ვერე, ვითარცა პრქუა მას ეშმაკმან – XXVI, 8.

გ) მიცემით, ნათესაობით და მოქმედებით ბრუნვებში საზოგადო სახელები თითქმის ყოველთვის დაირთავენ ემფატიკურ ა-ს: ...პურსა ხოლო და ღუნოსა შესწირვიდეს – XVI, 25.

რომელნიმე უგებდეს ცასა, სხუანი მზესა, რომელნიმე მთოვარესა XXV, 11.

მელქისედეკ... არცა სისბლი დასთხიოს მუნ... არცა ნადირისა, არცა მფრინველისა – XXII, 12. გოლგოთა... ყოვლისა დაბადებულისა შესაკრებელი არს – XXIII, 18. შეიბილწნეს ყოველნი ბილწებითა მათითა – XXV, 10. აღავსეს კერპებითა ვითარცა მამანი და დედანი – XXV, 14.

საკუთარი სახელები:

ა) სახელობით, მოთხრობით და წოდებით ბრუნვებში ფუძის სახით არიან წარმოდგენილი:

სეით უბლოდა ერსა თუსსა – VII, 1.

ვითარცა მოკუდა ადამ, შემურა სეით – VI, 19.

აბრაჰამ... დაფლეს ძეთა მისთა ისაკ და ისმაელ – XXXI, 4.

შვილო სეით, ისმინე ჩემი სიტყუაჲ – VI A, 27.

ბ) მიცემითსა და ნათესაობითში, აგრეთვე ნათესაობითარ ბრუნვებში არ დაირთავენ ემფატიკურ ა-ს:

პრქუა სემ ფალეგს, ძესა არფაგსადისსა – XXIII, 8.

ისწავა ნებროთ იუნიტანისგან წიგნი სიბრძნისაჲ – XXVII, 11.

(სოლომონ)... განაგლო მცნებაჲ მამისა თუსისა დავითისი – XXXVI, 11.

(ძენი ისრაელისანი)... იკსნნა ღმერთმან კელითა სამსონისითა XXXV,6.

ისმინეთ, ძენო სეითისნო! – XII,13 და სხვ.

მხოლოდ გამონაკლისის სახით გვხვდება შემდეგი ფორმები: რომელმან-იგი მოკლა კაენი – XI,3.

განერა ისაკი დაკლვისაგან – XXIX,5.

ალიყვანა აბრაჰამ ისაკი საკურთხეველსა ზედა – XXIX, 8.

ამგვარი გამონაკლისები კლასიკური ხანის უფრო ადრინდელ ძეგლებშიც გვხვდება.

გ) ძველ ქართულში დროის გადმოსაცემად ზოგჯერ იხმარება საკუთარი სახელების ნანათესაობითარი ფორმები, რომლებიც თავის მხრივ მოქმედებით და ვითარებით ბრუნვებშია დასმული. მსგავსი ფორმების ხმარება დამახასიათებელია ჩვენი ძეგლისთვისაც:

ესე სამეოცდასამი ნათესავი ადამისითგან ვიდრე ქრისტესამდე და ზაქარიას, ძისა ბარაქიამსამდე – XLIV,13.

შობაჲ მამათმთავართაჲ ადამისითგან ვიდრე ქრისტესამდე – XLIV, 21.

დაწყებაჲ დაბადებისა ადამისითგან ვიდრე ქრისტესამდე – LIV,16.

ტომები ნათესავთა მამათა მათთაჲ ვიდრე წმიდისა ღმრთისმშობელისა მარიამისამდე – XLIV,1.

დაშთა საფლავი ვიდრე ქრისტესამდეო – LIII,7.

2. ძველი ქართული მწერლობის სხვა ძეგლების მსგავსად - ებ-იან მრავლობითში სახელები აქაც შედარებით იშვიათად გვხვდება. აღსანიშნავია „ბორცუები“-ს (XXVI, 13,17) გვერდით და მისივე მნიშვნელობით „გორები“-ს (XXVI,18) ხმარება. ვფიქრობთ, რომ კლასიკური ხანის ქართულში არარსებული ეს სიტყვა ჩვენს ძეგლში უფრო მოგვიანებით გადამწერთაგან უნდა დაფიქსირებულიყო.

ბიბლიის წიგნების აღსანიშნავად რამდენიმე შემთვევაში ნახ-მარია „წიგნები“ (XLI, 22; XLII, 2, 3; XLIII, 1,2; XLIV, 5.) ამ სიტყვის მრავლობითის ფორმით ხმარებას ბერძნული τῶν

რამთა აღაშენონ იერუსალემი და ვინ ყონ მათ ზედა მეფედ – XXXVIII,1.

ესე ნათესაობამ, რომელი დაგიწერე თქუენ, არასადა ვინ მითხრა – XLV 19.

არარამ აქუნდა მათ, რამთამცა დაუგეს რამ და აჭამეს – XLVI,13.

არცა განიყვის რამ მისი თუსაგან – XLVI,18.

არა იყო მუნ ზრუნვამ რამვე – VII,5.

ნ. რთული რიცხვითი სახელები, როგორც ზემოთაც ვნახეთ, ძირითადად გაუმარტივებელი სახით გვხვდება:

მეათორმეტესა დღესა – XIX,9; მარტსა ათცამეტესა – XIII,8; მაისსა აცხრამეტესა – XVII,2; წელთა სამეოცდაექუსთა – XIII,8; შემდგომად ორმოცისა დღისა – XIX, 9; იყო სამეოცდაათ წელ – XLIII,10; ოთხმეოცისა წლისა – XXVIII,6.

რიცხვითი სახელი, რომელიც წელთა რაოდენობას აღნიშნავს, წრფელობით ბრუნვაში ეთანხმება საზღვრულს:

ცხოვნდა სეროქ ოცდაათ წელ – XXV,7.

(რობოამ) მეფობდა აჩუდმეტ წელ იერუსალემს – XXXVII, 1.

(იოთამ) მეფობდა აცხრამეტ წელ – XXXVIII,18.

ჰმსახურებდეს ძენი ისრაელისანი ნათესავთა მადიამელთა შუდ წელ XXXV, 2 და სხ.

ჩვენი ძველის მიხედვით ზმნაც იმ თავისებურებებით ხასიათდება, რაც მას ძველ ქართულში აქვს. ზმნასთან დაკავშირებით ბევრი არქაიზმის დასახელება შეიძლება, რომელთა ერთობლიობაც კვლავ ამ ძველის არქაულობას უჭერს მხარეს:

1. ძველში რამდენჯერმე გვხვდება -ავ თემისნიშნისანი ზმნები. I სერიის მწკრივებში ამ ზმნის უღლების თავისებურება, რაც მას კლასიკურ ქართულში ჰქონდა, აქაც არ არის დარღვეული: მიითუალვენ ლოცვასა – VI A, 25.

მესმოდა სიტყუამ და ვხედევდი – VI A, 20.

კიდობანი ფრინვიდა ზედა წყალთა - XIX, 6.

ბრწყინვიდა ბრწყინვალეებითა დიდებისა ღმრთისაჲთა - II,14.

ისიძვიდეს და იმრუშებდეს - II,2.

ხედვიდეს მშულდსა გარდაცმულსა - XX,12.

2. თხზულებაში ძველი ქართულისებურად, ქცევის ნიშნების გარეშეა წარმოდგენილი ზოგიერთი ზმნა, რომლებიც დღეისათვის საარვისო, სასხვისო თუ სათავისო ქცევის ნიშნებს დაირთავენ:

სჭირდა (= უჭირდა) ძეთა ისრაელისათა მოაბელთაგან ათორმეტ წელ - XXXIV,14.

ვითარცა-იგი წინა მხარმეტყუელა (= იწინასწარმეტყველა) დანიელ - XLIV,54.

შემზადე (= შეამზადე) სარეკელი ძელისაგან საჯისა - XIV,11.

ამისთვის იძულნეს (= იიბულნეს) კითხვად კაცთა შობაჲ მუფისა მის - XLVI,5.

შეზავეს (= შეაზავეს) სასუმელი მწარე - LI,7.

ტყუეს, (= მოიტყუეს) რამეთუ ვერ ცნეს - XXVI,13.

მოგუთა დაყოვნეს (= დაეყოვნეს) ბეთლემს დღენი რაოდენნიმე - XLVI,9.

3. საშუალი გვარის ზმნები, რომლებიც დღეს აწმყოს მწკრივის ფორმებს მემუველი ზმნით აწარმოებენ, აქ ისევე, როგორც საერთოდ ძველ ქართულში, უმემუველზმნოდ იხმარებიან:

ნუსწუხ - V,3; ნუსწუხ შენ - V,6; იხილე, ვითარესე მიყუარ შენ - V,3; ნუსტირ - XXV,7.

4. კლასიკური ქართულის სხვა ძეგლების მსგავსად ირიბი ობიექტის მრავლობითობა ზმნაში არც ამ ძეგლის მიხედვით აღინიშნება:

(ძეთა სეითისთა) ენება, რაჲთამცა უკუნ-იქცეს მთადე - XII,18.

ვითარცა იხილეს ხატი მისი და ესმა სიტყუაჲ, ვეღრუბოდეს მას - XXX,4.

ვითარცა მიესმა მეფეთა წარმართთა, შეკრებს – XXX,2.
ესე ნათესაობაჲ, რომელი დაგიწერეთქუენ, არასადა
ვინ მითხრა – XLIV,19.

იხილეს ყრმაჲ იგი... მწოლარე ბაგასა, დაუკჯრდა ფრიად
ამისთვის – XLVI,6.

მე არა წარვიღე თქუენისა სიმდიდრისაგან, არამედ მამათა
თქუენტა რომელი ეგუპტით გამოეღო – XXXVII,1.

5. „უნდა“ ზმნა XI-ს-მდე წარსულ დროს (უწყვეტლის
შინაარსს) გადმოსცემდა. ასეა ეს ჩვენს ძეგლშიც:

„ვითარცა უნდა (= უნდოდა) ადამს შესლვად ევაჲსა, გამოვ-
იდა და შეკრიბა... ოქროჲ და გუნდრუკი და მური – V,17.

ამისა შემდგომად დაწერეს, ვითა ვის უნდა (= უნდოდა) –
XLIV,10.

სასუმელი მწარე... მიუპყრეს უფალსა, რამათა სუას, ხოლო
უფალსა არა უნდა (= უნდოდა) – LI,7.

6. ზმნა „შესწირავს“, რომელიც დღეს სამპირიანია, ძველ
ქართულში ორპირიანი იყო. დღევანდელი ირიბი ობიექტი მას-
თან მიმართულებით ბრუნვაში იდგა და უბრალო დამატებას
წარმოადგენდა. I სერიის მწკრივებში დაფიქსირებული ს- პრე-
ფიქსი მიცემით ბრუნვაში დასმულ პირდაპირ ობიექტს აღნიშ-
ნავდა, რომელიც ზმნას II სერიაში არ გადაჰყვებოდა. ის რამდე-
ნიმე მაგალითი, რომელიც ჩვენს ძეგლში ამ ზმნაზე გვხვდება,
ძველი ქართულის სურათს ასახავს:

ნუცა შესწირავს... დაკლულსა, არამედ პურსა ხოლო და
ღვნოსა შესწირვიდე ს ღმრთისა – XXII,12.

არცა შესწიროს მუნ მსხუერპლად დაკლული... არამედ პურსა
ხოლო და ღვნოსა შესწირვიდე ს“ XVI,25 (იგულისხმე-
ბა: უფლისა).

[ნოე] შესწირა მსხუერპლი საცხოვართაგან წმიდათა – XX,9.
(= უფლისა)

(მოგუთა) ეგრეთ შესწირეს ქრისტესა (= ქრისტესსა) XLVI,4.

7. ხოლმეობითის ხმარების სიხშირით ძველი არ გამოირჩევა,

მაგრამ საჭიროების შემთხვევაში მთარგმნელი ამ ფორმებს თავის ადგილას და სავსებით სწორად იყენებს: ერთ ფრაზაში კარგად ანაცვლებს აწმყოს ხოლმეობითისა და II ხოლმეობითის ფორმებს.

ერთგან მოთხრობილია, თუ რა წესით ასწავლიდნენ ბერძნები ჩიტს, ზორაყს (თუთიყუსს) ადამიანურ ლაპარაკს. ჩიტის ამგვარი წვრთნა ბერძნებში წესად ყოფილა, ამიტომ მისი აღწერა ტექსტში, სრულიად კანონზომიერად, ზმნის ხოლმეობითის ფორმებითაა გადმოცემული:

„ემსგავსა იგი მფრინველსა მას, რომელსა ჰრქვან ზორაყი, რომელი განსაწვლიან ბერძენტა ზრახვასა კაცებრივსა, რამეთუ ესრეთ ყვიან: მოიდიან სარკე და წინა მიუჰყრიან მფრინველსა მას. და ზრახვენ კაცი უკუანა კერძო სარკესა მას. და ოდეს ესმინ მფრინველსა მას სიტყუამ, მიხედნის კმასა და იხილის სარკესა მას შინა ხატი თუსი, რამეთუ ჰგავნ მფრინველსა. განიხარის ფრიად, ჰგონებნ, ვითარმედ მოყუასი მისი მოსრულ არს და ზრახავს. და ისწავის სიტყუამ კაცებრივი მფრინველმან სიმშჯლით“ – IV, 8-11.

თუ როგორ იქცეოდნენ სეითის შვილები წმიდა მთაზე ყოველდღიურად, მთარგმნელი ამას იმავე ხოლმეობითის ფორმებით შემდეგნაირად აგვიწერს:

„ყოველთა დღეთა აღიმსთვან და ილოციან თავსა მას მთისა მის წმიდისასა და თაყუანის-სციან წინაშე ღმრთისა და იკურთხნიან გუამისაგან ადამისა. და აღიხილნიან თუალნი მათნი და ხედვედ სამოთხესა და აღიდებედ ღმერთსა – VII, 12-13.

მწყემსმა ლოფოთქინის (ლოკოკინის) სისხლით მოსვრილი მატყლის გვირგვინი დაიღვა თავზე. როდესაც ეს მწყემსი თავისი გვირგვინით მზეზე გამოჩნდებოდა, ვინც შეხვდავდა, ეგონათ, თავზე მზე ადგასო. ტექსტში აქაც ხოლმეობითის ფორმების საჭიროება იგრძნობა და არის კიდევ:

„ოდეს ვალნ მზესა, რომელთა იხილიან, ჰგონებედ, ვითარმედ მზე არს თავსა მისსა“ – XXXVI, 6.

სხვა შემთხვევები:

„რაჟამს ვინ მოკუდის მათგანი, აღმართიან ხატი მისი საფლავსა ზედა“ – XXV,13.

„ემსგავსა კრძალსა ღებულსა, რომელი გამოავლიან აღსა ცეცხლისასა; და განკუეთის ალი და არარაჲ ეენის ცეცხლსა მახულისაგან და არცა განიყვის რაჲ მისი თუსაგან“ – XLVI,18.

8. „განძთა ქვაბის“ ტექსტი ზმნის თურმეობითის ფორმების სიუხვით არ გამოირჩევა. რაც გვხვდება, ყველა მაგალითი ძველი ქართულის ნორმათა მიხედვითაა ნაწარმოები:

ა) მოქმედებითი გვარის ზმნის I თურმეობითის ფორმები -იეს (მხოლობითში) და -იან (მრავლობითში) დაბოლოებას გვიჩვენებენ: წყვეისა მის წილ პირველისა მიგიღებ იეს კურთხევაჲ – XXXVIII,13.

(ღმერთს) შეუმოსიან კორცნი კაცობრივნი – XLVI,21.

ბ) -უბ თემისნიშნიან მოქმედებითი გვარის ზმნებს II თურმეობითში ჯერ კიდევ არა აქვთ შეძენილი -ებინ სუფიქსი, ასე რომ მათი II თურმეობითიც მოქმედებითი გვარის სხვა ზმნების მსგავსად -ენ-იანი ვნებითის წყვეტილის ფორმებს ემთხვევა:

...სოფელსა, რომელსა ეწოდა ებრინ, რომელი მას აღეშენა – XXIV,7 (ახ. ქართულით: აღეშენებინა).

...სოფელსა, რომელსა პრქჳან რაინ, რომელი მას აღეშენა – XXV,6.

რამეთუ დაეტევა მას ღმერთი და ესვიდა ეშმაკსა – XXXV,14.

პეროდეს ყოვლისა ნათესავისაგან თუთოჲ საპყრობილოსა შეეყენა – XLVII,25.

9. II სერიის მწკრივებში სახელობით ბრუნვაში დასმული პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობა, ძველი ქართული ენის სხვა ძეგლების მსგავსად, ჩვენს ძეგლშიც -ნ/-ენ სუფიქსით აღინიშნება.

(ღმერთმა) შემოკრიბნა ყოველნი პირუტყუნი – II,20.

გუელსა უკუნ-უქციენ ფერკნი მისნი – V,5.

დაიდრიკნიან სერაბინთა ფრთენი – VI A,20.

ვითარცა დაასრულნა სიტყუანი ესე ადამ, მოკულა – VI,15.

რომელმან გჯესნა ჩუენ სიკუდილისაგან – XXII,3.

იყენეს წელნი არფაქსადისნი ოთხას სამეოცდახუთნი – XXIV,2.

კურთხევით გარდამეველნეს წელნი ორმეოცნი – XXXIX,10.

გვაქვს გამონაკლისებიც, როდესაც პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობა ზმნაში ასახული არ არის (მელქისედეკ არცა მოიყუენოს ფრჩხილნი – XXII,12 და სხვ.), მაგრამ ასეთი გამონაკლისები კლასიკური ხანის სხვა თხზულებებშიც გვხვდება.

10. ძველ ქართულში „ქმნა“ და „შობა“ ზმნები II კავშირებითს -ე მწკრივის ნიშნით აწარმოებდნენ (დღეს ეს ზმნები ამ მწკრივის საწარმოებლად -ა ნიშანს იყენებენ), იგივე სურათია „განძთა ქვაბში“:

ძე ჩემი... იქმნეს კაც – V, 7-8.

რამთა ქმნეს ნებაჲ მათი – XXXVI,13.

ძე ჩემი... რომელი იშვეეს ქალწულისაგან – VI,30.

არღარა იშვეეს შვილი მთასა ამას წმიდასა – XIII,17.

დღეთა მათ, რომელთა ჰშვე ძე შენი – V,10.

11. ვნებითი გვარის ზმნები ყველა იმ თავისებურებას იმეორებენ, რაც მათ კლასიკური ხანის ქართულში აქვთ.

ა) უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ ჩვენს ძეგლში ი/ე-იან, უნიშნო და -დ სუფიქსიან ვნებითებთან ერთად ჩვეულებრივია -ნ სუფიქსიანი ვნებითის ფორმებიც. -ნ სუფიქსი აქაც არანარანარა თანხმოვნების მეზობლობაში გვაქვს.

(ემშაკი) განრისხნა სიბოროტითა თუსითა – IV,4.

ლოცვაჲ გამოცხადნების – VI,11.

ამათ წელთა გამოცხადნა საქმე ცოდვისაჲ – XI,1.

(მანასეს) განურისხნა ღმერთი – XL,2.

რაჟამს გამოცხადნა ქრისტე კორცითა, ესრეთ თქუა — XXIX,13.

(ადამ) შეწუხნა ფრიად — V,23.

(იარედ) შეწუხნა მწუხარებითა დიდითა — XII,10.

შეწუხნეს ფრიად მათოჲს — XIII,13;

ღმერთი განრისხნეს — XIII,15.

ბ) ზმნები, რომლებიც კლასიკური ხანის ქართულში ერთ-პირიანი ვნებითის ფორმებს ე-პრეფიქსით აწარმოებდნენ, აქაც ე-პრეფიქსით გვხვდება:

ვითარცა განერთხა გუამი ადამისი და შთაებერა სული, და აღემართა ზე — II,15.

ძე მკსნელი საფლავსა დაეფლას — VI A,46.

შენ და ძენი შენნი განერნეთ — XVI,10.

განეხუნეს საუნჯენი ქართანი — XVIII,11.

მას ადგილსა დაენერგა ჯუარი ქრისტესი — XXIX,4.

დაწერილი ასურთაჲ... მარჯუენით დაიწყების და მარცხენით დაესრულების — XXIV,11.

დაეფარა მათგან ვარსკულავი იგი — XLVI,5.

განელო ქუეყანაჲ... დაეკჷა კარი ქუეყანისაჲ — XXI-II,16-17.

გ) ვნებითი გვარის ზმნები აწმყოს მწკრივის მხოლოდობით რიცხვში მე-3 პირის ფორმებს აქაც მხოლოდ და მხოლოდ -ების დაბოლოებით აწარმოებენ:

ეკლესიაჲ ითარგმანების ებრაულად სული წმიდაჲ — III,17.

ლოცვაჲ გამოცხადების — VI A,11.

აუწყა მას ღმერთმან, ვითარმედ გარდაიცვალების — XIII,15.

დაწერილი ასურთაჲ... მარჯუენით დაიწყების და მარცხენით დაესრულების — XXIV,11.

ვითარცა სულიერი იზარდების — XLIII,3.

დ) წყვეტილის მე-3 პირის მრავლობით რიცხვში კი მოქმედებითი გვარის ზმნების მსგავსად მათაც -ეს დაბოლოება

აქვთ (ნაცვლად დღევანდელი -ნენ-ისა):

შეკრბეს ვითარ ასი ოდენ კაცი - XII,9.

წარწყმდეს ძენი სეთისნი - XII,17.

შეირინეს ენანი და განიბნინეს ყოველნი პირსა ქუეყანისასა - XXIV,12.

ამაღლდეს ღელვანი ზღუსანი მალლად და განეხუნეს საუნჯენი ქართანი - XVIII,11.

შეიბილწნეს ყოველნი ბილწებითა მათითა - XXV,10.

დაიწყევნეს ჰურიანი და დაეყუნეს პირნი მათნი - XLIV,4.

ე) ი- და ე- პრეფიქსებიანი ვნებითი გვარის ზმნები II სერიის მწკრივების მრავლობით რიცხვში სახელობით ბრუნვაში დასმული ობიექტის (აქ სუბიექტის) მრავლობითობას -/-ენ სუფიქსით აღნიშნავენ ისევე, როგორც ეს კლასიკურ ქართულში გვაქვს:

დაიწუნეს იგინცა ნებითა მათითა - XII,17.

შეიგინნეს კორცნი მათ ყოველთანი - XII,17.

იშვნეს მათგან გმირნი მამანი - XV,3.

ყოველნი დაბადებულნი დაგემორჩილნეს - II,23.

დაეყენნეს თავით თუსით სამოთხისაგან - XVI,18.

გამოეცნეს წყარონი ქუეყანით - XVIII,10.

12. -ოდ სავრცობიანი ზმნები უწყვეტლის კავშირებითში - ოდი დაბოლოებით არიან წარმოდგენილი, ძეგლმა ამ მხრივ გამოჩაყლისი არ იცის:

სცხოს (ზეთი) სნეულსა და რომელსა არა დაეძინებო-დის ვნებისაგან, და განიკურნოს - VI,23.

უკუეთუ იხილოს იგი ევა, ივლტოდის მისგან - IV,7.

რომელი გარდავიდოდის ამის ქუეყანისაგან, აღილოს გუამი მამისა ჩუენისა ადამისი და წარილოს მის თანა - XIII,6.

რაც შეეხება ამავე ზმნების მრავლობითი რიცხვის ფორმებს, III პირში, აქ ისინი -ოდიან დაბოლოებითაც გვხვდება როგორც ეს კლასიკური ხანის ქართულშია, და -ოდინ/-ოდენ დაბოლოებითაც, როგორც იმავე კლასიკური ქართულის მოგვიანო პერიოდისათვის არის დამახასიათებელი:

რამათა ადიდებდენ შვილნი ჩემნი ყოველნი ღმერთსა შვერ-
დომით და ევედრებოდინ (ევედრებოდინან BCD) და
მოელოდინ (მოელოდენ BCD) წყალობასა ღმრთისაგან
– VI A,3.

ზმნასთან დაკავშირებით კიდევ შეიძლება სხვა არქაიზმების
დასახელება:

1) ზმნა „მართვა“ I სერიის ფორმებს -ავ-ის ნაცვლად -ებ
თემის ნიშნით აწარმოებს:

რომელსა აქუნდა საჭე და კმართებდა კილობანსა მას –
XVIII,14. (შდრ. რამათა კეთილად კმართებდეს საჭეთ-
მპყრობელი ნავსა – მ. ცხ. 79v).

2) „ვალ“ ფუძის ზმნა აწმყოს III პირში „ვალს“ (მხ-ში),
„ვლენან (მრ-ში) ფორმებს გვიჩვენებს:

ანგელოზი წარვალს წინაშე ჩემსა – XXIII,6.

მწყემსი... ოდეს ვალნ მზესა, რომელთა იხილიან, ჰგონებედ,
ვითარმედ მზე არს თავსა მისსა – XXXVI,6.

მეგუპტელნი ვლენან ყოველსა ქუეყანასა – XXI,25.

3) „განძევა“-ს ნაცვლად გვაქვს „განძება“:

„განაძო ღელამ თუსი სამეფოასაგან თუსისა“ –
XXXVII,10.

4) ზმნის I პირის ობიექტის მრავლობითობა მ- პრეფიქსითა-
ცაა აღნიშნული: „რომელი აღმითქუ ჩუენ – III,20.

5) „გაცინება“ და „მიხედვა“ ზმნები II სერიის მწკრივებში
პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობის -ნ ნიშანს ავლენენ:

ქამ განიცინნა – XXI,3.

ღმერთმან... არცა მიხედნა ყოვლადე – V,27.

ოდეს ესმინ მფრინველსა მას სიტყუამ, მიხედნის კმასა –
IV,9.

არქაულია თხზულების სინტაქსიც:

1) მსაზღვრელ-საზღვრული სრულ შეთანხმებას გვიჩვენებს
ბრუნვასა და რიცხვში. ეს ითქმის როგორც ატრიბუტულ, ისე
მართულ მსაზღვრელიან საზღვრულზე, ჩვეულებრივია ასეთი
ფორმები:

მფრინველნი არაწმიდანი – XVIII,9.
 თუესა მეშუდესა – XIX,6.
 მწუხარებითა ღიღითა – XXIII,25;
 შესაწირავად მსხუერპლად – XXII,12.

აგრეთვე:

მღელ უფლისა – XXIII,19.
 ფურცელი ზეთისხილისაჲ – XIX,12.
 დელვამან ზღვსამან – XIX,3;
 ანგელოზმან ღმრთისამან – XXII,12.
 პირსა ქუეყანისასა – XIX,13.
 (შემდგომად) განკმობისა წყლისა – XIX,11.
 ბეჭდითა მამისა თვისისაჲთა – XXIII,2.
 საუნჯენი ქართანი – XVIII,11.
 კარნი ცისანი – XVIII,10 და სხვ.

2) წინაშე, თანა და ზედა თანდებულების სინტაქსური ფუნქცია, ერთმანეთისგან განსხვავდეს ვინ და რა ჯგუფის სახელები და ისინი შესაბამისად ნათესაობით და მიცემით ბრუნვებში იმართოს (ვინ ჯგუფისანი – ნათესაობითში, რა ჯგუფისანი კი – მიცემითში), ამ ძეგლშიც დაცულია: თხზულების ენისათვის დამახასიათებელია ერთი მხრივ: (პირუტყუნი) წარმოდგეს წინაშე აღამისა – II,20.

კანან დადგა მსახურად წინაშე ღმრთისა – IX,1.

(იორამ) ქმნა ყოველი ბოროტი წინაშე ღმრთისა – XXXVIII,19.

ანგელოზი ღმრთისაჲ წარუძღუეს წინაშე მისსა – XVI,27.

მეორე მხრივ:

დადგა ენოს მსახურად წინაშე წმიდასა ქუაბსა მას საგანძურსა – VIII,1.

(ოზია) აკუმია საკუმეველი წინაშე ტაძარსა ღმრთისასა – XXXVIII,15.

მოკლეს ზაქარია ტაძარსა შინა წინაშე საკურთხეველსა – XLVII,18.

ერთი მხრივ:

შთამოვიდა აზარ აბრაჰამის თანა – XXXI,3.

ბელიათან, რომელი იყო ნამოდის თანა – XXX,22.

(რებეკა) დამარხეს აბრაჰამის და ისაკის თანა – XXXII,9.

(ისაკი) დაფლეს აბრაჰამის და სარრამს თანა – XXXII,8.

ნებროთ დაადგრა მის (= იუნიტანის) თანა სამ წელ – XXVII,11.

კალმანა, რომელი იშვა აბელის თანა... ლიუდ, რომელი იშვა კაენის თანა – V,21.

მეორე მხრივ:

ვითარცა მოვიდა ეზრა ჯურღმულსა მას თანა, ეცასული საკუმეველისა – XLIII,2.

რამათა არა შეერთოს თესლი ქანანელთა თესლსა თანა აბრაჰამისსა – XXXII,16.

ერთი მხრივ:

მაშინ აღდგა კაენ აბელის ზედა – V,29.

ღმერთი განრისხნეს ამის ნათესავისა ზედა – XIII,15.

ამისთვის აღდგა ბაბლეთაშ... მის ზედა – XXXVIII,22.

შეკრბეს მის ზედა ყოველი თესლები – XLVIII,11.

ჰურიანი... იღრჭენდეს კბილთა მათთა დამბადებელისა მათისა ზედა – XLVIII,14.

მეორე მხრივ:

მიეფინა სიტჟომ ჰირსა ზედა ქუეყანისასა – I,20.

დაბადა ღმერთმან... ყოველი იძრვისი ქუეყანასა ზედა – I,23.

ყივილი ღალადებისა მათისა აღიწია თავსა ზედა მთისა მის წმიდისა მასა – XII,8.

ვინ და რა ჯგუფის (უფრო ზუსტად, სულიერი და უსულო) სახელთა ბრუნვები ძველ ქართულში, როგორც ცნობილია, უთანდებულოდაცაა გარჩეული. მაშინ, როდესაც მათთან დაკავშირებული ზმნები მიმართულებას გადმოსცემენ, ვინ ჯგუფის სახელები ნათესაობით (resp. მიმართულებით) ბრუნვაში არიან წარმოდგენილი, რა ჯგუფის (უსულო) სახელები კი – მიცემითში

(ან ვითარებითში) ამ წესს საგანგებოდ კარგად იცავს ჩვენი ძეგ-
ლიც:

შემოკრბეს ლამექისა ნოე და ძენი მისნი – XVI, 4.

(ძე ჩემი) შევიდეს წმიდისა ქალწულისა – V, 8.

უკმოიქცა იაკობ ისაკისა, მამისა თუსისა და დაე-
მკედრა მის თანა – XXVI, 9.

შთავიდა იაკობ იოსებისა ეგუპტედ – XXXII, 18.

(აბრაჰამისა ისაკი) აღიყვანა მთასა მას იებოსსა მელქისედე-
კისა – XXXIX, 3 (CD)

ესე ათნი მეფენი მოვიდეს მელქისედეკისა – XXX, 3
(CD)

მეორე მხრივ:

ძე იგი გამოვიდა საფლავსა მამისა მისისასა – XXVI, 6.

შევიდა ნოე კიდობანსა – XX, 2.

(აბრაჰამ) მოვიდა მთასა მას იებოსსა – XXVIII, 8.

(ოზია) ურცხვნოდ შევიდა წმიდასა წმიდათასა –
XXXVIII, 15.

შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი, ჩვეულებრივ,
წრფელობითი ბრუნვის ფორმით გვხვდება:

ადამ იყო მღდელ, მეფე და მთავარ – IV, 1.

უწყოდა, ხილვამ მისი ვითარ უშუერ და სატუხელ
არს – IV, 7.

იყო ჰერ უკეთურ და მოკლა ღმერთმან – XXXII, 14.

არს იგი ბუნებით შუენიერ – I, 9.

განკეთროვნებულ იქმნა პირი მისი და მოკუდა – XXX-
VIII, 16-17 და სხვ.

შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი სახელობითი
ბრუნვის ფორმითაც გვხვდება, მაგრამ გაცილებით უფრო იშვი-
ათად ისევე, როგორც ეს ხდება ძველი ქართული ენის სხვა
ძეგლებშიც.

მაგ: გოლგოთა ყოვლისა დაბადებულისა შესაკრებელი
არს – XXIII, 18.

მცა ნაწილაკს შენარჩუნებული აქვს სინტაქსური ძალა, ზმნის

თხრობითი კილოს ფორმები მომავალი დროის შინაარსით აღჭურვოს: თხზულებამ ამ მხრივ გამოწაკლისი არ იცის:

ვერ ვეგების თუმცა არა აღესრულა ესე ქუეყანასა ზედა – VI A, 48 (= რომ არ აღესრულოს).

(მათ) ენება, რა მთამცა უკუნ-იქცეს მთადვე – XII,18 (= რომ უკან დაბრუნდნენ).

არა იყო იგი ვერძი ქორციელი, ვითარ უკუემცა ვინ დაკლა იგი – XXIX,12 (= რომ ვინმემ დაკლას იგი).

არა ესუა მას შვილი, რომელმანმცა დაიპყრა მეფობამ შემდგომად მისსა – XXXIX,8 (= რომელიც დაიპყრობდა).

არავინ დაშთა ჰურიათაგანი, რომელსამცა თანა იპოვა წერილი ნათესავთა შობისამ – XLIV,1 (= რომელთანაც აღმოჩნდებოდა).

ჰურიანი არა შეიწყნარებენ, რა მთამცა გუჩუენეს ჭეშმარიტი – XLIV,4-5 (= რომ გვიჩვენონ; რომ ეჩვენებინათ).

არარამ აქუნდა მათ, რა მთამცა დაუგეს რამ და აჭამეს – XLVI,13 (= რომ დაეგოთ და ეჭმიათ).

რაც შეეხება „განძთა ქვაბის“ ქართული თარგმანის სტილს, იგი მეტად თავისებური სტილით ხასიათდება (ბიბლიაში მოთხრობილი ფაქტების მოკვეთილი წინადადებებით აღნიშვნა, თემიდან თემაზე უეცარი გადასვლები ხშირად მათ შინაარსში აზრობრივი კავშირის არსებობის გარეშე და სხვ.), მაგრამ იგი მთლად მთარგმნელისეული არ უნდა იყოს. ამ თავისებურებას ძირითადად პირველწყარო განსაზღვრავს. თვითონ წყაროტექსტი ჩანს თავისებური სტილით შეთხზული.

ტექსტისათვის

„განძოთ ქვაბის“ წინამდებარე გამოცემა რიგით მესამეა. იგი თითქმის მთლიანად იმეორებს ჩვენსავე 1993 წლის, რიგით მეორე, გამოცემას (ამ თხზულების პირველი გამოცემა, როგორც ზემოთაც გვაქვს აღნიშნული, ე. თაყაიშვილს ეკუთვნის – 1906 წ.).

გამოცემა ემყარება ოთხ ძირითად ხელნაწერს, რომლებიც აღნიშნულია ABCD ლიტერებით:

A – ქუთ. 128,

B – A 153,

C – S 30,

D – პეტერბურგის ნაციონალური ბიბლიოთეკის იოვანე ბატონი-შვილის კოლექციის № 10 ხელნაწერი.

გარდა ამისა, გამოცემაში ცალკეულ შემთხვევებში გამოყენებულია აგრეთვე H 433 ხელნაწერის ტექსტი (ლიტერით E) და თხზულების პირველი ხუთი თავის ფარგლებში H 1064 ხელნაწერის ტექსტი (ლიტერით K). რადგან ამ ორ ხელნაწერს აღმოაჩნდა ზოგიერთი არქაული, წყაროსმიერი წაკითხვა.

ხელნაწერების ორთოგრაფია გამოცემაში კლასიკური ქართულის ნორმათა მიხედვით ჩასწორდა. ორთოგრაფიული ვარიანტები სქოლიოებში არ აგვისახავს, სქოლიოებში არა გვაქვს ასახული აგრეთვე **ა**-ს სწორების შემთხვევებიც (ჩვენ მიერ აღდგენილი **ა** კავებშიც არ ჩაგვისვამს), მიუხედავად იმისა, რომ ცალკეულ შემთხვევებში **ა**-ს ხმარების მიხედვით ტექსტის სწორება ტექსტის მორფოლოგიურ ნორმათა მიხედვით სწორებასაც გულისხმობს.

ტექსტში კუთხოვან კავებშია ჩასმული სიტყვები, რომლებიც ხელნაწერებში გამოტოვებულია, და ჟან-პიერ მაესა და ჩვენს მიერაა აღდგენილი.

ტექსტი დაყოფილია თავებად და მუხლებად სუ-მინ რის მიერ გამოცემული სირიული ტექსტის მიხედვით: *La Caverne des Trésors, Les deux recensions syriaques, éditées par Su-Min Ri, Lovanii in Aedibus E. Peeters, 1987. Corpus Scriptorum christianorum Orientalium, Scriptores Syri, t. 207.*

1. (A24r) თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფრემისი:
 თარგმანებად დაბადებისათჳს ცისა და ჭუეყანისა,
 და აღამისთჳს, ვითარ გიცვალეს
 გუამი მისი და დაგარხეს ბოლბოთას;
 და ცვალებად ნათესავთად,
 ვითარ ვპოვეთ ნათესავობად ქრისტისი ჳორცითა,
 ვითარცა წერილ არს სახარებასა ლუკას თავსა,
 აღამისითგან, ყოველთა მამისა, ვიდრე ქრისტესამდე,
 უფლისა და ღმრთისა ჩუენისა

2. (პირველად ხოლო ესე თარგმანა წმიდამან მამამან ჩუენმან 10
 ეფრემ) და შობამ მამათმთავართამ ადამისითგან ვიდრე ქრისტე-
 სამდე, მაცხოვრისა და ღმრთისა.

თავი I

3. იყო დღესა პირველსა, რომელ არს თავი ყოველთა დღეთამ,
 კურიაკე, რაჟამს დაბადა ღმერთმან ცამ და ქუეყანამ და ყოველი 15
 ძალი ცათამ, დღე და ღამე და ქარი ძრვისამ. (1)

4. და სული წმიდამ იქცეოდა ზედა წყალთა, რომელი-იგი

---

1 წმინდისა D. წმიდისა... ეფრემისი] ეფრემისა K. 2 თარგმანებად] თარ-
 გმანი CDEK. 3 აღამისთჳს, ვითარ] ამისთჳს და ვითარ იგი K. მისცვალეს
 CDK. 5 ცვალება CD. ნათესავთამ] ნათესათა და K. 6 ჳეპოვეთ B, ეპოვეთ
 D. ეპოეთ K. ნათესაობა CD. ნათესაევი K. 7 თავსა... მამისა] თავისასა
 აღამისთჳს მამისა ყოველთასა K. 8 ადამისიდგან BC. მამისა] მამათა CD. 10
 პირველად... ღმრთისა] პირველ თარგმანა წმიდამან ეფრემ K. ჩუენმა D. 11 და
 - CD. ადამისიდგან C. 11-12 ქრისტესამდე E. 12 მაცხოვარისა CD. და -
 AB. ღმრთისა + გეაკურთხენ(6) მამაო B. 15 ყოველი + რამ არს მას შინა CD.
 17 რომელი-იგი] რომელი CDE.
 (1) დაბ. 1,1.

არს თანამოსაგრე ერთისა სამებისაჲ. (1)

5. და ბრიალებდა წყალთა მათ ზედა და იკურთხეოდეს მისგან, ვიდრემდის იქმნეს წყალნი მშობელ სიტფოჲსაგან ბუნებისა,

6. რამეთუ შეეზავა, ვითარცა საფუჲვარი, დაბადებაჲ.

5 7. და ვითარცა მფრინ(24vA)ველმან რაჲ დაატფნის კუერცხნი ფრთითა თუსითა და სიცხისაგან მისისა, ვითარცა ცეცხლისაგან, შეიქმნის მართუე კუერცხსა შინა, ეგრეთეც სული ნუგეშინისმცემელი ბრიალებდა ზედა წყალთა და შერთო საფუჲვარი დაბადებისაჲ განგებითა (1vC) სულისა წმიდისაჲთა.

10 8. და მეორესა დღესა დაბადა ღმერთმან ცაჲ და ქუეყანაჲ და უწოდა «ცაჲ თხელი», რაჲთა ასწავოს ყოველთა კაცთა, რამეთუ რაჲ არს ბუნებაჲ ცისა ამის უმაღლესისა, ამისთვის, რამეთუ უქუეს არს მისსა ხილვად. რამეთუ ცაჲ უმაღლესი, ვითარცა ცეცხლი არს,

15 9. ხოლო ცაჲ მეორე – ვითარცა ნათელი და ცაჲ ქუშ – მყინვარი. და არს იგი ბუნებით შუენიერ, ამისთვის ჰქუან «ცაჲ თხელი». (2)

10. და განყვნა ღმერთმან დღესა მეორესა: წყალნი რომელნიმე სიმაღლედ ზე და წყალნი რომელნიმე – ქუე.

20 11. და ესე წყალი, რომელი ზე არს ცასა, დღესა მეორესა აღვიდა და შეკრბა, ვითარცა ნისლი, შუენიერად. ეგრეთ აღვიდა და არს იგი დამოკიდებულ ზე: არცა დის, არცაღა თუ იძრვის (25rA) ადგილისაგან. (3)

1 ერთისა – CD. 2 ბრიალებდა] შრიალებდა A. წყალთა მათ ზედა] ზედა წყალთა CD. იკ~ხოდა B. 4 რამეთუ] რათა CD. შეაზავა CD. საფუჲვარი CDE. 5 და – CD. დაათბნის CD. 6 მისისა] თუსისსა CD. 7 შექმნის CD. 8 ბრიალებდა] შრიალებდა A. საფუჲვარი CDE. 10 ღმერთმან – ABE. 11 ასწავოს AB. 12 რამეთუ – CD. რა CD] – ABE. 13 მისსა] მის AB. რამეთუ – B. 15 ხოლო] რ~ ABE. 16 მყინვარე B. ბუნებითა CD. შუენიერი CD. 18 განუყუნა D. 19 ზმ AE. ქუშ A. 20 წყალნი CD. რომელი] რომელნიმე CD. ზე] ზედ CD. 21 შეკრბა BCD. აღვიდეს B. 22 დამოკიდებულ] მოკიდებულ C, მოკუდინებულ D. ზე] ზედა CD. და არცა CD. დის + იგი CD.

(1) დაბ. 1,2. (2) დაბ. 1,6-8. (3) დაბ. 1,6-8.

12. და დღესა მესამესა შემზადნა წყალნი, რომელ არიან ცასა ამას თხელსა ქუეშე, და შეკრიბნა ერთსა ადგილსა და გამოაჩინა კმელი. (1)

13. და ვითარცა შეკრბეს წყალნი პირისაგან ქუეყანისა, გამოჩნდა ქუეყანაჲ ჩჩული, თუნიერ სისქისა. 5

14. და შეკრბეს წყალნი ზღუად და ქუეშე ქუეყანასა და ზოგი ადვიდა ზე. (2)

15. და დაბადა ღმერთმან ქუეყანაჲ და აღმოაცენა მცენარე, და რაჲთა აღმოცენებაჲ იყოს მცენარისაჲ სიცხისაგან და სიგრილისა შენელებულ (3) 10

16. მსგავსად ღრუბლისა, რომელი არს ზედა წყალთა.

17. და მასვე დღესა მესამესა შემზადა ღმერთმან ქუეყანაჲ და აღმოსცენდეს მწუანვილნი.

18. და მუცლად-ილო შინაგან ხემან დათესვაჲ ნაყოფთა გამოღებისა ძირით და ძარღვთ. (4) 15

19. და მეოთხესა დღესა დაბადა ღმერთმან მზე და მთოვარე და ვარსკულავნი. (5)

20. და ვითარცა მიეფინა სიტფოჲ პირსა ზედა ქუეყანისასა, განკმა სიჩჩოჲ იგი, რამეთუ აღილო სინედლე იგი წყ(2rC)ლისაჲ.

21. და ვითარ განკურდა ქუეყანაჲ, აღმოსცენდა ყოველი (25vA) 20 ხე ძირით, რომელი-იგი აღმოსცენდა დღესა მეოთხესა. (6)

22. და დღესა მეხუთესა შემზადა ღმერთმან წყალთა შინა, რაჲთა შობონ ყოველი ფრთოვანი, განწვალებული სახითა ხილვად, და ყოველი იძრვისი წყალთა შინა და ყოველი, რომელი ქუე

1 და - CD. 4 ვითარცა - B. 5 ჩუილი C, ჩვილი D. 6 და (2) - CD. ქუეყანისა C. 7 ზმ A. 9 აღმონაცენები E. ~ იყოს აღმოცენება CD. და - CD. 10 შენელებულ] დაბნელებულ E. 11 რომელი არს ზედა წყალთა CDK] - ABE. 12 ღმერთმან - ABE. 13 მწვანვილნი D. 15 ძირითა CD. ძარღვითა CD. 16 მთუარე C. მთვარე D. 19 და განკმა CD. სიჩო CD. რამეთუ] რათა CD. აღილოს CD. 20 ვითარცა B. გაკურდა D. და აღმოსცენდა CD. 21 ძირითურთ CD. 23 ყოველი E. ფრთოვანი E + და CD. განწვალებულნი E.

(1) დაბ. 1,9-10. (2) დაბ. 1,9-10. (3) დაბ. 1,11-13. (4) დაბ. 1,11-13. (5) დაბ. 1,14-19. (6) დაბ. 1,14-19.

ბურების და რომელი ზე ფრინავს: და ვეშაპი იგი დიდი, რომელი წერილ არს «იობსა». და მფრინველნი ზე კაერთა და მფრინველნი წყალთა შინა. (1)

23. და დღესა მეექუსესა, პარასკევსა, დაბადა ღმერთმან ყოველი პირუტყვ და ყოველი მკეცი და ნადირი და ყოველი იბრვისი ქუეყანასა ზედა; (2)

24. მასვე დღესა დაბადნა ადამ და ევა ერთბამად. (3)

25. ხოლო დღესა მეშუდესა, შაბათსა, განისუენა ღმერთმან ყოველთაგან საქმეთა თჳსთა და უწოდა «შაბათი». (4)

10

თავი II

1. დაბადებაჲ ადამისი ესრეთ იყო: (5)

2. დღესა პარასკევსა, ჟამსა პირველსა, თქუა ღმერთმან: „დაყუდენით, ყოველნიო ძალნიო ცისანიო!“

3. და თქუა ღმერთმან — მამამან, ძემან და სულმან წმიდამან 15 (არამედ არა სახელდებულ იყო წუთ მამასა მამაჲ, არცა ძესა — ძე, არცა სულსა წმიდასა — სული, არამედ ელოდა (26rA) ქრისტეს კორცთშესხმასა, რაჲთა იდიდოს სამებაჲ წმიდაჲ იორდანესა ზედა), არამედ [არა] ესრეთ თქუა დამბადებელმან: „კვმნე კაცი ხატად და მსგავსად ჩემდა“ და [არა] გამოაჩინა სამებაჲ, 20 არამედ არა სახელ-სდვა ჟამსა მას, და თქუა ღმერთმან: „კვმნეთ კაცი ხატად და მსგავსად ჩუენდა!“ (6)

4. და ვითარცა ესმა ანგელოზთა ესე სიტყუაჲ, შეშინდეს და თქუეს ურთიერთას, რამეთუ:

---

1 ქუშ A. ბურებოდეს C. დიდი — C. 2 იობისსა C. მფრინველი C. 3 მფრინველი C. 5 და — CD. 7 და მასვე CD. დაბადა CDE. 9 თჳსთა] მისთა CD. 12 პირველსა] ა AB. 13 ყოველნიო ძალნიო] ქუშყანაოჲ ძლიეროჲ B. 14 ღმერთმან + და AB. 15 იყო] ყო CD. წუთლა CD. 16 ელოდდა AB. 17 კორცთშესხუმასა B. წმინდა D. 18 არამედ] ვითარმედ ABE. [არა] + Mahe. კვმნეთ ADE. 19 ჩემდა] ჩუენდა AB. 19-21 ჩემდა და გამოაჩინა... მსგავსად — B. 20 მას — CD. 23 ურთიერთარს A.

(1) დაბ. 1,20-21. (2) დაბ. 1,24. (3) დაბ. 1,27. (4) დაბ. 2,1. (5) დაბ. 5,1. (6) ლ. 3,21-22. დაბ. 1,26.

5. „ღღეს ვიხილეთ საკურველი ღიღი, რამეთუ მსგავსი ღმრთისა დაებადების.

6. და ვხედა(2vC)ეთ მარჯუენესა ღმრთისასა, ვითარ განმართა ყოველსა ქუეყანასა და გარდამატებულად მისგან შეკრიბნა ყოველნივე, რომელნი დაბადნა ნებსა ქუეშე თჳსსა“.

7. და იხილეს ანგელოზთა, რამეთუ ღმერთმან აღიღო ყოველისაგან ქუეყანისა მცირედ-მცირედ მიწაჲ და ყოველისაგან ბუნებისა წყლისა – ნაწუეთი წყალი და ყოველისაგან ჰაერისა – სული მბერავი და ბუნებისაგან ცეცხლისა – სიტჳომ მკურვალე, რამეთა იყოს კაცი აგებულ ოთხთაგან ბუნებათა. (1)

8. და იხილეს ანგელოზთა ოთხი ბუნებაჲ ნებსა შინა ღმრთისასა: სიცივე და სიცხე, ნოტიჲ (26vA) და კმელი.

10. და ამის ოთხისა სახისა უძღურისაგან დაბადა ღმერთმან ადამ.

11. და შეკრიბა ყოველით კერძო მიწისაგან მცირედ-მცირედ, რამეთა მოუღრიკოს ბუნებაჲ მიწისაჲ ადამს და ნაწუეთი წყალთა ყოველთაჲ, რამეთა დაემორჩილოს ყოველივე, რამ არს წყალთა შინა და ყოველთა ზღუათა და მდინარეთა და[...] და ყოველთა ჰაერთა ზედა მთავრობდეს და, რამეთა იყვნენ მის ქუეშე ყოველნი მფრინველნი, რომელი-რამ არს, და სიცხისაგან ცეცხლისა ამის-თჳს, რამეთა იყოს თანამღვომ ანგელოზთა საზრდელითა. (2)

12. და დაბადა ღმერთმან ადამ კელითა თჳსითა წმიდითა მსგავსად ზატიისა თჳსისა. (3)

1 ვიხილავთ CD. საკურველი]საკურთხეველი B, საკურთხეველსა CD. ღიღსა CD. 2 დაიბადების CD. 3 და ვხედაეთ]ვიხილავთ CD. მარჯუენასა D. 4 ყა ქენა A. შეკრიბიან D. 5 ყოველნი CD. დაბადნა + ღმერთმან CD. 6 აღიღოს B. 7 ქუეყანასა D. მცირედ-მცირედ CD. 8 წყლისა + მცირედ CD. ~ წყალი ნაწუეთი CD. აერისა CD. 10 იყოს]ეყოს E. 11 ნებასა D. 13 ამის]მის AB. ოთხისა – CD. უძღურისაგან დაბადა ღმერთმან]ბუნებისაგან დაბადა უძღურებისაგან CD. 15 მცირედ მცირედ – CD. 16 მიწასა CD]+ მცირედ B. 16-17 ~ ყოველთა წყალთა CD. 17 ყოველი CDE. 18 ყოველთა – CD. 18-21 და ყოველთა ჰაერთა... ცეცხლისა ამისთჳს K]– ABCDE. 21 თანამღვომ]მოდგამ CD. 22 და – CD. წმი(ნ)დათა CD. 23 ზატიითა თჳსითა CD.

(1) დაბ. 2,7. (2) დაბ. 1.28. (3) დაბ. 1,27; 2,7.

13. და რაჟამს იხილეს ანგელოზთა ხატი ადამისი დიდებულად, შეეშინა მისგან ხილვითა პირისა მისისაჲთა,
14. რამეთუ ბრწყინვიდა ბრწყინვალეობითა დიდებისა ღმრთისაჲთა. და გამოვიდოდა, ვითარცა მზის წუერი, სინათლე თუ-
5 ალთაგან მისთა და, ვითარცა ალი ცეცხლისაჲ, ზარი.
15. და ვითარცა განერთხა გუამი ადამისი და შთაებერა სული, და აღეპართა ზე საშუალ ოდენ გულსა ქუეყანისასა, (1)
16. დაიდგნა ფერკნი ადგილსა მას, სადა აღეპართა ჯუარი მკსნელისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი.
- 10 17. და ვითარცა დაიდგნა ადამ ფერკნი, (27rA) შეემოსა სამოსელი სამეფოჲ და და(3rC)ელგა თავსა გურგუნი მეფობისაჲ. (2)
18. მაშინ იქმნა ადამ მეფე და მღვდელ და წინამსწარმეტყუელ.
19. და მუნ დასუა ღმერთმან საყდარსა პატივით
20. და შემოკრიბნა ყოველნი პირუტყუნი. და წარმოდგეს წი-
15 ნაშე ადამისა და უწოდა ადამ ყოველთა სახელები მათი, (3)
21. და შეუვრდეს ყოველნივე.
22. მაშინ ესმა ანგელოზთა ცით გამო საშინელი სიტყუაჲ ღმრთისაჲ, და პრქუა მას:
23. „მ ადამ, აჰა ესერა, გყავ შენ მეფე და მღვდელ და
20 წინამსწარმეტყუელ და მთავარ და უფალ და განმგებელ. და ყოველნი დაბადებულნი დაგემორჩილნეს შენ,
24. რამეთუ შენ ხოლო მარტოსა მიგეც კელმწიფებაჲ ყოვ-

1 და - ABE. ო ანგელოზთა იხილეს CD. 3 რამეთუ]რათა CD. ბრწყინვიდა + დიდებითა C, დიდებულთა D. 4 გამოვიდა CD. მზის წუერი + სიმართლე და CD. 5 ზარი - E. 6 შთაებერა CDE. 7 ოდენ - CD. 9 ჩუენისა - CD. ი^ავს B, იესოს CD. 10 ადამ - CD. ფერკნი + ადგილსა მას, სადა აღეპართა ჯუარი, ადამ CD. შეემოსა BCD. 11 დაეეღ^ა B, დაადგა CD. 12 და მღვდელ და წინამსწარმეტყუელ]მღურდელ წინამსწარმეტყუელად CD. 13 და - CD. დაასვა C, დასვა D. პატივითა CD. 15 ადამისსა CD. ადამ E]- ABCD. ყოველთა]ყოველი CD. მათი - AB. 16 შეუვრდეს ACDE. 17 ანგელოზთა + დ^ა ABE. 19 მი CD. და (I) - BCD. მღვდელ CD. 20 და (I) - CD. გამგებელ D. 22 რამეთუ შენ ხოლო მარტოსა]რათა ხოლო მარტოსა დაგემორჩილნეს (+ შენ D) CD. მიგეც]და მიგეც CD.

(1) დაბ. 2,7. (2) შდრ. ფს. 8,6. (3) დაბ. 1,19-20.

ლისაჲ, რომელი-რაჲ დავბადე“.

25. და რაჟამს ესმა ანგელოზთა სიტყუაჲ ესე ღმერთისაგან, მოდრკეს და თაყუანის-სცეს ღმერთსა და მერმე ადამს, ხატსა ღმერთისასა, ანგელოზთა და მთავარანგელოზთა, საყდართა, უფლებათა და მთავრობათა და კელმწიფებათა, ქერობინთა და სერაბინთა დიდებულთა, წმიდათა.

თავი III

...8. მაშინ აღიყვანა ღმერთმან სამოთხეს ადამ, და კუალად მუნ თაყუანის-სცეს ანგელოზთა წმიდათა და სერაბინთა. და აქებდეს და აკურთხევდეს ქერობინნი ღმერთსა და (27vA) აღიდებდეს დიდებითა. (1)

9. და ვითარცა შევიდა ადამ სამოთხეს,

11. დაწვა, რამეთუ დააძინა ღმერთმან, (2)

12. და გამოულო წიბოჲ ერთი ფერცხალი გუერდისაგან მარჯუენისა და დაბადა მისგან ღმერთმან ევა. 15

13. და განიღუდა ადამ, იხილა და განიხარა. (3)

14. და იყვნეს ერთობით სამოთხეს შემოსილნი დიდებითა სამსა ჟამსა დღისასა. (4)

15. რამეთუ სამოთხე არს ზე ჰაერთა, უმაღლეს ყოველთა მათთა ოცდაათითა ფარსახითა და გარე-მოსდგამს ყოველსა ქუეყანასა. 20

1 რომელი-რაჲ] რომელი CD. 3 თაყუანი-სცეს BCD. 5-6 ქერობინთა და სერობინთა AB] სერაბინ ქერაბინთა C, სერობინ ქერობინთა D. 6 და დიდებულთა CD. 8 სამოთხესა CD. ადამ - CD. 9 მუნვე CD. თაყუანი(ს) სცენ AB. და (I) - CD. სერობინთა CD. 9-10 და აქებდეს - ABE. 10 აკურთხებდეს D. 10-11 აღიდებენ CD. 12 სამოთხესა CD. 13 რამეთუ დააძინა ღმერთმან] რა და დააძინა ღ B, რათა დააძინა CD. 14 გამოულო + ღმერთმან CD. 15 მისგან - CD, ო ღმერთმან მისგან B. 16 განიღუდება C. განიხარა + და თქუა: აჰა ჯორცნი ჯორცთა ჩემთა და ტუალნი ტუალთა ჩემთანი E. 17 სამოთხესა CD. შემოსილი D. 18 ო ჟამსა სამსა CD. 19 უმაღლესი CD. 20 ოცდაათითა] ლ AB, ოცდაათ E. ფარსახ AB. გარე-მოსდგამს ABE.

(1) დაბ. 2,15. (2) დაბ. 2,21-23. (3) დაბ. 2,21-23. (4) შდრ. დაბ. 2,25.

16. ვითარცა თქუა მოსე წინაჲსწარმეტყუელმან: „დაასხა ღმერთმან სამოთხე ედემს და დაადგინა ადამ, რომელი დაბადა“. (1)
17. და ითარგმანების ედემი («ეკლესიაჲ წმიდაჲ») და ეკლესიაჲ ი(3vC)თარგმანების ებრაულად («სული წმიდაჲ»).
- 5 რამეთუ ღმერთმან განფინა სიმართლით ყოველთა ერთა ზედა, და ბერძულად ითარგმანების: («შესაკრებელი წმიდაჲ»).
18. რამეთუ ღმერთმან უსწრო მეცნიერებითა თჳსითა, რადიგი ეგულებოდა ყოფად ეშმაკსა ადამისა, უსწრო მოწყალებითა, ვითარცა თქუა დავით წინაჲსწარმეტყუელმან: „უფალო, შესავე-
10 დრებელ მეყავ ჩუენ ნათესავითი-ნათესავადმდე“, (2)
19. ოდეს-იგი ევედრებო(28rA)და ღმერთსა განთავისუფლებისათჳს ერისა, და თქუა: „მოიქსენე ეკლესიაჲ შენი, რომელ მოიგე სამკედრებელად შენდა“ (3)
20. მოწყალებითა შენითა, რომელ აღმითქუ ჩუენ, რამეთუ შენ
15 ხარ მზრდელი ერისა შენისაჲ
21. სიმართლით ეკლესიასა წმიდასა – სამოთხესა, რომელ არს განსასუენებელი სულიერი და ქუეყანაჲ ცხოველი, რომელი აღუთქუა ღმერთმან წმიდათა ადამის გამო.

თავი IV

- 20 1. რამეთუ ადამ იყო მღვდელ, მეფე და მთავარ და შეიყვანა ღმერთმან სამოთხეს, რადთა ჰმსახურებდეს მეცნიერებით, ვითარცა-იგი წამა მოსე წინაჲსწარმეტყუელმან, ვითარმდე: „იყოს საქმე ესე სიბრძნითა მღვდლობისაჲთა და მან დაიცვას მცნებაჲ,

1 მოსე – CD. დაასხნა B. 2 ადამ – ABE. 3 ედემი K] ადამი ABCDE. 4 ებრაულად + და CD. 7-8 უსწრო მეცნიერებითა თჳსითა, რად იგი ეგულებოდა ყოფად ეშმაკსა ადამისა – CD. 10 მეყავნ ABE, მეყავ C. ნათესავით-ნათესავადმდე AC. ნათესავითი-ნათესავადმდე D. 12 თქუა – ABE. შენი – CD. 14 რომელი CD. აღუთქ CD. 15 მზრდელი + ყოველთა და CD. 16 ეკლესიისა წმიდა CD] + და AB. 17 ქუეყანად CD. 18 ღმერთმან – CD. 20 რამეთუ] ხოლო CD. მრუდელ C, მღუდელ D. 21 სამოთხესა CD. ჰმსახურებდენ B. მეცნიერებითა CD. 22 იყო CD. ესე – ACDE. სიბრძნისთა მღვდლობისათა CD. დაიცოს CD.

(1) დაბ. 2,8. (2) შდრ. ფს. 90,2. (3) შდრ. ფს. 74,2.

რომელი მიეცეს“. რამეთუ ამცნო

2. და დაადგინა ადამ და ევა სამოთხესა და უჩუენა ხე ცხორებისაჲ შუა სამოთხესა. (1)

3. და მისგან იყო ჯუარი იგი ქრისტესი, მაცხოვრისაჲ. და ესე არს ხე ცხორებისაჲ, საბერკი – გამოსახვით შუა ქუეყანასა. 5

4. და ვითარცა იხილა ეშმაკმან, რამეთუ ადამ და ევა იდიდებინ სამოთხეს, განრისხნა სიბოროტითა თუსითა, რამეთუ შეშურდა მათი.

5. და შევიდა მუტელსა გუელისასა (28vA) და აღიღო ხე ჰერთა. 10 და გუელმან შეიყვანა ეშმაკი სამოთხედ.

6. რამათუს შევიდა გუელითა ეშმაკი სამოთხედ?

7. ამისთუს, რამეთუ უწყოდა, ხილვაჲ მისი ვითარ უშუერ და სატუხელ არს და უკუეთუ იხი(4rC)ლოს იგი ევა, ივლტოდის მისგან. 15

8. და ემსგავსა იგი მფრინველსა მას, რომელსა ჰრქვან ზორაყი, რომელი განასწავლიან ბერძენთა ზრახვასა კაცებრისა. რამეთუ ესრეთ ყვიან: მოიღიან სარკე და წინა მიუპყრიან მფრინველსა მას. და ზრახვენ კაცი უკუნა კერძო სარკესა მას. 20

9. და ოდეს ესმინ მფრინველსა მას სიტყუაჲ, მიხედნის კმასა და იხილის სარკესა მას შინა ხატი თუსი, რამეთუ ჰგავნ მფრინ-

---

1 მიეცეს] მიეცა მას CD. რამეთუ] რათა CD. 2 ხე K] სახე ABCDE. 3 ცხორებისა CDE] + და ვითარცა იხილა ეშმაკმან საბერკე სახე გამოსახვითა CD. სამოთხესა] ქუეყანასა CD. 4 ქრისტეს ABE] + და CD. 5 ცხორებისა CDE. საბერკი გამოსახვით შუა ქუეყანასა – CD. 7 ვითარცა – CD. იხილნა CD. 8 სამოთხესა CD. განრისხდა B. 10 მუტელსა – CD. და – CD. 11 და – C. გუელმან + და CD. მიიყუნა CD. სამოთხესა CD. 12 ო ეშმაკი გუელითა CD. სამოთხესა CD. 13 ამისთუს + რამათა დაიმალოს მუტელსა შინა გუელისასა AB. რამეთუ] რა B. ვითარ EK] – ABCD. უშუერ და] უშუერ(რ)ად CD. 14 და (II) – CD. 14 ივლტოდის + იგი ABE. 19-21 და ზრახვენ კაცი... მფრინველსა მას – B. 21 სიტყუაჲ + კაცისა E] – CD. 22 რამეთუ] რათა CD.

(1) დაბ. 2,8-9:

ველსა. განიხარის ფრიად, ჰგონებენ, თუ ვითარმედ მოყუასი მისი მოსრულ არს და ზრახავს.

11. და ისწავის სიტყუამ კაცებრივი მფრინველმან სიმშუდით, საზრახავნი იონთა ენისა და ყოველი ზრახვამ.

5 12. ეგრეთ შევიდა ეშმაკი გუელისა პირსა და ასწავა ჟამი თუალთა და ყურთა და პირისპირ ეზრახა ევას (1)

13. და ტყუილი დაჯერა (რამეთუ დაქსნილ არს ბუნებად (29rA) დედაკაცისა და დაიჯერებს ყოველსა სიტყუასა). (2)

10 14. ხოლო რაჟამს ესმა ევას გუელისაგან მიზეზი იგი ხისად, მოსწყყდა ნაყოფი ხესა მას ურჩებით და ჭამა, (3)

15. და იხილა ბუნებად თესი. (4)

16. და ვითარ ცნა სიშიშულე თესი, წარვიდა და დაიძალა ხესა სხუასა ქუეშე და დაიძალა სარცხუენელი იგი თესი ფურ-
კლითა ლელუსამთა. (5)

15 17. და მოუწოდა ადამს. და ვითარცა მოვიდა მისა, მისცა მას ხისა მისგანი, რომელი მან ჭამა ნაყოფი. (6)

18. და ვითარცა ჭამა ადამ მისგან, ცნა სიშიშულე თესი. (7)

22. ამისა შემდგომად ექმნა მათ სამოსელი წყევისად, (8)

20 23. და შეემოსა მათ ესე ტყავი უძლური, რომელი გარ-
დართხმულ არს კორცთა ამათ მტკივანთა. (9)

1 მფრინველსა]მან E]- D. ფრიად + და CD. ჰგონებენ A, გონებენ C, გონებს E]გონება D. თუ E]- ABCD. 3 ისწავლის C. კაცობრივი BCDE. 3-4 სიმშუდითა CD. 4 საზრახავნი]საზრახავი CD]ყოველნი ზრახუანი E. იონთა ენისა]ლონისა ენისათა CD. ყოველი ზრახვამ]სხუანიცა E. 5 გუელისა]გულისა CD. 7 ტყუილი CD. დაუჯერა CD. რამეთუ]რათა CD. 10 ურჩებითა C. 11 თესი]თავისა თესისა CD. 13 და - ABE. 15 და (II) - ABE. მისსა CD. 16 მას]მასცა CD. მისგან CD. ჭამა + მისგან CD. 17 ადამ - CD. მისგან + ნაყოფი CD. ცნა]გამოჩნდა AB, გამოჩნდა E. თესი]მისი ABE. 18 ამის(ა) CD. 19 შეემოსა მან CD. 19-20 გარდათხმულ CD.

(1) შდრ. დაბ. 3,1-5. (2) შდრ. დაბ. 3,1-5. (3) შდრ. დაბ. 3,6. (4) შდრ. დაბ. 3,7. (5) შდრ. დაბ. 3,7. (6) შდრ. დაბ. 3,6. (7) შდრ. დაბ. 3,7. (8) შდრ. დაბ. 3,21. (9) შდრ. დაბ. 3,21.

თავი V

1. ხოლო რაჟამს გამოასხნა ღმერთმან სამოთხით ურჩებისა მისთვის, მწუხარე იყვნეს ფრიად. (1)
2. მაშინ (4vC) უქადა ღმერთმან ადამს და პრქუა:
3. „ნუ სწუხ, რამეთუ მე უკ-მოგიყვანო შენ ადგილსავე შენსა. 5 იხილე, ვითარ-ესე მიყუარ შენ, (29vA)
4. რამეთუ დავწყევე ყოველი ქუეყანაჲ შენ წილ და შენ არა დაგწყევე. (2)
5. და გუელსა უკუნ-უქციენ ფერკნი მისნი მუცელსავე მისსა და განუწესე მას საზრდელად მიწაჲ; და ევა დაგამქეველუ შენ 10 მსახურად ამისთვის, (3)
6. რამეთუ შეურაცხ-ყო მცნებაჲ ჩემი. განვედ ამიერ და ნუ სწუხ შენ. (4)
7. არამედ ოდეს განსრულდეს ჟამი იგი, რომელი განვაწესე შენ ზედა ყოფისათვის შენისა ქუეყანასა მას, უცხოსა და დაწყ- 15 ეულსა, მოგივლინო შენ ძე ჩემი, (5)
8. რომელი გარდამოკდეს და გიქსნეს შენ; და შევიდეს წმიდ-ისა ქალწულისა და კაცობრივ გამოვიდეს და იქმნეს კაც,
9. და მან შეგიყვანოს შენ სამოთხესა.
10. არამედ ამცენ ძეთა შენთა და არქუ მათ, რამთა დაკრძა- 20 ლონ გუამი შენი შემდგომად სიკუდილისა შენისა და შემურონ იგი მურითა და შტახსითა და გუნდრუკითა. და დაგმარზონ შენ ქუაბსა მას შინა, რომელსა დაგამკედრებ შენ (30rA) დღეს ვი-

2 ურჩებისა + მისგან B. 5 რამეთუ] რათა CD. უკუ მოგიყვანო BE. შენ – CD. 6 -ესე – CD. მიყუარ + ესე CD. 7 რამეთუ + დაგივიწყე ABCD. და დაეწყევე CD. წილ – ABE. 8 დაგწყევე CD] დაგივიწყე AB, დაგივიწყო E. 9 და + პრქუა C, ქვა D. უკუნ-იქციენ CD. მისნი] შენნი CD. მუცელსა CD. 9-10 მისსა] თვისსა E, შენსა CD. 10 განუწესა CD. განამქეველუ CD. 12 ყო] ყვე AB. ამიერ] ამისთვის CD. 13 შენ] შენთვის CD. 14 რომელ D. 15 ზედ D. 17 გიქსნას AE. და (II) – CD. 18 იქმნას ABE. 19 სამოთხეს C. 20 არქუ] კქუ C. მათ – CD. 22 სტახსითა CD. 21 რომელსა] რომელ არს E] – CD. დაგამკედრებ შენ] დაგამკედრებაჲ შენი ABE.

(1) დაბ. 3,23. (2) დაბ. 3,17. (3) დაბ. 3,14,16. (4) დაბ. 3,14,16. (5) გალ. 4,4 (შდრ. ეფეს. 1,10).

დრე მუნ დღედმდე დღესითგან, რომლისაგან განხუალ სამოთხით ქუეყანასა გარეშესა, რომელსა-იგი ყოფად ხარ დღეთა მათ, რომელთა კჳვე ძე შენი.

11. და მან აღილოს გუამი შენი მის თანა და წარილოს ადგილ-
5 სა მას, რომელი მე უჩუენო მას, შუაგულსა ქუეყანისასა,

12. რამეთუ მუნ იყოს ქსნაჲ შენი და ქსნაჲ ნაშობთა შენ-
თაჲ“.

13. და გამოუცხადა ღმერთმან ადამს ყოველივე ყოფადი, რომელი შეეძახუოდა მას.

10 14. და ვითარცა გამოვიდეს ადამ და ევა სამოთხით, დაეკმა კარი და დაიდგინა ქერობინი, რომელსა აქუნდა მახული ელვარე. (1)

15. და შთავიდა ადამ მთისა მისგან სამოთხისა მწუხარებითა დიდითა და პოვა ქუაბი მთისთავსა ქუეყანისასა.

15 16. და შევიდეს ადამ და ევა და დაიფარნეს მუნ შინა.

17. და იყვნეს წუთ ქალწულ და (5rC) შეუხებელ ურთიერთას. და ვითარცა უნდა ადამს შესლვად ევაჲსსა, გამოვიდა და შეკრიბა გარემომს სამოთხესა ოქროჲ და გუნდრუკი და მური და შე(30vA)ილო მის თანა ქუაბსა მას შინა და თქუა, რაჲთა იყოს
20 ადგილი იგი სალოცველ მისდა და ძეთა მისთა, და უწოდა «ქუაბი საგანძური».

18. და გარდამოვიდეს ქუე ვაკესა ადამ და ევა მთისა მისგან წმიდისა. მაშინ შევიდა ადამ ევაჲსსა, (2)

1 დღესითგან BCD. 1-2 სამოთხით ქუეყანასა] ქუეყანისაგან CD. 2 რომელსა-იგი] რომელსა C. 3 მათ - CD. რომელსა ABE. შვე CD. შენი] შენ ABE. 4 და (II) - CD. წარილოს + გუამი შენი CD. 5 მე - CD. მას შუაგულსა - CD. 6 რამეთუ] რათა CD. ქსნაჲ (II)] დაქსნა CD. 8 ადამს - CD. 9 მას - CD. 10 გამოვიდა ABE. სამოთხით + და CD. 11 და - ABE. ქერობინი AE, ქერობინი CD. 13 მთისა - ABE. 14 ქუეყანისასა] ქუე CD. 15 შევიდა ABE. 16 და (II) - CD. 17 და] პირველ E. შესულა C, შესულა D. 18 და (1) - CD. 19 რაჲთა] რა C, რაჲ D. 20 სალოცველად CD. მისდა] მის CD. 22 ქუე ვაკესა - CD. 23 წმიდისა + ქუაბსავე მას შინა CD. მაშინ - CD. ევაჲსსა + და CD.

(1) დაბ. 3,24. (2) დაბ. 4,1-2.

19. მიუღვა და შვა კაენ და დამ მისი ლიუდ მარჩბივად.

20. და კუალად შევიდა ადამ და მიუღვა ევა და შვა აბელ და დამ მისი კალმანა მარჩბივად.

21. და რაუამს აღიზარდნეს კაენ და ძმამ მისი აბელ, ჰრქუა ადამ ევას: „მიიყვანოს კაენ კალმანა, რომელი იშვა აბელის თანა, 5 და მიიყვანოს აბელ ლიუდ, რომელი იშვა კაენის თანა“.

22. ჰრქუა კაენ დედასა თუსსა: „მე შევიროთ დამ ჩემი და აბელ შეიროთს დამ თუსი“ (რამეთუ ლიუდ იყო უშუენიერეს კალმანამს).

23. ვითარცა ესმა სიტყუამ (31rA) ესე ადამს, შეწუხნა ფრი- 10 ად და თქუა:

24. „ჰ, ესე კუალად სხუამ ურჩებად არს მცნებისამ!“, და ჰრქუა კაენს: „და შენ შეიროთავა დასა შენსა, რომელი იშვა შენ თანა?“

25. არამედ აწ შენ მოიღე ნაყოფთაგან ქუეყანისათა და აბელ 15 – ნაშობთაგან საცხოვართასა და აღვიდეთ თავსა მთისა მის წმიდისასა და შეეწიროთ შესაწირავი თქუენტუს მუნ. (1)

26. და ილოცეთ წინაშე ღმრთისა, რამათა შეიკრიბნეთ დედანი თუსნი“.

27. ვითარცა აღვიდეს ადამ, მღლელი პირველი, და კაენ და 20 აბელ თავსა მთისა მის წმიდისასა, შევიდა ეშმაკი გულსა კაენისსა, რამათა მოკლას აბელი ლიუდისთუს, დისა თუსისა. ამის-თუს, არა შეიწირა ღმერთმან შესაწირავი მისი და არცა მიხუდნა

2-3 და კუალად შევიდა ადამ და მიუღვა ევა და შვა აბელ და დამ მისი კალმანა მარჩბივად – CD. 4 და (1) – C. 5-6 მიიყვანოს კაენ კალმანა, რომელი იშვა აბელის თანა და – CD. 6 აბელა C. ლიუდა C. 7 თუსსა + ევას ABE. 9 კალმანისსა BC, კალმანისსა D, კალმანასსა A. 10 შეწუხდა CD. 12 ში CD. კუალად – CD. 12-13 და ჰრქუა კაენს E] – ABCD. 13 შეიროთავ D. აბელი CD. 16 ნაშობთაგან] ნაყოფთაგან ABE. ს`ცხრბ`ლთ`სა B. და აღვიდეთ] აღვედით CD. მთისა – B. 17 შეეწიროთ D. 18 და ილოცეთ] დალოცეთ CD. შეიკრიბნით CD. 18-19 დედანი თუსნი] დაანი თქუენნი CD. 20 და ვითარცა CD. მღლელები CDE. 21 აბელი CD. და შევიდა CD. გულსა – D. 21-22 კაენისსა D. 22 ლიუდისათუს D. 23 შეიწირნა B. მისი] თუსი CD. და – CD.

(1) დაბ. 4,3-4.

ყოვლადვე, ხოლო აბელისი შეიწირა ღმერთმან ამისთჳს, რამეთუ არარაჲ ზაკვად იყო გულსა მისსა. (1)

28. და შესძინა კაენ მწუხარებაჲ და შური.

5 29. და შთავიდეს ველის პირად. და მაშინ აღდგა კაენ აბელის ზედა და მოკლა, რა(5vC)მეთუ ქვითა განტუნა იგი. (2)

30. (31vA) და მუნთქუესვე მოილო წყევამ: (3)

31. და შიშით ძრწოდა ყოველთა დღეთა ცხორებისა მისისათა. მაშინ წარავლინა ღმერთმან უცხოსა ქუეყანასა — ნუდსა ფარულსა, (4)

10 32. და წარიყვანა დაჲ თჳსი ლიუდ მის თანა და იყვნეს მუნ.

თავი VI (პირველი ნაწილი)

1. ხოლო ადამ და ევა მწუხარებით იგლოვდეს აბელ მართლისათჳს ასსა წელსა.

15 2. და შევიდა ადამ ევამსსა და შვა სეით, შუენიერი ხილვითა, მკურცხი, კაცი ძლიერი, გმირი, და ჰგვანდა მამასა თჳსსა ადამს სრულებითა. (5)

3. და ესე იყო მამაჲ გმირთაჲ უწინარეს წყლითორღუნისა.

4. და შეირთო სეით კალმანა, დაჲ აბელისი, და შვა ენონ. (6)

20 5. და ენონ შვა კაინან და კაინან შვა მალალაელ. ესენი იყვნეს თავ მამათა, რომელნი იშვნეს ადამის დღეთა სიცოცხლისათა. (7)

6. ამისსა შემდგომად ცხოვნდა ადამ ცხრაას ოცდაათსა წელს-

---

1 აბელისა ABE. 2 არა ზაკუა CD. გულსა + შინა B. 3 და (I) — ABE. და შური — B. 4 და (II) — CD. 5 ზედა] მოკლულად C, მოკლულად D. რამეთუ ქვითა განტუნა იგი] რათა იგი განტუნინოს ქვითა CD. 6 მუნთქუესვე] თქსვე ABE. 7 შიშითა CDE. ზრწოდა C. ცხორებისა D. 8 ნუდას CD. 10 ლუდი C, ლიუდი D. 12 მწუხარებითა C. 14-15 ~ ხილვითა შუენიერი CD. 15 მკურცხელი CD. და კაცი CD. ძლიერი + ხილვითა CD. ჰგვანდა C. 16 სრულებით C. 17 წყალთარღუნისა C, წყალთარღუნასა D. 18 სეით — B. კალმან D. 19 კაინა — A. მალელაელ CD, მალელელი E. 22 ცხონდა ABD.

(1) დაბ. 4,4-7. (2) დაბ. 4,8. (3) დაბ. 4,11-12. (4) დაბ. 4,14,16. (5) დაბ. 4,25. (6) დაბ. 4,26; 5,6. (7) დაბ. 5,9.

სა. და ცხორებასა მალაღელისსა (1)

7. მოჰქდა სიკუდილი (32rA) ადამისი.

8. და შემოკრიბნა სეით, ძემან მისმან, ენონ და კაინან და მალაღელ, რამთა იკურთხნენ მისგან. მაშინ ულოცა მათ

9. და ჰრქუა ძესა თუსსა სეითს: „ისმინე მცნებაჲ ჩემი დღეს, 5
შვილო სეით, რომელ გამცნებ შენ აწ,

10. და შენ ამცენ ენონს და ენონ ამცნოს კაინანს და კაინან ამცნოს მალაღელს, და იყოს მცნებაჲ ესე ყოველთა ნაშობთა თქუენთა ზედა:

11. ოდეს მე მოვკუდე, შემურეთ გუამი ჩემი მურიითა და შტახ- 10
სითა და გუნდრუკითა და დამდევით მე ქუაბსა მას შინა მრ-
ჩობლსა საგანძურსა,

12. რამთა იყოს სალოცველ ყოველთა ნაშობთა თქუენთა 15
ვიდრე ჟამადმდე, რომელსა იყოს აზნაურებაჲ და მსაჯულებაჲ
და ბჭობაჲ გარემომს სამოთხისა. და მათ აღიღონ გუამი ჩემი და
წარიღონ მათ თანა. და, სადა გიჩუენოს ღმერთმან, მუნ დადვან –
გულსა ქუეყანისასა,

13. რამეთუ მუნ არს გამოქსნაჲ ჩემი და (32vA) ყოველთა 20
შვილთა ჩემთაჲ.

14. ხოლო შენ, შვილო ჩემო სეით, იყავ განმგებელ ერსა 20
შენსა (6rC) შიშითა ღმრთისაჲთა და შეიკრძალენით თავნი თქუენნი
შვილთაგან კაენ ძმის მკლველისათა.

1 ცხოვრებისა D. მალღელისსა C, მალაღელისსა D, მალღელისისასა E. 3 შემოკრიბნა მას AB. 4 მალაღელ AD, მალღელაელ C, მალღელიელ E. 5 ოდღეს მცნება ჩემი CD. 6 რომელსა CD. 7 ამცნას D. კაინანს D. 8 მალღელს AB, მალღელიელს C, მალღელიელს E. ესე + თქუენი ჩემი CD. 9 ზედა – CD. 11 სტახსითა AB. შინა – CD. 12 ო საგანძურსა მრჩობლსა CD. 13 სალოცველი D, სალოცავი E. 14 ჟამადმდე რომელსა იყოს] იყოს ჟამადმდე CD. აზნაურობა CD. მსაჯულობა CD. 15 ბრჭობა CD] ჰჭ ბჲ B. სამოთხესა CD. 16 და სადა გიჩუენოს] სადაცა უჩუენოს CD. 18 ჩემი] ჩნი ABE. 20 ხოლო შენ შვილო ჩემო – BCD. 20-21 სეით იყავ განმგებელ ერსა შენსა – CD. ერისა შენისა E. 21 შეკრძალენ CD. 22 კაენისათა CD. მკულღელისათა CDE.

(1) დაბ. 5, 5.

თავი VI A (ადამის ანდერძი)

1. და უწყნითმცა ჟამნი დღისა და ღამისანი“. და ვითარცა ესმა სიტყუაჲ ესე ყოველთა, ერთობით აღიღებდეს ღმერთსა. „და რაჟამს იყოს ჟამი, ჯერ-არს ვედრებაჲ ღმრთისაჲ, რამეთუ
- 5 ღმერთმან დამბადა მე და მასწავა ყოვლითურთ, ვითარმედ აღიღებენ მას ცხოველნი, რომელნი არიან ქუეყანასა ზედა, და მფრინველნი, რომელნი ფრინვენ ჰაერთა, და მასწავლნა ჟამნი დღისა და ღამისანი. და მასწავეს დიდებაჲ ღმრთისაჲ ყოველთა ერთა ანგელოზთასა. (1)
- 10 2. ჟამნი დღისანი ი^ბ:
3. მ, შვილო სეთი, ჟამსა პირველსა დღისასა უღირს, რაჲთა აღიღებდენ შვილნი ჩემნი ყოველნი ღმერთსა შვერდომით და ევედრებოდინ და მოელოდინ წყალობასა ღმრთისაგან, დამბადებელისა ცისა და ქუეყანისა;
- 15 4. და ჟამსა მეორესა ანგელოზნი აღიღებენ და აქებენ ღმერთსა;
5. და ჟამსა მესამესა უგალობენ დიდებით მფრინველნი ყოველნი;
6. და ჟამსა მეოთხესა ლოცვაჲ არს ყოველთა სულიერთაჲ; (33rA)
- 20 7. და ჟამსა მეხუთესა აღიღებენ ყოველნი ცხოველნი იძრვისანი;
8. და ჟამსა მეექუსესა აღიღებენ ქერობინნი და თაყუანის-

2 უწყითმცა ABE. დღისანი CD. 5 და - CD. ვითარმედ - D. აღიღებდენ C, აღიღებდეს D. 6 არიან]კლენან E. ზედან D. 7 ფრინვენ ჰაერთა]არიან და მფრინველნი ჰაერთა თანა არიან CD. დღისანი D. 8 მასწავეს]მასწავა CD. 8-9 ერთა ანგელოზთასა]ანგელოზთა E. 10 დღისანი + პირველი D. ი^ბ]ი^ბნი A, ათორმეტნი ჟამნი დღისანი E. 11 მი CDE]- A. 12 აღიღებდენ + ღმერთსა CD. ღმერთსა - CD. და - CD. 13 ევედრებოდინან BCD. მოელოდენ BCD. ღმრთისაგან + და BCD. 13-14 დამბადებელისაგან CD. 15 მეორესა]ბ^ა AB. აღიღებენ + და ილოცვენ CD. 17 მესამესა]გ^ა AB. უგალობდენ D. დიდებითა CD. 18 მეოთხეს D]დ^ა AB. სულიერთა]სულთა CD. 20 მეხუთესა]ე^ა AB. ცხოველნი + და CD. 22 მეექუსესა]ვ^ა AB. ქერაბინნი A. 22-23 თაყუანისცემენ BCE, თაყუანი-სცემ D.

(1) შდრ. ფს. 98. 148.

სცემენ და ევედრებიან ღმერთსა;

9. და ჟამსა მეშუდესა შვეალს ყოველი ლოცვაჲ წინაშე ღმრ-
თისა;

10. და ჟამსა მერვესა აღიდებენ მფრინველნი ცათანი და
მძრომელნი მიწისანი; 5

11. ჟამსა მეცხრესა ლოცვაჲ გამოცხადნების ანგელოზთა ღმ-
რთისათაჲ, რომელნი დგანან ძრწოლით წინაშე საყდართა ღმრ-
თისათა და აუარებენ ღიდებითა მათითა;

12. და ჟამსა მეათესა ლოცვაჲ ყოველთა წყალთაჲ არს,
რამეთუ მას ჟამსა გარდამოვალს სული წმიდაჲ ზეცით და ბრი- 10
ალებს ზედა ყოველთა წყალთა და განსდევნის ყოველსა მანებელსა
კაცთასა;

13. და ჟამსა მეათერთმეტესა არს განსრულებაჲ სიხარულისაჲ
ღიდებითა ყოველთა მარ(ნvC)თაღათაჲ;

14. და ჟამსა მეათორმეტესა დაღადებაჲ ძეთა კაცთაჲ შეწყ- 15
ნარებულ არს და მითუალულ წინაშე ღმრთისა.

15. მ შვილო, დაიმარხე მცნებაჲ ესე ჩემი!

16. ჟამნი ღამისანი ი^ბ:

17. პირველსა ჟამსა ღამისასა მოდრკებიან ძრწოლით ეშმაკნი
მონებად ღმრთისა და ვერ შემძლებელ არიან ვნებად და განრყუ- 20
ნად ყოველთა კაცთა, (33vA) ვერცალა შეაგინებენ ყოვლადვე, ვი-
დრე არა განდგენ მონებისაგან ღმრთისა;

18. და ჟამსა მეორესა აღიდებენ ყოველნი ცხოველნი, რომელნი

---

2 და]ხოლო ABE. მეშუდესა]ზ^ნ-სა AB. 4 ჟამსა – CD. მერვესა]მ^ნ
AB. მფრინველნი + ზე ჰაერთა E. 5 მძრომელნი + ქუეშე E. 6 მეცხრესა]თ^ნ
AB. გამოცხადნების C, გამოცხადების D. 8 და – AB. აუარებენ]აღიდებენ
CD. მათითა]მისითა B. 9 მეათესა]ი^ნ AB. 10 მას ჟამსა]მათ შინა CD. 11
ბრიალებს]შრიალებს A. ~ ყოველთა წყალთა ზედა CD. 13 მეთერმეტესა
D]ი^ნ AB. არს – CD. 13-14 სიხარულისა ღიდებითა]სიხარულითა CD.
14 მართაღათაჲ ABE. 15 მეთორმეტესა D]ი^ბ AB. 17 მი CD. შვილნი
D. დაიმარხენ მცნებანი ესე ჩემნი (ჩემი D) CD. 18 ი^ბ – B. ~ ათორმეტნი
ღამისანი E. 20 და – ABE. 20-21 განყუნად CD. 21 ყოველთა]ძეთა CD.
ვერცა E. შეაშინებენ CD. ყოვლადვე]ყოველნივე CD. 23 მეორესა]ბ^ნ AB.

არიან წყალთა შინა და სიღრმეთა, იძრვისნი;

19. და ჟამსა მესამესა მონებაჲ არს და დიდებაჲ ცეცხლისაჲ, რომელი არს ქუეშე ყოველთა ვარსკულავთა, რომელსა ვერ შემძლებელ არს ყოველი კაცი სიტყუად მას ჟამსა და ვერცა გამ-
5 ოიკულევს, ვითარ რაჲ არს;

20. და ჟამსა მეოთხესა გამოცხადებაჲ სერაბინთაჲ არს, რომელთაჲ-იგი მესმოდა სიტყუად და ვხედვედი, რა-ჟამს ვიყავ
სამოთხეს უწინარეს ცოდვისა; და ვითარცა გარდავქედ მცნე-
ბასა, და მოაკლდა კმაჲ მათი, და არღარა ვიხილე კუალად, რო-
10 მელსა-იგი ვხედვედი, ოდეს დაიდრიკინან სერაბინთა ფრთენი მათნი;

21. და ჟამსა მეხუთესა აღიდებენ წყალნი, რომელ არიან ზე-
ცათა, ვითარ-იგი მესმოდა მე კმაჲ ყოველთა ანგელოზთაჲ, ვი-
თარ-იგი ზარს-სცემდეს და კმობდეს შემდგომითი-შემდგომად ნაენი
15 და ურმისთუალნი, რომელნი ვლენან ზე წყალთა და დაღადებით აღიდებენ; (34rA)

22. და ჟამსა მეექუსესა აღიდებენ ყოველნივე დღეთა წესნი და არს შიში და ზარი;

23. და ჟამსა მეშუდესა მოწოდებაჲ არს ძალისა და ქუეყანი-
20 საჲ და აღიდებენ, ოდეს-იგი დაყუნდინან ყოველნი წყალნი. და

1 იძრვისნი D. 2 და - D. ჟამსა - CD. მესამესა] გ[~] AB. და დიდებაჲ ცეცხლისაჲ] ქუეშე დიდებითა ცხოველისა CD. 3 რომელ D. ქუეშე - CD. ვარსკულავთასა CD. 4 და - CD. 5 გამოაკლევს D. ვითარ რაჲ] ვერარა CD. 6 მეოთხესა] დ[~] AB. სერაბინთა] ქერაბინ-სერაბინთა C, სერობინ-ქერობინთა D. 7 რომელთაჲ-იგი] მათა იგი CD. ვიყავ] იწყოს C, იწყო D. 8 ~ უწინარეს სამოთხესა CD. და - CD. ვითარ CD. 8-9 გარდავქედ მცნებასა] გარდავქედით CD. 9 და მოაკლდა] დაგვაკლდა CD. მათი] იგი CD. და (II) - CD. ვიხილეთ CD. 10 ვხედვედით CD. დაიდრიკინან C, დაიდრიკა D. სერაბინთა D. ფრთენი] ფერკნი C] - D. 12 მეხუთესა] ე[~] AB. წყალნი] ყოველნი E. რომელნი CD. 13 ვითარ იგი] ვითარმედ იგი C, ვიდრემდე იგი D. მე - CD. 13-14 ვითარ იგი] ვითარმედ იგი CD. 14 ზარს-სცემდეს CE, ზარსა სცემდეს D. შემდგომითი - CD. 15 ვლენან A. 17 მეექუსესა] ე[~] AB. ყოველთა CD. წესნი] წინაშე CD. 19 მეშუდესა] ზ[~] AB. მოწოდებაჲ] მოწება CD. 20 აღიდებს ABE. დაყუნდენ AE, დაყუნდენ CD.

ჟამი იგი არს, რომელსა უღირს მღდელსა, რამათა მოიღოს წყალი და შეაზაოს ზეთი კურთხეული და სცხოს სნეულსა და რომელსა არა დაეძინებოდის ვნებისაგან, და განკურნოს; (7rC)

24. და ჟამსა მერვესა გამოვალნ მწუანე ქუეყანისაგან;

25. და ჟამსა მეცხრესა ადიდებენ ანგელოზნი და მიითუალვენ 5
ლოცვასა, რომელნი ღმრთისათუს შურებოდიან;

26. და ჟამსა მეთესა განეხუმიან კარნი ცათანი: და ყოველმან, რომელმან ილოცოს ღმრთისა მიმართ შვილმან მორწმუნემან, მიანიჭებს ღმერთი მისაგებელსა, უკუეთუ იხილოს გულითა წმიდითა; უკუეთუ კულა ორგულად ილოცვიდეს, არა შეიწირავს ღმერთი, 10
არცა შეიწყნარებს ლოცვასა მათსა. რამეთუ მას ჟამსა გარდამოვალს მადლი და ნიჭი ღმრთისაგან და უგალობენ (34vA) სერაბინნი მფრინვალენი, ღაღადებით აუარებენ და აქებენ ღმერთსა;

27. და ჟამსა მეთერთმეტესა უღირს მღდელთა, რამათა უკუ-
მიონ საკუმეველი და თაყუანის-სცენ ღმერთსა, რამეთუ არს ცათა 15
შინა;

28. და ჟამსა მეთორმეტესა გარდამოვალს მადლი ქუეყანასა ზედა აღმოსავალით და განანათლებს კიდეთა ქუეყანისათა ბრწყინვალედ.

29. § შვილო ჩემო სეით, ისმინე ჩემი სიტყუაჲ და გულისკ- 20
მა-ყავ, რომელსა-ესე გასწავებ. რამეთუ ღმერთი მოვალს ქუეყა-

1 და ჟამი იგი არს - CD. უღირს]უარეს CD. მღურდელსა CDE. 2 შეაზაოს CD. და (II) - D. და (III) - CD. 3 განიკურნის ABE. 4 მერვესა]მ̄ AB. გამოვლენ CD. 5 მეცხრესა]თ̄ AB. 6 ო შურებიან ღმრთისათ̄ CD. 7 მეთესა]ი̄ AB. განეხმიან ACE, განეკმიან D. 7-8 კარნი ცათანი და ყოველმან რომელმან ილოცოს ღმრთისა მიმართ შვილმან მორწმუნემან bis CD. 9 უკეთუ AC. 10 კულა]კაცთა B. ორგულად]უგულად CD. შეიწირავს]შეიწყნარავს D. 10-11 შეიწირავს ღმერთი არცა - ABE. 12 გარდამოვალს D. 13 მფრინველნი BCD. ღაღადებითა CD. ღმერთსა - CD. 14 და - BCD. მეთერთმეტესა]ი̄ა AB. მღურდელსა CD. 14-15 აკმიონ A, აკმიონ BE. 15 საკუმეველი B. თ̄ყნისცენ BE, თაყუანისცემდენ CD. 16 ცათა]წმიდათა CD. შინა + ღუმილი დიდი ყოველთა მყოფთა შინა ცათა CD. 17 მეთორმეტესა]ი̄ბ AB. გარდამოვალს D. 18 აღმოსავლით A. ქუეყანისათა]სოფლისათა CD. 20 ზი CDE. ჩემნი სიტყუანი CD. 21 ღმერთი - CD. ქუეყანად C.

ნად, ვითარცა-იგი მიქადა სამოთხეს

30. და მრქუა, ვითარმედ: „უკუანამსკენელთა ჟამთა გამოვავ-
ლინო ძე ჩემი პირველ საუკუნეთაჲ, რომელი იშვეს ქალწული
ქალწულისაგან პირმშომსა, რომელსა ერქუას მარიაჲ. და იყოს
5 კაცთა თანა და აღიზარდოს შვილთა მათთა თანა ჩჩულთა. (1)

31. მას ჟამსა შინა იყოს საკურველი დიდი, რამეთუ ლელვათა
ზედა ზღუსათა ვიდოდის, ვითარცა კმელსა ქუეყანასა, შერისხ-
ნეს ქართა და დაყუდნენ და დასცხრენ ლელ(35rA)ვანი, (2)

32. მოუკდენ ბრმანი და ხედვიდენ, ყრუთა ესმოდის და
10 უტყუნენ (C7v) იტყოდინან და მეძაენი შეუვრდებოდინან სინანულითა
და ურჩნი მოიქცენ მორჩილებად (3)

33. და შეცთომილნი მოიძივნენ და ეშმაკნი განასხნენ“.

34. და ესრეთ ნუგეშინის-მცა მე ღმერთმან, ოდეს გამომიყვანა
მე სამოთხით,

15 35. და მრქუა: „მ ადამ, ნუ გეშინინ, გინდა ღმრთეებაჲ?
ხოლო მე, ღმერთმან, გყო შენ ღმერთ, არამედ არა ამას ჟამსა,
არამედ შემდგომად ჟამთა. (4)

36. აწ მე სამოთხით გამოგკადე შენ საქმედ ქუეყანასა, სავს-
ესა ეკლითა და კურომსთავითა, და შეგიდრიკე ზურგი შენი და
20 გუამი შენი შრომად მივეც, და ძრწოდინან მუკლნი შენნი სიბერ-
ითა, და უკუანამსკენელ სიკუდილსა მიგცე შენ. (5)

1 ვითარცა იგი]რომელი იგი CD. სამოთხესა CD. 2 მრქუა + მე CD.
უკუანამსკენელთა + და D. 2-3 მოვავლინო CD. 3 საუკუნეთ CD. ქალწული
– BCD. 5 მათთა]მათ CD. ჩულთა A. 6 შინა – CD. რამეთუ – CD. 7
ზედა]შინა AB. კმელთა B. 8 და (2) – CD. 9 და (1) – CD. და (2) –
CD. 10 შეურდებოდინან ACD. 10-11 სინანულითა + და მიიდიან მიტევება
ცოდვათა E. 12 მოიძივნეს ABE. განასხნეს AB. 14 მე + ღმერთმან ABE. 15
და – CD. ში CD. ღთობა CD. 18 მე – CD. გაქმადე CD. ქუეყანისა
CDE. 19 კურომსთავთა CD. 20 მუკლნი]კლნი CD. 10-21 სიბერისაგან
CD. 21 უკუანამსკენელ]უკანამსკენელთა ჟამთა CD.

(1) ლუკა 1,27; ეს. 7,14. (2) მათე 14,22-23; მარკ. 6,45-52; იოანე 6,15-
21. მათე 8,23-27; მარკ. 4,35-41; ლუკა 3,22-25. (3) მათე 11,5; ეს. 35,5-6;
ლუკა 7,37-38; მათე 18,12-14; ლუკა 15,4-7; მათე 8,28-34; მარკ. 5,1-20; ლუკა
8,26-39. (4) შდრ. დაბ. 3,5,22. (5) შდრ. დაბ. 3,17-19.

37. და შემდგომად ხუთისა დღისა და ნახევრისა დღეთა ჩემთაჲსა დაგიფარო შენ მოწყალებითა ჩემითა და სახლსა შენსა ვი(35vA)ყოფოდი განუშორებულად. (1)

38. შენთვის ძე ჩემი გამოქსნად მოვიდეს შენდა ამას ქუეყანასა; (2)

39. შენთვის, ადამ, თავი მოიდრიკოს ნათლისღებად; (3)

40. შენთვის, ადამ, ორმეოც დღე იმარზოს; (4)

41. შენთვის, ადამ, გინებაჲ ჰურიათაგან ესმოდის; შოლტითა სცენ და მისცენ წარმართთა კიცხვებად; (5)

42. შენთვის განერთხას ძელსა ზედა და ნებნი დაემსჭუალნენ შორის ორთა ავაზაკთა; (6)

43. შენთვის ძმარი და ნავლელი ასუან და გუერდსა უგუმირონ ლახურითა. (7)

44. და ესე ყოველი შეიწყნაროს კორცითა, რომელნი შეიმოსნეს ქალწულისაგან.

45. და მზე დაბნელდეს და კლდენი განსქდენ და შებრწუნდენ უდაბნონი და იძროდეს ქუეყანაჲ და ცანი შეირყინენ და ქუხილი იყოს; (8)

46. შენთვის, ადამ, ცანი განახლდენ და საფლავნი აღეხუნენ და ქუეყა(8rC)ნაჲ ახალი დაიბადოს, და ძე მქსნელი საფლავსა დაეფლას კო(36rA)რცითა, რომელი მიიღოს შენგან, და მესამესა

1 და ნახევრისა - CD. 3 ვიყოფოდი] ჰყოფდი CD. 4 ო გამოქსნად ძე ჩემი B. 6 მოიდრიკოს AB. 8 გინება CD. ურიათაგან ACD. ესმოდის] თავსა იღვას E. 9 სცე AB. კიცხუად B. 12 ნავლელნი B, ნავლელი C, ნალელი DE. 14 და - ACD. 16 გასქდენ D. შებრწუნდენ CD. 17 იძროდეს B, იძლერდენ და იძროდიან CD. და (2) - ABE. შეირყინენ CD. 19 და + ყოველი CD. 20 დამქსნელი ABE. ს ფლესა] სოფლისა CD. 21 დაეფლას] დაიღვას E. მიიღოს B.

(1) შდრ. ლუკა 1,35; შდრ. იოანე 1,14. (2) შდრ. ლუკა 1,68. (3) მათე 3,13-17; მარკ. 1,9-11; ლუკა 3,21-22; იოანე 1,31-34. (4) მათე 4,2; ლუკა 4,2. (5) მათე 26,67-68; მარკ. 14,65; ლუკა 22,22,63-65 მათე 27,2; მარკ. 15,1; ლუკა 22,66; იოანე 18,28. (6) მათე 27,35; მარკ. 15,24-28; ლუკა 23,33-34,38; ი. 19,18-24. (7) მათე 27,34.48. მარკ. 15,23.26; ლუკა 23,36; იოანე 19,29; ფს. 68,22; იოანე 19,34. (8) მათე 27,45.51; მარკ. 15,33; ლუკა 23,44.

დღესა აღდგეს კორცითა საფლავისაგან ძე მკსნელი და აღვიდეს ზეცად კორცითა და დაჯდეს მარჯუენით ღმრთისა. (1)

47. მაშინ იქმნე შენ ღმერთ, ვითარცა გიქადა შენ გუელმან სამოთხეს შინა“.

- 5 48. და შენ წადიერ იყავ, შვილო სეით, და დაიმარხე მცნებაჲ ჩემი ესრეთ, რომელი მამცნო მე ღმერთმან ჩემმან, რამეთუ ვერ ეგების, თუმცა არა აღესრულა ესე ქუეყანასა ზედა, რომელი თქუა ღმერთმან“.

თავი VI

- 10 15. და ვითარცა დაასრულნა სიტყუანი ესე ადამ, მოკუდა.

მაშინ შემოკრბეს ყოველნი ნაშობნი მისნი — ძენი და ასულნი,

16. რამათა იკურთხნენ მისგან, და ლოცვა ყვეს მის ზედა.

17. განსრულებულ იყვნეს წელნი ადამისნი ცხრაასოცდაათ, ვინამთგან დაიბადა და გამოვიდა სოფლად. მოკუდა ადამ თუესა
15 მარტსა ოცდაათსა, დღესა პარასკევსა, მეცხრესა ჟამსა დღისასა, ათხუთმეტსა მთოვარესა, (2)

18. მასვე დღესა და ჟამსა, რომელსა ქრისტემან, ძემან ღმრ-
თისამან, განუტევა სული, კორცითა რაჲ ივნო ჯუარსა ზედა, მას ჟამსა, რომელსა მისცა ადამ სული დამბადებელ(36vA)სა
20 თუსსა. (3)

1 კორცითა — CD. 2 ზეცას ABE] + სოფლისაგან ზეცად CD. ღმრთისა] ღმრთისა ABE. 3 იქმნე D. ღმერთი CD. გიქადა] გიქადაჲ D. შენ — CDE. 4 სამოთხესა შინა D] — ABE. 5 და (2) — AB. 6 რომელ CD. მე — CD. ჩემმან] ჩემმან B. ვერ] არა CD. 7 თუცა D. ესე — CD. 8 თქუა] ბრძანა CD. 10 დაასრულა D. ~ მოკუდა ადამ CD. 11 შემოკრბა D. მისნი + და ABC. ასულნი + და AB. 12 მისგან — ABE. 13 განსრულებულ] და აღსრულებულ CD. ცხრაასოცდაათნი E] შქნი AB. 14 ვინამდგან CE. გამოვიდა] გამოჩნდა E. 15 ოცდაათსა] ლ AB. ~ ჟამსა მეცხრესა CD. 16 თხუთმეტსა CD] იე AB. მთოვარესა C, მთოვარესა D. 18 კორცითა რათა ივნო CD] — AB. 19 მას] მასვე CD.

(1) ეს. 65,17; 66,22; II პეტ. 3,13; გამოცხ. 21,1; მათე 27,52; მათე 27,60; მარკ. 15,42-47; ლუკა 23, 50-56; იოანე 19,38-42; მარკ. 16,19; ლუკა 24,51; საქმე მოც. 1,2. (2) დაბ. 5,5. (3) მათე 27,50; მარკ. 15,37; ლუკა 23,46; იოანე 19,30.

19. და ვითარცა მოკუდა ადამ, შემურა სეით, ვითარცა ამცნო მას ღმერთმან: მურითა და შტახსითა და გუნდრუკითა,

20. რამეთუ მომკუდარ იყო პირველ ადამ სიკუდილითა ცოდვისათა. (1)

21. მაშინ შვილნი მისნი ტიროდეს მწუხარებითა ღიღითა და იგლოვდეს მის ზედა ასორმეოცსა ღღესა. და აღმოიღეს გუამი მისი თავსა მის მთისასა და დამარხ(8vC)ეს ქუახსა მას მრჩობლსა საგანძურსა.

22. და შემდგომად სიკუდილისა ადამისა განიყუნეს ურთიერთას ყოველნი ნათესავნი სეითისნი და კაენისნი, ძმის მკულელისანი. 10

23. მაშინ მოიყვანა სეით ძე თუსი პირშმოა ენონ და კაინან და მალეღეილ და ცოლნი მათნი და შვილნი მათნი და აღვიდეს მთასა მას მაღალსა, სადა-იგი დაეფლა გუამი ადამისი,

24. ზოლო კაენ და შვილნი მისნი – ქუე, ველის პირსა, სადა-იგი მოკლა აბელ. (2) 15

თავი VII.

1. და სეით უძლოდა ერსა თუსსა განგებითა კეთილითა და სიწმიდითა,

2. და კეთილისა მისთვის და სიმართლისა მი(37rA)იღეს სახელი უფრომს ყოველთა სახელთა, ვიდრემდის ეწოდა მათ სახ- 20

1 სეით + მურითა C. ამცნო მას]უბრძანა ABE. 2 ~ გუნდრუკითა და სტახსითა CD. სტახსითა AB. 3 მკუდარ AB. ~ ადამ პირველ CD. 5 ღიღითა – CD. 6 მის]მას ABCD. ასორმეოცი D. და – C. 7 მას + შინა CD. 7-8 მრჩობლს C. 9 და – CD. სიკუდილსა AB. ადამისსა ABCE, ადამისასა D]+და C. განიყუნეს]და განიყუანეს D. 9-10 ურთიერთას – CD. 10 ყოველი ნათესავი D. კაინისნი AB]+და ძენი CD. 12 სეით – AB. 12-14 და კაინან და მალეღეილ და ცოლნი მათნი და შვილნი მათნი და აღვიდეს მთასა მას მაღალსა – CD. 13 მაღალაელ ABCD, მაღალეილ E. 20 მისთვის და სიმართლისა – CD. 21 ყოველთა სახელთა]ყოველთასა CD. ეწოდოს ABE. მათ – D.

(1) რომ. 5,12. (2) შდრ. დაბ. 4,16.

ელი «ქენი ღმერთისანი», მათ და დედათა მათთა და შვილთა მათთა. (1)

3. ესრეთ იყვნეს მთასა მას სიმართლით და სიწმიდით. და იყო მუნ მშულობაჲ და განსუენებაჲ,

5 5. და არა იყო მუნ ზრუნვაჲ რაჲვე, არამედ აღიდებდეს და აქებდეს ღმერთსა მარადის ანგელოზთა თანა. და ესმოდა კჳმა ანგელოზთაჲ,

6. რამეთუ იყვნეს მახლობელ მთასა, ვითარცა ოცდაათ ფარსახ ფარსახითა სულიერითა.

10 7. და არა იყო მათდა საქმე: არცა შრომაჲ, არცა თესვაჲ, არცა მკაჲ, არამედ იყო საზრდელად მათდა ნაყოფი ხეთაჲ წელიწდელად.

8. და იყვნეს უბიწო დედანი მათნი და ქენი მათნი – წმიდა, და ასულნი მათნი.

15 9. და არა იყო მათ თანა შური და კლომაჲ

10. და არცა დედათა მათთა თანა გულისთქუმაჲ შეგინებული,

11. არცა სიტყუაჲ მწიკულეანი, არცა წყევაჲ, არცა ტყუვილი. და იყვნეს მორწმუნე. და ფიცი არა იყო მათ თანა, (37vA) არამედ ესე ხოლო ფუციან: «სისხლმან აბელისმან».

20 12. და ყოველთა დღეთა აღიმსოყან და ილოციან თავსა მას მთისა მის წმიდისასა და თაყუანი-სციან წინაშე ღ(9rC)მრთისა

13. და იკურთხნიან გუამისაგან ადამისა. და აღიხილნიან თუალნი მათნი და ხედვედ სამოთხესა და აღიდებედ ღმერთსა.

---

1 ო და მათ CD. 3 სიმართლითა და სიწმიდითა CD. 5 რაჲვე – CD. 5-6 ო ღმერთსა და აქებდეს CD. 7 ანგელოზთაგან CD. 8 მთასა] მათსა AB. ვითარ ABE] კიდრე CD. 9 ფარსახითითა ABE. 12 წელიწდელთა B. 14 მათნი – AB. ასულნი] ასულნიცა კეთილ E. 15 და (1) + შენდა AB. 16 თანა – CD. 17 და არცა CD. მწიკულეან CD. ტყუილი CDE. 18 და (2) – CD. 19 ხოლო ფუციან] ჰე გინა არა AB. აბელისმან D. 20 და ილოციან – CD. მას] მის CD. 21 მის – CD. 22 იკურთხიან D. ადამისსა CD. იხილნიან CD. 23 ხედვედ] ხედვედ ABCE, ხედვედა D. აღიდებდეს CD. აღზღ AE, აღიდებდა B.

(1) დაბ. 6,2.4.

14. და ესრეთ ჰყოფდეს ყოველთა დღეთა ცხორებისა მათისათა.

15. და ცხოვნდა სეით ცხრაას და ათორმეტ წელ. (1)

16. მაშინ შემოკრიბნა ენოს და კაინან და მალეღელი და იარედ და ენოქ და დედანი მათნი და ძენი მათნი (2) 5

17. და აკურთხნა და ულოცა და ფიცით ამცნო მათ და პრქუა:

18. სისხლსა აბელისსა, ნუ ვინ გარდახუალთ მთისა ამის წმიდისაგან. და არცა შეილთა თქუენთაგანი ვინ გარდავიდეს, და ამცნებდით ურთიერთას, ვინამთგან მოიკლა აბელ“. 10

19. მაშინ აკურთხა სეით ენოს, ძე თუსი, და ამცნო გუამისათუს ადამისა,

20. და დაადგინა განმგედ ერსა თუსსა ზედა და აფუცა სისხლსა აბელისსა, რამათა უძლოდეს ერსა სიმა(38rA)რთლით და სიწმიდით და მსახურებდეს გუამსა ადამისსა სიწრფოებით და არა მიდრკენ დღეთა ცხორებისა მათისათა. 15

21. და მოკუდა სეით მკურცხე ნაშობი ცხრაას და ათორმეტისა წლისა თუესა აგუსტოსა აჩუდმეტსა, დღესა სამშაბათსა, ჟამსა მეცხრესა დღისასა, წელთა ცხორებისა ენოსისთა ოცთა. (3) 20

1 და - AB. იყოფოდეს CD. ცხოვრებისა CE. 1-2 მათისათა] მისისათა B. 3 და] მოკუდა და CD. ცხოვნდა BDE. თორმეტ CD] იზ AB. 4 შემოკრიბნა + ძენი და ძის ძენი E, შემოკრებეს CD. და (1) - CD. კაინან D. მალაღელ D, მალაღელ ABC. 5 და - ABE. 5 ენუქ CD. მათნი (1) - CD. 6 ფიცითა CD. 8 აბელისსა D. ნურვინ BD. მის CD. 9 თქუენთაგანი] თქუენთა CD. და (2) - CD. 10 ვინადგან C. მოკლა CD. აბელი CD. 11 ენოს E] ენოქ AB, ენუქ CD. თუსი] მისი CD. 14 აბელისას D. ერსა E] - ABCD. სიძართლითა CD. 15 მსახურებდეს + ღმერთსა და CD. ადამისსა + და CD 16 მიდრკენ] მოკუდენ CD. ცხოვრებისა DE. 17-18 ცხრაას და ათორმეტისა წლისა] შობსა წელსა AB. 18 აჩუდმეტსა] იზ AB. 19 მეცხრესა] თნა AB. წელთა ცხორებისა ენოსისთა ოცთა E] წელთა ცხორებისა ენოქისთა კ AB. წელთა ცხორებასა ენუქისთა ოცსა C, წელსა ცხოვრებისა ენუქისთა ოცსა D.

(1) დაბ. 5,8. (2) შდრ. დაბ. 5,11-18. (3) დაბ. 5,8.

22. მაშინ შემურა გუამი მისი ენოს, ძემან მისმან, მურიტა და სტახსითა და გუნდრუკითა და დამარხა ქუაბსა მას საგანძურსა,
23. და იგლოვდეს ორმეოც დღე.

თავი VIII.

- 5 1. მაშინ დადგა ენოს მსახურად წინაშე წმიდასა ქუაბსა მას საგანძურსა და განაგებდა ერსა თჳსსა, რამეთუ დაემარხა მცნებაჲ მამისა თჳსისა სეითისი და უძლოდა სიმართლი(9vC)თ და სიმშუდით წელთა ასოცთა ცხორებისა მისისათა.
2. მათ ჟამთა ლამექ, მწუხარებან თუალითა, მოკლა კაენ ძმის
- 10 მკლველი
3. და(38vA)ფარულსა უდაბნოსა ნუღისასა ესრე სახედ: ჯდა ლამექ ველსა და იყო ყრმაჲ მცირე მის თანა, ძე მისი მრწემი.
4. და ესმა კმაჲ სლვისა კაენისი, ვიდოდა რაჲ უჩინოდ, რამეთუ კაენ ვერ შემძლებელ იყო დგომად ადგილსა ერთსა. (1)
- 15 5. და ესმა ლამექს კმაჲ რამეჲ,
6. სტყორცა ქვამ,
7. ეცა კაენს შუბლსა და მოკუდა კაენ. (2)
9. პრქუა მას ყრმამან მან: „რაჲ ესე ჰყავ, რამეთუ მოჰკალ კაენ?“
- 20 10. და გულისკლებით შეიტყუელნა კელნი თჳსნი ლამექ და

1 ენოს E]ენოქ AB, ენუქ CD. და – D. 2 მას + შინა CD. 3 იგლოვდეს + მას CD, + მას ყნი ძენი მისნი E. ორმეოც]მ AB. 5 ენოს E]ენოქ AB, ენუქ CD. მსახურად წინაშე წმიდასა]წინაშე ღმრთისა მსახურ CD. წმიდასა]ღუთისასა E. 7 სეითისი – ABE. უძლოდა + ერსა თჳსსა CD. 7-8 სიმართლითა და სიმშუდითა CD. 8 ცხოვრებისა DE. 9 ~ მოკლა თუალითა CD. 10 მკლველი CD. 11 უდაბნოსა – CD. ნუღისასა AB. ესრეთ CD. 13 კაენისი ABE]+ ჩალასა კალმისასა E. 14 კაენ ABE. 15 და – CD. რამეჲ]რათამე C, რამეთუ D]+ შუბლსა შუა AB. კმაჲ რამეჲ]შრიალი ვითომ ნადირისა E. 16 სტყორცა CD, შესტყორცა E. 17 ეცა]დაეცა CD. შუბლსა]ოდენ წარბთა ABE. 18 პრქუა მას ყრმამან მან]ხოლო წინამძღომელმან ყრმამან მან რქუა E. 18-19 პრქუა მას ყრმამან მან რაჲ ესე ჰყავ რამეთუ მოჰკალ კაენ – CD. 20 გულისკლებითა CD. შეიმტყუელნა CD. თჳსნი – ABE.

(1) შდრ. 4,14. (2) შდრ. დაბ. 4,23.

თქუა: „ოჰ!“ და დაეპყრა თავი ყრმისაჲ შორის ორთავე ნებთა შინა და შეუჭყლიტა თავი ყრმასა და მოკლა. და ვერ ცნა სიძლიერისაგან, რამეთუ ვერას ხელვიდა. (1)

11. ცხოვნიდა ენოს ცხრაას და ხუთ წელ. (2)

12. და (39rA) შემოკრიბნა მამათმთავარნი და ძე თუსი კაინან 5 და მალეღვიღ და იარედ და ენოქ და მათუსალა და ძენი მათნი

13. და აკურთხნა ივინი და ულოცა მათ და აფუცა სისხლსა აბელისსა და ჰრქუა: „ნუ განეშორებით მთისა ამის წმიდისაგან და ნუცა მიუშუებთ ერთსაცა შვილთა თქუენთაგანსა, რადთა ეკრძალნენ ძეთაგან კენ მკლველისათა, 10

14. დაიმარხეთ ესე მცნებაჲ ფრიად!“

15. და აკურთხა ძე თუსი კაინან და ამცნო გუამისათუს ადამისა და ჰრქუა: „იხილე, შვილო კაინან, და შენ იყავ განმგე ერსა შენსა ყოვლითა სიმშუდითა და სიწმიდითა. და ნუ განეშორებით გუამისაგან ადამისა, მამისა ჩუენისა, ყოველთა დღეთა 15 ცხოვრებისა თქუენისათა“.

16. მოკუდა ენოს ცხრაას და ხუთისა წლ(39vA)ისა თუესა ოკლო(10rC)ნებერსა სამსა, დღესა შაბათსა, დასლვასა მზისასა, წელთა ერგასისთა ცხოვრებასა მათუსალაჲსსა. (3)

17. და შემურა კაინან, ძემან მისმან, და დამარხა ქუაბსა მას 20 საგანძურსა, ადამ და ევას თანა.

1 ოჰ] ში CD + რად ყვავ E. ნებთ C, ნებათა D. 2 და მოკლა – CD. ვერა CDE. სცნა BE. 3 ვერას] ვერცა AB. ხელვიდა CD. ვერას ხელვიდა] ბრმა იყო E. 4 ცხოვნიდა BD. ენოს E] ენოქ AB, ენუქ CD. ხუთსა წელსა AB. 6 მაღალაღელ AB, მაღალელ CD. ენუქ AB. 7 მათ – CD. 8 და ჰრქუა – CD. ნუ] ნურეინ D. ამისგან წმიდისათა CD. 9 ნურცა CD. მიუშუებ D. თქნგნსაჲ B. 10 ძეთაგან – AB. მკლველისათა CD. 12-13 გუამისაგან ადამისა CD. 13 რქუა AB. განმგედ CD. 14 ერსა შენსა] ერისა CD. 15 ო მამისა ჩუენისა ადამის(ა)სა CD. 16 ცხოვრებისა CDE. 17 ენოს E] ენუქ ABCD. ცხრაას] შ AB. 18 ოკლომბერსა AE, ოკულომბერსა C. სამსა] გ AB. შაბათსა] სამშაბათსა CD. დასლვასა D. 19 ერგასისათა CD. ცხოვრებასა DE. მათუსალასა D, მათუსალასა E. 20 და (1) – CDE. მას + შინა CD. 21 ადამისა E, ადამს AB.

(1) შღრ. დაბ. 4,23. (2) დაბ. 5,11. (3) დაბ. 5,11.

თავი IX.

1. ხოლო კაინან დადგა მსახურად წინაშე ღმრთისა ქუაბსა მას საგანძურსა.
2. და იყო კაცი მშუდი და წმიდაჲ და უძლოდა ერსა თჳსსა
- 5 შიშითა ღმრთისაჲთა, ვითარცა განაგებდა მამაჲ მისი ენოს.
3. ცხოვნდა კაინან ცხრაას და ათ წელ. და ვითარცა დას-
ნეულდა, (1)
4. შემოკრბეს მისა ყოველნი მამათმთავარნი: მალეღეილ და
იარედ, ენუქ და მათუსალა და ლამექ და დედანი მათნი და ძენი
- 10 მათნი.
5. და აკურთხნა და ულოცა მათ და აფუცა სისხლსა აბელ
უბიწოჲსასა, რაჲთა არავინ გარდავიდეს მთისა ამის წმიდისა-
გან: „და ნუცა შეილთა (40rA) თქუენთაგანი ვინ გარდავალს შეილთა
თანა კაენ უსჯულოჲსა მკლველისათა“.
- 15 7. და აკურთხა მალეღეილ და ამცნო გუამისათჳს ადამისა და
პრქუა:
8. „იხილე, შეილო მალეღეილ, და იყავ შენ წინაშე ღმრთისა
წმიდასა ქუაბსა საგანძურსა და გუამისაგან ადამისა ნუ განე-
შორები შენ ყოველთა დღეთა ცხორებისა შენისათა, და იყავ შენ
- 20 განმგე ერსა შორის სიძარტლით და სიწმიდით“.
9. მოკუდა კაინან ძე ცხრაას და ათისა წლისა თუესა ივნისსა
სამსა, დღესა სამშაბათსა, სამეოცდახუთთა წელთა ლამექის-
თა. (2)

2 დგა ABE. ~ წინაშე მსახურად CD. 5 ენოს E] ენუქ AB, ენუქ CD.
6 ცხოვნდა BDE. ცხრაას და ათ] ში~ AB. 8 შემოკრბეს მას ABC.
მალაღეილ ABD. 9 ენუქ - AB. და (2) - C. 9-10 და ძენი მათნი - ABE.
11 და (3) - ABE. მათ - ABE. აბელის(ა)სა CD. 12-13 ამისგან წმიდისა
CD. 13 თქნენი B. ვინ] ენმე CD. 14 მკლველისათა CD. 15 მალაღეილ
AB, მალაღეილ CD. ადამის(ა)სა CD. 16 რქუა ABE. 17 მალაღეილ AB,
მალაღ(ა)ეილ CD. იყავ ABDE. 18 ადამის(ა)სა CD. 19 შენ - CD.
ცხოვრებისა DE. 20 განაგე D] + ყოველსა CD. შს] ზედა CD. 21 კაინან -
CD. ცხრაას და ათისა წლისა] ში~ წლისა A, ში წელსა B. ივნისა A. 22
სამსა] გ~ AB. სამეოცდახუთთა] მ~ AB. წელთა - CD.

(1) დაბ. 5,14. (2) დაბ. 5,14.

10. და შემურა ძემან მისმან მალელებელ და დამარხა ქუახს მას საგანმურსა.

11. და იგლოვდეს ორბეოც დღე.

თავი X.

1. და დადგა მალელებელ მს(10vC)ახურად წინაშე ღმრთისა, 5

2. ყოვლითა სიწმიდითა განაგებდა ერსა თუსსა და მარადის ილოცავნ.

3. ცხოვნდა მალელებელ რვაას ოთხმეოცდათხუთმეტ (40vA) წელ. და ვითარცა მოეახლა სიკუდილი, (1)

4. შემოკრბეს მამადმთავარნი: იარედ, ძე პირმშო მისი, და 10
ენუქ და მათუსალა და ლამექ და ნოვე და დედანი მათნი.

5. აკურთხნა და ულოცა მათ და აფუცა და პრქუა მათ:

6. „გაფუცებ თქუენ სისხლსა აბელ უბიწოფასსა, ნუვინ თქუენ-
განი გარდავა მთისა ამისგან წმიდისა“.

8. და აკურთხა იარედ, ძე თუსი, და ამცნო გუამისათუს 15
ადამისა და განმარტებულად მიუთხრა, ვითარმედ: „წარვალ ამის
საწუთოფასგან!“ და აფუცა სისხლსა აბელ უბიწოფასსა და
პრქუა: „ნუ განეშორები გუამისგან ადამისა დღეთა ცხორებისა
შენისათა და იყავ განმგებელ ერსა შენსა სიძართლით და სიწ-
მიდით“.

20

1 მალელებელ A, მალაღელ B, მალაღელ CD. და (2) - D. 3 ორბეოც]მ¹
AB. 5 და - AB. მალელებელ A, მალაღელ B. 6 სიწმიდითა + და AB. და -
ABE. 7 ილოცვენ CD. 8 ცხოვნდა BDE.. მალაღელ ACD, მალაღელ B.
რვაასოთხმეოცდათხუთმეტ]ყჟჟ AB. 9 ვითარცა - ABE. 10 და იარედ
AB. ~ პირმშო ძე CD. მისი - ABE. და - CD. 11 და დედანი მათნი -
ABE. 12 მათ (1) - CD. 12-13 და პრქუა მათ: გაფუცებ თქუენ - CDE. 13
აბელ უბიწოფასსა]აბელისსა CD. 14 გარდავა მთისა ამისგან წმიდისა]ამის
მთისგან განეშორებით ABE. 16 ადამისსა C. წარვალ]წარვიდა CD. 17
საწუთოფასგან C]საკუთურისგან B. აბელის(ა)სა უბიწოფასსა CD. 18 ადამისსა
C. ცხოვრებისა DE. 19 იყვენ ABE. განმგებელი D. ერისა შენისათა CD.
19-20 სიძართლით და სიწმიდით]სიწმი(ნ)დითა CD.

(1) დაბ. 5,17.

9. და მოკუდა მალელელი ნაშობი რვაასოთხმეოცდათხუთმეტისა წლისა თუესა აპრილ(41rA)სა ორსა, დღესა პარასკევსა, ჟამსა მესამესა დღისასა, ოცდაათორმეტთა წელთა ნოესთა ცხორებასა მისსა. (1)
- 5 10. და შემურა იარედ, ძემან მისმან, და დამარხა ქუაბსა მას საგანბურსა.
11. და იგლოვდეს ორმეოც დღე.
12. მაშინ დგა იარედ მსახურად წინაშე ღმრთისა და იყო კაცი სრული ყოვლითავე კეთილითა,
- 10 13. ამისთჳს განუგრძელდეს დღენი მისნი უფროჲს მამათა მისთა, რომელნი იყვნეს უწინარეს მისსა.
14. და დღეთა იარედისთა წელთა ხუთასთა გარდაკდეს ძენი სეთისნი მცნებასა მამათა მათასა და იწყეს გარდასლვად მითთ შვილთა თანა კენისთა
- 15 16. წელსა (11rC) მეორმოცესა იარედისსა განგებასა ერისასა, განსრულებასა წელთასა ათასსა ადამისითგან ვიდრე იარედისამდე.

თავი XI.

1. და ამათ წელთა გამოცხადნა საქმე ცოდვისაჲ: რამეთუ
- 20 დაემორჩილნეს ეშმაკსა
2. და შეუვი(41vA)და გულისსიტიყუაჲ ბოროტი და შთაცუკვეს ძენი სეთისნი ცოდვასა.

1 მალალელ AB, მალაელ C, მალალელ D. 1-2 რვაასოთხმეოცდათხუთმეტისა]ყ~ჟ~ AB. 2 ორსა]ბ~ AB. 3 მესამესა]გ~ AB, სამსა E. ოცდაათორმეტთა]ლ~ბ~თა AB. 7 იგლოვდა B. ორმეოც]მ~ AB. 8 მაშინ დგა იარედ]იარედ დგა CD. 8-9 და იყო კაცი სრული ყოვლითავე კეთილითა]სიწმიდითა და სიმშუდითა და სიპართლითა CD. 10 მისნი – CD. უფროსნი CD. 12 და – D. იარედისთა D. ხუთასთა]ფ~თა AB. 13 მცნებათა D. გარდასლვა AE. მითთ CD. 14 კენისათა D. 15 მეორმოცესა]მ~ისასა AB, ორმეოცისა E. იარედის CDE. 16 ათასსა]ჩ~სა AB. ადამისგან D. 19 გამოაცხადნა D. 21 შევიდა AB. შევიდეს გულისსიტიყვასა ბოროტსა E. შთაცუკვენს CD. 22 ცოდვასა E]– ABCD.

(1) დაბ. 5,17.

3. რამეთუ იობელ და აბლიკენ ძმანი იყვნეს, ძენი ლამექ მწუხარისანი, რომელმან-იგი მოკლა კაენი. ესენი გარდაკდეს პირველად მცნებასა და ისწავეს სიმღერაჲ. (1)

4. და ამათ გამოაჩინეს ქნარი და ებანი და ბობლანი და სტური და ნესტუ და ყოველი სახიობაჲ. (2)

8. განამრავლნეს ესევეითარნი მათ, და სხვათა მათგან

9. რამეთუ არლარავინ იყო მათდა განმგე კეთილისაჲ.

10. და ესმა კმაჲ დედათაჲ, უკუანა რაჲ შეუკობდეს მამათა სიმღერასა.

11. ვითარცა პოვა ეშმაკმან მიზეზი ადგილსა მას, შეუშადა ძეთა სეითისთა, რაჲთა გარდავიდენ მთისა ამისგან წმიდისა,

12. ვინაჲ-იგი გარდამოცუენებულ იყვნეს ეშმაკნი. რამეთუ უყუარდა ღმერთსა კაცი, და უწოდა ძეთა (42rA) სეითისთა სახელი «ძენი ღმრთისანი», ვითარცა თქუა დავით წინამსწარმეტყუელმან: „მე ვთქუ, ვითარმედ ძე ღმრთისა გეწოლოს“. (3)

თავი XII.

1. და ვითარცა კელ-ყვეს ძეთა კენისთა სიძეად, მაშინ სდევდეს დედანი უკუანა მამათა ურცხუნოდ,

2. ისიძვიდეს და იმრუშებდეს ურთიერთას განცხადებულად.

3. და შეკრებოდა ერთსა ქალსა ზედა მამანი ორნი, ვინა სამნი ცხადად. და არა დაუშთა ეშმაკსა, ვითარმედ შეკრიბნა ყოველნი განრყუნილებად.

1 აბლიკენ CD. ძმანი - C. ~ ძენი იყვნეს CD. 2 მწუხარისანი A] + და AB. კაენ AB. 3 პირველად E] - ABCD. 4 და (1) - CD: 5 სახეობა CD. 6 განამრავლნეს A, განამრავლეს C. საეშმაკო განმრავლდეს E. ესევეითარი CD. 7 არლარავინ] არავინ ABE. მათდა BE] მათდა A] - CD. გამგე CD. 8 ესმოდა CD. უკან D. რაჲ] რათა CD. შეუკობდენ C, შეუკობენ D. მამათა - E. 11 გარდავიდეს D] + ძენი სეითისნი ABE. მისგან CDE. 12 ვინაჲ-იგი] ვითარცა იგი CD. გარდამოცუენილ CD. 13 ძეთა სეითისთა] სეითს CD. 13-14 სახელნი ABE. 15 ვთქუი CD. 17 კაინისთა ABE, კაენისთა D. 18 უკან BCD. მამათა - E. 20- და - CD. შეკრებოდა + ერთსა ადგილსა CD. 21 ვითარმედ] ვიდრემდის. QDE. 22 განრყუნად CD.

(1) შლრ. დაბ. 4,19-21. (2) შლრ. დაბ. 4,19-21. (3) შლრ. ფს. 82,6.

5. და არა იცოდეს (11vC) შეილთა მშობელნი მათნი და არცა მშობელთა — ნაშობნი მათნი საქმიითა უსჯულოებისადათა,
6. რამეთუ ეშმაკი გაუმარჯუებდა ყოველსა.
7. სხდეს და იმღერდეს სტურითა და ბობღნითა და ნესტუთა და ებნითა.
8. და კჳმა აღტეხისაჲ ისმოდა ზე, ჰაერთა შინა. და ყივილი ღალადებისა მათისაჲ აღიწითათვესა ზედა მთისა მის წმიდისასა.
9. (42vA) და ვითარცა ესმა ძეთა სეითისთა ამისთჳს, რომელ-
10 სა ჰყოფდეს ძენი კაენისნი, მაშინ შეკრბეს ვითარ ასი ოდენ კაცი გმირი და ენება, რაჲთა შთავიდენ და იხილონ, ვითარმედ რაჲ არს კჳმა ესე ძეთა შორის კაენისთა.
10. ვითარცა ესმა იარედს სიტყუჲა ესე მათი, შეწუხნა მწუხარებითა ღიღითა
11. და აფუცა მათ სისხლსა აბელ უბიწოჲსასა და ჰრქუა: „ნუ ვინ შთახუალთ მთისა ამის წმიდისაგან!
12. მოიქსენეთ მცნებაჲ იგი, რომელი გამცნეს მამათა თქუენტა — სეით, ენოს და კაინან და მალელეელი
13. და ენუქ. ისმინეთ, ძენო სეითისნო! რომელი გარდაკდეს
20 მცნებასა იარედისსა, არა არს იგი ძე ღმრთისაჲ, რამეთუ მამათა პირველთა თქუეს, ვითარმედ: რომელი გარდავიდეს მთისა ამის წმიდისაგან, არღარა შესძინოს აღმოსლვად ვიდრე უკუნისამდე!“
14. (43rA) და არა უსმინეს და არცა შეიწყნარეს ვედრებაჲ მისი, არამედ ურიცხზო იქმნეს და უღებ-ყვეს მცნებაჲ.

1 იცნობდეს CD. და — AB. 2 უსჯულოებისათა D. 3 რამეთუ — CD. ეშმაკნი განუმარჯუებდეს CD. ყოველთა CD. 6 ზე ჰაერთა შინა]ჰაერთა ზედა CD. 6-7 ყივილი ღალადებისა მათისაჲ]ყოველი ღალადება მათი CD. 7-8 თავსა ზედა მთისა მის წმიდისაჲსა]მთასა მას წმიდასა CD. 9 სეითისათა D]+ კჳმა აღტეხისა E. 10 ძენი — D. ას CD. 11 გმირნი ABE. და (2) — D. ვითარმედ — CD. 13 ვითარ B]— CD. ესე — CD. 15 და (1) — AB. მათ — CD. და ჰრქუა — CD. 16 შთავალს ABE შთავალთ D. ამისგან წმიდისა CD. 17 ~ იგი მცნებაჲ ABE. 18 და (2) — CD. მალალაელ AB, მალალეელ CD. 19 რომელნი AB. 20 იარედისსა D. 21-22 ამისგან წმიდისა CD. 22 შესძინეს CD. 23 და (1) — CD. შეიწყნარნეს C.

15. და გარდავიდა ასი კაცი გმირი, (1)

16. და ვითარცა შთავიდეს, იხილნეს ასულნი კაენისნი მკურცხე შიშუელნი ურცხუნოდ,

17. მაშინ აღეზინნეს გულისთქმითა. რაჟამს იხილნეს ასულთა კაენისთა ჭაბუკნი ი(12rC)გი მკურცხე გმირნი, დაიწუნეს იგინი- 5
ცა ნებითა მათითა. მაშინ შესთქრეს ურთიერთას ვითარცა მკეც-
ნი, და შეიგინნეს კორცნი მათ ყოველთანი. და წარწყმდეს ძენი
სეთისნი სიძვითა. და ვითარცა დაეცნეს ასულთა თანა კაენის-
თა, (2)

18. ენება, რამთამცა უკუნ-იქცეს მთადვე შემდგომად დაცემისა 10
მათისა.

19. მაშინ იხილეს: მთაჲ იგი წმიდაჲ ვითარცა ცეცხლი ეგზე-
ბოდა, და ვერ შეუძლეს მიახლებად.

20. და არცა მიუშუა მათ ღმერთმან აღსლვად მთასა მას 15
წმიდასა, რამეთუ შეგინებულ იყვნეს სიძვითა, არამედ დაშთეს
ქუე.

21. და (43vA) კუალად სხუანი ასნი ურცხუნო იქმნეს და შთა-
ვიდეს და დაეცნეს ასულთა თანა კაენ მკლველისათა. და დაშთეს
იგინიცა ქუე.

თავი XIII.

20

1. ცხოვნდა იარედ ცხრაას სამეოც წელ და ვითარცა მოვიდა
სიკუდილი, (3)

2. შემოკრბეს ყოველნი მამათმთავარნი: ენუქ და მათუსალა,
ლაბექ და ნოვე,

4 მაშინ] და E] - CD. აღეზინნეს D. იხილეს D. 5 მკურცხლ E. 6
მაშინ] და E. ურთიერთსა D. 7 და შეიგინნეს კორცნი - CD. წარწყმდეს
D. 8 სეთისნი + რისხვითა და CD. 10 უკუნ იქცენ CD. მთადვე] მთადვე
CD. 12 მთაჲ - D. წმიდაჲ - CD. 13 ვერა CD. 14 მათ] იგინი E + თანა
CD. აღსლვად] აღრევად CD. 16 ქუზ A. 18 და დაეცნეს - CD. მკლველ-
ისათა CD. 19 იგინი CD. ქუზ A. 21 ცხრაასამეოც] შ~ და ა~ AB. მოვიდეს
B. 23 შემოკრიბნა ABE.

(1) შდრ. დაბ. 6,1-2. (2) შდრ. დაბ. 6,1-2. (3) შდრ. დაბ. 5,20.

3. აკურთხნა და ულოცა მათ და ამცნო და ჰრქუა: „ნუვინ გარდახუალთ მთისა ამის წმიდისაგან. აჰა ეგერა, ძენი თქუენნი დაცემულ არიან.

4. და მე გასწავებ, რაჲთა არა დაუტეოთ მთაჲ ესე წმიდაჲ.

5 5. და ნუ შეურაცხ-ჰყოფთ მცნებასა მამათასა, რაჲთა არა დაეცნეთ ქუეყანასა გარესა და არღარა შესძინოთ ხილვად სამოთხესა გარემო მიუკუნისამდე.

6. არამედ იხილეთ, რომელი გარდავიდოდის ამის ქუეყანისაგან, აღილოს გუამი მამისა ჩუენისა ადამისი და წარილოს მის 10 თანა. და ესე მსხუერპლი განგიკუთნე ყოფად, რაჲთა (44rA) მიაწიოთ იგი მუნ, სადა-იგი გრქუას ღმერთმან.

7. ხოლო შენ, შვილო ენუ(12vC)ქ, ნუ განეშორები გუამისაგან ადამისა ყოველთა ღღეთა ცხორებისა შენისათა და ჰმსახურებდი ღმერთსა სიწმიდით და სიშშუდით, ვიდრე ცოცხალ იყო!“

15 8. და მოკუდა იარედ ნაშობი ცხრაასსამეოცისა წლისა თუესა მარტსა ათცამეტსა, ღღესა პარასკევსა, დასლვასა მზისასა, წელთა სამეოცდაექუსთა ცხორებასა ნოესსა. მიერიოთგან გამოვიდა ქუეყანასა მწუხარებაჲ. (1)

9. მაშინ შემურეს გუამი იარედისი ენუქ და მათუსალა, ლამექ 20 და ნოე და დაჰმარხეს ქუაბსა მას საგანბურსა ადამის თანა.

10. და იგლოვდეს ორმეოც ღღე.

11. მაშინ დგა ენუქ წინაშე ღმრთისა მსახურად ქუაბსა მას

1 და აკურთხნა CD. და (2) – CD. და ამცნო – E. რქჲ AE. ნურვინ CD. 2 ამისგან წმიდისა CD. 4 მთაჲ] მათ D. ესე] ევე CD. წმიდის(ა) CD. 5 შეურაცხ(მ)ყოფთ CDE. 7 გარემოს D. უკუნისამდე CD. 8 გარდავიდოდეს AE, გარდავიდეს B. 8-9 ამისგან ქუეყანისა CD. 9 ადამისა CD. 10 მსხუერპლნი B. 11 იგი მუნ – CD. გრქუა CD. 13 ადამისსა C, ადამისასა D. ცხოვრებისა D. მსახურებდი BCDE. 14 სიწმიდითა და სიშშუდითა CD. 15 ნაშობი – ABE. ცხრაასსამეოცისა] შჲ AB. 16 ათცამეტსა] იგ AB. 17 სამოცთა ექუსთა D] მ და ე AB. სამეოცდაექუსთა წელსა ცხორებასა ნოესსა E. ცხორებისთა ნოესთა CD. მიერიოთგან CE. 19 გუამი იარედისი – ABCD. 20 ნოე CD. და (II) – CD. დაჰმარხეს ABE. ადამის თანა E – ABCD. 21 ორმეოც] მ AB. 22 ~ წინაშე ღმრთისა ენუქ B.

(1) შდრ. დაბ. 5,20.

საგანბურსა.

12. ხოლო ძეთა სეითისთა და დედათა მათთა და შვილთა მათთა მიაქცინეს პირნი მათნი და შთავიდეს ქუე.

13. მაშინ, ვითარცა იხილეს ენუქ და მათუსალა და ლამექ და ნოე, ვითარმედ შთავლენ, შეწუხნეს ფრიად მათთუს. 5

14. (44vA) და ვითარცა მსახურა ენუქ წინაშე ღმრთისა ერგასის წელ, დღეთა მისთა სამას სამეოცდახუთთა წელთა (1)

15. აუწყა მას ღმერთმან, ვითარმედ გარდაიცვალეხის. მაშინ მოუწოდა ძესა თუსსა მათუსალას და ლამექს და ნოეს და პრქუა: „მე უწყი, ვითარმედ ღმერთი განრისხნეს ამის ნათესავისა ზედა და გამოავლინოს ბჭობაჲ უწყალოებისაჲ. და თქუენ იყვენთ ველის პირსა, (2) 10

16. რომელნი დაშეთთ.

17. და არღარა იშვეს შვილი მთასა ამას წმიდასა და არცაღა იყოს განმგე ერსა თუსსა ზედა, 15

18. არამედ იხილეთ, ვითარ-ეგე იყვენით თქუენ მსახურ წინაშე ღმრთისა ყოვლითა სიწრფოებითა და სიწმიდითა“.

19. და რაჟამს-იგი ამცნო ენუქ (13rC) ესე მცნებაჲ, მიცვალა ღმერთმან ქუეყანასა მას ცხოველთასა, გარემოს სამოთხესა, ქუეყანასა მას, რომელსა ვერ შევალს სიკუდილი, ენუქ მუნ დამკედრებულ იქმნა. (3) 20

2 და (I) – CD. 2-3 და შვილთა მათთა – E. 3 მიაქცინეს CDE. 4 და (II) – ACDE. და (III) – ABE. 5 შეწუხნა ABCD. ო მათთუს ფრიად CD. 6-7 ერგასის(ი) წელი ABE. ერგასისა D. 7 მისთა – CD. 8 მას – ABE. გარდასცვალეს მას E. 9 და (I) – CD. ძესა თუსსა E] – ABCD. ნოეს D. 10 პრქუა + მათ E. მე უწყი – CD. ვითარმედ + გარდაიცვალეხი CD. განრისხნეს CD. 10-11 ამას ნათესავსა CDE. 11 ბჭობა CD. უწყალო(ვ)ებისა CD] უსჯულოებისაჲ AB. გამოავლენს ბჭობასა უსჯულოებისათვის მათისა E. 12 იყვენით CD. 14 იშვენს BE, იშვას CD] + თქუენი C. შვილნი BE] + თქუენი D. წმიდასა + რომელ(ნი) დაშეთეს CD. და (II) – CD. 16 თქუენ – CD. მსახურ C, მსახურად E. 17 და სიწმიდითა] კეთილითა CD. 18 მისცვალა E] მისწავლა CD. 19 ცხოველსა E. 20 ქუეყანასა მას – E. 20-21 დამკედრებულ] მკედრ C, მკედრად D.

(1) დაბ. 5,23-24. (2) დაბ. 5,23-24. (3) შდრ. ებრ. 11,5.

თავი XIV.

1. მაშინ არღა(45rA)რა დაშთა მთასა მას წმიდასა ძეთავან სეთისთა და ენოსისთა და მალეღეილისთა და იარედისთა და ენუქისთა, გარნა ხოლო ამათ სამთა მამათმთავართასა, მთასა მას წმიდასა და მალაღსა. და შთავიდეს ქუე, შვილთა მათ თანა კაენისთა.
2. ვითარცა იხილა ნოე, რამეთუ ცოდვამ განმრავლდა ნათესავსა ამას ზედა, დაიცვა თავი თვისი უბიწოდ ხუთასსა წელსა. (1)
3. მერმე ჰრქუა ღმერთმან ნოეს: „მოიყვანე დედაკაცი, რომელსა ჰქუან ტაძარ, ასულთავან მოლიადსთა, შვილთავან ენუქისთა, ძმისა მათუსაღადსთა!“
5. და აუწყა ღმერთმან ნოეს, ვითარმედ: „მოვაკლენ წყლითრღუნასა შემდგომად ასოცდაათისა წლისა“. (2)
6. და ჰრქუა ღმერთმან ნოეს: „შემზადე კიდობანი საცხორებელად შენდა და სახლისა შენისა, (3)
7. და აღაშენე ქუე, ველის პირსა, დაჰკაფე ძელი მთასა ამას.
8. და ქმნ(45vA)ილი ესრეთ იყოს: სამას წყრთა სიგრძე მისი (4)
9. და ერგასის წყრთა სიგრცე მისი და ოცდაათ წყრთა სიმაღლე მისი. და შეასრულო ერთსა წყრთასა ზედა. და ქმნ სამ სართულ: ქუეით – პირუტყუთათვის და მკეცთა, და შუა – მფრინველთათვის, და შენთვის – ზედადთ ხოლო, და ძეთა შენთათვის და ცოლისა და ძისცოლთა შენთათვის. (5)

2 ძეთავანი AB. 3 სეთისთათ D. და ენოსისთა] ენონისთა AB. მალაღეილისთა D- და (III) – CD. 5 ~ მალაღსა და წმიდასა CD. 8 უბიწოდ + ვითარმედ E. 10 მერმე – ABCD. 11 ტაძარ] ტძრ B, ტ(ა)მარა CD. მოლისთა CD. ენუქისთა CD. 13 მოავლენს CD. 15 და – CD. ნოეს – E. 15-16 საცხორებელად CD. 17 ველისა პირსა E. ~ ამას მთასა CD. 18 და ქმნილი] ქმნილი CD. იყოს] ყყვ E. სამასი CD. 19 ერგასი CD. მისი – CD. ოცდაათი CD. 20 წყრთასა] წყალსა CD. ზედა – AB. ჰქმენ AB. 21 ქუეითი CD. პირუტყუთა E. 22 ფრინველთათვის DE. ზეით ხოლო B] – CD ხოლო – E. 22-23 შენთათვის + ზედათ CD. 23 ცოლისა + შენისა E. ძისა ცოლისა შენისათვის CD.

(1) დაბ. 5,32. (2) დაბ. 6,17. შდრ. 7,6.11. (3) დაბ. 6,14. (4) დაბ. 6,15-16. (5) დაბ. 6,15-16.

10. და შემზადე ადგილი წყლისაჲ და სახლები საზრდელისათჳს. (1)

11. შემზადე სარეკელი ძელისაგან საჯისა, რომელ არს ურთხელი: სიგრძე მისი – (13vC) სამი წყრთა და სივრცე – წყრთა. და იყოს თავი სარეკელისაჲ მისვე ხისა. 5

12. და პრეკე სამგზის დღესა შინა: ერთი დილას, რაათა შემოკრბენ ხურონი შენებად და სხუად – შუადღე, ჟამსა სამხრისასა, და კუალად – მწუხრი, რაათა წარვიდენ მოქმდნი. 5

13. და ოდეს (43rA) ესმეს რეკად, გრქუან: „რად არს ესე?“ შენ არქუ, რამეთუ: „ღმერთი მოავლენს წყლითრღუნასა“. 10

14. და ნოე ქმნა ეგრეთ, ვითარცა პრქუა მას ღმერთმან. (2)

15. და შენა ნოე სამ ძე განსრულებასა ასისა წლისასა, ვინაჲთგან იწყო საქმედ კიდობნისა, და შერთნა ცოლნი ასულთაგან მათუსალაჲსთა. (3)

16. ცხოვნდა მათუსალა ცხრაას სამეოცდაცხრა წელ და მოკუდა სეკდენბერსა ოცდაერთსო, დღესა ხუთშაბათსა, შუადღე. (4) 15

17. და შემურეს ლამექ და ნოე და დამარხეს ქუაბსა მას საგანძურსა და იგლოვდეს ორმეოც დღე.

თავი XV.

1. ხოლო ძენი სეთითისნი განშორებულ იყვნეს სახლისაგან 20

1 და (I) – AB. 3 სარეკელი]საკურთხეველი ABE. საჯისა]ჯუარისა CD. 3-4 ურთხული A, ურთხული B]+ ზედათ შუა კიდობანსა E. 4 სამი]სამასი CD. და სივრცე წყრთა – CD. წყრთა + ერთი E. 5 სარეკელისა CD. მისივე B. 4-5 და იყოს თავი სარეკელისა მისვე ხისა – E. 6 და რეკე CD]დარეკლე E. ერთი]ერთსა E. დილასა ABE. 7 შენებად – CDE. სამკრისასა CD. 7-8 და სხუად შუადღე, ჟამსა სამხრისასა და კუალად]მეორეთ შუადღისა ჟამისათჳს სამხრისა და მესამედ E. 8 მწუხრსა BE. მოქმდნი]მუშაენი და განისვენონ E. 9 ესმად B, ესმენ CD. 10 არქუ C, პრქუ D. 11 და]ხოლო CD. ეგრე CD. მას – CD. 12 სამნი ძენი E. 13 ვინადგან CE. საქმე BD. შერთნა]შეაერთნა ABE. ცოლნი]+ ძეთა თჳსთა E. 13-14 ასულთა AB. ასულთაგანი D. 15 ცხოვნდა BDE. ცხრაას სამეოცდაცხრა D]შ'ით AB. მოკუდა + თვესა E. 16 სეკდენბერსა AB. ოცდაერთსა CD]კ'ა A, ლ'ა B, ოცდაათსა E. 17 და (III) – AB. 18 ორმეოც]შ' AB. 20 განშორებულ D.

(1) დაბ. 6,21. (2) დაბ. 6,22. (3) დაბ. 5,32; 6,10. (4) დაბ. 5,27.

სამოთხისა

2. და შეყოფილ იყვნეს ასულთა თანა კაენისთა.

3. და იშვნეს მათგან გმირნი მამანი, ვითარცა კოშკნი სიდიდითა. (1)

5 4. და მათ გამო განიხრწნა წერ(46vA)ილი პირველი, რამეთუ წერილ იყო ანგელოზთა მიერ ცით გამო. მაშინ თანა-ეყოფოდეს ასულთა თანა კაცთასა ძენი სეთისნი, რომელთა წოდებულ იყო პირველ «(ძენი ღმრთისანი)». და მათ დედათა შვნეს ესე კაცნი ძლიერნი. (2)

10 5. და მიერთგან არღარა წერდეს, ვითარ-იგი ჯერ-არს,

6. რამეთუ არღარა იყო მათ თანა ბუნებაჲ სულიერი,

7. არამედ ხატი ეშმაკისაჲ მრუშების მოყუარე, ბუნებითა მათითა მოყუარენი დედა(14rC)თანი. და არცალა დაიმარხეს ერთიცა დღე, ვინა[ჲ]თგან დაეცნეს,

15 8. არამედ ეშმაკთა დამორჩილებულ იყვნეს ყოველითურთ, და არა დაშთა არცალა ერთ ქალწულად ყოველისა მის ერისაგან, არამედ განირყუნეს ყოველნივე.

თავი XVI.

1. ვითარცა ცხოვნდა ლამექ ცხრაას და აჩუდმეტ წელ,
20 მო(47rA)იწია სიკუდილი. და შემოიკრიბნა ყოველნი: (3)

2. ნოე და ძენი მისნი – სემ, ქამ და იაფეთ და დედანი მათნი.

3. რამეთუ არღარა დაშთომილ იყო ძეთაგან სეთისთა და ენოსისთა და კაინანისთა და მალელელიისთა და იარედისთა და

2 ასულთა თანა]ასულთაგან CD. კაინის(ა)თა AE. 3 მათგანი D. 5 წერილი]წრუილი C, წვარილი D. რამეთუ]რათა CD + პირველ E. 6 წერილ]წრუილ CD. ცოდ C. თანა-ეყოფოდეს ABE. 7 კაცთასა]კაენისთა E. 10 და მიერთგან]მიერთდგან CD. ჰსწერდეს CD. 12 ეშმაკის AB. 13 დამარხეს CD. 14 ვინადგან CDE. 15 ეშმაკთადა C. 16 დაშთა]ყოველთა CD. ერთი AB. არცალა ერთ]ერთიცალა E. 19 ცხოვნდა BDE. ცხრაას და აჩუდმეტ]შიზ AB, ცხრაასათშუდმეტ E. 20 შემოკრიბნა BDE, შემკრიბნა C. 21 ნოე A. და (1) – CD. 22 და – CD. 23 ენონისთა A, ენონისთა CD. მალელელიისთა AB, მალელისთა C, მალალელიისთა D. და (IV) – CD.

(1) დაბ. 6,4. (2) დაბ. 6,2. (3) შდრ. დაბ. 5,31.

ენუქისთა და მათუსალაჲსთა, არამედ ესე ყოველნი შთასრულ იყვნეს ქუე, თუნიერ რვათა სულთასა. ესე ხოლო იყვნეს ზე, მთასა მას წმიდასა. და არა დაშთა სხუაჲ შვილთა მშთთაგანი, არამედ ყოველნი შთავიდეს შვილთა თანა კენისთა, გარნა ხოლო ნოე და ძენი მისნი: სემ, ქამ და იაფეთ და დედანი მათნი, რამეთუ წუთ არღა ესხნეს შვილ უწინარეს წყლითრღუნისა. (1)

4. და შემოკრბეს ლამექისა ნოე და ძენი მისნი და ცოლნი მათნი. აკურთხნა და ულოცა და შეიტკბნა იგინი და ამბორს-უყო და ჰრქუა:

5. „ყოვლისაგან ერისა თქუენ რვანი სულნი დაშთომილ ხართ. ღმერთი, რომელი იყო მამათა ჩუენთა თანა, მან გაკურთხენინ თქუენ!

6. ღმერთმან დაჰბადა ადამ და ევა, მან გაკურთხენინ თქუენ! და აღაორძინნა და განამრავლნა, რომელთა აღავსეს გარემოჲს სამოთხესა წმიდასა, მან განგამრავლენინ და გაკურთხენინ თქუენ!

1 მათუსალასათა CD. 2 სულთათუს CD. ესე]ესენი E. ზე - CD. 3 მათთაგანი]მათგანი E. 4 კენისთა]კენ მკულელისათა CD. 5 და ძენი მისნი - ABCD. ქამ C. იაფედ D. 6 არღარა BCD. შვილ]შვილნი E]+ ესე კიღობანი იყო, ერთ წყრთად რომელ ითქუმის ამით ჩუენებურითა წყრითთა, ტ წყრთა ამ ჟამისა წყრითთა. რამეთუ არა თუმცა ესრეთ იყო ესე, ვერცა ორთა პიღოთა დაიციღდა და არ წელიწდეულსა საზრდელსა, ყოველნი სულნი, რომელნი იყუნეს კიღობანსა შინა. სამასი წყრთა მის ჟამისა აწინდელი თ ბევრეული წყრთა ფსკერი კიღობნისა AB, + ესე კიღობანი იყო ერთ წყრთად შესრულებული, რომელ ითქმის ამით ჩუენებურითა წყრითთა სამას წყრთა ამის ჟამისა წყრითთა. რამეთუ არა თუმცა ესრეთ იყო ესე, ვერცა ორთა პიღოთა დაიციღდა და არცა წელიწდეულისა საზრდელისა დამტკვენელ იქმნებოდეს ყოველთა სულთათუს კიღობანსა მას შინა. სამასი წყრთა მის ჟამისა აწინდელი ცხრა ბევრეული წყრთა იყო ფსკერი კიღობნისა მის E. წყლისა რღუნისა CD. 7 და - CDE. 7-8 შემოკრბეს ლამექისა... ცოლნი მათნი E]მოვიდეს ლამექისა ABCD. 8 ულოცა + მათ CD. იგინი - CD. ამბორს უყუეს მათ ABE. 9 ჰრქუა]თქა B. 10 თქუენ]ჩემის(ა) CD. 11 თანა - CD. გაკურთხნეს CD. 13 ღმერთმან]მან C. დაბადა CDE. მან გაკურთხენინ]გაკურთხნეს CD. 14-15 აღაორძინნა და განამრავლნა, რომელთა აღავსეს გარემოჲს სამოთხესა წმიდასა, მან განგამრავლენინ და გაკურთხენინ]აღვარძინენ და განგამრავლენ CD.

(1) შდრ. I პეტრე 3,20.

და იყავნ (48rA) ღმერთი მამათა თქუენტა და ყოველსა საკმარსა თქუენსა და განგარინნეს თქუენ რისხვისა მისგან მოწვენულისა, რომელი მოვიდეს ამის მთისაგან რისხვაჲ! (1)

7. და ზარი იგი, რომელი მოცემულ იყო მამისა ჩუენისა ადამისა, ესე გამოვედინ თქუენ თანა ამის ქუეყანისაგან კეთილისა. (14vC)

8. და ესე სამი კურთხევაჲ, რომელი მისცა ღმერთმან ადამს, მამასა ჩუენსა, იყავნ თქუენ თანა და ნაშობთა თქუენტა: მეფობაჲ, მღღელობაჲ და წინაღსწარმეტყუელებაჲ.

9. ისმინე აწ, მ ნოე კურთხეულო, მე აწ, აჰა ესერა, განვალ ამის საწუთოჲსაგან, ვითარცა ყოველნი მამანი ჩუენნი,

10. და შენ და ძენი შენნი განერნეთ.

11. და იხილე, ვითარ-ესე გამცენ შენ და რომელი გესმა ჩემგან:

12. რაჟამს მოკუდე, შემურე გუამი ჩემი, ვითარცა-იგი მამანი ჩუენნი, და და(48vA)მმარხე ქუაბსა მას საგანძურსა.

13. და წარიყვანე ცოლი შენი და ძენი შენნი და ცოლნი ძეთა შენთანი და შთავედ მთისა წმიდისაგან.

14. და წარიყვანე შენ თანა გუამი მამისა ჩუენისა ადამისი. და ესე სამი შესაწირავი გარდაიტანე შენ თანა: ოქროჲ, მური და გუნდრუკი. და შთადევ გუამი ადამისი შუა ოდენ კილობანსა, და ესე სამი ოდენ შესაწირავი დადევ ზედა კერძო.

15. შენ და ძენი შენნი იყვენით აღმოსავალით კილობანსა და ცოლი შენი და ცოლნი ძეთა შენთანი იყვენ დასავალით.

1 მამათა თქუენტა და – CD. 2 განგარი(ნ)ნენ ABE. თქუენ – ABE. 4 იგი – CD. მიცემულ იყოს CD. 5 ადამისსა CD. მოვედინ CD. 5-6 ქუეყანისაგან კეთილისა] ქუეყანისა კურთხევისაგან ABE. 7-8 ~ მამასა ჩუენსა ადამს CD. 9 წინაღსწარმეტყუელება D. 10 მი CD. აწ აჰა ესერა] აჰა CD. განვალ] წარვალ CD. 11 ამისა D. საწუთოჲსაგან CD. ესერა ვითარცა CD. ყოველნი] ყოველმან A. 12 და (1) – AB. განერნეთ B. 13 და (2) – CD. 14 შემმურეთ CD. 15 აღმარხე E] აღმარხნეს CD. 18 ჩუენისა – CD. 20 ოდენ – CD. 21 კერძო + საკურთხეველსა E. 22 აღმოსავალით CD] + კერძო E. კილობანსა E] – ABCD. 23 ცოლნი] ცოლი CD. იყვენ – CD. დასავალით CD.

(1) დაბ. 1,28.

16. და იყოს გუამი ადამისი და მსხუერპლი იგი შუა კილობანსა, რაათა არა შეგებნენ დედანი თქუენნი და არცა (49rA) მათ თქუენ შეებნეთ

17. და არცა თანა-ეყვნეთ, ვიდრე არა გამოხედეთ კილობნით შემდგომად დაცხრომისა წყლითრლუნისა. 5

18. რამეთუ ესე მთაჲ ჰრისხავს კაცთა მათ და ღმერთი მას ზედა, რამეთუ დაეყენეს თავით თუსით სამოთხისაგან და ღიღებისაგან ანგელოზთა თანა.

19. და რაჟამს განხედეთ თქუენ კილობნისაგან და წყლითრლუნისა, დადგეს კილობანი ქუეყანასა, შენ ნუ განეშორები 10 კილობან(15rC)სა გუამისაგან ადამისა, მამისა ჩუენისა,

20. არამედ ჰმსახურებდი წინაშე ღმრთისა ყოვლითა სიწმიდითა.

21. და დადევ შესაწირავი აღმოსავალით კილობანსა.

22. და შემდგომად სიკუდილისა შენისა ამცენ სემს, პირმშოსა ძესა შენსა, და არქუ, რაათა წარიღოს გუამი მამისა ჩუენისა ადამისი და დადვას იგი შუაგულსა (49vA) ქუეყანისასა, 15

23. და დაჯდეს შეილთა მისთაგანი ადგილსა მას და ჰმსახურებდეს წინაშე ღმრთისა ვიდრე ჟამთა,

24. და იყოს დაყუდებულ მარტო, არცა აღაშენოს მუნ სახლი 20 და დედაკაცსა არა შეეყოს,

25. არცა დასთხიოს მუნ სისხლი საკლველისაჲ, არცა შეწიროს მუნ მსხუერპლად დაკლული – არცა პირუტყვ, არცა ნადირი,

---

2 შეგებნენ] შეგეშინოს თქუენ CD. მათ – CD. 4 და არცა თანა ეყვნეთ – CD. 5 წყლითა რლუნისა CD. 6 მთა] მათ D. რისხავს C, რისხვას D. მათ + მთაა C, მათაა D. 7 დაეყენეს D] დაეყუნეს E. 8 ანგელოზთა თანა] ანგელოზთასა AB. 9 გამოხედეთ CD. კილობონისაგან C. 10 შენ] შინა CD. 11 გუამისათუს CD. ადამისა] ადამ E. მამისა ჩუენისა – CD. 12 მსახურებდი CD, მსახურებდე E. 15 სემ CD. 16 არქუი C არქუი D. ~ წარიღოს რაათა CD. 18 შუაგულს D. 18 დაჯდეს] დაჯდა B. და (II)? – AB. 18-19 მსახურებდეს CD. 19 ჟამადმდე CD. 20 არცაღა CD. 21 და – AB. დედაკაცი AB. შეეყოს] შეეზოს E. 22 მუნ – C. საკლველისა CD] საკურთხეველსა AB. 23 მუნ – CD. არცა პირუტყვ E] – ABCD.

არცა მფრინველი, არამედ პურსა ხოლო და ღუნოსა შესწირვიდეს,

26. რამეთუ მუნ არს გამოქსნაჲ ადამისი და ყოველთა ნაშობთა მისთაჲ.

5 27. და მას ანგელოზი ღმრთისაჲ წარუძღუეს წინაშე მისსა, რომელმან უჩუენოს ადგილი იგი შუაგულსა ქუეყანისასა და დაადგრეს ვიდრე ჟამთა ყოფად გამოქსნისა.

28. და კმსახურებდეს წინაშე ღმრთისა გუამსა მამისა ჩუენ(50rA)ისა ადამისსა. სამოსლად მისა იყოს ტყავი ნადირთაჲ, 10 თმაჲ არა იკუეცოს, არცა ფრჩხილნი მოიყუენოს და მარტო ოდენ იყოს, რამეთუ მღდელი არს მაღლისაჲ“.

თავი XVII.

1. ვითარცა ამცნო ლამექ ძესა თჳსსა ნოეს ესე მცნებაჲ, 15 მოკუდა

2. უწინარეს წყლითრღუნისა ორმეოცისა წლისა ცხრაას სამოცდააჩუდმეტისა წლისა. მოკუდა ლამექ თუესა მანისსა აცხრამეტსა, დღესა კურიაკესა, მიდრეკასა მზისასა. (1)

3. შეზურეს და დამარხეს ქუაბსა მას საგანბურსა ნოე (15vC) და 20 ძეთა მისთა: სემ, ქამ და იაფეთ.

4. და იგლოვდეს ორმეოც დღე.

5. მაშინ შევიდა ნოე ქუაბსა მას საგანბურსა და მოეხუა გუამთა მათ ყოველთა და ამბორს-უყო გუამსა მას ადამისსა,

1 ~ და ხოლო ABE. 6 რომელმან]რამეთუ ABE. უჩუენოს + მას ABE. იგი - CD. 7 დაადგრეს]დადგას CD. ჟამადმდე CD. 8 მსახურებდეს BCDE. 9 მისსა CDE. ~ ტყავი ნადირისა იყოს CD. 10 მოიყუენეს CD. 11 მღურდელი CD. არს]+ ღუთისა E. მაღლისაჲ]მაღალ CD. 16 ~ წყლითრღუნისა უწინარეს CD. ორმეოცისა]მ-ისა AB. 16-17 ცხრაას სამოცდააჩუდმეტისა წლისა]შ-იზ წელთა AB, წლისა ცხრაასსამოცდააჩუდმეტისა CD. 18 ცხრამეტისა E]ი-თ AB. 21 და იგლოვდეს მ დღე AB]- CD. 22 ნოე A. 23 გუამთა მათ ყოველთა]ყოველთავე გუამთა (გუამსა D) CD. და - CD. გუამსა მას - CD.

(1) შღრ. დაბ. 5,31.

(50vA) სეთისსა, ენოსისსა, კინანისსა, მალელელიისსა, იარედისსა, მათუსალაძისსა და ლამექ, მამისა თუსისასა.

6. და აღილო გუამი ადამისი ნოე, სემ აღილო ოქრომ და ქამ აღილო მური და იაფეთ – გუნდრუკი.

7. და გამოვიდეს და შთამოვიდეს მთისა მის წმიდისაგან 5
მწუხარებითა დიდითა.

8. აღიხილნეს თუალნი მათნი სამოთხისა მიმართ, ტიროდეს ცრემლითა მწარითა და თქუეს: „მშუდობაჲ შენდა, სამოთხეო წმიდაო, რომელი იყავ საყოფელ მამისა ჩუენისა ადამისი, და გამოვიდა შენგან შიშუელი ურჩებითა. (1) 10

9. აჰა ესერა, აღვიღეთ გუამი მისი გარემოდს შენგან.

10. მშუდობაჲ შენდა, საყოფელ(51rA)ო მამათა ჩუენტაო, ერისა და მთავართა მისთაო!

11. მამანო წმიდანო, ლოცვა ყავთ, რომელნი მწოლარე ხართ ქუაბსა ამას შინა, ჩუენ დაშთომილთათუს, 1.

12. რომელნი-ესე დავშთით ქუეყანასა, ნაშობნი თქუენნი, მ შეწყნარებულნო ღმრთისანო!

14. მშუდობაჲ შენდა, მ ენუქ, მართალო და მსახურო ღმრთისაო, ევედრე ღმერთსა ჩუენტუს!

15. მშუდობაჲ შენდა, მთაო წმიდაო, სადგურო ანგელოზთაო! 20

16. და თქუენ, მამანო, რომელნი-ესე ვლალადებთ, გვგლოვდით დღესა ამას,

17. რამეთუ გყლირს მწუხარებაჲ, რამეთუ შთავცუენით ქუეყ-

1 ენონისა CD. კინანისსა + და CD. მალელელიისსა A, მალელესსა B, მალელელიისსა C, მალაელიისსა D. 2 და – ABE. თუსისასა] თუსისა CD. 3 ადამისი – E. ნოე A, ნოემ DE. 4 იეფეთ B, იაფედ D. 5 და (1) – ABE. გამოვიდეს] გარდამოვიდეს E. და შთამოვიდეს – CD. ~ მისგან წმიდისა CD. 7 სამოთხესა B. 9 იყავ] იყო CD. ადამის AB. 10 შენგან] შინაგან AB. ურჩებისაგან AB, ურჩებისათუს E. 11 აღვიღეთ CD. 12 შენდა – B. 14 ყავთ] ყვით ABE, ჰყავთ CD. 15 შინა – AB. 15-17 ჩუენ დაშთომილთათუს... შეწყნარებულნო ღმრთისანო] და ჩუენ დავშთომილვართ ქუეყანასა ამას CD. 18 მ CD. 21 და – CD. რომელნი ესე ვლალადებთ – CD. გვიგლო(ვ)ეთ CD. 23 რამეთუ (2)] რათა CD. შთავცუენით C.

(1) შდრ. დაბ. 3,23-24.

ანასა ქუესა, რამთა იყოს ჩუენდა საყოფელი მკეცთა თანა. ვამ ჩუენდა, რამეთუ არღარა ხილვად გჳც პირი თქუენი უკუნისა-
მღე“.

18. და ვითარცა შთამოვიდოდეს მთისა მის (51vA) წმიდისაგან,
5 აბბორს-უყოფდეს ქვათა და მოეხუეოდეს ხეთა.

19. და შთამოვიდეს ტირილითა

20. ვიდრე შუა (16rC) ვაკესა.

21. და შეილო ნოე გუამი ადამისი და დაღვა შუა კილობანსა,
და დაღვა შესაწირავი იგი ზედა კერძო მისსა.

10 22. ჟამსა მას, რომელსა შევიდა ნოე კილობანსა, განსრულე-
ბულ იყო ორი ათას ორას ორმეოცი წელი ადამის დაბადებითან
ვიდრე წყლითრღუნამდე, ვითარ-იგი ვპოვეთ წერილი სამეოცდაათსა
თავსა მას წიგნისასა.

თავი XVIII.

15 1. დღესა ოთხშაბათსა შეილო ნოე გუამი ადამისი კილობანსა,

2. ხოლო თუესა მისსა აჩუდმეტსა, დღესა პარასკევსა, შევ-
იდა ნოე კილობანსა. და შევიდეს მკეცნი და პირუტყუნი
(52rA) დილასა და დაადგრეს ქუეშესა მას სართულსა; და შუა-
დღე შევიდეს მფრინველნი და ნადირნი შუასა მას სართულსა;

20 და დასლვასა მზისასა შევიდეს ნოე და ძენი მისნი ზედასა
სართულსა, აღმოსავალით კერძო; და შევიდეს ცოლი ნოესი და

1 ქუესა – ABE. ჩუენდა საყოფელი]საყოფელ CD. 2 გჳც]თქუენდა CD. 4 შთამოვიდოდეს]ჩამოვიდეს CD. ~ მისგან წმიდისა CD. 6 და – CD. შთამოვიდოდეს E. ტირილითა + დილითა E. 7 ვიდრე – E. 8 ნოე AB. და დაღვა – CD. შუა + ოდენ CD. 9 იგი – CD. 10 მას – CD. ნოე – ABE. 11 იყო]იყუნეს CD. ორასორმეოცი CD. ადამისი CD. 12 წყლით რღუნამდე E. ვპოეთ D. 13 წიგნთასა CD]+ ვითარმედ ABE, ვიდრე CD. 15 ნოე – ABE. 16 ხოლო – CD. აჩუდმეტსა]ი“ზ AB. 17 ნოე A. ყოველნი პირუტყუნი E. 18 და დაადგეს B]დადგეს CDE. მას – CD. 19 შევიდეს + ყოველნი E. და ნადირნი – E. ~ სართულსა მას შუასა CD. 20 ნოე AB. ზედა CD. 21 სართულსა]ხ“ AB. აღმოსავალით]აღმოსავლეთით CD. კერძო]კე AB]– CD. და (I)]ხოლო CD. შევიდა ABE. ნოესი AB.

ცოლნი ძეთა მისთანი დასავალით კიდობანსა. (1)

3. და გუამი ადამისი იყო შუა. რამეთუ საიდუმლომ ეკლესიისაჲ გამოისახა კიდობანსა მას:

4-5. მამანი იყვნეს აღმოსავალით და დედანი — დასავალით;

6. გუამი ადამისი — ზე ამალღებულად.

7. რამათა იყოს მშუდობაჲ ეკლესიასა შინა შორის მამათა და დედათა და ყრმათა, ეგრეთ იყოს მშუდობაჲ კიდობანსა მას შორის მკეცთა და პირუტყუთა და მფრინველთა. (2)

9. და დასლვასა მზისასა დაიქშა (52vA) კარი და იქმნეს პყრობილ კიდობანსა მას ორ-ორნი ყოველნი პირუტყუნი და მკეცნი და მფრინველნი არაწმიდანი — მამალი და დედა (16vC) ლი, და უბიწონი შუდ-შუდნი — მამალი და დედალი. (3)

10. და შემდგომად კიდობნისა დაქშვისა განეხუნეს კარნი ცისანი წუჲმად და გამოეცნეს წყალნი ქუეყანით და ამალღდეს ღელვანი ზღუსანი მალღად,

11. და განეხუნეს საუნჯენი ქართანი და გარდამოსაქანელნი ცისანი. (4)

12. მაშინ მორბიოდეს ძენი სეითისნი კიდობნად და ეძიებდეს ნოეს, რამათა განუღოს მათ კარი და შეიყვანნეს მას შინა მის თანა,

13. რამეთუ ვერ შეუძლეს აღსლვად მთასა მას სამოთხისასა.

14. და კიდობანი პოვეს, რამეთუ დაქშულ იყო და დაბეჭდულ

1 დასავლეთით CD. 2 რამეთუ] რათა CD. 3 გამოისახოს CD. 4 აღმოსავლით CD. და] იყო AB. დასავლით BC] + იყო CD. 5 ამალღებულად B. 7 დედათასა CD. 7-8 მას შორის] შინა შენსა CD. 8 მფრინველთასა CD] + მაშინ შევიდა ნოე და ძენი მისნი და ცოლი მისი და ცოლ(6)ი ძეთა მისთანი CD. 9 და (I) — BCD. კარი + კიდობნისა E. 9-10 იქმნეს პყრობილ] იქმნა პყრობა CD. 10 მას + შინა E. ორ-ორი ABCD. 11 და მფრინველნი — ABCD. მამალნი და დედალნი BE. 11-12 და უბიწონი] ხოლო უბიწონი და წმიდანი E. 12 შვიდ-შვიდი CD. 13 შემდგომად კიდობნისა დაქშუით CD] — ABE. 14 წყალნი] წყარონი ABE. 18 მორბიოდენ CD. 19 ნოესა D. რამათა] რამათამცა CD. შეიყვანეს A შეიყვნეს B. მას შინა — ABE. 21 შეუძლეს აღსლვად] უძლონ აღმოსულად CD, შეუძლებდეს შესლვად E. 22 პოეს CD. დაქშულ იყო და დაბეჭდულ] დაბეჭდულ იყო ABE.

(1) შდრ. დაბ. 7,11-15. (2) შდრ. ეს. 11,6-9. (3) დაბ. 7,16. (4) დაბ. 7,11.

და ანგელოზი ღმრთისად იყო ზედა კერძო მისსა, რომელსა აქუნდა საჭე და ჰმართებდა კილობანსა მას.

15 5 მაშინ გან(53rA)ძუნდა ღელვამ მათ ზედა და იწყეს დანთქ-
მად მღინარეთა მათ შინა. და შეშინდეს ფრიად, რამეთუ იყო
ჭირი დიდი. მაშინ აღესრულა სიტყუამ იგი დავით წინამსწარ-
მეტყუელისად, რომელ თქუა: „მე ვთქუ: ღმერთნი სამე ხართ და
ძენი მალღისანი თქუენ ყოველნი, ზოლო ჰქმენით ცოდვამ და
შეიყუარეთ სიძვამ შვილთა თანა კაენისთა. ვითარცა იგინი, იყენით
და ვითარცა იგინი, მოსწყდეთ“.

10

თავი XIX.

1. მაშინ ამაღლდა კილობანი იგი ზედა წყალთა ფრიად და
დააშთვნა წყალმან ყოველნი ნათესავნი ცხოველნი: მკეცნი და
ყოველნი პირუტყუნი და ნადირნი და ყოველნი მფრინველნი და
ყოველი, რადცა იყო პირსა ზედა ქუეყანისასა. (1)
- 15 10 2. და ამაღლდა წყალი თავსა ზედა მთათასა ვითარ ათხუთ-
მეტ კაც. (2)
3. და აღიღო ღელვამან ზღუსამან კილობანი იგი და მოიღო
გარემომს სამოთხესა.
4. და ვითარცა იხილა სამოთხემან (53vA) კილობანი იგი,
20 20 აკურთხა იგი. და მოიდრიკა თავი ღელვამან და თაყუანის-ს(17rC)-
ცა სამოთხესა. მაშინ უკუნ-იქცა წყალი და განირყუნა ყოველი
ქუეყანამ.

2 ჰმართებდა მართვედა CD. 3 მაშინ შინა D. იწყეს ინთქნეს CD. 4 მღინარეთა მათ შინა]ყოველთა კორციელთა E. რამეთუ]რათა C. 4-5 ს.ჭირი დიდი იყო CD. 5 სიტყუამ იგი - D, იგი - C. 6 რომელი CD. 7 ყოველთა E. ზოლო - ABE. 8 კაენისთა ABE. 9 იგინი]იგი CD. იყენით და ვითარცა იგინი - D. 12-13 და ყოველნი პირუტყუნი - CD. 13 ყოველნი (II) - CD. 14 ყოველი]ყოველივე CD. ზედა]- ABCD. 15 ზედა + უმაღლესსა ყოველთა E. მთათასა]მთათასა D. 15-16 ათხუთმეტი E]იზ AB. 16 კაცი CD. მხარი კაცისა E. 17 ზღუსამან - CD. მიიღო AE, მოიღონ D. 18 გარემო C. სამოთხესა + მას E. 19 და - CD. იგი - CD. 20 და (1) - CDE. თაყუანისცეს CD]+ კილობანმან E. 21 უკუნ იქცეს წყალნი CD.

(1) დაბ. 7,17-18. (2) დაბ. 7,19-20.

5. და აღფრინდა კიდობანი ფრთითა სულიერითა ზედა ღელ-
ვათა აღმოსავალით და დასავალით, ჩრდილოეთ და ბლუარით.
მაშინ გამოისახა ჯუარი ზედა წყალთა.

6. ხოლო კიდობანი ფრინვიდა ზედა წყალთა ასერგასის დღესა
და განისუენა თუესა მეშუდესა, მეაჩუდმეტესა დღესა, მთასა ზედა 5
ფედისასა, რომელ არს არარატი. (1)

7. მაშინ იწყო ღმერთმან, რაათა მოაკლდეს წყალი იგი:
რომელი გარდამოსრულ იყო ზეცით, აღვიდეს ზევე (ვინა[დ]
გარდამოსრულ იყო), და რომელი გამოსრულ იყო ზღუთ, უკუნ-
იქცა ზღუადვე. (54rA) 10

8. და ნეშტი იგი წყალი, რომელი იყო პირსა ქუეყანისასა,
მოაკლდებოდა მცირედ-მცირედ ვიდრე მეთედ თუედმდე, რომელ
არს ფებერვალი.

9. მაშინ გამოჩნდეს თავნი მათანი. შემდგომად ორმეოცისა
დღისა, თუესა [მარტსა], მეთორმეტესა დღესა, განალო ნოე 15
კიდობნისა სარკუმელი აღმოსავალით და განავლინა ყორანი, (2)

10. და არა მოიქცა მისა.

11. და შემდგომად განქმობისა წყლისა პირისაგან ქუეყანისა
განავლინა ტრედი, და არა პოვა განსასუენებელი თუსი და მოიქ-
ცა ნოესავე. (3) 20

12. და შემდგომად შუდისა დღისა სხუაჲ განავლინა ტრედი,

1 ზედა] და B. 2 ბლუარად AB] სამხრით E. 3 გამოსახა CD. 4
~ ასერგასისა დღე ზედა წყალთა CD. 5 მეაჩუდმეტესა] ხ[~] ი[~] ზ AB. მეაჩუ-
დმეტესა დღესა] და დადგა E. 6 არარატი E] არარატს AB, არარატისა CD.
7 რაათა] რამეთუ CD. წყალი იგი] წყალნი CD. 8-9 ზეცით აღვიდეს ზევე,
ვინაჲ გარდამოსრულ იყო, და რომელი გამოსრულ იყო - CD. 9 და რომელი
გამოსრულ იყო - B. 9-10 უკ[~] თუ იქცა B, უკუნ იქცეს CD. 11 რომელ CD.
პირსა + ზედა B. 12 მცირედ-მცირედ] მცირედ CD. თუედმდე - D. 14
ორმეოცისა] მ[~] AB. 15 [მარტსა] (გასწორებულია ე-პ. მავს მიერ)] მაისსა
ABCDE. მეთორმეტესა დღესა] ი[~] ა AB, მეთორმეტესა E. 16 ~ სარკმელი
კიდობნისა CD. აღმოსავალით CD. 17 და - CD. მისსა CDE. 18 წყლის
CD. 19 თუსი და - CD. 30 ნოესსავე AB, ნოესსავე CD, ნოესადვე E. 21
შემდგომად შუდისა დღისა] მეშუდესა დღესა CD.

(1) დაბ. 8,3-4. (2) დაბ. 8,5-7. (3) დაბ. 8,7-8. დაბ. 8,9.

და ვითარცა მოიქცა მისა, მოილო ფურცელი ზეთისხილისაჲ კურტითურთ. (1)

13. მაშინ თქუა ნოე წინაჲსწარმეტყუელებით: „ესე ტრედი არს სჯული და ორნი აღთქმანი: პირველსა ტრედსა თანა არა (54vA) იბოვა სიწმიდე ნუგეშინისსაცემელად წინაჲსწარმეტყუელთა და განსუენებად ერსა თანა განდგომილსა, არამედ მეორემან განისუენა წარმართთა ზედა წყლითა ნათლისღებისაჲთა“.

თავი XX.

1. წელთა ექუსას და ერთსა ცხორებასა ნოესსა, პირე(17vC)-
10 ელსა ხოლო თუესა, აპრილსა, განკმა წყალი პირისაგან ქუეყანისა, (2)

2. და თუესა მეორესა, მასვე ჟამსა, რომელსა შევიდა ნოე კილობანსა, თუესა მაისსა ოცდამუდსა, დღესა კურიაკესა (3)

3. გამოვიდა ნოე კილობნით და ცოლი მისი [და ძენი მისნი]
15 და დედანი მათნი (4)

4. (რაჟამს შევიდეს კილობნად, შევიდეს განყოფილად დედათაგან

5. და არავინ შეეხო მათგანი, ვიდრე არა გამოვიდეს კილობნით).

20 6. მაშინ გამოვიდეს ყოველნი მკეცნი და პირუტყუნი და ნადირნი და მფრინველნი. (5)

8. ვითარცა გამოვიდეს ნო(55rA)ე და ძენი მისნი, აღაშენეს

---

1 3 წინასწარმეტყუელებითა CD. 4 სჯულნი ABE. 5 იბოვა AB. ნუგეშინისსცემელად CD. 5-6 წინაჲსწარმეტყუელთა]წყ~ლთა AB. 6 ერისა CD. 7 წარმართა CD. წყალთა CD. 9 ექუსას და ერთსა]ქ და ა~ AB. ცხორებასა DE. 10 თუესა აპრილსა]აპრილსა თვისასა E. 12 და – ABE. მასვე]მას ABE. 13 ოცდამუდსა]კ~ზ AB. 14 ნოე A. [და ძენი მისნი] – ABCDE. 15 მათნი]მისნი D. და დედანი მათნი]ცოლნი ძეთა მისთანი E. 16 და რაჟამს D. შევიდეს]შევიდა B]იყუნეს E. 16-17 შევიდეს განყოფილად დედათაგან – CD. 20 და (I) – CD. და (II) – B. 22 გამოვიდა CD. ნოე A

(1) დაბ. 8,10-11. (2) დაბ. 8,13. (3) დაბ. 8,14. (4) დაბ. 8,18. (5) დაბ. 8,19.

დაბაჲ და უწოდეს სახელი მისი «რვათა მათ სულთათჳს». (1)

9. და აღაშენა ნოე საკურთხეველი და შეწირა მსხუერპლი საცხოვართაგან წმიდათა და მფრინველთაგან წმიდათა. და გან-
ისუენა ღმერთმან შესაწირავსა მისსა ზედა (2)

10. და აღუთქუა აღთქუმაჲ ვიდრე უკუნისამდე, ვითარმედ 5
არღარა იყოს წყლითრღუნაჲ ქუეყანასა ზედა. (3)

11. და თქუა ღმერთმან: „მე აღვილო ესე რისხვაჲ და სასწაულად
იყოს მშუღდი ჩემი ღრუბელთა ზედა თუნიერ გარდაცუმისა და
ისართა მორთხმისა“.

12. არამედ იყო ესე პირველვე სასწაული, დაწყებული თხელ- 10
სა მას ცასა ქუეშესა, წინაშე მთასა მას, ძეთა შორის კაენისთა:
და ხედვიდეს მშუღდსა გარდაცუმულსა და ისართა მორთხმულ-
თა, რამთა შეიშინონ. ხოლო მათ ყოვლადვე არა გულისკმა-
ყვეს. (4)

თავი XXI.

15

1. (55vA) მაშინ დასთესეს ყანაჲ ძეთა ნოესთა და აღაშენეს
ვენაკი. და ვითარცა მოიწია ნაყოფი, გამოწურეს და ქმნეს სა-
სუმელი ტკბილი (5)

2. და მისცეს მამასა მათსა, ხოლო მან სუა და დაითრო.

3. და ვითარცა დაიძინა, განშიშულდა. და იხილა ქამ, ძემან 20
მისმან, შიშუე(18rC)ლი, განიცინნა

4. და მოუწოდა ძმათა თჳსთა და კიცხევით ურუენებდა.

1 დაბაჲ] დიდება CD. მისი – ABE. 2 ნოე A] – CD. 4 მისსა] მას CD.
6 იყო CD. წყალთა რღუნა CD. ზედა + ღრუბელთა CD. 7 და (II) – CD.
9 ისართა მორთხმისა] ისრითა მორტყმისა CD. 10 იყოს B. პირველ CD. 11
ქუეშესა] ქუე ზე CD. 12 და – CD. გარდაცუმულსა B. ისრითა CD. 12-13
მორთხმულთა] მორტყმულთა B. 13 შეიშინონ] შეიგინონ CD. 16 დათესეს
ACD. ~ ძეთა ნოესთა ყანა CD. 19 მათსა] თჳსსა CD] + ნოეს E. 20 და –
CD. ვითარ D. 20-21 ძემან მისმან E] – ABCD. 21 გაიცინ(6)ა CD. 22 და
(II) – CD. კიცხევით] კიცუით C, კიცხუით D.

(1) შღრ. I პეტრე, 3,20. (2) დაბ. 8,20. (3) დაბ. 9,11. (4) დაბ. 9, 12-17.
(5) დაბ. 9,20.

5. ვითარცა იხილეს სემ და იაფეთ შიშლოებად მამისაჲ, დაიბურეს პირი მათი არდაგითა. და დაიდევს სამოსელი მკართა ზედა სემ და იაფეთ და უკულმართ მივიდეს და დაჰბურეს, რამათა არა იხილონ სირცხული მამისაჲ. (1)
- 5 6. ვითარცა განილჳა ნოე, უთხრა ცოლმან მისმან, რაჲ-იგი ყო ქამ. (2)
7. მაშინ მოილო წყევად და თქუა: „წყეულ იყავნ ქამ და იყავნ მონა ძმათა მისთა!“ (3)
8. (56rA) რაჲსათუს უკუე დაიწყევად ქამ?
- 10 9. ამისთუს, რაჲჲმს აღიზარდა,
10. იწყო საქმედ საქმეთა [ძეთა] კენისთა: და შექმნა სტური და ქნარი და ებანი და ბობლანი და ყოველი სახიობაჲ.
11. შევიდა ეშმაკი და დაემკუდრა მის თანა.
12. და ოდეს მოჰბერის ქარმან, ეშმაკი იმღერინ შინაგან მისსა,
- 15 13-15. რამეთუ არსვე საქმე ეშმაკისაჲ. ამისთუს ქამ ურცხუნო იქმნა.
16. და ყო ესე და იქმნა მონაჲ იგი და ნათესაჲი მისი, რომელ არიან ესე მეგუბტელნი და ჰაბაშნი და ინლონი.
17. რამეთუ ქამ ურცხუნო იქმნა და იქმნა მგიობარ, და ეწოდა
- 20 მას ურცხუნო ყოველთა დღეთა ცხოვრებისა მისისათა უკუნისამდე.

1-2 იხილეს სემ და იაფეთ შიშლოება მამისა, დაიბურეს პირი მათი E] ესმა სემს და პრცხუნოდა და დაიბურა პირი თუხი ABCD. 2 არდაგითა] არგითა CD. სამოსლები E. 3 სემ და იაფეთ – E. დაბურეს CD. 5 ნოე – AB. მისმან + საქმე იგი E. რაჲ იგი] რომელი E. 5-6 რა გიყო ქაჲ CD. 7 მიილო AB. იყავნ] იყავ B. 9 რაჲსათუს] რომლისათუს CD. დაწყევად CD. ქამ + არამედ AB. 10 რაჲჲმს] რათა CD. აღიზარდა + იგი E. 11 [ძეთა] – ABCDE. კენისთა AB, კენისთა D, კენისთა E. 12 და (II) – CD. სახეობა CD] + რამეთუ CD. 14 და – CD. მობერის CDE. იმღერდის CD. 14 შინაგან მისსა ABE] მის გამო CD. 15 რამეთუ არსვე საქმე ეშმაკისაჲ – CD. ამისთუსცა CD. 16 იქმნა] სახელ ეღების E] – AB. 17 ესე + და მიილო წყევა მამისა E. იგი] + ძმათა E] – CD. რომელნი CD. 18 ესე – CD. მეგუბტელნი C. აბაშნი CD. 19 რამეთუ] რათა CD. იქმნა და – CD, იქმნა – E. მგიობარ] მგიობარ CD. და (II) – CD. 20 ცხოვრებისა DE. უკუნისამდე – CD.

(1) დაბ. 9,23. (2) დაბ. 9,24. (3) დაბ. 9,25.

18. და რაჟამს-იგი ნოე სუა ღუნომ, ჯუარი ქრისტესი წინამსწარობით გამოისახა, ვითარცა თქუა დავით წინამსწარმეტყუელმან, რამეთუ: „განილუდა უფალმან ვითარცა ძილისაგან და მოიქარვა ვითარცა ღუნისაგან (56vA) და მოსრნა მტერნი მისნი“. (1)

21. კაცი მძინარე ნოე არს, რომელმან განილუდა ძილისაგან და დაწყევა ქამ და მიმოდაჰფინა ნათესავი მისი ყოველთა შორის წარმართთა. (2) 5

22. და ქრისტე აღდგა საფლავისაგან და დაწყევა ეშმაკი და განაბნია ერი ჰურიათაჲ ყოველთა შორის წარმართთა.

23. და აჰა ესერა, მეგუბტელნი განბნეულ არიან ყოველსა ქუეყანასა მონად მონათა. 10

24. და რაჲ არს ესე მონებაჲ?

25. არამედ ესე, რამეთუ მეგუბტელნი ვლენან ყოველსა ქუეყანასა,

26. აღიღებ(18vC)ენ კელთსაქმარსა მათსა მქართა მათთა და იარებიან ვაჭრობად. რომელნი იყვნეს შვილნი აზნაურთანი, იქმნეს მონა მონათა. (3) 15

თავი XXII.

1. და ცხოვრდა ნოე შემდგომად გამოსლვისა კიდობნით სამას და ერგასის წელ. მაშინ დასნეულდა. (4) 20

2. და შემოკრბეს ძენი (57rA) მისნი: სემ, ქამ და იაფეთ, არფაქსად და სალა.

3. და მოუწოდა ნოე სემს, პირმშოსა ძესა თუსსა, იღუმალ

---

1 და]რამეთუ CD. ქრისტესი – CD. 1-2 წინასწრობით CE]წინასწარმეტყუელებითა CD. 2 გამოსახა CD. 3 რამეთუ]და თქუა ABE. უფალმან]ღმერთმან CD. 3(?) ვითარცა E]– ABCD. 5 ძილისაგან – CD. 6 წყევა B. ქამ CD. 9 განაბნია CD. ურიათა CDE. 9-10 ყოველთა შორის წარმართთა და – CD. 11-14 მონად მონათა და რაჲ არს ესე მონებაჲ, არამედ ესე, რამეთუ მეგუბტელნი ვლენან ყოველსა ქუეყანასა – CD. 15 კელთსაქმარსა]კელთა საქმესა CD. 16 იყვნეს – CD. 19 ცხოვრდა BDE. გამოსლვით CD. 21 იუფეთ B. 21-22 არფაგსად CD. 22 სალლა E. 23 და – CD. ნოე – CD.

(1) ფს. 77,65. (2) დაბ. 9,25. (3) დაბ. 9,25. (4) დაბ. 9,28.

ამცნო და პრქუა: „იხილე, შვილო, რომელსა გამცნებ შენ დღეს: რაჟამს მე მოვკუდე, შევედ კილობანსა მას, რომელმან გუქსნა ჩუენ სიკუდილისაგან, და გამოიღე გუამი მამისა ჩუენისა ადამისი იღუმალ, და ნუმცა ვინ უწყის კაცთაგანმან ყოვლადვე.

5 4. და აღიღე პური და ღუნოჲ საგზლად გზისათვის და წარიყვანე შენ თანა მელქისედეკ მართალი, ძე ფალეგისი,

5. რამეთუ ესე გამოირჩია ღმერთმან ნათესავთა თქუენთაგან, რადთა იყოს მსახურად წინაშე მისსა, გუამსა ზედა მამისა ჩუენისა ადამისსა.

10 6. შენ აღვედ და დადეკ საშუალ ქუეყანასა და დაადგინე მელქისედეკ მართალი მუნ.

7. და აჰა ეს(57vA)ერა, ანგელოზი უფლისაჲ წარგიძლეს წინაშე თქუენსა და გირუენოს გზაჲ, რომელსა ხუდოდით, და ადგილი იგი, რომელსა დაჰმარხოთ იგი, ვითარმედ იგი არს

15 ადგილი შუაქუეყანასა,

8. და არს იგი შესაკრებელ ოთხთა კიდეთა ქუეყანისათა ურთიერთას. რამეთუ ღმერთმან დაჰბადა ქუეყანაჲ: რაჟამს შემზადა, ძალი მისი რბიოდა წინაშე მისსა და ოთხ ყურედ არს დაბადებული იგი, და შეჰმზადა ოთხი კერძოჲ, რომელი შესდ-

20 გამს ურთიერთას.

9. და მუნ არს გამოქსნაჲ ადამისი და ნათესავისა მისისაჲ.

10. და გულისჴმა-ყავ, შვილო სემ, რომელსა-ესე ვიტ(19rC)ყუ: და ადამ შენ წარიღე.

11. აჰა ესერა, მე გამცნებ შენ დღეს,

12. ნუმცა ვინ უწყის ამან ნათესავმან საქმე ესე, ვიდრემდის

---

2 მე - CD. მოვკუდე AB. გუქსნა CD. 4 იღუმალ - CD. ყოვლადვე - CD. 5 საგზლად BCD. 6 მელქისედეკ C, მელქისდეკ D. ფალეგისი C. 7 ნათესავთაგან თქუენთა CD. თქნე B. 8 მისსა - CD. 9 ადამისა D. 11 მელქისედეკ C, მელქისადვე D. 12 უფლისა - ABE. 13 წინაშე თქუენსა - CD. ხუდოდით CD. 14 ადგილი იგი] ადგილსა CD. დამარხოთ C. იგი - ABE. 14-15 იგი არს ადგილი] ადგილია ABE. 15 ადგილი - D. 16 და] სადა ABE. შესაკრებელი ABE. 17 ურთიერთარს AE. დაბადა BCD. 17-18 შემზადებდა C, შეამზადებდა D. 18 და ოთხ ყურედ] ოთხ ყურესა CD. 19 შემზადა CD. ოთხ კერძო CD. 22 ჰყავ CD. 23 და - CD.

მოიწიოს დღე იგი გამოქსნისაჲ. არამედ აღვედით შენ და (58rA) მელქისედეკ მართალი და შთავედით, სადა-იგი გიჩუენოს ან-გელოზმან ღმრთისამან. და ამცენ შენ მელქისედეკ მართალსა და არქუ მას, რამთა ჯდეს ადგილსა მას, დედაკაცსა არა შეეყოს. რამეთუ ეწოდოს მას კაცი ღმრთისაჲ ყოველთა დღეთა ცხორე-ბისა მისისათა. და სახლი არა აღაშენოს მუნ, არცა სისხლი დასთხიოს მუნ არცა პირუტყუთა, არცა ნადირისა, არცა მფრინ-ველისა. და ნუცა შესწირავს შესაწირავად მსხუერპლად დაკ-ლულსა, არამედ პურსა და ხოლო ღუნოსა შესწირვიდეს ღმრ-თისა. და იყოს სამოსელი მისი ტყავი ნადირთაჲ, და თმაჲ 5
თავისა თუხისაჲ არა იკუეცოს, არცა მოიყუენოს ფრჩხილნი. და იყოს იგი მარტოჲ ხოლო, რამეთუ მღდელ მალღისა ეწოდოს მას“.

13. და ვითარცა ამცნო ნოე სემს ესე მცნებაჲ, (58vA) მოკუდა იგი ძე ცხრაასერგასისა წლისაჲ თუესა მაისსა ორსა, დღესა 15
ოთხშაბათსა, ჟამსა მეორესა დღისსა. და შემურეს გუამი მისი ძეთა მისთა — სემ, ქამ და იაფეთ, დამარხეს და იგლოვდეს ორმოც დღე. (1)

თავი XXIII.

1. და შემდგომად სიკუდილისა ნოესა ქმნა სემ, ვითარცა 20
ამცნო მამამან მისმან:

1 აღვიდით B, აღვედ CD. 2 მელქიზედეკ C, მელქისადეკ D. შვედით AB, შევედით E. 3 მელქიზედეკ C, მელქისადეკ D. და (1) — AB. 5 რამეთუ]რათა BCD. მას — D. 5-6 ცხორებისა D. 6 და — CD. არცა E]— ABCD. 7 ნადირთა B. 7-8 მფრინველთა B. 8 და — CD. ნურცა D. შესწირავთ CD. შესაწირავად მსხუერპლად — CD. 8-9 დაკლულსა + რამსაჲ E. 9 არამედ + ხოლო CD. ხოლო — CD. 9-10 ღმერთსა CD. 10 ნადირისა CD. 11 თუხისაჲ — ABE. აღიკუეცოს B. მოიყუნოს CD. 12 მარტოჲ ხოლო რამეთუ]ხოლო რათა მარტო და CD. მღდელი A, მღუდელ(ი) CE. 13 მას — CD. 14 ნოე CD. ~ ესე მცნება სემს CD. ~ მცნება ესე E. 15 იგი ძე]ნოე E. ცხრაასერგასისა]შ ერგასისა A, შ ერგასის B, ცხრაასორ-მოცდაათის E. ორსა]დ AB. 16 გუამი მისი — ABE. 17 იფეთ B]+ და CD. 18 ორმოც]მ AB. 20 ნოესა ABE. 21 ამცნო + ნოე CD. მისმან — CD.

(1) დაბ. 9,29.

2. და შევიდა სემ ღამით იდუმალ კილობანსა და გამოიღო გუამი ადამისი და დაჰბეჭდა კილობანი ბეჭდითა მამისა თვისი-სამთა და არავის აუწყა ძმათა თვისთაგანსა.

3. მაშინ მოუწოდა სემ ძმათა თვისთა და პრქუა: „მამამან 5 ჩემმან მამცნო, მო-რამ-კუდებოდა, თქუა, რამთა აღვიდე ქუეყანასა და მივიდე ზღუასა და ვიხილო, რამ არს ქუეყანამ იგი, მღინარენი და კვენები და მოვიქცე (19vC) თქუენდავე. ხოლო თქუენ იყვენით აქა, ადგილსა თქუენსა.

4. (59rA) და აჰა ესერა, ცოლი და შვილნი ჩემნი იყვნენ თქუენ 10 თანა“.

5. პრქუეს მას ძმათა მისთა: „მიიყუანენ შენ თანა კაცნი, რამეთუ ქუეყანამ ოკერ არს და არავინ მკურდრ არს მუნ, და მკეცნი ბოროტ არიან“.

6. პრქუა მათ სემ: „ანგელოზი წარვალს წინაშე ჩემსა, რომე- 15 ლი მცავეს მე“.

7. პრქუეს მას: „ვიდოდე მშუდობით!“

8. პრქუა სემ ფალეგს, ძესა არფაგსადისსა, მამასა მელ-ქისედეკ მართლისასა, და იოველდიკას, დედასა მისსა:

9. „მომეცით მე მელქისედეკ, ძე თქუენი, რამთა შემეწეოდის 20 მე გზასა და ნუგეშინის-ვიცე მისგან“.

10. პრქუეს მას: „წარიყვანე და წარვედ მშუდობით უფლისა მიერ!“

2 დაბეჭდა BCDE. 4 და პრქუა – CD. 4-5 ~ მამცნო მამამან ჩემმან CD. 5 თქუა] რამ-იგი და პრქუა E. 5-6 მო-რამ-კუდებოდა, თქუა, რამთა აღვიდე ქუეყანასა და მივიდე ზღუასა და ვიხილო – CD. 5 აღვიდე + მე ყოველსა E. 6 ზღუათა E. იგი – E. 6-7 ~ მღინარენი და ქუეყანა CD. 7 მღინარენი] ანუ მღინარე E. მოვიქცე CD. 8 აქა – CD. 9 და – CD. ცოლნი CD. 11 მიიყვანე AB] წარიყვანე E. კაცნი + ორნი გინა სამნი E. 12 არავინ მკურდრ არს მუნ] უშენ E. მკურდრი C] მკუდარი D. მუნ და] მისთანა რ ~ CD. 14 ანგელოზი წარვალს] ანგელოზნი ღმრთისანი წარვიდეს CD. 16 პრქუეს] პრქუა BCD. მას + ძმათა E. 17 არფაგსადისსა B. 18 მისსა – ABE. 18-19 მელ-ქისედეკ მართლისასა და იოველდიკას დედასა მისსა: მომეცით მე – CD. 19 მელქისედეკ D. ძე თქუენი E] – ABCD. შემეწეოდეს ABE. 20 ნუგეშინის-ვიცე A. 21 პრქუეს] პრქუა D. მას + აჰა E. წარვედ] ვივლო CD.

11. და ამცნო სემ ძმათა თუსთა და ჰრქუა მათ, რამეთუ:
„მამამან ჩემმან ჟამსა სიკუდილისა მისისასა მაფუცა მე, რამათა
არავინ შევიდეს კილობანსა მას – არცა მე, არცა ვინ თქუენგანი.
და დაჰბეჭდა ბეჭდითა თუსითა
12. და მრქუა მე: (S9vA) იხილე, რამათა არა თქუენგანი ვინმე 5
მიეახლოს“.
13. მაშინ იღუმალ აღილო სემ გუამი მამისა ჩუენისა ადამისი
და წარემართნეს ღამით სემ და მელქისედეკ.
14. და აჰა, შეემთხუა მათ ანგელოზი ღმრთისაჲ წინაშე მათსა
და წინა უძლოდა. მიიწიენეს მსწრაფლ 10
15. და აღვიდეს შუაქუეყანასა. და უჩუენა ანგელოზმან ადგ-
ილი იგი.
16. და ვითარცა დადევს მას ზედა გუამი ადამისი, განითუსნეს
და განიყუნეს ურთიერთას ოთხნი იგი კილენი, რომელ შედგომილ
იყვნეს. და განელო ქუეყანაჲ შუაგულსა ქუეყანისასა. და ვითარცა 15
შთადევს გუამი ადამისი სემ და მელქისედეკ, (20rC)
17. დაექმა კარი ქუეყანისაჲ და შემოკრბეს კუალად ოთხნი
იგი კილენი, რომელ განყოფილ იყვნეს, და შეიძერწნეს ურთიერ-
თას, ვითარცა პირველ იყვნეს.
18. და უწოდეს სახელი მისი «(თხემისა ად(60rA)გილი)», რამეთუ 20
თავი ყოვლისა ერისაჲ არს ადგილი იგი. და ჰრქუან გოლგოთა
ამისთუს, რამეთუ ყოვლისა დაბადებულისა შესაკრებელი არს.
და წოდებულ არს ადგილსა მას ადრიფ, რამეთუ მუნ შემუსრა

1 ძმათა] ძეთა B. მათ რამეთუ – CD. 2 სიკუდილისა მისისასა] სიკუდილისასა
CD. მაფუცა E. მე + და მრქუა E. 3 მას – CD. 4 დაბეჭდა BCDE. 7
იღუმალ – CD. მამისა ჩუენისა – CD. 8 მელქიზედეკ C, მელქისადეკ D. 9
და – CD. მათ – CD. წინაშე მათსა – CD. 10 წინა უძლოდა + მათ დღე
ყოველ E. მიიწიენეს BE. 11 და (II) – ABE. 14 განიყუნეს AB. ~ ოთხნი იგი
კილენი ურთიერთარს CD. რომელნი CD. 15 ქყნსა B. 16 მელქიზედეკ C,
მელქისადეკ D. 17 ქუეყანასა D. 18 კილენი + ქუეყანისანი CD. რომელ] რამეთუ
CD. შეიძერწნეს] შეიძრნენ CD. 18-19 ურთიერთარს CD. 20 და – AB.
ადგილსა B. რამეთუ – D. 22 დაბადებულისა] ერისა CD. არს + ადგილი იგი
ABE. 23 შემუსრნა AB.

უფალმან თავი გუელისა მის ბოროტისა და ასპიტისაჲ. (1)

19. და შემდგომად ამის ყოვლისა ამცნო სემ მელქისედეკს და ჰრქუა: „ჯედ შენ აქა და იყავ მღვდელ უფლისა, რომელმან გამოვირჩია შენ მსახურად წინაშე მისსა.

5 23. და აჰა, ანგელოზი ღმრთისაჲ გარდამოვალს შენდა ყოველთა დღეთა და ნუ მწუხარე ხარ“.

24. და შემდგომად მცნებისა სემისა მელქისედეკის მიერ (!) კუალად უთხრა სიტყუაჲ იგი ყოველივე, რომელი ამცნო მას ნოე, და ჰრქუა მელქისედეკს, რაათა ყოველივე აღასრულოს.
10 მაშინ მოეხუენეს ურთიერთას და აკურთხეს ერთმანერთი. ხოლო მოვიდა რაჲ ძმათა თანა სემ,

25. ჰრქუა მას ფალეგ, მამამან მელქისედეკისმან: „სადა უკუე არს ჭაბუკი იგი?“ (60vA) ჰრქუა მას სემ: „მოკუდა გზასა და დავფალ.“ მაშინ შეწუხნა იგი მწუხარებითა დიდითა.

15

თავი XXIV.

1. და ცხოვნდა სემ ექუსას წელ, მოკუდა და დაფლეს არფაგსად და სალა და მულუბერ. (2)

2. ხოლო არფაგსად იყო ძე ოთხმოცდახუთისა წლისა, რა-

1 უფალმან]ღმერთმან B. თავი გუელისა მის ბოროტისა და ასპიტისაჲ]გუელის(ა) თავი მის ბოროტისა CD. 2 ამის ყოვლისა]ამისა ყოველივე E. ~ სემ ამცნო CD. მელქიზედეკს C, მელქისადეკს D. 3 აქა + მარტოდ E. მღვდელ CDE. 5 ანგელოზი ღმრთისაჲ გარდამოვალს შენდა]ანგელოზმა(ნ) მოვლოს შენ თანა CD. 7 და - CD. სემისა მელქისედეკის მიერ - CD. 8 ყოველსავე CD. მას - CD. 9 მელქისედეკს - CD. აღესრულოს CD. 10 მოეხუენეს ურთიერთარს CD. ურთიერთარს E. ერთმანერთი + და განეზორნეს E. 10-11 ხოლო მოვიდა რაჲ ძმათა თანა სემ E]- ABCD. 12 ფალეგ - E. მელქისედეკისმან]მელქიზედეკ (მელქისადეკ D) ისმინე CD. სადა უკუე]სადა იგი CD. 13 იგი + ძე ჩემი, რომელი წარიტანე შენ E. მას - CD. სემ + გულკლებით E. მომიკუდა E. 14 დაეფლა CD. შეწუხნეს იგინი CD]შესწუხნეს E. დიდითა + და იტირნეს ფრიად E. 16 და (1)]ეითარცა ACDE. ცხოვნდა BDE. ექუსას]ქ AB. დაეფლა B. არფაქსად AB. 17 მულუბერ B, ~ მალეზბრ და სალა CD. 18 არფაქსად AB. ოთხმოცდახუთისა E]კ`ე AB.

(1) მრ. 15,22. (2) დაბ. 11,10.

ჟამს შვა სალა, და იყვნეს წელნი არფაგსადისნი ოთხას სამეოც-
დახუთნი. (1)

3. მოკუდა და დაფლა სალა, ძემან მისმან, სოფელსა მას,
რომელსა ეწოდა სახელად მისაჲ.

4. და იყო სალა (20vC) ძმ ოცდაათისა წლისა, რაჟამს შვა 5
ებერ, და იყვნეს წელნი ცხორებისა მისისანი ოთხასოცდაათ
წელ. მოკუდა (2)

5. და დაჰფლეს ებერ ზარაფთურთ სოფელსა, რომელსა ეწო-
და მისაჲ, რომელი მას აღეშენა.

6. და იყო ებერ ძე ათხუთმეტისა წლისა, რაჟამს შვა ფალეგ. 10
და იყვნეს დღენი ყოველნი ცხორებისა მისისანი ოთხასოცდაათ
წელ. (3)

7. და მოკუდა და დაფლეს ძეთა მისთა ფალ(61rA)ეგ და
რაგავ და სეჰორ სოფელსა, რომელსა ეწოდა ებრინ, რომელი
მას აღეშენა. 15

8. და იყო ფალეგ ძე ოცდაათისა წლისა, რაჟამს შვა რაგავ.
და იყვნეს ყოველნი დღენი ცხორებისა მისისანი ორას და ცხრა
წელ, და მოკუდა. (4)

9. და დღეთა ფალეგისთა შემოკრბეს ყოველნი ტომნი ნოესნი
და შვილნი: სემ, ქამ და იაფეთ და არფაგსად და ფალეგ და 20

---

1 სალა E. არფაქსადისნი AB. 1-2 ოთხასსამეოცდახუთნი] უჲე წელ
AB. 3 მას – CD. 4 მისსაჲ B] – CD. 5 ძე – D. ოცდაათის E] ლ AB.
6 აბერ B ებერა CD. წელნი] ყოველნი დღენი E. ცხორებისა მისისანი] სალასნი
E. ოთხასოცდაათ] ულ AB. 8 ებერა CD. და ზარაფთურთ AB] და ზარეთა
CD. სოფელსა] საფლაგსა B. 9 მისსა(ა) ABCD. 10 ებერა CD.
ათხუთმეტისა] იე AB. 11 ~ ყოველნი დღენი E. ყოველნი – CD. ოთხას-
ოცდაათ CD] ულ AB] ხუთას და ათ E. 13 მოკუდა + ებერ E. 13-15 და
მოკუდა და დაფლეს ძეთა მისთა ფალეგ და რაგავ და სეჰორ სოფელსა,
რომელსა ეწოდა ებრინ, რომელი მას აღეშენა – CD. 19 და] ხოლო E] –
AB. ტომნი + შვილნი E. 20 და შვილნი – E. იეფეთ B. არფაქსად AB. 20-
21 სემისა, ქამისა და იაფეთისი და არფაქსადისა და ფალეგისა და
იოეთასი E.

(1) დაბ. 11,12; 11,13. (2) დაბ. 11,14-15. (3) დაბ. 11,16; 11,17. (4) დაბ. 11,18;
შდრ. დაბ. 11,19.

იოვთა და წარვიდეს აღმოსავალით და პოვეს ველი ქუეყანასა დაღურულსა და დაეშენნეს მუნ. და იყო სიტყუაჲ მათი ერთ და ერთსა ენასა ზრახვიდეს (1)

10. ადამისითგან ვიდრე მუნ დღედმდე, ენასა ასურთასა, ფრი-
5 ად ვრცელსა, ვიდრე სომხითამდე. და არს იგი ენაჲ მეფე ყოველ-
სა ენასა ზედა.

11. და მიერიოთგან განეყო წერილი, პირველ რომელსა წერდეს,
და ებრაული შეერთო, ხოლო ენაჲ, რომელიცა არს ქუეყანასა
ზედა, ასურთა (61vA) გამო ისწავეს, არამედ იგი სძლევს ყოველ-
10 სა ენასა. დაწერილი ასურთაჲ და სარკინოზთაჲ მარჯუენით
დაიწყების და მარცხენით დაესრულების, ხოლო ბერძენთა და
პრომთა წერაჲ წალმართ არს და ემსგავსების მარჯუენესა ღმრ-
თისასა, რამთა იყვნენ ძე მალლისა მარჯუენისა და არა მარცხე-
ნისა.

15 12. ხოლო დღეთა ებერისთა, (21rC) რაჟამს აღაშენეს გოდო-
ლი ბაბილონს, მუნ შეირინეს ენანი და განიბნინეს ყოველნი
პირსა ქუეყანისასა. (2)

13. და ეწოდა ადგილსა მას ამისთვის ბაბილონი. (3)

20 14. და შემდგომად განყოფისა ენათაჲსა მოკუდა ებერ გუ-
ლისკლებასა შინა დიდსა, რამეთუ დღეთა მისთა ერი განიბნია.

15. და დაფლეს ძეთა მისთა რაგავ და სექორ და ნაქორ

1 იოვთა CD. აღმოსავალით BCD. პოვეს CD. ქუენა AB] დიდი E. 2 დაღურულსა CD]+ ადგილსა E. 3 ერთსა E]- ABCD. 4 ადამისითგან C. ასურულსა CD. 5 ენაჲ - CD. 5-6 ყოველსა ენასა ზედა] ყოველისა ენისა CD. 7 მიერიოთგან C. წერდის AE. 8 და ებრაული შეერთო, ხოლო ენაჲ] ებრაულ(სა) ხოლო შე(ე)ერთო ენა CD. 9 ასურით CD. ასწავებს AB. 10 და - CD. სარკინოზთა + და ებრაელთა E. 11 დაიწყებს CD. 12 რომთა CD. არის ABE. მარჯუენასა ADE. 13 ძე მალლისა - CD. მარჯუენით D. და - CD. 13-14 მარცხენით D. 15 ებერასთა CD. აღაშენეს] იწყეს შენებად E. 15-16 გოდოლი + დიდი E. 16 ბაბილონს CD] კელსა მას ბაბილონისასა E. შეირინეს B, შეირინეს CD. შეურიენნა ღმერთმან E. განიბნინეს CD. 17 პირსა + ზედა E. 18 ამისთვის] შერევა და E. ბაბილონი CD. 19 განყოფასა CD. ებერა CD. 20 რამეთუ დღეთა მისთა ერი განიბნია - CD. 21 სექორა C. და ნაქორ] და საქორ AB]- CDE.

(1) დაბ. 11,1-2. (2) დაბ. 11,4.7. (3) დაბ. 11,9.

სოფელსა, რომელსა ეწოდა მეხლინ, რომელი მას აღაშენა.

16. და მიერთებან იქმნა სამე(62rA)ოცდაათი ენამ და სამეოცდაათი მთავარი და ყოველსა ენასა დაადგინეს მეფე.

17. და იყო ნათესავისაგან იაფეთისა ოცდააჩუდმეტი ენამ და მეფე, რომელთა სახელები ესე არს: ამმა, ემინონ, ოცია, მისაქ, იარედ და შვილნი მათნი. აენან, აშქანან, რიფანინ აკრამა, ბატანა, 5
 პავნა, შითქელიმ, ჰანაია, ფაზარაია, კალანა, შატიმია, ასბა, ბარსიქ, ვარსემ, ზარაშიმ, ფესლია, ბარკაია, მიქაია, ალგადა, სანაბია, ოლვაჰიან, ლატუკაია, ლაიჰ, კალა, ბარაშქა სალაშ, 10
 თრაშეს, ჰბრაულ, ლამაია, ჰაბრალოს, ალალოვია, ლამასჰანი — ესე იაფეთისნი არიან მყრობელნი საზღვართა აღმოსავლეთისათანი მითებან ნუღიამსამთ, რომელი შედგმულ არს (62vA) აღმოსავალსა ვიდრე ტიგრისამდე და დასავლით ნებრისითებან ვიდრე ღოდარისამდე. (1)

18. შვილნი ქამისნი: მეგუპტელნი, ჰაბაშნი და ჰინდონი, ანაბნი და ლაბდაკინნი და ლუევანნი და ლავდინნი და არფანნი და სამზადნი. (2) 15

21. და ძენი სემისნი: მყრობელნი სპარსეთისანი აღმოსავლეთებან ვიდრე ზღუადმდე ჰავრისა და დასავლით. იგინი არიან

2 მიერიღან C. 2-3 სამეოცდაათი ენამ და ო⁷ მთავარი AB] ქუეყანა სამეოცდაათ ენათა და სამეოცდაათ მთავრად CD. და სამეოცდაათი მთავარი — E. 4-5 და იყო ნათესავისაგან იაფეთისა ლ⁷ ენამ და მეფე AB] — CD. 5 ემინონ CD. უცია CD, უწა E. მისქ CD. 6 რიფინინ CD. 7 პაოვანა CD, აენონ E. შითაქელიმა CD. ანია CD, ჰანაჰია E. ფაზარაია B, ზარათ CD. შატჰია C, შტაჰია D. ასაბა CD. 8 ბარსიქი CD. ვარსემ CD. ზარობ CD. ბარკია D. მიქაია CD. ალგანა CD. სანობ(ა)ულ CD. ულვალიან E] ვანა და CD. ლ(ა)ხუკაია CD. ბარბაქა CD. სალა AB. 19 თრაშეს] შრუს CD. აბრულ CD. ლამაია CD, ლამჰსიანი E. 10-14 ჰაბრალოს ...ღოდარისამდე — CD. 12 ნუღიასთ⁷ B. 12-13 აღმოსავალსავე E. 13 დასავალით E. 14 ღოდარისამდე + ხოლო CD. 15 ქამისნი C. მეგვიბტელნი C. აბაშნი CD. ანაბნი] აბაშნი CD. 16 ლაბდ(ა)კინი CD. 16-17 და ლუევანნი და ლავდინნი და არფანნი და სამზადნი — CD. 18 სპარსეთისანი — CD. 18-19 აღმოსავლისანი CD. 19 ჰავრისა და AB] დიდად ერისა CD. დასავალითებან E. იგინი — E.

(1) შდრ. დაბ. 10,2-5. (2) შდრ. დაბ. 10,6-20.

შუა ქუეყანასა და კელმწიფობით მეფობენ და ქუეყანასა იპყრობენ. (1)

23. და ცხოვნდა არგუ ოცდაათორმეტ წელ და შვა სექორ. (2)

5 24. წელთა არგუსთა ორას და ათორმეტთა მეფობდა ქუეყანასა ნებროთ გმირი სამეოცდაცხრა წელ. და იგი იყო პირველი მეფე ბაბილონისაჲ. (3)

25. ამან იხილა გურგუნი ცათა შინა და მოუწოდა სირის მექსელესა, რამთა მოუქსო(63rA)ვოს მას, ვითარცა-იგი იხილა, 10 და (21vC) მოუქსოვა, და დაიდგა თავსა.

26. ამისთჳს კაცნი იტყუან, გურგუნი ზეცით გარდამოქდაო.

27. და დღეთა არგუ[ი]სთა განსრულდა სამი ათასი წელი დასაბამითგან.

თავი XXV.

15 1. და დღეთავე მისთა შეიქმნა მეფობაჲ ეგუპტეს და დაადგინეს, რომელსა ერქუა ნოფოს. და მეფობდა ეგუპტეს სამეოცდარვა წელ. და მიერითგან ბაბილონით დაადგენდეს მეფეთა ეგუპტეს.

2. და დღეთა არგოისთა მეფობდეს მეფენი შუდნი ქუეყანასა 20 ანფირსა და უჯლიასა.

3. და იყო დედაკაცი ერთი, რომელსა ერქუა საბინი, წელთა მრავალთა.

1 კელმწიფებით BE] იგინი CD. 3 არუგ CD. ოცდაათორმეტ] ლ^ბ AB, ათორმეტ CD. სექორა CD. 5 არგუსთა A, აროვისთა CD. ორას და ათორმეტთა] ს^ბ AB, ორასთა E. მეფობდა] მეფე იქმნა E, მეფობასა CD. 5-6 ქუეყანასა + ზედა CD. 6 ნებრო AB. გმირისასა ABCD. სამეოცდაცხრა] ა^ბ AB] ათ CD. 8 სირას ABE. 9 მექსელესა CD. 10 და + ვითარცა CD. მოუქსოვა + მსგავსი ხილვისა მისისა E. 11 ამისთჳს + რომელნიმე E. გარდამოქდაო] გარდამოვიდაო E. 12 არაგუსთა AB. სამი ათასი] წ^ბ AB, ოთხი ათასი E. 13 დასაბამითგან - CD. 15 დღთ^ა B. და (II) - A. 16 რომელსა ერქუა - CD. 16-17 სამეოცდარვა] ა^ბ და მ^ბ AB. 17 მიერიდგან CD. ბაბილონელნი AB. დაადგინნეს B. 19 არგოსთა B, აროსთა CD. 20 ანფირისასა CD. უჯლიასსა E] უსჯულოსა CD.

(1) შდრ. დაბ. 10,30-31. (2) დაბ. 11,20. (3) დაბ. 10,8-9.

4. და მისა შემდგომად მეფობდა, რომელსა ერქუა კარონი. ამან აღაშენა ქალაქი და დასდვა სახელი უფირ და მოზღუდა ქვითა ოქროსაჲთა.

5. და ნათესავი მისი მეფე ყო, რომელსა ერქუა ჯულა, რომელმან ა(63vA)ლაშენა კუალად ჯულიაჲ ქალაქი.

6. და მოკუდა არგოს ძე ორას და ცხრისა წლისა და დაფლეს ძეთა მისთა სერუქ და ნაქორ და თარა სოფელსა, რომელსა ჰრქუან რაინ, რომელი მას აღეშენა. (1)

7. და ცხოვნდა სეროქ ოცდაათ წელ და შვა ნაქორ. და ყოველნი დღენი ცხორებისა მისისანი იყვნეს ორას და ათ წელ. (2)

8. და დღეთა სეროქისთა შემოვიდა კერპთმსახურებაჲ ქუეყანასა,

9. რამეთუ მას ჟამსა არღარა ვინ იყო მოძღუარი, არცა მსაჯული, არამედ უცხო სჯული მოიღეს, ვიდრემდის იხილნეს წარმართნი, განბნეულნი ქუეყანასა ზედა.

10. და ყოველთა გზათა ზედა იარებოდეს და შეიბილწნეს ყოველნი ბილწებითა მათითა.

11. რომელნიმე უგებდეს ცასა, სხუანი – მზესა, რომელნიმე – მთოვარესა, რომელნიმე – ვარსკულაეთა და რომელნიმე – მფრინველთა და რომელნიმე – ქუეყანასა, რომელნიმე – მკეცთა და ნადირთა და ხეთა და (64rA) ქვათა (22rC) და ქართა.

12. რამეთუ ესრეთ დააბრმნა ეშმაკმან გულნი კაცთანი და ვიდოდეს ბნელსა, რამეთუ არა მოელოდეს აღდგომასა მკუდრეთით.

1 მისა] ამისსა CD. რომელსა ერქუა კარონი] კარონ C, კარონ D. 2 ამან – E. ქალაქი და დასდვა უფირ AB] ქალაქი და დასდვა სახელი უფორ E] ოფსაი CD. და მოზღუდა B] – ACD. 4 ყო] იყო CD. ჯულაჲ AB. ჯულიაჲ] ჯულა CD. 6 და (I) – AB. ორას და ცხრისა] ს̄თ AB. 7 სექორ CD. 8 ჰქუან CD. რაინ AB, რაინ CD. 9 და (I) – AB. სექორ CD, სერუქ E. ოცდაათ] ლ̄ AB. 10 იყვნეს – CD. ორას და ათ] ს̄ და ი̄ AB. 11 სექორისთა D. 13-14 არცა მსაჯული – CD. 14 არამედ] რათა CD. 15 ~ განბნეულნი წარმართნი CD. ზედა – CD. 18 ცასა + და CD. მზესა + და CD. 20 რომელნიმე (II)] და CD. 21 ~ ქვათა და ხეთა CD. 22 დააბრმა B. 23 ბნელსა – D.

(1) დაბ. 11,20-21. (2) დაბ. 11,22-23.

13. და კუალად, რაჟამს ვინ მოკუდის მათგანი, აღმართიან ხატი მისი საფლავსა ზედა საქსენებლად მისა.

14. და განეფინა ამბავი ესე ყოველსა ქუეყანასა და აღავსეს კერპებითა ვითარცა მამანი და დედანი.

5 15. მოკუდა სეროქ ძე ორას და ათის წლისა და დაფლა ძემან მისმან ნაქორ და თარა და აბრაჰამ სერგის, [სოფელსა] მას, რომელი მას აღეშენა. (1)

16. და ნაქორ შვა თარა, რაჟამს იყო ოცდაცხრისა წლისა. (2)

10 17. და დღეთა ნაქორისთა, სამეოცდაათსა წელსა ცხოვრებასა მისსა, იხილა ღმერთმან, რამეთუ კაცნი თაყუანის-სცემენ კერპთა. შეაშინნა, რამეთუ ძრვად მოავლინა და დასცნა ყოველნი ერნი პირსა ზედა ქუეყანისასა. არამედ ვერ გულისქმა(64vA)-ყვეს გულითა მათითა ცოდვად მათი.

15 თავი XXVI.

1. ხოლო დღეთა თარა[ა]სთა, ოთხმეოცდაათთა წელთა ცხოვრებისა მისისათა, გამოჩნდა გრძნება ყოველსა ადგილსა, სოფელსა, რომელსა პრქჳან იარნი, რომელი აღაშენა ირას, ძემან ებერისმან.

20 2. და იყო კაცი იგი მდიდარი ფრიად, და მოკუდა.

3. და ესუა მას ძე. და შექმნა კერპი ოქრო[ა]სა და აღმართა

2 მისი] მისსა ABE. საფლავსა ზედა საქსენებლად მისსა E] საქსენებლად (საკსნელად D) საფლავსა მისსა CD. 3 ჰამბავი ესე E] – CD. აღივსეს B, აღივსნეს CD. 4 კერპითა D. ვითარცა – CD. 5 ძე – CD. ორას და ათის E] ორასისა CD] ს̄ AB. დაფლეს ძეთა D. 6 და (1) – CD. და აბრაჰამ – CD. სერგის [სოფელსა] მას] და სერგის საფლავსა მას ABE] – CD. 7 რომელი მას აღეშენა – CD. 8 და ნაქორ შვა თარა – CD. ოცდაცხრა DE] კ̄თ AB. 10 სამეოცდაათსა] ა̄ და ი̄ AB. 10-11 ცხოვრებისა მისისსა BE. 11 თაყუანის-სცემენ CDE. 12 ბურა C. მოავლინნა B, მოავლინა C. 13 ზედა – CD. 16 ოთხმეოცდაათთა] ე̄ AB. 17-18 სოფელსა, რომელსა პრქჳან იარნი] ტამარნი CD. 18 იარნი B. რომელნი CDE. აღაშენნა D. ირას – CD. 18-19 ებერისმან C, ებერესმან D.

(1) დაბ. 11,22-23. (2) დაბ. 11,24.

საფლავსა ზედა მამისა თვისისასა და დაუსუა ყრმამ, რამთა სცვიდეს.

4. მაშინ შევიდა ეშმაკი კერპსა მას შინა

5. და ეზრაზა ყრმასა მას, ვითარცა მამამ მისი.

6. და წარავლინა, რამთა გამოჰპაროს ყოველი, რომელი იყო სახლსა მისსა. ხოლო ყრმამ იგი წარვიდა და გამოიპარა ყოველივე. ხოლო ძე იგი გამოვიდა საფლავსა მამისა მისისასა და ტიროდა.

7. ხოლო ეშმაკი ეზრაზა და პრქუა: „ნუ სტირ წინაშე ჩემსა, არამედ წარვედ და მოიყვანე ძე შენი მრწე(65rA)მი და დაკალ წინაშე ჩემსა და (22vC) იცხე სისხლი მისი და მე მოგართუა ყოველივე, რამცა წარგიწყმდა შენ“.

8. ხოლო მან ყო ეგრე, ვითარცა პრქუა მას ეშმაკმან, და მოიყვანა ძე თვისი წინაშე მისსა და დაკლა და იცხო სისხლი მისი.

9. მაშინ გამოვიდა ეშმაკი კერპისა მისგან და შევიდა კაცისა მის და დაემკვდრა მის თანა. და ასწავა მას გრძნებად და მისნობად და თუაღმტკევერობად და ბედისთხრობად და შელოცვად და ყოველი სიბოროტე.

10. და მიერ დღითგან იწყეს კაცთა დაკლვად შევილთა მათთა ეშმაკთა მიმართ, რაჟამს-იგი ეშმაკი შევიდა და დაემკვდრა კერპსა მას შინა.

11. და წელსა მეორმოცესა ცხორებასა ნაქორისსა იხილა ღმერთმან, რამეთუ ყოველნი დაუკლვიდეს შევილთა მათთა ეშმაკ-

1 მამისა თვისისასა]მამისასა CD. დასუა CD. ყრმა]ჭაბუკი ერთი E. 2 სცვდეს AB, მსცუიდეს CD. 4 და - AB. 5 რომელი იყო]რამცა იყოს E. 6 მისსა C. 6-7 ხოლო ყრმამ იგი წარვიდა და გამოიპარა ყოველივე - CD. 7 მოვიდა CD. მამისა მისისასა]მამისასა E. 9 სტირი CD. 12 წარგიწყმედია AB. 13 ხოლო]და CD. ყოს CD. ეგრეთ E. 13-15 და მოიყვანა ძე თვისი წინაშე მისსა და დაკლა და იცხო სისხლი მისი - CD. 16 და - ABE. 17 და (II) - AB. 18 თუაღთა მაკტრობა CD. 19 ყოველივე CD. 20 მიერ]რამეთუ B. კაცთა + მათ CD. დაკლვა ABE. მათთა]თუსთა C, თუსთა მისთა D. 21-22 რაჟამს-იგი ეშმაკი შევიდა და დაემკვდრა კერპსა მას შინა - ABE. 23 მეორმოცესა]მესამესა ABE. ცხორებისა ნაქორისასა D. 24 მათთა]თუსთა CD.

თა და თაყუანის-სცემდეს კერპთა. მაშინ განახუნა ღმერთმან ბჭენი ქართანი ყოველსა ქუეყანასა, დააკუეთნა და და(65vA)ლუწნა კერპნი და დაარღვნა ყოველნი ბომონნი მათნი და ერთბამად კერპნი და ქურუმნი მათნი დაანთქნა ქუეყანასა. და შეაკრიბა მათ 5 ზედა მიწაჲ გორ-გორად და შექმნა ბორცუები კერპთა ზედა და მღდელთა მათთა ვიდრე დღესამომდე.

12. და უწოდა წიგნმან წყლითრღუნაჲ მეორე ბილწებისა მისთვის, რომელი ქმნეს.

13. და რომელთამე თქუეს, ვითარმედ დღეთა არლოისთა შეიქმნა 10 ესე ბორცუებით, არამედ ტყუეს, რამეთუ ვერ ცნეს.

14. დღეთა არლოისთა არა იყო ქუეყანასა ზედა კერპი. და არა თუ კერპთათჳს იყო წყლითრღუნაჲ იგი პირველი, არამედ სიძვისათჳს შეიღთა მათ თანა კაენისთა.

17. ხოლო ესე ბორცუები არს კერპთა ზედა და იგინი ჰფლ- 15 ვანან მას შინა.

18. და ესე გო(66rA)რები, რომელ არს ქუეყანათა ვაკეთა, არა არს თუნიერ ეშმაკათასა.

თავი XXVII.

1. და დღეთა ნებროთ გმირისათა გამოჩნდა ცეცხლ(23rC)ი 20 აღმოსავალით, რამეთუ გამოვიდა ქუეყანიით.

2. და ვითარცა იხილა ნებროთ, თაყუანის-სცა და დაადგინნა

---

1 თაყუანი-სცემდეს BDE. მაშინ]ძრვა მოავლინა CD. გაახუნა AB. 2 ქუეყანასა + და CD. დააკუეთნა CD, დააკუშთა E. 3-4 და დაარღვნა ყოველნი ბომონნი მათნი და ერთბამად კერპნი - CD. 4 შეკრიბნა CD. მათ]მას B. 5 და - ABE. შექმნა - E. 6 მღდელთა CD. მათთა - E. დღესამომდე]აქამომდე CD. 7 და - ABE. წყლითრღუნა A, წყლითრღუნა CD. 8 ამისთვის D. რომელ იქმნეს AB]+ საშინელი ესე განრღვევა და ბორცუებთა შექმნა E. 9 არლოისთა B, არალოსთა C, არლოსთა D. არლოისათა AB. 10 ბორცუებით]ბორცუები AB. 9-11 შეიქმნა ესე ბორცუებით, არამედ ტყუეს, რამეთუ ვერ ცნეს, დღეთა არლოისთა - CD. 12 წყლითრღუნა A. იგი პირველი - CD. 13 მათთა თანა B]მათთვის E]- CD. 14 კერპთა ზედა - CD. 14-15 ფლუანან CD. 15 შინა + და ესე გორები არს კერპთა ზედა და იგინი ფლუანან მას შინა CD. 19 ნებროსთა C. 20 აღმოსავლეთს CD. რამეთუ გამოვიდა ქუეყანიით - CD. 21 და - CD. თაყუანი-სცა BCDE.

მლდელნი, რამთა თაყუანის-სცემდენ და აკუმევედენ გუნდრუკსა.

4. და იყო მუნ წყაროჲ წყლისაჲ. და შექმნა მას ზედა მშულდი თეთრი, და რომელი მივიდის ბანად, თაყუანის-სცის მშულდსა მას.

6. მათ ჟამთა შევიდა ნებროთ იანკონს, რომელი არს ქუეყანაჲ 5
იუდაჲსი.

7. და ვითარცა მიიწია საცავსა მას ზღვსასა, პოვა მუნ იუნიტან,

8. მაშინ იბანა ზღუასა მას და თაყუანის-სცა იუნიტანს.

9. პრქუა მას იუნიტან: „შენ, რომელი-ეგე მეფე ხარ, მე 10
თაყუანის-მცემ-ა?“

10. პრქუა მას ნებროთ: „მე შენთვის მოვედ.“

11. და დაადგრა მის (66vA) თანა სამ წელ. და ისწავა ნებროთ იუნიტანისგან წიგნი სიბრძნისაჲ. და პრქუა მას იუნიტან: „ნუღარა 15
უკ-მოიქცევი სხუა ჟამ კუალად აქა!“

12. და აღმოვიდა აღმოსავალად და იწყო წურთად წიგნსა მას. და ფრიად დაუკურდა ესე ყოველსა მას ერსა, ვითარ-იგი ნებროთ სიბრძნისმეტყუელებდა.

13. ვითარცა იხილა ესე ანდიბან მლდელმან, რომელი ჰმსახ- 20
ურებდა ცეცხლსა, ევედრებოდა იგი ეშმაკთა, რომელნი გამოეცხ-
ადებოდეს ცეცხლსა მას შინა, რამთა ასწავონ მას სიბრძნე იგი ნებროთისი.

14. არამედ ვითარცა აქუს ეშმაკსა ჩუეულებაჲ განრყუნისაჲ

1 მლდელნი C. თაყუანი-სცემდენ BCDE]+ ცეცხლსა ABE. 3 და – CD. მივიდეს CD. ბანად – CD. თაყუანი-სცის BCDE. 5 ჟამთა + შინა CD. იანკონს(ა) CD. რომელ CD. 9 თაყუანისცა CDE. 11 თაყუანის-მეცა AB. 13 სამ]გ~ AB. ისწავლნა CD. ნებროთ – CD. 14 იუნიტანისგან ABE. წიგნ(6)ი სიბრძნისანი CD. იონიტა AB]– CD. ნუღარ C, ნუღარა D. 15 უკუ-მოიქცევი BE. აქა – CD. 16 აღმოსულად CD. და (II) – B. წურთად]წერად CD. წიგნებსა ABE. 17 და – CD. ყოველსავე CD. ვითარცა-იგი CD. 19 ~ ანდიბან ვითარცა იხილა ესე CD. მლდელმან C. 19-20 მსახურებდა CD. 20 იგი – CD. 21 ასწავონ ABD. მას]მათ ABE. 22 ნებროთისა CD. 23 ეშმაკს C]– ABE. ~ ჩუეულება ეშმაკსა D.

ცოდვითა, რომელნი უსმენდენ მათ, ჰრქუა მღელესა მას ან-
დობანს, ვითარმედ: „კაცი ვერ შემძლებელ არს ბრძენ ყოფად,
ვიდრე არა დაწუეს დედასა თანა და დასა და ასულსა“.

15 5 ჰრქუა მას ეშმაკმან.

16. და მიერ ჟამითგან ი(23vC)წყეს ჰურუმთა და მისანთა და
მოგუთა და შეირთვენ დედასა და ასულსა ცოლად.

17. და ანდობან იწყო პირველ ვარსკულავთრიცხვამ და გრძ-
ნებამ და ბედის თხრობამ და მისნობამ და ზღაპრობამ და კარი
10 ყოვლისა ბილწებისამ ისწავა.

18. (და ესე კელოვნებამ ეშმაკთამ არს. და რომელნი ისწავ-
ლიდენ ეშმაკთაგან, ეშმაკთა თანა დაისაჯნენ დღესა აღდგომის-
ასა).

19. ხოლო იგი წიგნი, რომელი ისწავა ნებროთ იუნიტან
15 გრძნეულისაგან, არა შეიწყნარეს მოძღუართა კათოლიკე ეკლე-
სიისათა ამისთვის, რამეთუ ვარსკულავთრიცხვა არს.

20. არამედ სპარსნი უწოდენ ღირსად და წმიდად, ხოლო მოგუნი
ფედ (!) სახელ-სდებენ, რომელ (67vA) არს წიგნი სიტყვსამ.

20 21. ესე არს წიგნი გრძნებისამ და მოძღურებამ ეშმაკთა
სიბილწისამ,

22. და უმეტარნი იტყვან, ვითარმედ ჭეშმარიტ არსო, ხოლო
არს კარი ყოვლისა გრძნებისამ და შეგინებისამ.

---

1 ცოდვისა CD. მღელესა მას]მღ(უ)დელმან CD. 1-2 ანდობანს + ეშმაკმან
მან E. 4-5 ვითარცა ჰრქუა მას ეშმაკმან – CD. 6 ჟამიდაგან CD. და (II) –
CD. 7 შეირთვიდენ E. ცოლად – CD. 8 პირველად CD. ვარსკულავთრიცხ-
ვა BCD. 9 და (II) – CD. და ზღაპრობამ – CD. 10 ისწავა – CD. 11 და
(I) – CD. 12 ეშმაკთაგან – CD. დაისაჯებიან CD. 14 ისწავლა CD.
იანიტან AB. 14-15 იონიტან გრძნეულისაგან E] – CD. 15 შეიწყნარის CD.
კათოლიკე – AB. 16 ვარსკულავთრიცხვა BCD. 17 არამედ]და CD. და –
AB. 18 ბერძენნი]ბრძენნი CD + უწოდენ AB. წიგნსა მას – CD. 19
ფედ]ფრიად C, ფ ჯ D. სახელს-სდებენ AB. 20 ესე არს წიგნი – CD.
მოძღურებამ ეშმაკთა]ყოვლის(ა) CD. 22-23 და უმეტარნი იტყვან... შეგინებ-
ისამ – CD. 23 ყოვლისა – B.

23. მაშინ აღაშენა ნებროთ აღმოსავალით ქალაქნი დიდნი, რომელნი-ესე არიან: ბაბილონი, ნინევი, რასათანი, სულაკი, ადრ-იჯანი, კესტაფანი და სმოკალანი. (1)

თავი XXVIII.

1. და ცხოვნდა მამაჲ აბრაჰამისი თარა ორას და ერგასის 5
წელ და მოკუდა. (2)
2. და დაფლეს ძეთა მისთა აბრაჰამ და ლოთ ქარანს.
3. თარგმანებაჲ დაბადებისაჲ. მაშინ ერუენა ღმერთი აბრა-
ჰამს და ჰრქუა მას: „წარვედ ამის ქუეყანისაგან!“ (3)
4. ხოლო აბრაჰამ წარიყვანა ცოლი თუსი სარრა და ლოთ, 10
ძმისწული თუსი, და აღვიდა ქუეყანასა (68rA) მას გერგესეონსა
და აღმორეონსა.
5. ხოლო იყო აბრაჰამ ძე სამეოცდაათხუთმეტისა წლისა,
რაჟამს გამოვლო მდინარე ეფრათი – აბრაჰამ, სარა და ლოთ. (4)
6. მას ჟამსა შინა იყო აბრაჰამ ოთხმეოცისა წელ(24rC)ისა, 15
რაჟამს მოსრნა მეფენი ასურასტანელნი და განარინა ლოთ,
ძმისწული თუსი. (5)
7. და მას ჟამსა არა ესუა აბრაჰამს შვილი, რამეთუ ცოლი
მისი იყო ბერწ. (6)
8. და ვითარცა მოიქცა აბრაჰამ ბრძოლისაგან მეფეთაჲსა, 20

1 ~ ქალაქნი აღმოსავალით CD. დიდი – CD. 2 რომელი ესე არიან]რომელ
ესე არს CD. ბაბილონი CD. რისთანი CD, რასათანი E. 2-3 და დარჯანი
B]+ და AB. 3 კესტაფანი C. და სმოკალანი – CD. 5 აბრაჰამისი CDE.
ერგასის]ორმეოცდაათ E. 7 აბრაჰამ CDE. ქარანს + შინა E. 8 თარგმანი CD.
8-9 აბრაჰამს CDE. 9 მას – CD. ამის]ამიერ B. 10 აბრაჰამ CDE. 11
გერგესეონსა B, გერგესეველთასა CD. 12 აღმორეონს CD. 13 ~ აბრაჰამ იყო
CDE. ძე – CD. სამეოცდაათხუთმეტისა CD]ა^ა ი^ე AB. წელსა B. 14
ე(ვ)ფრათი CD. აბრაჰამ, სარა და ლოთ CD]– B. 15 მას ჟამსა იყო CD]–
B. აბრაჰამ CDE. ოთხმეოცისა]კ^ა AB. 16 მოსრნა + აბრაჰამ E. 18 აბრაჰამს
CDE. 19 ბერწი CD. 20 აბრაჰამ CDE.

(1) შდრ. დაბ. 10,11-12. (2) შდრ. დაბ. 11,32. (3) დაბ. 12,1. (4) შდრ. დაბ.
12,4-5. (5) შდრ. დაბ. 14,15-16. (6) დაბ. 16,1-5.

მოუწოდა მღვდელმან ღმრთისამან და მოვიდა მთასა მას იე-
ბოსსა (1)

9. და მუნ გამოეგება მელქისედეკ, რომელსა ერქუა მეფე
სალემისაჲ, რომელ არს მეფე მშულობისა და მღვდელი ღმრთისა
5 მალისაჲ.

10. და ვითარცა იხილა აბრაჰამ შორით, მოდრკა და თაყუა-
ნის-სცა მას. და აღდგა და მოეხუენეს და ამბორს-უყვეს ურთიერ-
თას.

11. და აკურთხა მელქისედეკ აბრაჰამი. და აბრაჰამ ათეული
10 ყოველი, (68vA) რაჲცა აქუნდა, მისცა მას, ხოლო მელქისედეკ
აზიარა აბრაჰამ შეწირულითა პურითა და ღვინითა.

12. და შემდგომად კურთხევისა და ზიარებისა კუალად ეზრახა
ღმერთი აბრაჰამს და ჰრქუა მას:

13. „წყევლისა მის წილ ჰირველისა მიგიღებებს კურთხევაჲ.
15 აჰა ესერა, მელქისედეკ გაკურთხა შენ და განმრავლდეს ნათესავი
შენი“. (2)

14. და შემდგომად ოთხმეოცისა წლისა აბრაჰამისა შუა ძე
აგარ მეგუპტელისაგან. (3)

15. ესე იყო მკევალი სარრამსი, ცოლისა აბრაჰამისი, რომე-
20 ლი მიეცა ფარაოს სარრამსდა, (4)

16. რამეთუ იყო სარრა დაჲ აბრაჰამისი მამით, რამეთუ მამასა

1 მღვდელმან ABD] მღვდელმან CE, მადლმან (გასწორება ჟ-ბ. მავსი; შდრ. სირ.). მთასა მას] მთისა მისგან CD. 1-2 იობოსსა CD. 3 მელქისედეკ CD. 3-4 რომელსა ერქუა მეფე სალიმისა E] – CD. 4 მღვდელი CE. 5 მალისაჲ – CD. 6 და – CD. ~ შორით აბრაჰამ CD. 6-7 თაყუანის-სცა მას] თაყუანი-სცა CD. 7 და აღდგა – CD. მოეხუენეს CD. და ამბორსა უყვეს – CD. 9 მელქისედეკ C. აბრა(ა)მი CDE. აბრა(ა)მ CD. 10 მას – CD. ხოლო] და CD. მელქისედეკ CD. 11 აბრაჰამ – CD. 12 ~ ზიარებისა და კურთხევისა CD. კუალად ეზრახა] ერქუა E. 13 აბრაჰამს CDE. მას – CD. 14 მიგიღე-ბებს – CD. 15 მელქისედეკ CD. შენ – CD. 17 ოთხმეოცისა] კ~ AB. წლისა] წლისამან D. აბრაჰამისა E] – CD. 18 აგარ] აბრაჰამ B. მეგუპტე-ლისაგან + იხმაილ E. 19 სარრას CD. აბრაჰამისი CDE. 21 ~ დაჲ აბრაჰამისი სარა CD. აბრაჰამისი E.

(1) შდრ. დაბ. 14,17-20. (2) შდრ. დაბ. 15,1.5. (3) დაბ. 16,15-16. (4) დაბ. 16,1.

აბრაჰამის[ს]ა, თარას, ორ ცოლ ესხნეს.

17. და რაჟამს მოკუდა იუნა, დედაჲ აბრაჰამისი, შეირთო თარა, მამამან მისმან, სხუად ცოლი, რომელსა ერქუა ნარიბ, და მისგან შობილ იყო სარრა, და შეირთო აბრაჰამ ცოლად.

18. ამისთვის თქუს აბრაჰამ, ვითარმედ: „დაჲ ჩემი (69rA) არს 5 და ასული მამისა ჩემისაჲ“. (1)

თავი XXIX.

1. და ვითარცა იქმნა აბრაჰამ ოთხმეოცდა(24vC)აცხრამეტისა წლისა, შევიდა ღმერთი კარავსა აბრაჰამისსა.

2. და იგი იყო ასისა წლისა და ახარა ისაკისთვის. და შუა 10 სარრა ძე ისაკი. (2)

3. და ვითარცა იქმნა ისაკ ათორმეტისა წლისა, წარიყვანა მამამან მისმან და აღიყვანა მთასა მას იებოსსა, მელქისედეკისა, (3)

4. რომელ არს მთაჲ ეფრინი (და მას ადგილსა დაენერგა 15 ჯუარი ქრისტესი).

5. რამეთუ აღმოსრულ იყო ხე, რომელსა დამოეკიდა ვერძი იგი, რომლისა მიერ განერა ისაკი დაკლვისაგან.

6. ესე ადგილი არს საშუალ გულსა ქუეყანისასა. და საფლავი ადამისი მუნ არს და მას ზედა საკურთხეველი მელქისედეკისი, და ჰრქუან გოლგოთა, რომელი ითარგმანების «თხემისა ადგილი».

1 აბრაჰამისსა CDE. თარასა C]- D. 2 აბრაჰამისი CDE. 3 მისმან - CD. 4 აბრაჰამ CDE. 5 თქუს (თქა B) აბრაჰამ AB, თქუს აბრაჰამ E]- CD. 8 და ვითარცა] ვითარმედ CD. იქმნა] მიიწია ABE. აბრაჰამ CD. 8-9 ოთხმეოცდაათხუთმეტისა წლისა CD] კით წელსა AB. 9 აბრაჰამისა CD. 10 იყო + კარავსა შინა CD. ასის CE] რ AB. 11 ძე] + თუსი E]- CD. 12 ისაკი C. ათორმეტისა] იზ AB. წლისა + უბრძანა ღმერთმან აბრაჰამს E. 13 მისმან + აბრაჰამ AB. მამამან მისმან] ძე თუსი ისაკ E. იებოსსა(ჲ) ABE. 13-14 მელქისედეკისსა ABE, მელქიზედეკისა CD. 15 ეფრინ CD. დაენერგა B. 17 მოეკიდა BD. 18 იგი - CD. ისაკ CD. დაკლვისაგან C. 19 ესე ადგილი არს საშუალ გულსა] შუაგულსა CD. 20-21 მელქისაღექისა D, მელქიზედეკისი C. 21 რქუან E.

(1) დაბ. 12,13.19. (2) დაბ. 18,1.9; 21,5. (3) დაბ. 22,1.

7. და მუნ იხილა დავით ანგელოზი მდგომარე, რომელსა აქუნდა კრძალი ცეცხლისა. (1)

8. მას (69vA) ადგილსა აღიყვანა აბრაჰამ ისაკი საკურთხევ-
ელსა ზედა და აზმნო მას კელი, რამთა დაკლას. (2)

5 9. მაშინ გამოისახა სიკუდილი მაცხოვრისა ჩუენისაჲ, ვი-
თარცა-იგი თქუა წინამსწარმეტყუელმან.

12. არა თქუა მოსე, ვითარმედ დაკლაო, არამედ: აღიყვანა
საკურთხეველსა ზედა და აზმნო დანაკი. და იხილა ვერძი, რამეთუ
არა იყო იგი ვერძი ჯორციელი, ვითარ უკუემცა ვინ დაკლა იგი,
10 და არცა იყო ცხოვარი იგი ძე სარაჲსი, არამედ სახითა კრავისაჲ-
თა განარინა იგი. ესე იგავი იყო სიკუდილისათვის ქრისტეს,
მაცხოვრისა ჩუენისა. (3)

13. და რაჟამს გამოცხადნა ქრისტე ჯორციითა, ესრეთ თქუა,
ვითარმედ: „აბრაჰამს სწადოდა დღე ჩემი, იხილა და განიხარა.“
15 ესე ვერძისა მისთვის იყო, რომელი აბრაჰამ იხილა და განიხ-
არა. (4)

14. ესრეთ იყო: იხილა ქრისტე, ვით(25rC)არცა ცხოვარი
დამოკიდებული, რომელმან იქსნა ისაკი დაკლვისაგან, იხილა
ესე აბრაჰამ და განიხარა, ვცანთ, ვითარმედ ქრისტემან ივნო
20 ად(70rA)ამისთვის. (5)

3 აბრაჰამ – CD. ისაკი D. 4 მასა C. დაკლ^ოს CD. 5 გამოსახოს CD.
5-6 ვითარცა-იგი] ვითარცა CD. 6 თქუა – CD. 7 ო მოსე და არა თქუა
CD. ვითარმედ] თუ C] – D. 8 ზედა – CD. 8-9 რამეთუ არა იყო იგი ვერძი
– CD. 9 უკუემცა CD. 10 ძე – B. 10-11 არამედ სახითა კრავისაჲთა
განარინა იგი – ABE. 12 ჩუენისა – CD. 14 აბრაჰამ CDE. დღე + ესე CD.
15 ვერძი CD. აბრაჰამ CDE. და განიხარა – ABE. 17 იყო – CD.
იხილა + და განიხარა CD. 18 ისაკი CD] – E. 19 აბრაჰამ CDE. ესცნათ D.

(1) I ნეშტ. 21,16. (2) დაბ. 22,9. (3) დაბ. 22,9.10.13. (4) იოანე 8,56. (5)
შდრ. დაბ. 22,13.

თავი XXX.

1. ვითარ-იგი უამსა მას აბრაჰამ აღიყვანა ძე თუსი ისაკი საკურთხეველსა ზედა, მასვე უამსა განიპყრნა ქრისტემან კელნი თუსნი ჯუარსა ზედა.

2. შენებაჲ იერუსალემისაჲ, ვითარ აღეშენა. ვითარცა ცნეს 5
კაცთა მათ საქმე მელქისედეკისი და მიესმა მეფეთა წარმართთა,
შეკრბეს, და მოვიდეს: მელა, მეფე იგი დარეთისაჲ, და ერმო,
მეფე იგი სეგორისი, ჰარიოს, მეფე ჰედელისაჲ, და ამორ, მეფე
ჰაილასი, ბართი, მეფე დაილისაჲ, და ბთიურ, მეფე სოდომისაჲ,
ბარშა, მეფე ამურისაჲ, და სანაბ, მეფე ელომისაჲ, ბალა, მეფე 10
დამასკისაჲ, და ბალტო, მეფე არაბიამსაჲ –

3. ესე ათნი მეფენი მოვიდეს მელქისედეკისსა, რომელსა ერ-
ქუა «მეფე მშუღობისა». (1)

4. ვითარცა იხილეს ხატი მისი და ესმა სიტყუაჲ, ევედრე- 15
ბოდეს მას, რაჲთა წარჰყუეს მათ თანა.

5. და ჰრქუა მათ მელქისედეკ: „ვერ შემძლებელ (70vA) ვარ
განშორებად ადგილისა ამისგან“.

6. მაშინ განიზრახეს ურთიერთას, რაჲთა უშენონ მას ქალაქი,
და თქუეს: „ჭემმარიტად, მეფე არს ესე მშუღობისა და მამა 20
მეფეთა, მელქისედეკ“. (2)

7. და უშენეს ქალაქი და დაადგინეს მეფედ.

2 უამსა მას – CD. აბრაჰამ CDE. ისაკ CD. 3 მასვე]მას CD. ქრისტემან
– BCD. 5 შენებაჲ იერუსალემისაჲ]შესუნება იერუსალემს CD. აღაშენეს
CD. 6 მელქისედეკისა CD. 7 შემოკრბეს CD. და მოვიდეს]მოვიდა
CD]+მისსა E. იგი – ABE. დარეთისა და ერმო – E. 8 სეგორი B,
სეგორისა CD, სეგორისა E. ჰროს CD. და – CD. ამორ]ჰროს CD. 8-9
ჰაილასი B, ჰაილას CD. 9 დაილისა B]დლისა CD. ბთიურ CD. ბარბა CD.
10 ამორისა CD. და – CD. ბალას CD. 11 ბილტო A, ბილტო B. არაბისა
CD. 12 მელქისედეკისა(სა) CD. 14 სიტყუაჲ + მელქისედეკისი E. 15 მას –
CD. წრჰყუეს AB. 16 და – CD. მელქისედეკ C, მელქისედეკ D. 18
განიზრახნეს C, განიძრახნეს D]განირახნეს B. ურთიერთარს CD. მას –
CD. ქალაქი + ადგილსა მას E. 20 მელქისედეკ C, მელქისედეკ D.

(1) ებრ. 7,2. (2) ებრ. 7,2-3.

8. ხოლო მელქისედეკ უწოდა ქალაქსა მას იერუსალემი, რომელ არს «მთავარი მშუდობისაჲ».

9. ვითარცა ესმა ჰულას, მეფესა თემენელთასა, მეფობაჲ მელქისედეკისი, გამოვიდა და მოვიდა ხილვად მისა, და ვითარცა ეზრახა, (25vC) მისცა მისაცემელი დიდი.

10. და მელქისედეკ პატივცემულ იყო მეფეთაგან და სახელსდებლეს მამად მეფეთა.

11. ამის სიტყუსათჳს, რომელ თქუა წმიდამან პავლე მოციქულმან, ვითარმედ: „არცა დასაბამ, არცა დასასრულ დღეთა ცხორებისა მისისათა“, (1)

12-13. არცა გამოიკულიეს საქმე მისი

14. და ვერცა დაწერეს, თუ ძე რაოდენისა წლისა იყო, (71rA) რაჟამს აღმოვიდა აღმოსავალით.

15. რამეთუ იყო ძე ფალეგისი, ძისა არფაქსადისი, ძისწულისა ნოესი, და ერთმანცა მამათმთავარმან არა უწოდა ძედ. ესე ჰურიათათჳს იყო, რამთა ვერ ცნან საქმე მელქისედეკისი, ვითარცა ქრისტესი ვერ გულისქმა-ყვეს. არამედ პავლე იტყვს, ვითარმედ: არავინ ნათესავმან მსახურა ტაძარსა ვითარ მელქისედეკ, (2)

16. არამედ არა დაწერეს მამათა თანა შეწყნარებად. მათე და 20 ლუკა სახარებასა შინა აღწერნეს სახელნი მამათმთავართანი,

---

1 მელქიზედეკ C, მელქისადეკ D. იელუსარემი C, იელუსალემი D. 2 მშუდისაჲ A. 3 ჰულას]ლულს CD, ულას E. უმანელთასა CD. 3-4 მელქიზედეკისი C, მელქისადეკისი D. 4 და მოვიდა – CD. მისსა BD, მისდა E. და – CD. 6 მელქიზედეკ C, მელქისადეკ D. პატივცემული D. 6-7 სახელს-სდებლეს AB. 8 რომელი CD. წმიდამან – CD. 9 ვითარმედ – CD. დასაბამი CDE. დასასრული CD, დასასრული E. 11 გამოიკულია(6) ABCDE. 11-12 საქმე მისი და – CD. 12 ვერცა]არცა CD. ძე – E. 13 აღმოსავალით ACD. 14 აღფაგსადისი CD. ძისწული CD. 14-15 ძისწულისა ნოესი]ძისა კინანისი, ძისა სალასა, ძისა ებერისა, ფალეგისა, მეშუდე ნათესავი ნოესი E. 15 და – CD. უწოდა ძედ]უწყოდა ძეობა მისი E. 15-16 ურიათათჳს CD. 16 მელქიზედეკისი CD. 17 ქრისტესი]ქუეყ(ა)ნისა CD. ვერცა CD. ვითარმედ – CD. 18 ტაძარსა]ტამ(ა)რს CD. ვითარ – C. მელქიზედეკ C. 19 არამედ – E. არამედ არა დაწერეს მამათა თანა შეწყნარებად – CD. 20 შინა – ABCD.

არამედ მისი არა დაწერეს სახელი, არცა მამისა, არცა დედი-
სა. (1)

17. არცა ქადაგმან ჭეშმარიტებისამან, წმიდამან პავლე, თქუა,
ვითარმედ არა უვის მამაო, არამედ თქუა, ვითარმედ არა დაწ-
ერესო. (2)

18. და ვითარცა განსრულდა ასი წელი აბრაჰამისი, იყო მეფე
აღმოსავალით, რომელსა ერქუა ურმან. ამან აღაშენა შიმშატი და
კოლოდია.

19. და წელთა ერგასისთა (71vA) მეფობასა არგოისსა აღაშე-
ნა ქალაქ[ნ]ი ნისბინი და ედესია

20. და მოამტკიცნა იგინი გარემოჲს ზღუდითა.

21. და ცოლმან სიქისი ქურუმისამან შეუქმნა კერპი ქარანელ-
თა და თაყუანის-აცემინა მას,

22. და ბელიათან, რომელი იყო ნამოდის თანა, და ლიან
თაღისმენელი განასხნა და ივლტოდეს მისგან. ხოლო ნამოდა
აღუღვა ცეცხლი და დაწუა ქარანი.

თავი XXXI.

1. და ვითარცა მოკუდა სარრა, ცოლი აბრაჰამისი, შეერთო
აბრაჰამ ასტორა, ასული მეფისა უდაბნოჲსაჲ. (3)

3. და ვითარცა იყო ისაკ ორმეოცისა წლისა, შთამოვიდა
აზარ აბრაჰამის თანა. და მოვიდა რებეკა აღმოსავალით და
ეცოლა ისაკს. (4)

1 მამისა + და CD. 3 არცა ქადაგმან ჭეშმარიტებისამან წმიდამან – CD.
თქუა]ბრძანა CD. 4 ვითარმედ (1) – CD. 6 ასი]რ AB. წელი + ცხოვრების
AB. აბრაჰამისი CDE. 7 ურამან CD. შიმშატი CD. 8 კოლოდია CD. 11
მოამტკიცეს E. 12-13 ქარნელთა AB. 9-16 და წელთა ერგასისთა... დაწუა
ქარანი – CD. 18 სარა CD. აბრა(ა)მისი CDE. 19 აბრა(ა)მ CDE. ასტარ
CD. ასული E]– ABCD. 20 იყო]იქმნა CD. ორმეოცისა]მ AB. 21
აზარა C. აბრაჰამის CDE. აღმოსავალით BD.

(1) შლრ. მათე 1,1-17; ლუკა 3,23-38. (2) ებრ. 7,3. (3) დაბ. 25,1. (4) დაბ.
25,20.

4. და ვითარცა იქმნა აბრაჰამ ასსამეოცდახუთისა წლისა, (26rC) მოკუდა და დაფლეს ძეთა მისთა ისაკ და ისმაელ სარრას თანა. (1)
- 5 რებეკა ესავ და იაკობ. (2)
6. და ვითარცა ჰკრთებოდეს მუცელსა, დაუფიცხდა რებეკას და მოვიდა მელქისედეკისსა, რამთა ლოცვა ყოს მისთვის. ჰრქუა მას მელქისედეკ, ვითარმედ: „არიან საშოსა შენსა ორნი ნათესავნი და ორნი სჯულნი, და უხუცესმან ჰმონოს უმრწემესსა.“ (3)
- 10 7. და წელთა სამეოცთა ისაკისთა მეფემან ბარბაროზთამან აზბაელ აღაშენა ქალაქი და უწოდა აზბულ. და წელთა სამეოცდაშუდთა ცხორებასა ისაკისსა აღაშენეს ქალაქი იერიქო შუდთა მეფეთა: მეფემან ხუფთამან, მეფემან მანასელთამან, მეფემან გერგესეველთამან და მეფემან იებოსელთამან და მეფემან 15 ოგთა(72vA)მან და მეფემან კარანელთამან.
8. და ყოველმან თუთოეულმან მოადგა თუთოა ზღუდე,
9. და პირველ, რომელმან აღაშენა იერიქო ძემან მეგუპტელთამან, მეფემან კისთამან.
10. და შექმნა ისმაილ უდაბნოს წისქვილი,
- 20 11. და წელთა ისაკისთა ასოცთა აკურთხა ძე თუსი იაკობ. და

1 აბრაჰამ E. 1-2 ვითარცა იქმნა აბრაჰამ რ^აე^ე წლისა მოკუდა AB] და მოკუდა აბრაჰამ ასსამეოცდახუთისა წლისა CD. 4 და ვითარცა იქმნა ისაკ სამეოცისა წლისა] ე^ა განსრულდეს ისაკის წელნი მ^{ნი} ABE. 6 ჰკრთოდეს CD. რებეკას] მუცელსა CD. 7 მოვიდეს CD. მელქიზედეკისსა C. 8 მელქიზედეკ CD. ვითარმედ – CD. არიან + ორნი CD. 8-9 ორნი ნათესავნი და – CD. 9 სჯულნი B. მონოს CDE. უმრწამესსა D. 11 აზბაულ C. 11-13 და წელთა... შუდთა მეფეთა] იქმნა ისაკ სამეოცდაშუდისა წლის(ა), აღაშენეს ქალაქი და ერქუა შუდთა CD. 13 მანესელთამან C. 14 გერგესელთამან BD, გერგესეველთამან C. და (I) – CD. იობელთამან D. და (II) – CDE. 15 და – BCD. მეფემან – B. კარანელთამან A. 16 თუთოეულმან BD, თუთოეულმან C. მოადგეს D. 17 რომელ CD. 18 მეფემან კისთამან – CD. 19 და – CD. უდაბნო AB. ~ ისმაელ შექმნა წისქვილი უდაბნოს CD. 20 და (I) – CD. ასოცთა] რ^კთა AB.

(1) დაბ. 25,7. (2) დაბ. 25,21; 25,26. (3) დაბ. 25,22-23.

იგი იყო ძე სამეოცდააჩუდმეტისა წლისა. (1)

12. და შთავიდა იაკობ აღმოსავალად და წარიღო კურთხევაჲ მამისა თჳსისაჲ (2)

13. და ძმისა თჳსისა ესაეისი ზაკვით. ვითარცა ვლო იაკობ დღე ერთ უდაბნოს, შემწუხრდა, დაიდვა სასთუნალ ქვაჲ, დაწვა და დაიძინა. (3) 5

14. და იხილნა ძილსა შინა კიბენი, აღმართებულნი ქუეყანასა, და თავი იყო ცამდე. და ანგელოზნი ღმრთისანი აღვი(26vC)-ლოდეს და გარდამოვიდოდეს, ხოლო უფალი (73rA) დგა თავსა ზედა კიბეთასა. (4) 10

15. და ვითარცა განიღუძა იაკობ, გულისკმა-ყო და თქუა, ვითარმედ: „ესე არს სახლი ღმრთისაჲ!“

16. და თქუა: „ყოველი, რამცა იყოს ჩემი, მივსცე ათეული“. (5)

17. გამოცხადებაჲ ესე არს, რომელსა აქუნდეს ცნობაჲ: კიბენი იგი ჯუარი ქრისტესი არს, მაცხოვრისა ჩუენისაჲ; უსწრო იაკობ და გამოსახა. და ანგელოზნი იგი, რომელ გარდამოვიდოდეს, იგინი იყვნეს, რომელთა ახარეს ზაქარიას და მარიამს, და მოგუთა იხილეს პირი მისი დიდებული. (6) 15

18. ენება გარდამოსლვად დაქსნად ჩუენდა. 20

19. და ვითარცა-იგი ერუენა ნეტარსა იაკობს ჯუარი ქრისტესი, და ახარა ანგელოზმან ღმრთისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი

1 ძე – CD. სამეოცდააჩუდმეტისა CD] ა^იზ^ა AB. 2 აღმოსავლად ABCD. 4 ძმისა თჳსისა ესაეისი] ლტოლვილი ძმისაგან ესაეისა E. ზაკვითა CD. ვითარცა – E. 5 ერთი ABE. უდაბნოსა DE. შემწუხრდა + და CDE. სათუნალი B, სასთუმალ CD, სასთუნლად E. დაწვა – CD. 7 და – CD. იხილა ABE. ქუეყანასა – CD. 8 და (1) – CD. 11 ვითარცა – CD. იაკობ + და CD. 12 ვითარმედ – CD. 13 თქუა – CD. რამცა იყოს – D. ~ ათეული მივსცე CD. 15 აქუნდეს] კუნდეს CD. 16 ჩუენისაჲ + იესუ ქრისტესი AB. 17-18 რომელ გარდამოვიდოდეს იგინი – CD. 20 გარდამოსლვად CD. დახსნად CD. 21 და – AB. ვითარცა-იგი] ვითარი-იგი CD. ნეტარსა – CD. 22 ჩუენისა] ჩუენისამან CD. ი^ეს^უ B, იესო CD.

(1) დაბ. 27,27-30. (2) დაბ. 28,1-5. (3) შდრ. დაბ. 28,10-11. (4) დაბ. 28,12-13. (5) დაბ. 28,18-22. (6) შდრ. მათე 2,11; ლუკა 1,11.

ზევით მოსლვამ; და სახლად ღმრთისა – ეკლესიამ და ქვამ სასთუნალ – წმიდამ გოლგოთამ, და (73vA) ცხებამ ზეთისამ, და შთასლვამ აღმოსავლად იაკობისი ესე არს, რამთა უჩუენოს ღმერთმან მუნ ნათლისღებამ.

- 5 20. ვითარცა მიიწია მუნ იაკობ, აღიხილნა თუალნი და იხილა მუნ პირი სამი ცხოვარი გარემომს ჯურღმულსა. (1)
21. და მიეხლნა იაკობ და გარდააგორვა ლოდი პირისაგან ჯურღმულისა და ასუა ცხოვარსა ლიბანისსა, დედისძმისა თვისისასა. (2)
- 10 22. და ვითარცა ასუა, შეიწყნარა რაქაელ და წარიყვანა. (3)
23. ჯურღმული იგი იგავი იყო ნათლისღებისამ, მოცემად იყო შემდგომთა ნათესავთა,
24. ესე გამოსახა იაკობ. და სამი ჯოგი ცხოვართამ, რომელი იყო გარემომს ჯურღმულსა, იგავი იყო სამისა კრებულისამ,
- 15 (74rA) რომელთა გარე-მოათქს ნათლი(27rC)სღებამ მამათა და დედათა და ყრმათამ.
25. და ვითარცა იხილა იაკობ რაქაელ მკურცხედ საცხოვარსა თანა, სთნდა. ხოლო რაქაელ არა შეიწყნარა იაკობ, ვიდრე არა აღქდა ჯურღმულსა და ასუა საცხოვარსა. ეგრეთ არს წესი
- 20 ეკლესიისამ, რამეთუ არა შეიწყნარებს ეკლესიამ ვიდრე არა განახლდენ ნათლისღებითა. და გარდამოკდეს სული წმიდამ და შეემოსოს წყლისა მიერ: მაშინლა შეიწყნარებს ეკლესიამ, რო-

1 მოსულა CD. ღმრთისად AB. ეკლესიად CD. და – CD. 2 სასთუნალი CDE. 3 აღმოსლვად ABE] – CD. 4 ღმერთმან მუნ – D. 5 იხილნა B. მუნ – D. 6 სამი] სამე CD. ჯურღმულისა E. 7 მიიხლნა CD. 8 ლიბანისასა CD] + და CD. დედისა ძმისა CD. 10 ასუა] ასოი B. რაქელ D. 11-12 მოცემად იყო შემდგომთა ნათესავთა – CD. 13 და – CD. 13-14 რომელი იყო გარემომს ჯურღმულსა – CD. 14 სამის CD. 15 გარე-მოათქს] გარე-მოადგეს CD. 16 ყმათა B. 17 რაქელ D. მკურცხედ CD. 17-18 საცხოვართა CD. 18 რაქელ D. 19 აქდა CD. ასუა საცხოვარსა] ეგრეთ ასუა ჯურღმულისა CD. 19-20 ეგრეთ არს წესი ეკლესიისამ – CD. 21 განახლდეს ნათლისღებითა D] განაღონ ნათლისღებამ ABE. 22 შეემოსოს CD. მიერ + დაბანითა CD. მაშინლა – CD.

(1) დაბ. 29,2. (2) დაბ. 29,2-3. (3) შდრ. დაბ. 29,11,28.

მელნი არიან კრავნი ქრისტესნი, ნათლისღებითა.

26. და მსახურა იაკობ დედისძმასა თუსსა შუდი წელი. და არა მისცა მას, რომელი-იგი უყუარდა, არამედ რომელი-იგი სძულდა. ეგრეთვე ჰურიანი, რომელნი მონებით ფარაოს კმსახურებდეს, (74vA) არა მიეცა მათ წესი ეკლესიისა ქრისტეს ღმრთისაჲსაჲ: არამედ მიეცა მათ, რომელი-იგი დაძულებად და დაბერებად და განრყუნად იყო. (1)

27. და რომელი-იგი პირველ შეირთო [იაკობ], განრყუნილ იყო თუალითა, ხოლო [რაქაელს] პირი შუენიერი ედგა. (2)

28. ესე მცნებაჲ ძუელი იყო, რომელი თუალთა ზედა, ვითარცა საბურველი, დაბურვილ იყო, რამეთა არა იხილონ ძეთა ისრაელისათა შუენიერებაჲ საღმრთოჲ, ხოლო მეორე სჯული არს ნათელი ყოვლით კერძო.

თავი XXXII.

1. რაჟამს იაკობ მოიღო კურთხევაჲ ისაკისგან, მამისა თუსისა, იყო იგი ძე სამეოცდარჯღმეტისა წლისა. (3)

2. შვა რუბენ ლიასგან ძე, (4)

3-4. და შენა იაკობ ძენი ქარანს, და დაყო ქარანს რცი წელი. (5)

5. და შემდგომად ოცისა წლისა უკმოიქცა იაკობ ისაკისა, 20

[რომელნი არიან კრავნი ქრისტესნი ნათლისღებითა] შეიღთა ნათლისღებისათა CD. ნათლისღებითა - E. 2 დედის ძმასა] დედისა ძესა CD. თუსსა - ABCD. და (II) - AB. 3 მას - CD. უყუარდა + იაკობს E. 4 ურიანი CDE. 4-5 მსახურებდეს ACDE. 5 მათ - CD. 5-6 ეკლესიასა ქს ღ ისასა ABE] ეკლესიისა ღმრთისა CD. 6 არამედ - ABCD. რომელი-იგი] რომელი CDE. 8 რომელი CD. შეართო CD. განრყუნილი AB. [იაკობ] - ABCD. 9 [რაქაელს] - ABCD. 10-11 ვითარცა საბურველი] იყო ვითარცა თუალთა ზედა CD. 12 სჯული B. 15-16 მოიღო კურთხევაჲ ისაკისგან, მამისა თუსისა] აკურთხა მამამან თუსმან CD. 16 იგი ძე - CD, ძე - E. სამეოცდარჯღმეტისა] ძე იზ AB. 17 რობენ CD. ლიასგან D. ძე - CD. 18 ძენი] ორნი CD. დაყო ქარანს - CD. ოცი] კ AB. 20 შემდგომად კ წლისა AB] - CD. იაკობ - CD. ისაკისა] ესაკისა ზა CD.

(1) დაბ. 29,20; გამოსლ. 1,13-14. (2) დაბ. 29,17. (3) შღრ. დაბ. 31,11. (4) შღრ. დაბ. 29,32. (5) შღრ. დაბ. 35,23-26.

მამისა თჳსისა, (1)

6. და იყენეს წელნი (75rA) მისნი ასოთხმეოც,

7. რაჟამს აღმოვიდა იაკობ ქარანით. და (27vC) სიცოცხლესა ისაკისსა განყიდეს იოსებ ძმათა მისთა ეგჳპტეს, და მწუხარე
5 იქმნა ისაკ ფრიად, (2)

8. და მოკუდა, და დაფლეს იაკობ და ესავ აბრაჰამის და სარრაჲს თანა. (3)

9. და შემდგომად შჳდისა წლისა სიკუდილისა ისაკისა მოკუდა რებეკა, დედაჲ იაკობისი და ესავისი, და დამარხეს აბრაჰამის
10 და ისაკის თანა.

10. და მოკუდა ლია, ცოლი იაკობისი, და დაფლეს იგიცა აბრაჰამ და ისაკის თანა. (4)

11. მაშინ შეირთო იუდა ცოლი ქანანელი. (5)

12. და ჰრქუა იაკობ იუდას, რამეთუ: „მამათა ჩუენთა, აბრაჰამ
15 და ისაკ, მრქუეს ჩუენ: ნუ შეერევით თესლსა ქანანელთასა, არცა იყოს ტომი ქანანელთაჲ შერ(75vA)ეულ თესლსა აბრაჰამისსა კურთხეულისა[სა]“.

13. და შვა იუდა სავაჲსგან სამ ძე: ჰერ და აენან და სელომ. ესე იყო ქოზიბას. (6)

20 14. და მოჰგუარა იუდა ჰერს, პირმშოსა ძესა თჳსსა, ცოლი,

2 და იყენეს წელნი მისნი ასოთხმეოც]ყოველნი წელნი იაკობისნი იყენეს რ~3 (ასოთხმეოც E) ABE. 3 იაკობ ქარანით]ქარანითა CD. 4 ისაკისსა]იაკობისსა CD. 5 ფრიად – CD. 6 მოკუდა]მოკლეს D]+ ისაკ ABE. აბრაჰამისა CD, აბრაჰამის E. 8 სიკუდილისა – CD. ისაკისსა AB. 9 იაკობისა B. დამარხეს]დაფლეს CD. 9-10 აბრაჰამის და – ABE. 11 ლია – AB. იგიცა – ABE. 12 აბრაჰამ და ისაკის]მათ CD. 13 ქანანელი AB. 14 იუდას D. აბრაჰამ DE. 15 მრქუეს ჩუენ]მრქუა B. ჩუენ – E. შეერევით]შეერთით BE, შეირთავთ CD. ქანანელსა C, ქანანელისასა D. 16 იყო D. შერეულ]შერთულ E. თესლსა – ABE. აბრაჰამისა CD. 16-17 აბრა(ჰ)ამს კურთხეულსა ABE. 18 სავის(ა)გან CD, სავას ქანანელისგან E. ჰერ და]აჰრად CD. სელომა CD. 20 მოგუარა ACD. ჰერს AB]– CD. ძესა თჳსსა E]– ABCD. ცოლი – CD.

(1) დაბ. 35,27. (2) დაბ. 35,28-29. დაბ. 37,27-36. (3) დაბ. 35,29. (4) დაბ. 49,31. (5) დაბ. 38,2. (6) დაბ. 38,3-4.

რომელსა ერქუა თამარ, ასული კადრისი. და იყო ჰერ უკეთურ და მოკლა ღმერთმან ბოროტითა სიკუდილითა. (1)

15. მაშინ იუდა მისცა თამარ ავნანს, ძესა თუსსა, და მოკლა ღმერთმან იგიცა. (2)

16. რამესათს იქმნა ესე? არამედ ამისთვის, რამეთა არა შეერთოს თესლი ქანანელთაჲ თესლსა თანა აბრაჰამისსა. 5

17. და გამოიყვანა ღმერთმან თამარ და დაუსუა იუდას გზასა ზედა. ზოლო იუდა შევიდა თამარისა, მუცლად-ილო და შვა მისგან ფარეზ და ზარა. (3)

18. (76rA) შთასლვაჲ ისრაელთაჲ ეგუბტედ. მათ დღეთა შთავიდა იაკობ იოსებისა ეგუბტედ და იყო მუნ აზღმეტი წელი. (4) 10

19. და მოკულა იაკობ ძე ასოთხმეოცდამუდისა (28rC) წლისა. რაჟამს მოკულა იაკობ, იყო იოსებ, ძე მისი, ნაშობი ერგასის და ექუსისა წლისა, (5)

20. და შემოსა იგი სამოსლითა ფარაოჲსითა. და აღმოილო იოსებ ეგუბტით და დამარხა იაკობ ქუაბსა მას, აბრაჰამის და ისაკის თანა. (6) 15

თავი XXXIII.

1. და დაწერნა წელნი წინათა მამათანი და თითოეულად გამოკრიბნა ადამისითგან ვიდრე იაკობის სიკუდილამდე. 20

1 ასული კადრისი]კატრიისი CD. ჰერ]ჰრა CD. უკეთური CDE. 2 ღმერთმან - CD. 3 ~ ვანანს თამარ CD. ძესა თუსსა - CD. 4 იგიცა]ესეცა CD. 5 არამედ - CD. 5-6 შერთოს ABD. 6 აბრაჰამისსა DE. 7 იუდას - ACD. 8 თამარისასა D. 9 და ზარა E]- ABCD. 10 შესულა CD. ეგვიპტედ C. დღეთა]ჟამთა CD. 11 შევიდა CD. იოსებისსა ABE. და იყო]და ყო CDE. ათმუდმეტ წელ E]ი"ზ AB. 12 ძე - CD. ასოთხმეოცდამუდის E]რ"ზ" AB. 13 რაჟამს მოკულა იაკობ]და CD. ძე - CD. ~ ნაშობი მისი CD. ნაშობი - E. ერგასისი B, ერგას C, ერგასისა D. 13-14 ერგასის და ექუსისა]ორმოცდათექუსმეტის E. 14 ექუსისა]ვ" AB. 16 იოსებ - CD. ეგუბტედ B, ეგვიპტით C]+ და წარმოილო E. იაკობ - CD. აბრაჰამისა CD, აბრაჰამის E. 19 წინათ B]წმიდათა CD. თუთეულად AB]- CD. 20 გამოკრიბა ABE. სიკუდილამდე BCE.

(1) დაბ. 38,6-7. (2) დაბ. 38,8-10. (3) დაბ. 38,14-30. (4) დაბ. 46,1-7. (5) დაბ. 49,33. (6) დაბ. 50,2-4.

2. ესე არა თუ განგებითა თჳსითა ყო, არამედ ორნი წიგნნი ჰოვნა: ერთი შერწყუმაჲ და მეორე განყოფაჲ ძეთა ისრაელი-სათაჲ.

3. ვითარ შთავიდეს ეგუპტეს, იუდა შ(76vA)ვა ფარეზ თამა-
5 რისგან, ფარეზ შვა ესრომ, ესრომ შვა ამინადაბ, ამინადაბ შვა
ნასონ. ნასონ იყო წინაშე იუდაჲსა უაღრეს ყოველთა ძეთა მის-
თა. (1)

4. და ამინადაბ მოჰგუარა ნასონს ცოლი, ასული აზარისი,
ძისა აჰრონ-მღდელისაჲ. (2)

10 13a ხოლო ამინადაბს მოეყვანა ცოლი, ასული ნამასი ამანელ-
ისა (და ამისთა ნათესაეთაგან შეირთო ცოლი სოლომონ და შვა
რობოამ, რომელი მეფობდა შემდგომად სოლომონისა. (3)

14a გულისქმა-ყავთ ესე, ვითარმედ სოლომონს ესხნეს ცოლ
მრავალ: შუდასი თავისუფალი და სამასი ხარჭი. ესე [ათასი]
15 ცოლი ესხა და არა ესუა შვილი, გარნა ხოლო ნამან ამანელისა
ასულისაგან). (4)

6. და ნას(77rA)ონისგან განიცვალა მღდელობაჲ ძეთა ის-
რაელისათაჲ.

7. და ნასონ შვა სალა და სალა შვა ბოოზ. (5)

20 8. იხილეთ, რამეთუ რაგავისითგან და ბოოზისითგან გამოვი-

---

1 თუ - CD. განგებითა] გონებითა AB. 2 ერთი + წიგნთაჲ - ABE. განყოფა ABE. 4 ეგვიპტედ C, ეგუპტედ D. იუდა შვა] ვითარ იშვა CD. 4-5 ~ თამარისგან ფარეზ CD. 6 იუდასსა ABE. 8 მოგვარა AC. ~ ცოლი ნასონს CD. აზარისი D. 9 ჰარონ B, არონ CDE. მღ(უ)რდელისა CD, მღდელისა BE. 10 ხოლო] და CD. ნამისი C, ნამისასა D. 11 მისთა BCDE. ცოლი - ABE. 12 რობოამ C. სოლომონისსა AB. 13 ესე - CD, ვითარმედ - E. 14 [ათასი] (ყ. პ. მავ)] რვა ABCD. 14-15 [ათასი ცოლი]] რგანი ცოლნი უმაზლობელეს სხუათა E. 15 ცოლნი D. ესხდა D. ესუა] ესხა B. ხოლო - CD. ნამან] ბეჰან CD. 17 ნასონისაგან CD. განიცვალა] განიწილა E] განიწელა AB. მღ(უ)რდელობა CD. 19 და (II) - A. ბოზა CD, ბოოს E. 20 რაგავისაგან D] აგოსითგან ABE. ბოზისითგან C, ბოოზისაგან D, ბოოსისაგან E.

(1) I ნეშტ. 2,1-10. (2) გამოსლ. 6,23. (3) II ნეშტ. 12,13. (4) I მეფ. 11,1-2. (5) I ნეშტ. 2,11.

და მეფობაჲ. და (28vC) ბოზ სიბერესა შვა ზართუ, რამეთუ შეირთო ცოლი შეილთაგან ლოთისთა ამისთუს, რაჲთა შეერთოს თესლი ლოთისი, ძმისწულისა აბრაჰამისი, წიგნსა მას «მეფეთასა»).

9. რამეთუ არა აღურაცხა ღმერთმან უკუანამსკნელი იგი 5
საქმე ლოთს, რომელ ყო, ამისთუს, რამეთუ ღუაწლი დიდი გარდაჰკადა აბრაჰამის თანა ქუეყანასა უცხოსა. და ვითარცა შეიწყნარნა ანგელოზნი იგი, რომელნი აქცევდეს სოდომსა, (1)

10. ეწოდა მას ლოთ მართალი. და (77vA) არა შეურაცხა ღმ- 10
ერთმან ცოდვად, რაჲმს-იგი უმეტრებით დაწვა ასულთა თუსთა თანა. (2)

11. არამედ მიექცა სიქადულად, რამეთუ იყო თესლი მისი წიგნსა შინა «მეფეთასა» და იყვნეს მეფენი თესლისაგან აბრაჰამისა და თესლისაგან ლოთისა. და ამათ ორთა ნათესავეთაგან იშვა ქრისტე: 15

12. რუთ მოაბელისაგან, ასულისა ლოთისა,

13b და ნამან ამანელისაგან, რომელი შეირთო სოლომონ და შვა რობოამ, რომელი მეფობდა შემდგომად სოლომონისა, ვითარცა წინა ვთქუთ. (3)

14b და ბოზ, წინამძღუარმან ისრაელთამან, შეირთო რუთ 20
მოაბელი და შვა იობედ, ვითარცა წერილ არს წმიდასა სახარებასა. (4)

12b და იობედ შვა იესე და იესე (78rA) შვა დავით და დავით

---

1 და + ესრეთ გამოვიდა ABE. ბოზ(ა) CD. ~ შვა სიბერესა CD. ზარათუ BD. 2 ცოლი - D. შეილისაგან D. ლოთისთა CD. შეერთოს CD. 3 ლოთეს ძმისწულთა აბრაჰამის(ა)თა CD. აბრაჰამისი E. 3-4 მეფეთასა]მეთასა CD. 5 აურაცხა CD. 6 ლოთეს CD. რომელი CD. 7 გარდაჰკადა CDE. აბრაჰამის C. უცხო CD. და - CD. 8 იგი - CD. 9 ლოთა C. 10 რაჲმს იგი]რამეთუ CD. თუსთა - CD. 13 აბრაჰამისა C, აბრაჰამისა E. 16 როთა მოაბელისა C, რათა მოაბელის D. 18 რობუამ CD. 19 წინათ AB. 20 და - AB. ბოზა C, ბოზ E. როთა CD. 23 დავით + მეფე E. და (II) - AB. და (III) - CD.

(1) დაბ. 13,1; 19,1... (2) დაბ. 19,33.35; II პეტრე 2,7. (3) II ნეშტ. 12,13. (4) მათე 1,5-7.

შვა სოლომონ. ესე იყენეს რუთისგან, ასულისა ლოთისა. და სოლომონ შვირთო ნამან ამანელი და შვა რობოამ.

15. რამსათვის არა მისცა ღმერთმან სოლომონს ესეოდენისა ცოლის(29rC)აგან? ამისთვის, რამათა არა შეერთოს თესლი არა-
5 წმიდად შობისათვის ქრისტესისა.

თავი XXXIV.

1. გამოსლვაა ისრაელთაჲ ეგვიპტით. ხოლო ტომები ისრაელთაჲ ესე არს: ლევი, იოაკიმ, მოსე, ისო, ძე ნავესი, ქალებ, ძე იოფანესი. ესენი იყენეს ეგვიპტეს. (1)
- 10 2. (30rC) ვითარცა შთავდებულ იქმნა მოსე მდინარესა, (2)
3. შთავიდა ასული ფარაოჲსი ბანად, სიკონ ერქუა მეგვიპტელთა ენითა, და მან აიქუა მოსე და შექმნა შვილად თესად. და შემდგომად (78vA) ორმოციისა წლისა განეშორა სახლისაგან ფარაოჲსისა ამისთვის, (3)
- 15 4. რამეთუ მოკლა ფიჰნომ მეგვიპტ(30vC)ელი, მთავარი სეფექალთაგან ფარაოჲსთა. (4)
5. ვითარცა ესმა ფარაოჲსი საქმე ესე დედამძუძისაგან, რომელსა ერქუა მარი, განრისხნა მოსესთვის. ხოლო მოსეს შეეშინა და ივლტოდა მადიამს რაგულისასა, ნათესავით ეთიოპელისა, მღდელისა
- 20 მადიამელთაჲსა, იოთორისა, კაცი არს ზოგად შავი. (5)

1 ესე]ესენი CD. როთის(ა)გან CD. 2 რობუამ CD. 3 რისათვის CD. სომონს C, სოლომონ A. ესეოდენისა E. 4 შვირთოს B, შერთოს C. 7 ეგვიპტით C. 8 იოაკიმ CD. 8-9 ისო, ძე ნავესი, ქალებ, ძე იოფანესი, ესენი იყენეს ეგვიპტეს - CD. 10 იქმნა]იყო CD. 11 სინონ E. ერქუა + ქალსა მას E. 11-12 მეგვიპტელთა]ეგვიპტურითა E. 12 აიქუა]ქუა CD, აღიქუ E. და (II) - AB. ქმნა E. 13 ორმოციის C]მ AB. 15 ფინიზო CD. 17 ვითარცა ესმა ფარაოჲსი - CD. 19 რაგულისასა - CD. ნათესავით ეთიოპელისა]ნათიპოლისა CD. 19-20 მღ(უ)რდ(ე)ლისა მადიამელისა CD. 20 იოთორისა - ABCD. არის CD. ზოგად + ქვაბო A, ქუაბო B. კაცი არს ზოგად შავი - E.

(1) დაბ. 35,22-26. (2) გამოსლ. 2,3. (3) გამოსლ. 2,5-10. (4) გამოსლ. 2,12. (5) გამოსლ. 2,15-18; 3,1; 18,1.

6. და მოსე შეირთო სეფორა, ასული ეთიოპელისა მის მღდელისაჲ, და შენა მუნ ორ ძე: გერსამ და ელიაზარ. (1)

7. და განსრულებასა ერგასის და ორისა წლისასა ცხორებასა (79rA) მოსესსა იშვა ისო, ძე ნავესი, ეგუპტეს, რაჟამს-იგი ეტყოდა ღმერთი მოსესს მაცლოვანით გამო. (2)

8. ხოლო იყო მოსე ოთხმეოცისა წლისა, რაჟამს ეზრახა ღმერთი. და შიშითა იქმნა ენამძიმე, ვითარ-იგი ჰრქუა ღმერთსა: „უფალო, ვითარცა მეტყოდე, ვიქმენ ენაბრგუნნილ“. (3)

9. და იყო მოსე ეგუპტეს ორმეოცი წელი და უდაბნოს, მღდელისა თანა, ორმეოცი წელი და კუალად უდაბნოს, ძეთა ისრაელისათა თანა, ორმეოცი წელი. (4)

10. და მოკუდა ას ოცისა წლისა. (5)

11. მსაჯულთაჲ. და შემდგომად მოსესა იქმნა ისო, ძე ნავესი, განმგებელ ძეთა ისრაელისათა ოცდაშუდსა წელსა. (6)

12. და მოკუდა ისო, ძე ნავესი. და დადგა ანქუბ წარმართი რვა წელ (7)

13. და თარაელ, ძე ქალებისი, ორმეოც წელ, (8)

14. რაჟამს-იგი სჭი(79vA)რდა ძეთა ისრაელისათა მოაბელ-

I სეფერაჲ AB. 1-2 და მოსე შეირთო... მღდელისაჲ]ამას ესხნეს შუდ ასულნი და ასმიდეს ცხოვართა. მივიდა მოსე და მოიღო სარწყული და ასმიდა ცხოვართა. შეუწოდა მღდელმან მან და მისცა ასული თვისი სეფორა E. ეთიოპელის მის მღდელისაჲ ABE (მღდლისა BE)]ეფიპოლესი მღ(უ)რდელისა CD. 2 შენა + მოსე CD. ორ ძე - CD. გერსამა CD. 3 ერგასისა CD. 4 მოსესა ABCE. ~ ძე ისო ნავესი CD. ეგუპტესა D. 5 ღმერთი - CD. მაცლოვანით AD. 6 ოთხმეოცის E]ქ AB. 7 შიშით CD]+ მით E. იქნა + მოსე E. ვითარ-იგი]ვითარცა E. 8 ენაბრგუნნილ AB, ენაბრგუნნილ CD. 9 და იყო მოსე]დაეყო მოსეს ACDE. ორმეოცი]მ AB. უდაბნოსა CE. 10 მღუ(რ)დელისა CD. ორმეოცი]მ AB. 10-11 და კუალად უდაბნოს ძეთა ისრაელისათა თანა მ წელი AB]- CD. 13 მსაჯულთაჲ - CD. და - CD. ნავესა CD. 14 კ ზ წელსა AB, ოცდაშვიდ წელსა E, ოცდაშვიდისა წლისა CD. 15 ანქუბა CD. 16 რვა]მ AB. 17 ათრა(ე)ლ AB. ქალებისა CD. ორმეოცი]მ AB.

(1) გამოსლ. 2,21-22; 18,2-3. (2) გამოსლ. 3,4... (3) გამოსლ. 4,10; საქმე მოც. 7,30. (4) საქმე მოც. 7,23.30.36. (5) II სჯ. 34,7. (6) ისო ნავე 1,1. (7) მსჯ. 2,8; 3,8. (8) მსჯ. 3,11.

თაგან ათორმეტ წელ. (1)

15. და ღურ, ძე არესი, განაგებდა ძეთა ისრაელისათა ოთხმეოც წელ. (2)

16. არამედ ოცდაექუსთა წელთა მისთასა განსრულდა მეოთხ-
5 ათასე წელი დასაბამითგან.

თავი XXXV.

1. და დებორა და ბარაკ განაგებდეს ძეთა ისრაელისათა ორმეოც წელ. (3)

2. და ჰმსახურებდეს (31rC) ძენი ისრაელისანი ნათესავთა მა-
10 დამელთა შუდ წელ, და განარინნა ღმერთმან კელითა გედეონისითა. და განაგებდა გედეონ ორმეოც წელ, (4)

3. და ძე მისი აბიმელიქ – სამ წელ (5)

4. და მონებდეს ძენი მისნი ამორეველთა. და იქსნა ღმერთმან
კელითა იაფეთისითა, რომელმან-იგი დაუკლა ღმერთსა ასული
15 თჳსი შესაწირავად. და განაგებდა ძეთა ისრაელისათა ექუს წელ, (6)
(80rA)

5. და ელონ, ძე ზაბულონისი, – ათ წელ და აქრონ – რვა წელ. (7)

6. და მონებდეს ძენი ისრაელისანი პალესტინელთა. და იქსნ-
20 ნა ღმერთმან კელითა სამსონისითა. და განაგებდა იგი ოც წელ
[და მოკუდა]. (8)

1 ათორმეტ]იზ AB. 2 ღურა CD, იურ E. განაგებდა]განაგებად D. ოთხმეოც]პ AB. 4 ოცდაექუსთა]კვ AB. მისთასა – CD. 4-5 მეოთხათასე]წ AB, ოთხი ათასი E. 7 ბარაკ]ბარკა CD. განაგებდეს]განაგედეს B. ორმეოც]მ AB. 9 და – D. მსახურებდეს BCD. 10 შუდ]ზ AB. განარინა ABCD. 10-11 გედეონის(ა)თა CD. 11 ორმეოც]მ AB. 12 სამ]გ AB. 13 აღმორეველთა AB, აღმოსავლით CD. 14 იეფეთისთა B, იაფეთის(ა)თა CD. რომელი-იგი CD. 15 ძეთა ისრაელისათა]ისრაელთა CD. ექუს]ე AB. 17 ათ]ი AB. რვა]მ AB. 19 პალესტინელთა CD. 19-20 იქსნა ACDE. 20 კელთაგან სამსონისათა CD. ~ იგი განაგებდა CD. ოც]კ AB. 21 [და მოკუდა] – ABCDE.

(1) მსაჯ. 3,11. (2) მსაჯ. 3,15.30. (3) მსაჯ. 5,1.31. (4) მსაჯ. 6,1; 8,28. (5) მსაჯ. 9,22. (6) მსაჯ. 10,7; 11,33.39; 12,7. (7) მსაჯ. 12,8.14. (8) მსჯ. 13,1; 15,20; 16,31.

7. მაშინ ძენი ისრაელისანი დაშთეს უწინამძღუროდ, თუნიერ განგებისა ათორმეტ წელ. და მერმე დადგეს მათ ზედა განმგედ ღაელ და ჰირ და განაგებდეს ორმეოც წელ. (1)

8. მათ ჟამთა დადგა მათ ზედა სამოელ წინააღსწარმეტყუელი და განაგებდა ოც წელ. (2)

9. და დღეთა სამოელისთა საძულელ იქმნეს ძენი ისრაელი-სანი წინაშე ღმრთისა. (3)

10. მეფეთაჲ. მიერიტგან დადგა მათ ზედა მეფე, რომელსა ერქუა საულ, ძე კისისი, მეფობდა მათ ზედა ორმეოც წელ. (4)

11-12. და მათ ჟამთა განვიდა დავით ბრძოლად გოლიათ ძლიერისა და მოკლა, (5)

14. რამეთუ დაეტევა მას ღმერთი და ესვიდა ეშ(80vA)მაკთა უცხოთესლი იგი.

15. მეფობდა დავით ძეთა ზედა ისრაელისათა ორმეოც წელ და მეფობდა ძე მისი სოლომონ ორმეოც წელ. (6)

16. და ქმნა სოლომონ საკურველი დიდი, რომელი სხუასა არავის ექმნა უწინარეს მისსა. რამეთუ წარმოსცეს მისსა უფირ და ხულოფ მეფეთა ოქროჲ რჩეული და (31vC) ვიდოდეს ზღუასა ოცდაათექუსმეტ კურიაკე. (7)

17. და სოლომონ აღაშენა თედრომი, ქალაქი ფრიად საკურ-ველი. (8)

1 უწინამძღროდ BD, უწინამზღროდ C. 2 ათორმეტ] ი^ზ AB. 3 ღაელ] ღაელა CD. ჰრა CD. ორმეოც] მ^ა AB] ოც E. 5 ოც] კ^ა AB, ორმეოც E. 6 საძულველ CDE. 6-7 ისრაელთანი CD. 8 მეფეთაჲ] აქა იწყების მეფეობა მეფეთა CD. მიერიტგან C. 9 კისისი CD. ორმეოც] მ^ა AB. წელ + და AB. 10 და - CD. მათ ჟამთა] მას ჟამად D. ~ გოლიათისა (გოლიათისა C) ბრძოლად CD. 11 ძლიერისა - CD. და - CD. 12 მას] მათ CD. ეშმაკსა AB. 14 დავით - CD. ორმეოც] მ^ა AB. 15 და მეფობდა ძე მისი სოლომონ მ^ა წელ AB] - CD. 16 სოლომონ - CD. 17 წარმოსცა მისი ABE. ოფრა CD. 18 ხულოფა CD. 19 ოცდაათექუსმეტ] ლ^ვ AB. კვირიაკელ CD. 20 ქალაქი - CD.

(1) მსაჯ. 18,1; 19,1; 21,25. (2) I მეფ. 7,15. (3) I მეფ. 8,8. (4) I მეფ. 10,1. (5) I მეფ. 17,40-51. (6) I მეფ. 2,11; 2,42. (7) I მეფ. 9,28; II ნეშტ. 8,18. (8) II ნეშტ. 8,4.

21. და კუალად აღაშენა ქალაქი და უწოდა მზისქალაქი.
 22. და ქმნა შუა ქალაქსა ზღუაჲ. (1)
 23. და განდიდნა სოლომონ და თაყუანის-სცემდეს კაცნი.
 24. ქმნა ოქროჲ სიბრძნით და მის გამო ისწავეს კაცთა საქმე
 5 ოქროჲსაჲ.
 25. და იყო სოლომონ ქირამის მეგობარ, მეფისა ტყრო-
 სელთაჲსა. (2)
 26. ხოლო ქირამ მეფობდა ტყროსს ხუთასსა წელსა, ვი-
 ნამთგან მეფობდა დავით ვიდრე (81rA) მეფობამდე სედეკია მე-
 10 ფისა ისრაელისა, ვითარმედ დაავიწყდა ღმერთი კაცთა (29rC) და
 იტყოდეს,
 27. ვითარმედ ქირამ ღმერთი არსო. და დაჯდა იგი ხერთვის-
 სა ზღუსასა.

თავი XXXVI.

- 15 1. და დღეთა ქირამისთა გამოჩნდა სამოსელი პორფირი, რომელ
 არს იისფერი, რომელი ჯერ-არს მეფეთა შემოსად.
 2. და ესრეთ გამოჩნდა, ვითარმედ: სამწყსოჲ ძოვდა მახლო-
 ბელად ზღუასა, და მივიდა ძალლი მახლობელად პირსა ზღუსასა
 და იხილა, ლოფოთქინი ძურებოდა,
 20 3. და შეიპყრა და შეჭამა და აღივსო პირი მისი სისხლითა
 მისითა.
 4. ვითარცა იხილა მწყემსმან მან, მოიღო მატყელი და მოჰკო-

1 კუალად] სხუა CD. ფრიად საკურველი და კუალად აღაშენა ქალაქი – E. ქალაქი – CD. 3 თაყუანისცემდეს CDE. კაცნი + და CD. 4 სიბრძნითა CD. მის გამო] მისგან CD. 6 ქარიმის(ი) CD. 8 ქარამ CD. ტყრას A, ტყრისა CD. 8-9 ვინადგან CE. 9 დავიტა CD. ვიდრე] ძე თარ(ა) CD. მეფობამდე CE. 10 ვითარმედ] ვიდრემდის CD. 12 ქარამ(ა) CD. 15 ქარი-
 მისთა C, ქარამისთა D. რომელი CD. 16 ისფერი ABE. 17 და – C. 18 მახლობელად – CD. ზღვისა E. 19 და – CD. ლოფოთქინი C, ლოფოთ-
 ქინა E. ძურებოდა – CD. 20 და (I) – C. შეჭამა + იგი CD. აღივსო პირი
 მისი] აღევსო პირი CD. 21 მისითა – CD. 22 იხილა + ძალლი იგი AB. მან
 – CD.

(1) შდრ. I მეფ. 7,23; II ნეშტ. 4,2. (2) I მეფ. 5,15... II ნეშტ. 2,2.

ცა პირი ძალსა მას,

5. და შექმნა გურგუნი მატყლისა მის (81vA) და დაიდგა თავსა თუსსა.

6. და ოდეს ვალნ მზესა, რომელთა იხილიან, ჰგონებულ, ვითარმედ მზე არს თავსა მისსა და ცეცხლებრ ბრწყინავს წუერი მზისაჲ თავისა მისისაგან. 5

7. და მიიწია საქმე ესე ქირამისსა და მიუვლინა და მოიყვანა მწყემსი იგი. ვითარცა იხილა გურგუნი იგი, დაუკურდა ფრიად.

8. და მოიყვანნა ყოველნი მღებვარნი და დააკურვნა შუენიერებასა. და მერმე გამოვიდეს, რამთა მოიძიონ ლოფოთქინი. ვითარცა პოვეს, განიხარეს ფრიად. და ქმნეს მისგან სამოსელი სამეუფოჲ იისფერი. 10

9. ხოლო სოლომონ განდ(29vC)იდნა ფრიად.

10. და იყო საჭმელი ტაბლისა მისისაჲ მღღევრი: ორმეოცი ზროხაჲ: ოცი მძოვარი დიაკეული და ოცი ჭამებული, თუნიერ ნადირისა ველისა, (82rA) ოცი ვერძი, ოცი ვაცი, ოცი კრავი ჩჩული და მფრინველი ფრიადი, ოცდაათი ძაძაჲ სამინდოჲ, სამოცი ძაძაჲ ფქვილი, სამასი კოკაჲ ღუნოჲ. (1) 15

11. და ვითარცა განიშუა, სოლომონ განეშორა სჯულსა ღმრ-

1 ~ ძალსა პირი მას D. 2 და - BCD. მის - CD. მატყლისა მის]ღებლითა მით მატყლითა E. 3 თუსსა]მისსა ABE. 4 მზესა + ქუეშე CD. გონებუნ CD. 5 ბრწყინავს]ბრწყინვალე CD. 5-6 წუერი მზისა თავისა მისისაგან - CD. 6 მისისაგან]მისგან B. 7 და (I) - CD. ქირამისსა D. და მიუვლინა - CD. მიუვლინა + კაცნი E. 8 იგი (I) + და AB. უკურდა CD. 9 მოიყვანნეს C. მოიყვანა D. 9-10 შუენიერებაჲ CD. 10 მერმე - CD. ლოფოთქინა B, ლოფოთქინი CD. ლოფოთქინი + და CD. 11 პოეს A. სამოსელი - AB. 12 სამეფო ABDE. ისფერი ABE]- D. იისფერი + პორფირი E. 13 განადიდ(ნ)ა CD. 14 მისისა]მის CD. მღღევარი CDE. ორმეოცი]მ AB. 15 ზრუხაჲ C. ოცი]კ AB. ~ მძოვარი ოცი CD. და კ წამებული AB]- CD. 16 ველისა - CD. ოცი]კ AB. 17 ჩული AB. 16-17 ~ ოცი კრავი ჩული, ოცი ვაცი CD. 17 ფრიადი]ფრიად მრავალი E. სამინდოჲ E]სამინდოჲ AB, სამინდოთა CD. 18 ფქვილითა CD]+ იფქლისა E. სამასი]ტ AB]ხოლო CD. ღუნო + დღე ყოველ E. 19 სოლომონ - CD. შჯულსა B.

(1) III მეფ. 4,22-23.

თისასა და განაგლო მცნებაჲ მამისა თჳსისა დავითისი (1)

12. და შეირთო [ათასი] ცოლი, ყოველი წარმართი, რომელი სძულდა ღმერთსა. (2)

13. და მისცა თავი თჳსი დედათა კიცხვეად, რამეთუ ეფუცა მათ, რადთა ქმნეს ნებაჲ მათი. და უარყო ღმერთი (3)

14. და აღაშენნა ბომონნი და თაყუანის-სცა კერპთა. (4)

15. და გარე-მიაქცია ღმერთმან პირი თჳსი და მოკუდა უარ-ისყოფასა ზედა. (5)

16. და დადგა ძე მისი რობოამ შემდგომად მისა. (6)

10 თავი XXXVII.

1. ხოლო იყო ძე ორმოციისა წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა, და მეფობდა აჩუდმეტ წელ იერუსალემს. (7)

2. და იწყო სიძვად და აღუშენა საკურთხეველი (82vA) ეშმაკთა და უზორა. (8)

15 4. დღეთა მეფობისა მისისათა აღმოვიდა შილიაკ, მეფე მეგუ-პტელთაჲ, იერუსალემს და წარტყუნნა და წარიღო ყოველი განძი დავითისი და ძისა მისისა სოლომონისი – ოქროჲ და ვეცხლი და თქუა: „მე არა წარვიღე თქუენისა სიმდიდრისაგან, არამედ მამათა თქუენტა რომელი ეგუპტით გამოეღო“. (9)

20 5. და მოკუდა რობოამ უსჯულოებასა შინა და მეფობდა აბია,

2 [ათასი] (ჟ. პ. მავ)]რვა CD, მ¹ AB. 4 კიცხვეად დედაკაცსა CD. რამეთუ]რომელი CD. 5 მათ – CD. ქმნას E. 6 აღაშენა CDE. თაყუანი სცა CDE. კერპთა]ღმერთთა CD. 7 ღმერთმან – ABCD. ~ პირი მისი ღმერთმან E. 9 რობუამ CD. 11 ხოლო]და CD. ძე – CD. ორმოციისა]მ¹ AB. 12 აჩუდმეტ]ი¹ AB. იელუსალემს(ა) CD. 13 და (I) – CD. 15 დღეთა მეფობისა მისისათა]და CD. შილიაკ C, შილა D. ბილიაკ E]+ ე¹ D. 16 იელუსალემს(ა) CD. წარტყუნა CDE. და (II) – AB. 17 ძისა მისისა სოლომონისი – CD. 18 თქუენისა – CD. 19 გამოიღო B]+ ნაცულად მისსა მივიღე E. 20 რობუამ CD. აბია, ძე მისი E]ძისწული მისი AB, ძისწული CD.

(1) III მეფ. 11,6. (2) III მეფ. 11, 3. (3) III მეფ. 11,4. (4) III მეფ. 11,7-8. (5) III მეფ. 11,9. (6) III მეფ. 11,43; II ნეშტ. 9,31. (7) III მეფ. 14,21; II ნეშტ. 12,13. (8) III მეფ. 14,23-24; II ნეშტ. 12,14. (9) III მეფ. 14,25-26; II ნეშტ. 12,2,9.

ბე მისი, შემდგომად მისსა. ხოლო იყო ბე ოცისა წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა. და მეფობდა სამ წელ. (1)

6. და თავ ყო იერუსალემს სიძეაჲ და კერპთმსახურ(30rC)ე-ბაჲ (2)

7. და მოკუდა უსჯულოდ. (3)

8. და მეფობდა ბე მისი ასა ორმოც წელ. (4)

9. და ქმნა კეთილი წინაშე ღმრთისა, რამეთუ განდევნა სი-ძეაჲ იერუსალემით და დაარღუნა საყ(83rA)ოფელნი კერპთა-ნი. (5)

10. და განაძო დედაჲ თუსი სამეფოჲსაგან თუსისა ამისთვის, რამეთუ მკეველისა ასული იყო სელომისი დედაჲ მისი. (6)

11. მას ჟამსა აღმოვიდა ჰაერინ, ჰინდოთა მეფე, ბრძოლად ასა მეფისა და წარწყმიდა ღმერთმან წინაშე ასაჲსა. (7)

12. და მოკუდა ასა მონებასა შინა ღმრთისასა, ვითარცა თქუა ღაჲით. (8)

13. და მეფობდა შემდგომად მისა ბე მისი იოასაფატ. (8)

14. და ეიდოდა გზასა მამისა თუსისასა და ქმნა ყოველი კეთილი წინაშე ღმრთისა. (9)

17. და იყო ბე ოცდახუთისა წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა. და მეფობდა იერუსალემს ოცდახუთ წელ. (10)

1 მისსა - CD. ხოლო]და C]- D. ბე - CD. ოცის E]კ] AB. 2-3 გ წელ და თავ ყო AB]- CD. 3 იერუსალემს + და იწყო C, + და იწყო და იყო D. 5 უსჯულოდ]უსჯულოებასა შინა CD. 6 და მეფობდა ბე მისი მ წელ AB]ორმოც წელ და დადგა ასა CD. 7 და - AB. რამეთუ]და CD. 8 საყოფელნი]ბომონნი CD. 10 სამეუფოსაგან CD. ამისთვის - CD. 11 სელომისა CD. 12 ჰერენ CD. ~ მეფე ინდოთა CD. 13 წარწყმიდნა ABDE. ასას B, ასიას A. 14 და - CD. ასა - CD. ღმრთისასა + ასა CD. 14-15 ვითარცა თქუა ღაჲით - CD. 16 მეფობდა]მოკუდა CD. შემდგომად მისსა AB]- CD. იოასაფატ B, იოასაფატ CDE. 19 ბე - CDE. ოცდახუთის CD]კ] AB. 19-20 და მეფობდა - CD. 20 ოცდახუთ]კ] AB.

(1) III მეფ. 14,31; II ნეშტ. 12,16. (2) III მეფ. 15,3. (3) III მეფ. 15,8; II ნეშტ. 13,23. (4) III მეფ. 15,10. (5) III მეფ. 15,11-12; II ნეშტ. 14,1-4. (6) III მეფ. 15,10; II ნეშტ. 14,1-4. (7) II ნეშტ. 14,8-11. (8) III მეფ. 15, 24; II ნეშტ. 17,1. (9) III მეფ. 22,43; II ნეშტ. 20,32. (10) III მეფ. 22,42; II ნეშტ. 20,31.

18. და მოკუდა იოასაფატ და მეფობდა ძე მისი იორამ შემდგომად მისა. (1)

19. იყო ძე ოცდორის წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა. და ქმნა ბოროტი წინაშე ღმრთისა, (2)

5 20. რამეთუ უზორა კერასა, ვითარმედ ასული (83vA) თამარისი და ქამისი დედა იყო მისი. და მოკუდა წარმართობასა შინა. და ძე ფაკისი, ტომი ქამისი, მეფობდა. (3)

21. და შემდგომად მისსა მეფობდა ოქოზია, ძე მისი, და იყო ძე ოცდორისა წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა იერუსალემს, [მეფობდა] ერთ წელ (4)

22. და ქმნა ყოველი ბოროტი წინაშე ღმრთისა. (5)

23. და სიბორგილისა მისისათჳს (33rC) მისცა ღმერთმან კელთა მტერთა მისთასა და მოკლეს (6)

24. უწინარეს დედისა. და მოსრეს ყოველი, რომელი დაშ-
15 თომილ იყო ტომი დავით მეფისა. (7)

25. და არა დაშთა კაცი თესლისაგან იუდაასა, არამედ ყოველივე მოსრეს, გარნა იოვან ოდენ, რამეთუ დამალა ძემან იორამისმან, [ძისწულმან იოასაფატისმან], იოსბელა, სახლსა თჳსსა (8)

20 26. და იერუსალემი დაწუეს.

1 იოსაფატ B, იოსაფათ CD]- E. 2 მისა E]მისსა ABCD. 3 ძე - CD. ოცდორის] კ ბ AB. 5 რამეთუ] და CD. კერასა] ღმერთთა CD. 6 წარმართებასა B. 5-7 ვითარმედ ასული თამარისი... ტომი ქამისი მეფობდა - CD. 8 მისსა - CD. ოქოზია] ოზია CD. ძე მისი - CD. 9 ძე - CD. ოცდორისა] კ ბ AB. 9-10 [მეფობდა] - ABCDE. 10 ერთ] ა ო AB. 12 სიბორგილისა მისისათჳს - CD. ღმერთმან - D. 13 და - AB. მოკლეს] მოკუდეს CD. 14 მოსრეს - CD. 14-15 დაშთომილ - CD. 16 ~ თესლისაგან იუდაასა კაცი CD. 16-17 არამედ ყოველივე] ყოველი CD. 17 იოანა CDE. ოდენ - CD. 17-18 ძემან იორამისმან [ძისწულმან იოსაფატისმან] იოსბელა] ძემან იორამისმან იოსბელა CD, ძე ისბილ ძე იორამისი, ძისწული იოსაფატისი AB.

(1) III მეფ. 22,51; II ნეშტ. 21,1. (2) IV მეფ. 8,17; II ნეშტ. 21,5. (3) IV მეფ. 8,18; II ნეშტ. 21,6.18. (4) IV მეფ. 8,24-26; II ნეშტ. 22,1-2. (5) IV მეფ. 8,27; II ნეშტ. 22,4. (6) IV მეფ. 9,27; II ნეშტ. 22,9. (7) IV მეფ. 11,1; II ნეშტ. 22,10. (8) IV მეფ. 11,2-3; II ნეშტ. 22,11-12.

თავი XXXVIII.

1. და შემდგომად შუღლისა წლისა ზრახვა ყვეს, რამთა აღაშე(84rA)ნონ იერუსალემი და ვინ ყონ მათ ზედა მეფედ.
2. ვითარცა ესმა იუდაქს მღღელსა, შევიდა მათ თანა ტაძრად ღმრთისა, რომელი აღაშენა სოლომონ. 5
3. და შემოკრბეს ათასისთავნი, და ჰრქუა მათ იუდაქ მღღელ-მან: „ვის იტყუთ, რომელი შეჰგავს მეფედ? ანუ ვინ დაჯდეს საყდარსა დავითისსა? გარნა მეფე და ძე მეფისა, არამედ ძეთაგან დავითისთა?“
4. და უჩუენა იოაბ ყრმაჲ. ვითარცა იხილეს, განიხარეს ფრი- 10
ად სიხარულითა დიდითა
5. და შთამოიყვანეს სახლსა ღმრთისასა და მოადგეს გარე,
6. და დასუეს იოაბ საყდარსა მამისა თუხისა დავითისსა. (1)
7. და იყო ძე შუღლისა წლისა, რაჟამს მეფე ყვეს. (2)
8. და მეფობდა ორმეოც წელ იერუსალემს. და უწოდა სახე- 15
ლი დედისა თუხისაჲ ტო(84vA)ბი, რამეთუ ესე ერქუა დედასა მისსა. (3)
9. და მოკუდა იოაბ. (4)
10. და მეფობდა აქაზ, ძე მისი, შემდგომად მისსა. (5)
11. და იყო ძე ოცდახუთისა წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა. და 20

3 ზედა] ზედ D. 4 იოდ(ე)ქს CD. მღ(უ)რდელსა CD, მღუღელსა E. მათ თანა - CD. 5 აღეშენა სოლომონს CD. 6 შემოკრიბნეს ათასისთავნი E. შეკრბეს ასისთავნი CD. მათ იუდაქ - CD. 7 შეგავს AE. 8-9 არამედ ძეთაგან დავითისთა] დავითისი CD. 10 და უჩუენა] და უჩუენეს C] დაუსუნეს AB, დაუსვეს E. ~ ყრმა იობ D, იობ BC. ვითარცა] და B. იხილეს + და CD. 10-11 ფრიად - CD. 12 დიდითა - CD. 12 და (II) - CD. 13 იოაბ - CD. საყდართა CD. დავითისსა - CD. 14 და - D. შვიდის E] ზ AB. 15 ორმეოც] მ AB. 15-16 სახელი - CD. 16 დედასა თუხსა CD. ტოაბი CD. 16-17 დედასა მისსა - CD. 17 იობი CD. 19 აქაზა C. შემდგომად მისსა - CD. 20 ოცდახუთისა] კ ე AB. ძე - CD. რაჟამს მეფე იქმნა - CD.

(1) შღრ. IV მეფ. 11,4-19; II ნეშტ. 23,1-20. (2) IV მეფ. 12,1; II ნეშტ. 24,1. (3) IV მეფ. 12,2; II ნეშტ. 24,1. (4) IV მეფ. 12,22; II ნეშტ. 24,25. (5) IV მეფ. 14,1.

- მეფობდა იერუსალემს ოცდაცხრა წელ და მოკუდა. დ(33vC)ა მოკლეს მათ, რომელთა მამაჲ მოეკლა მამასა მისსა, ვითარცა წერილ არს სჯულსა მოსეს[ს]ა: „არა მოკუდეს ძე, გარნა ცოდვითა მამისა თჳსისაჲთა“. (1)
- 5 12. და მეფობდა ოზია, ძე მისი, შემდგომად მისსა, (2)
13. და იყო ძე ათექუსმეტისა წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა, და მეფობდა ერგასის და ორ წელ. (3)
14. და ქმნა ყოველი ბოროტი წინაშე ღმრთისა იერუსალემს. (4)
- 10 15. და ურცხუნოდ შევიდა წმიდასა წმიდათასა და გამოულო საცეცხური კელთაგან მღდელთასა, და მან აკუშია საკუმეველი წინაშე ტაძარსა ღმრთისასა. (5)
16. ამისთჳს განკეთროვნებულ იქმნა პირი (85rA) მისი
17. და მოკუდა. (6)
- 15 18. და მეფობდა იოათამ, ძე მისი, და იყო ოცდახუთისა წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა. და მეფობდა ათცხრამეტ წელ. და იყო დედაჲ მისი ასული სადუკისი. და ქმნა ყოველი კეთილი წინაშე ღმრთისა. (7)
19. და მოკუდა იოათამ და მეფობდა აქაზ, ძე მისი, (8)
- 20 20. ათერთმეტ წელ იერუსალემს. და იყო დედაჲ მისი ასულთაგან ლევისთა. (9)

1 და მეფობდა – ABE. ოცდაცხრა]კ̄თ AB. და მოკუდა – ABE. 2 რომელთა-იგი CD. მამასა მისსა]მამისა თჳსისა წილ CD. 3 ძე გარნა – CD. 5 ოზია C, ოზია D. ძე მისი]მეფე CD. მისსა – CD. 6 და იყო ძე – CD. ათექუსმეტისა]იწ AB. 6-7 და მეფობდა – CD. 7 ორ]ბ̄ AB. ~ წელ და ორ E. 11 საცეხური CD. მღურდლისათა CD, მღუდელთასა E. აკუშია AB. აკშია საკუმეველი D. 13 ამისთჳს – CD. 15 იოათამ CD. და (II) – ABE. ოცდახუთისა]კ̄ე AB. 16 რაჟამს მეფე იქმნა – CD. ათცხრამეტ]თ̄ ABE. 17 სადუკისი CD. 19 და – B. იოათამ – CD. 20 ათერთმეტ]ათვრამეტ D]ი̄თ AB. იერუსალემს – CD.

(1) IV მეფ. 14,2.5.6; II ნეშტ. 25,1.4. (2) IV მეფ. 15,1; II ნეშტ. 26,1. (3) IV მეფ. 15,2; II ნეშტ. 26,3. (4) შღრ. IV მეფ. 15,3; II ნეშტ. 26,4. (5) II ნეშტ. 26,16. (6) IV მეფ. 15,5.7; II ნეშტ. 26,19.23. (7) შღრ. IV მეფ. 15,33; II ნეშტ. 27,1-2. (8) IV მეფ. 15,38; 16,1; II ნეშტ. 27,9. (9) შღრ. IV მეფ. 16,2; II ნეშტ. 28,1.16.

21. და ქმნა ყოველი ბოროტი წინაშე ღმრთისა, რამეთუ უზორა ეშმაკთა და უკუმევედა კერპთა და უარყო ღმერთი მამათა თუსთაჲ (1)

22. ამისთვის აღდგა ბაბლებთაშ, მეფე ბაბილოვნელთაჲ, მის ზედა. (2)

23. დაუწერა აქაზ მონად თავი თუსი და ჰმონებდეს იერუსალემელნი დედა-წულითურთ. (3)

24. და მისცეს ოქროჲ ტაძრისა ღმრთისაჲ და წარიღეს ბაბილოვნელთა და ექსო(85vA)რია-ქმნეს ძენი ისრაელისანი ბაბილონს. (4)

25. მაშინ წარმოავლინნა მეფემან ბაბილოვნელთამან ერი ნა(34rC)ცულად ისრაელთა.

26. და წარმოავლინა ქურუმი, რომელსა ერქუა ლეონტი, რამათა ასწავოს სჯული. ესე მამანი იყვნეს სამარიტელნი. (5)

თავი XXXIX.

1. და მოკუდა აქაზ და მეფობდა ეზეკია, ძე მისი, (6)

2. და იყო ოცდახუთისა წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა. და მეფობდა ოცდაცხრა წელ იერუსალემს. და დედასა მისსა ერქუა ექენი, ასული იყო ზაქარია წინაჲსწარმეტყუელისაჲ. (7)

3. ზოლო ეზეკია ქმნა წინაშე ღმრთისა ყოველი კეთილი, ვითარმედ: დაღეწნა ყოველნი კერპნი და დაარღვენა ყოველნი

1 რამეთუ] და CD. 2 უკმევედა CD. კერპთა – CD. 3 თუსთა] მისთა B. 4 ბაბლებთა(ა) CDE. ბაბილონისა D. 6 აქაზა C. მონებდეს ABD. 8 და (I) – CD. წარიღეს] შეწირეს CD. 10 ბაბილოვნს CD. 11 წარმოავლინა მეფემან ბაბილოვნელთამან E] წარმოიყუანნა მეფენი ბაბილოვნელთანი B. 12 რი ნაცულად ისრაელთაჲ B] იელუსალემს ერი ნაცულად CD. 13 და წარმოავლინა – CD. 14 ასწავოს ABD. შჯული B. მამანი] რომელნი CD. სამარიტელთანი AB. 17 აქაზა C. 18 იყო] ყოა B. ოცდახუთისა] კე AB. 19 მეფობდა] მეფე იქებოდა AB. 19 ოცდაცხრა] კთ AB, ოცდაცხრამეტ CD. და – B. ეზეკიელ CD. } { ო ყოველი კეთილი წინაშე ღმრთისა CD. 22 ვითარმედ – CD. ყოველნი (I) – CD. ყოველნი (II) – CD.

(1) IV მეფ. 16,2-4; II ნეშტ. 28,2-4. (2) II ნეშტ. 28,20. (3) IV მეფ. 16,7. (4) IV მეფ. 16,8; II ნეშტ. 28,21. (5) IV მეფ. 16,10. (6) 4 მეფ. 16,20; II ნეშტ. 28,27. (7) IV მეფ. 18,2; II ნეშტ. 29,1.

ბომონნი და განაყენა, რომელნი ჰმსახურებდეს ეშმაკთა, (ეგრე ქმნა, ვითარცა მოსე წინასწარმეტყუელმან: შემუსრა გ(86rA) უელი იგი რვალისაჲ უდაბნოს, რომელსა ძენი ისრაელისანი, ვითარცა ღმერთსა, თაყუანის-სცემდეს) და განწმიდა იერუსალემი წარ-
5 მართობისაგან. (1)

4. და შემდგომად ოთხისა წლისა აღმოვიდა ბელი, ძე ასაბისი, მეფე ბაბილოვნელთაჲ, და კუალად ტყუე ქმნა ძენი ისრაელისანი ბაბილონს. (2)

5. და წელსა მეოცესა მეფობასა ეზეკიაჲსსა აღმოვიდა სენსა-
10 ლარიგ მეფე და შუდი სოფელი იუდაჲსი მის თანა და აღაშენეს ქალაქი. ლოცვითა ეზეკიაჲსითა განთავისუფლდა იერუსალემი. (3)

6. დასწულდა ეზეკია და გულისკმა-ყო, რამეთუ მოკუდომად არს. მიაქცია პირი მისი კედელთა და ტიროდა. (4)

7. და არავინ ცნა, რაჲსათვის უკუე ტიროდა.

15 8. არამედ ესე იყო მიზეზი მწუხარებისა მი(86vA)სისაჲ, რამეთუ არა ესუა მას შვილი, რომელმან[მ]ცა დაიპყრა მეფობაჲ შემდგომად მისსა.

9. და თქუა:

20 10. „მ ესერა, მოვკუდები უშვილოჲ, რამეთუ კურთხევით გარდამველნეს წელნი ორმოცნი და აწ საქსენებელი ჩემი განიკუეთა. ხოლო მე მინდობილ ვა(34vC)რ მეფობასა დავითისსა და აწ ჩემ ძლით წარწყმდა და მიიცვალა მეფობაჲ იუდაჲსი“.

1 განაყენა] შეაჩუენა CD. მსახურებდეს AC, მსახურებდა D. ეშმაკთა] კერპთა C. 1-4 ეგრე ქმნა, ვითარცა... ღმერთსა თაყუანის სცემდეს – CD. 4 განწმიდა B] განვიდა CD. 5 წარმართობისაგან B. 6 შემდგომად ღ წლისა აღმოვიდა ბელი AB] აღმოვიდა ოთხისა წლისა შუთი CD. 7 იქმნეს CD. 8 ბაბილონს CD] + შინა E. 9 მეოცესა] კ AB, ოცსა E. ეზეკიაჲსისა CD. 9-10 სენსალარი CD. 10 ~ მის თანა იუდასი CD. 11 ქალაქები, CD. ეზეკიაჲსითა D. 12 რამეთუ – AB. 13 კედელად E] კლით AB. 15 არამედ] და CD. მწუხარებისა მისისა – CD. 17 შემდგომად მისსა – CD. 19 მი C. უშვილოდ CD. კურთხევითა CD. 20 გარდამველნეს D. წელნი ორმოცნი] ესე მ წელი AB, ესე ორმოცი წელი E. 21 მიე(ნ)დობილვარ CD. 22 ძლითა C, ძალითა D.

(1) IV მეფ. 18,3-4; II ნეშტ. 29,2. (2) IV მეფ. 18,9.11. (3) IV მეფ. 18,13; შდრ. II ნეშტ. 32,1.22. (4) IV მეფ. 20,1-3; II ნეშტ. 32,24; ეს. 38,1-3.

11. ესე იყო მწუხარებაჲ ეზეკიაჲსი.
12. ხოლო უფალმან შეუმატა (31vC) წელთა მისთა და შემდგომად ოთხისა წლისა შვა მანასე. (1)
13. და მოკუდა ეზეკია ნუგეშინისცემული დიდად, რამეთუ დაუტევა შვილი, რამთა დაჯდეს საყდარსა დავითისსა, მამისა თუსისასა. (2)

თავი XL.

1. და იყო მანასე ძე ათორმეტისა წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა, (87rA) და მეფობდა იერუსალემს ერგასის და ორ წელ. (3)
2. და ქმნა მანასე ყოველი ბოროტი წინაშე ღმრთისა უმეტეს ყოველთა მეფეთასა, რომელნი იყვნეს უწინარეს მისსა: და აღაშენნა ბომონნი ეშმაკთანი და დაუკლა მსხუერპლი კერპთა და აღავსო იერუსალემი წარმართობითა. და განურისხნა ღმერთი, (4)
3. რამეთუ დაწყევა ესაია წინამსწარმეტყუელმან. ხოლო მან წარავლინნა სტრატოიოტნი წარმართთანი
4. და განხერხეს ესაია შეშისა ხერხითა თავითგან ვიდრე ფერქთამდე, (5)
5. რამეთუ იყო ესაია ძე ერგასის წლისა, რაჟამს მოკლეს.
6. ამისა შემდგომად შეინანა მანასე, ვითარცა მოკლა ესაია წინამსწარმეტყუელი, და შეიმოსა ძაძაჲ გულსა თუსსა და მისცა თავი თუსი მარხვასა: (87vA) ჭამდა პურსა ხოლო მწუხარებით

1 მწუხარებაჲ + მეფისა AB. ეზაკიასი C. 2 შეუმატა] შემაურვა CD. 2-3 და შემდგომად ღ წლისა შვა AB] შუა ოთხისა წლისა CD. 4 რამეთუ] და C] - D. 5 რამთა + შემდგომად მისსა AB. საყდართა დავითისთა CD. დავითის E. 6 თუსასა C, თუსისა D. 8 ძე - CDE. ათორმეტისა] იზ AB. 8-9 რაჟამს მეფე იქმნა - CD. 9 ერგასისა D. 10 მანასე - CD. 11 რომელნი იყვნეს უწინარეს მისსა - CD. 12 მსხუერპლები CD. კერპთა - CD. და (II) - ABE. 15 წარავლინა სტრატოიოტნი წარმართნი CD. 16 შეშის CD. თავიღგან CE. 17 ფერქამდე D. 18 ესაია ძე - CD. მოკლეს + იგი C. 19 ამისსა CD. 19-20 ვითარცა მოკლა ესაია წინამსწარმეტყუელი - CD. 20 გულსა თუსსა - CD. 21 და ჭამდა C, და ჭამად პურისა D. ხოლო - CDE. მწუხარებითა CD.

(1) IV მეფ. 20,6; ეს. 38,5. (2) IV მეფ. 20,21; II ნეშტ. 32,33. (3) IV მეფ. 21,1; II ნეშტ. 33,1. (4) IV მეფ. 21,2-3...; II ნეშტ. 33,2-3... (5) შდრ. ებრ. 11,37.

ყოველთა დღეთა ცხორებისა მისისათა.

7. და მოკუდა მანასე. და მეფობდა ამონ, ძე მისი, შემდგომად მისსა (1)

8. ათორმეტ წელ იერუსალემს, და იყო ღ(32rA)ედაჲ მისი
5 ასულთაგან ასერისთა. (2)

9. და ქმნა წინაშე ღმრთისა ყოველი საიდუმლოჲ და განვლო სარწმუნოებით საკუმილი ცეცხლისაჲ

10. და მოკუდა. და მეფობდა ძე მისი იოსია, (3)

11. და იყო ძე რვისა წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა, და მეფობდა
10 ოცდაათერთმეტ წელ იერუსალემს. და იყო დედაჲ მისი ასული
ჰაუზიასიაჲსი ქუეყანისაგან ეზკათისა. (4)

12. და ქმნა იოსია ყოველი კეთილი წინაშე ღმრთისა: და ყო
ჰასექი იერუსალემს იღუმალ ძეთაგან ისრაელისათა, რამეთუ
ვინაჲთაგან ძენი ისრაელისანი ეგჳ(88rA)პტით გამოსრულ იყვნეს,
15 არღარა ექმნა ჰასექი იოსიაჲსამდე. ამან ჰასექი ყო და კერპნი
დაღეწნა და დაარღვენა ტაძარნი მათნი და მოსრნა ქურუმნი
მათნი, დაწუნა ბუალნი ცრუ წინაჲსწარმეტყუელთანი ცეცხლითა
და განწმიდა იერუსალემი სიძვისაგან და წარმართობისა და
ყოვლისა მწიკულისაგან. (5)

20 13. და მოკლა მეფე მეგჳპტელთაჲ, რომელსა ერქუა ფარაოჲვე,

1 მისისასა C. 2 მანასე – CD. ამონა AE. ~ ძე მისი ამონ CD. 2-3 შემდგომად მისსა – CD. 4 ათორმეტ]იზ AB. და – CD. 6 ~ ყოველი საიდუმლო წინაშე წმინდისა CD. 7 საკმილი CD. 8 ოსია CD. 9 ძე – CD. რვისა]ზ AB. რაჟამს მეფე იქმნა – CD. 10 ოცდაათერთმეტ CD]ლა AB. იერუსალემს – CD. 11 ჰაუზიასიაჲსი]ღუბას CD. ეზაკელთასა C, ეზეკელთასა D. 12 იოსია – CD. 13 რამეთუ – CD. 14 ვინადაგან C. ეგვიპტით C. 15 იოსიაჲსამდე]იოსიას(ა)სადაჲ CD. ჰასექი – CD. ~ ყო ჰასექი დიდი E. 16 და (I) – CD. ტაძარნი მათნი – CD. და მოსრნა]დამუსრნა AB. 16-17 და მოსრნა ქურუმნი მათნი – E. 18 წარმართებისა B, წარმართობისაგან CD. 19 ყოვლისა – CD. მწიკლოვანებისაგან CD. 20 მეგვიპტელთა C. ფარაოჲვე B, ფარაოე CD.

(1) IV მეფ. 21,18; ნეშტ. 33,20. (2) IV მეფ. 21,19; II ნეშტ. 33,21. (3) IV მეფ. 21,26; II ნეშტ. 33,25. (4) IV მეფ. 22,1; II ნეშტ. 34,1. (5) IV მეფ. 22,2; 23,21-24; II ნეშტ. 34,2,7; 35,1.

საბუქს: და ესე შეიპყრა, შეკრა და წარსცა ეგუპტეს და მუნ მოკუდა. (1)

14. და მეფე ყო ძე მისი იოაკიმ შემდგომად მისსა. და მოკუდა იოსია. (2)

15. და მეფობდა იექონია, ძე მისი, და იყო ათორმეტისა 5
წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა იერუსალემს. [მეფობდა] სამ თუე
ოღენ. (88vA) და იყო დედაჲ მისი ლიბანელი და ერქუა ჰამზუნ
და ასული იყო იერემია წინამდწარმეტყუელისაჲ. (3)

თავი XLI.

1. და მეფე იქმნა ელიაკიმ შემდგომად მისა. და იყო ოცდახუ- 10
თისა წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა. და მეფობდა ათერთმეტ წელ
იერუსალემს. და ერქუა დედასა მისსა ზებედია, არიმათიელი
იყო. (4)

3. და მესამესა წელსა აღმოვიდა ნაბოქ(32vC) ოღონოსორ 15
ბაბილონით იერუსალემს, და მისცა ღმერთმან იერუსალემი კელთა
მისთა.

4. და შეიპყრა იგი. (5)

5. და მეფობდა ძე მისი იოაკაზ შემდგომად მისა, (6)

7. და იყო ძე ათურამეტისა წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა და

1 საბუქს CD. და (I) – CD. შეიპყრა ABE. და (II) + ჯაჭუით(ა) CD.
ეგუპტეს – CD. მუნ – CD. 1-2 ~ მოკუდა მუნ B. 3 და + მუნ CD: მეფე
ყო]მეფობდა CD. ძე]მწა ABCD. შემდგომად მისსა – CD. 5 მეფობდა]მეფე
იქმნა E. ~ ძე მისი იაქონია CD. და (II) – ABE. ათორმეტისა]ი^ბ AB. 6
[მეფობდა] – ABCDE. 7 და (I) – CD. ჰამზუნ]ნუხუნ CD. 8 და – E. 10
შემდგომად მისსა B]– CD. და (II) – CD. 10-11 ოცდახუთის E]კ^ე AB.
11 რაჟამს მეფე იქმნა – CD. ათერთმეტ]ი^ა AB. 12 და – CD. დედას მისა
CD. ზებედია B. 14 მესამესა]გ^ა AB. ნაბუქაღონოსორ CDE. 17 იგი]ელაკიმ
E. 18 იოაკაზ CD. შემდგომად მისსა BE]– CD. 19 ძე – CD. ათურამეტისა
E]ი^ბ AB, ათორმეტისა CD.

(1) IV მეფ. 23,29-30; II ნეშტ. 35,20-24. (2) IV მეფ. 23,30; II ნეშტ.
36,1. (3) IV მეფ. 23,31; II ნეშტ. 36,2. (4) IV მეფ. 23,36; II ნეშტ. 36,5. (5)
IV მეფ. 24,1; II ნეშტ. 36,6-7. (6) IV მეფ. 24,6; II ნეშტ. 36,8.

მეფობდა იერუსალემს სამ თუე ოდენ. (1)

9. მაშინ აღმოვიდა მეორედ ნაბოქოდონოსორ რისხვით და წარტყუნა იერუსალემი (2)

10. და წარასხა ტყუე და (89rA) შთავიდა ბაბილონს ძალითა
5 დიდითა. (3)

11. და შთავიდა ბაბილონს დანიელ, რამეთუ მიეცა კელთა ნაბოქოდონოსორისთა. და წარიყვანნეს ყოველნი დედანი მთავართანი იერუსალემელნი მათ თანა ბაბილონს და წარიღეს მათ თანა ნატყუნავი ფრიადი სოფლებისაგან, რომელი-იგი იყო გარემო
10 იერუსალემს. (4)

12. და მეფობდა სედეკია, მამის ძმაჲ იაქიმისი,

13. და იყო ძე ოცდაერთისა წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა. და მეფობდა ათერთმეტ წელ იერუსალემს და იყო უკუნანაძსკნელი მეფე ჰურიათაჲ იერუსალემს. (5)

15 17. და წელსა მერვესა მეფობასა სედეკიამსა აღმოვიდა ნაბოქოდონოსორ აღმოსავალით და წარტყუნა ყოველი ქუეყანაჲ დასავლისაჲ ვიდრე ზღუადმდე დიდად,

18-21. შევიდა ხერთვისსა ზღუსასა და წარმოტყუნა ტყროსი, და დევნა უყო ისრაელთა ეგჳპტეს, რომელნი შთასრულ

---

1 და მეფობდა იერუსალემს - CD. ოდენ - ABE. 2 რისხვით და] რისხვითა დიდითა E] მეორედ - CD. 4 და წარასხა] წარსცა CD. ბაბილო(ა)ნად CD. 6 და - CD. შთავიდა ბაბილონს] ტყუე ყვეს E. ~ დანიელ ბაბილონად CD. რამეთუ] და CD. 7 ნაბოქოდონოს(ო)რისთა BCE, ნაბოქოდონოსელისათა D. წარიყვანა CD, წარიყვანეს E. 7-8 დედანი მთავართანი] მამათმთავარნი და დედანი CD. 8 ბაბილო ან CD. მათ თანა - CD. 9 ფრიად AB. სოფლისაგან CD. რომელი იგი იყო - CD. 9-10 გარემოს იერუსალემისა CD. 12 ძე - BCD. ოცდაერთისა] კ ა AB. 13 ათერთმეტ] ი ა AB. იერუსალემს - CD. უკუნანაძსკნელ C. 14 ურიათა CDE. იერუსალიმსა D. 15 მერვესა] მ AB. სედეკიისაჲ B. 15-16 ნაბოქოდ(ო)ნოსორ BCDE. 16 აღმოსავლით AB. ქუეყანისა CD] ქალაქი B. 18 და შევიდა CD. წარმოტყუნა B. 19 ისრაელსა BCD. ეგვიპტეს C.

(1) IV მეფ. 24,8; II ნეშტ. 36,9. (2) IV მეფ. 24,10; II ნეშტ. 36,10. (3) IV მეფ. 24,12; II ნეშტ. 36,10. (4) IV მეფ. 24,14-16. (5) IV მეფ. 24,18; II ნეშტ. 36,11.

ივენეს ფარაოჲსა, მეფისა მეგუპტელთაჲსა, და ენება მოოკრებაჲ
ეგუპტისაჲ. და მოკლა ფარაო და ტყუე ყვნა ძენი ისრაელისანი
და გამოკდა ზღუსაგან და კუალად დაესხა იერუსალემსა, რამეთუ
მისცა ღმერთმან სედეკია წინაშე მისსა,

22. და მოკლა ძე სედეკიაჲსი, ხოლო სედეკიას აღმოჰქანდა 5
თუალნი და წარსცა ბაბილონს (ესე ამისთვის უყო ღმერთმან
სედეკიას, რამეთუ გუემა იერემია წინამსწარმეტყუელი და შთა-
აგლო ჯურღმულსა მწურისასა) და დაადგინა რაზმიუზდან, მთა-
ვარი (34vC) მკედართა ნაბოქოდონოსორისთაჲ, და დაარღვენა
ზღუდენი იერუსალემისანი და დაწუა ცეცხლითა და წარიღო 10
ყოველი ჭურჭელი, განძი და წი(90rA)გნები. (1)

თავი XLII.

1. და სუმეონ მღდელთმოდღუარი წარიყვანეს მათ თანა მთავრად
მკედართა.

2. და ევედრა სუმეონ წიგნებისათჳს, რამთა არა დაწუნა 15
ცეცხლითა. და მათ ეგულეობდა, რამთა დაწუნენ წიგნნი იგი.

3. მაშინ შეკრიბა სუმეონ მღდელთმოდღუარმან ყოველი იგი
წიგნები და შთადვა ჯურღმულსა, და აღავსო საცეცხური დიდი
ცეცხლითა და დაასხა საკუმეველი და შთაჰკიდა ზედა წიგნებ-
სა. (2)

1 ფარაო(ს) CD. მეგუპტელთასა C. 2 ეგუპტისა C. და (I) – CD. 3
და (I) – CD. ზღუსაგან] ზღუდისაგან CD. და (II) – ABD. 3-4 იელუსა-
ლემს CD. 4 მისსა – CD. 5 მოკლა] მოკუდა CD. სედეკიასა CD. 6
თუალნი] კბილნი CD. ბაბილოვანს CD. 7 სედეკიასა CD. 8 და – CD.
დაადგინა] აღადგინა ACD, აღღვა B. 8-9 მთავარი – CD. 9 მკედართაგან
ნაბოქოდონოსისა CD. მთავარი მკედართა ნაბოქოდონოსორისთა] მკედართმთავარი
იერუსალიმს შინა ნაბოქოდონოსორ E. დაარღვნა AE. და – CD. 11
ყოველივე CD. ~ განძი და ჭურჭელი CD. 13 სუიმი(ე)ონ CD, სიმონ E.
მღურდელთ CD. მღდელთმთავარი B, მთავრად] + მღურდელთმოდღუართა და
CD. 15 სუიმიონ CD სიმონ E. წიგნებისათჳს – D. 16 ცეცხლითა – CD.
რამთა დაწუნა წიგნნი იგი] დაწუა CD. 17 სუიმიონ CD, სიმონ E. მღურ-
დელთმოდღუარმან CD. ყოველი იგი – CD. 18 შთადვეს CD. დიდი – CD.
19 და (II) – CD. 19-20 წიგნსაჲ B.

(1) IV. მეფ. 25,1-7. (2) შდრ. II მაკაბ. 1,19; II მაკაბ. 2,4-5.

4. და დაიწერა დარღვევამ იერუსალემისა და ყოველი, რამ წარედო. და დაიწერა „გოდება და ტირილი იერემია წინამსწარმეტყუელისა“ წინამთვე ოცისა წლისა და „იერემია წინამსწარმეტყუელი“.

5 5. და დადგა ოზია მეფედ იერუსალემს, ვითარცა აფუცა მას იერემია წინამსწარმეტყუელმან.

6. და მიერ დლითგან დაიქსნა წერამ ებრაელთა და ასურთა ნათესაობისათვის მამათა და ტომთაჲსა და ვერღარა შეუძლეს ჭეშმარიტად გამოთქმად მამათა, თუ რომლისანი არიან. ვინამთ-
10 გან დაირღუა (90vA) იერუსალემი,

7. და ვიდრე აქამომდე არღარა არს წერამ ნათესავთა ჭეშმარიტი, გარნა მამათმთავართა და ვერცა შეძლ(35rA)ებულ არიან განჩინებულად და არცაღა იციან ნათესავი სამღდელოა.

8. ხოლო იოაქაზ ჰყრობილ იყო ბაბილონს ოცდაათურამეტ
15 წელ, და მეფემან ბაბილოვნელთამან წარავლინა მარდუქე და გამოიყვანა იოაქაზ საჰყრობილისაგან და ეზრახა სიტყუთა კეთილთა და ისერეს ტაბლასა ერთბამად და, ვითარცა-იგი მოვიდა საჰყრობილით, შეირთო დედაკაცი ღალიურ, ასული ელიაკიმი-
სი, და შვა მისგან სალათიელ ბაბილონს. (1)

20 9. და მოკუდა იოაქაზ ბაბილონს. და შეირთო სალათიელ ასული ქელკიასი

1 დაიწერა (გასწორება ჟან-პიერ მანსი)]დაწერა ABCDE, + ზედა CD. რამ]რაცა CD. 2 დაიწერა (გასწორება ჟან-პიერ მანსი)]დაწერა ABCDE, + ზედა CD. 2-3 თერემია წინამსწარმეტყუელისა]იელუსალემისი CD. 3 წინამთვე]შემდგომად CD. ოცის E]კ AB. 3-4 იერემია წინამსწარმეტყუელი]იერემიასი CD. 5 და – ACDE. მეფედ E]მღდელოად AB. 6 მას – CD. 7 მიერ დლითგან]ამიერიტგან E. ასურთა]ასულთა CD + და ABE. 8 ნათესაობის ABE. 9 გამოთქმად C, მოთქმად D. ვინადგან C. 11 არს]არის CD. 12 ვერცა]ვითარცა CD. შეძლელ CD. 13 არცა CD. სამღ(ე)რდელო CD. 14 იოაქ CD. იყო]ყვეს CD. ბაბილოვანს CD. 14-15 ლ^შ წელ AB]ოცდათხუთმეტ(ს) წელს CD. 15 წარავლინა – CD. მარდუქე CD. 17 ტაბლასა – CD. ერთბამად]ერთად CD. მივიდა CD. 18 საჰყრობილით CD. ღალიური CD. 19 სალათიელ B, საღაიათელა CD. ბაბილოვანს D. 20 იოაქაზ]იაქოს D. ბაბილონს – CD. სალათიელ BC სალათიელ D. 21 ქელკიასი B, ქელკიასი CD.

(1) IV მეფ. 25,27-28; იერ. 52,31-34.

10. და არა ესუა შვილი ბაბილონს.
11. და დღეთა იოაქაზისთა, მეფისა იუდაჲსთა, მეფობდა ბაბილონს ზედა ქურას სპარსი
12. და შეირთო ცოლად დაჲ ზორაბაბელისი.
13. მაშინ ვეედრა ზორაბაბელ ქურას[ს], რაჲთა უკუნ-აქცი- 5
ნე(91ra)ს ძენი ისრაელისანი იერუსალემს.
14. ხოლო ქურას[ს] უყუარდა დაჲ მისი
15. და ყო ნებაჲ ცოლისა თვისიჲა.
16. მაშინ ქადაგა ქურას ბაბილონს, რაჲთა შეკრბენ ძენი 10
ისრაელისანი,
17. და ვითარცა შეკრბეს, ჰრქუა ქურას ზორაბაბელს: „აღდეგ და წარიყვანე ერი შენი და წარვედ იერუსალემს მშულობით და ალაშენე ქალაქი მამათა თქუენთაჲ“. (1)
18. და მეფემან ქურას ამისთჳს უკუნ-აქცინა ისრაელნი იე- 15
რუსალემს, რამეთუ თქუა ღმერთმან, ვითარმედ: „მონაჲ ჩემი ქურას დიდებასა მომცემს მე, ღმერთსა, (2)
19. ამისთჳს, რამეთუ თესლი მისი შეერია თესლსა დავეითის-
სა“. მისაქესთჳს, დისა ზორაბაბელისა, თქუა ესე ღმერთმან.
20. და აღმოვიდეს ძენი ი(35vC)სრაელისანი ბაბილონით და 20
ზორაბაბელ მეფობდა მათ ზედა. (3)
21. მაშინ ეჩუენა ანგელოზი ღმრთისაჲ ზაქარია წინაჲსწარ-
მეტყუელსა და თქუა: „აჲ ესერა, ძენი ისრაელისანი, ერი ძეთა ისრაელისათაჲ, რომელნი დგანან წინაშე ღმრთისა, ესე არს

1 ბაბილონს CD. 2 იოქაზისთა ABE, იოქაზისთა C. იუდაჲსთა]ლუდასთა CD. 3 ზედა]და B. ქე(ი)რისა CD. 4 ცოლად – CD. ზორაბაბელისა CD. 5 ზორაბაბელი ABE. ქურისა C. 5-6 უკუნ-იქცინეს A, უკუნ-აქცინეს D. 6 ძენი – B. 7 ქურის CD. 9 ქერ(ი)ს CD. 9-11 შეკრბენ ძენი ისრაელისანი და ვითარცა – CD. 11 შეიკრიბნეს CD. ქურის CD. ზორაბაბელ ABD, ზორაბაბელა C. 12 იერუსალემად C, იერუსალემად D. 14 ქურის CD. უკუნ-აქცინა CD. 15 ქურის CD. 16 ღმრთისა CD. 17 ამისთჳს – CD. შეერივა CD. თესლსა – CD. 17-18 დავეითისსა მისაქესთჳს]დავეითუისთჳს მისა ქრისტესთჳს CD. 21 ზაქარია]ეზრა CD. 22 ძენი ისრაელისანი – CD. 23-24 ესე არს ღმერთი – CD.

(1) II ეზრა 1,1-4. (2) შდრ. ეს. 45,1. (3) II ეზრა. 3,1-2.

ღმერთი ყოვლისა ქუეყანისაჲ“. (1)

22. ვითარცა აღმოვიდა ერი ბაბილონით, მეორ(91vA)ესა წელსა ქურაჲსსა განსრულდა ხუთი ათასი წელი დასაბამითგან.

თავი XLIII.

5 1. ვითარცა აღმოვიდეს ძენი ისრაელისანი, და არა აქუნდა წიგნები, არამედ ელოდეს ეზრას წინაჲსწარმეტყუელსა, ბრძენსა. (2)

2. ვითარცა მოვიდა ეზრა ჯურღმულსა მას თანა, ეცა სული საკუმეველისაჲ, რამეთუ აღმოვიდოდა ჯურღმულისაგან. და ვითარცა აღალო ჯურღმულსა მას, პოვა საცეცხური იგი, სავესე ცეცხლითა, და სული საკუმეველისაჲ აღმოვიდოდა მისგან. და ვითარცა აღალო ჯურღმული იგი, პოვა წიგნები იგი, რამეთუ მიწაქმნილ იყო. (3)

3. და აღილო მიწაჲ იგი წიგნისაჲ და სამგზის შთაიყარა 15 პირსა.

4. მაშინ განულო მას ღმერთმან სული წინაჲსწარმეტყუელეზისაჲ და განაახლნა ეზრა ყოველნი წიგნნი წინაჲსწარმეტყუელთანი; (4)

5. და ცეცხლი იგი, რომელი პოვა ჯურღმულსა მას, იგი იყო 20 ცეცხლი წმიდაჲ სახლსა ღმრთისასა.

6. მაშინ ჯდა ზორაბაბელ მეფედ იერუსალემს. და იოსაკ, ძე იოსედეკისი, იყო მღვდელთმობლუარი. და ეზრას აქენ(92rA)და „დაბადებაჲ“ და წიგნები წინაჲსწარმეტყუელთაჲ.

3 ქურის(ა)სა CD. ხუთი ათასი]ჭ~ AB. წელ C. დასაბამიდგან C. ხუთი ათასი წელი დასაბამითგან]სამეოცი წელი ტყუეობასა შინა დასაბამით E. 5 ვითარცა]ვიღრე CD. 6 ეზრისა CD. წინაჲსწარმეტყუელსა – CD. 8 ეზრისა CD. 9 სა(კ)უმეველისა BCD. 10 ჯურღმულსა მას]ჯურღმული იგი CD. საცეცხლური D. 11 საკუმეველისა CD. აღმოვიდოდა]აღმოვიდოდა C. მისგან – CD. 12 ჯურღმული იგი – CD. იგი (II) – CD. 14-15 ~ პირთა შთაიყარა (ჩაიყარა D) CD. 19 იგი (1) – ABE. 21 დაჯდა CD. იოსაკა CD. 22 მღვდელთმობლუარი CD. ეზრისა CD. 23 წინაჲსწარმეტყუელთანი D.

(1) ზაქ. 4,14. (2) ნეემ. 8,1. (3) II მაქ. 1,20...; II მაქ. 2,13-14. (4) შდრ. III ეზრა 14,37-41.

7. დ(36rC) ა ვითარცა აღმოვიდეს ძენი ისრაელისანი ბაბილოვნით, ყვეს პასექი. (1)

8. და ესე პასექი მესამე ყვეს ძეთა ისრაელისათა, რამეთუ სამგზის აღასრულეს ყოველთა დღეთა ცხორებისა მათისათა: პირველად ერთი – ეგუპტეს დღეთა მოსესთა და მეორე – მე- 5 ფობასა იოსიამსსა და მესამე – რაჟამს აღმოვიდეს ბაბილოვნით.

9. და მიერიტგან ცუდ იქმნა და განქარდა მათგან დღესასწაული პასექისაჲ ვიდრე უკუნისამდე.

10. და უწინარესი ტყუეობაჲ დანიელის ზე. და რაჟამს მეფობდა ქორას სპარსი, იყო სამეოცდაათ წელ, ვითარცა წინამს- 10 წარმეტყუელა იერემია.

11. მაშინ იწყეს ძეთა ისრაელისათა შენებად ტაძრისა დღეთა ზორაბაბელისთა და მდღელთმოდღურობასა იოსია, ძისა იოზა-დაკისსა, და ეზრა მწერალისასა.

12. განსრულდა შენებაჲ ტაძრისაჲ ორმეოცდაექუსსა წელსა, 15 ვითარცა წერილ არს წმიდასა სახარებასა. (2)

13. და კუალად რომელთამე მათგანთა შეშალეს წერილი წელთა შობ(92vA)ისათა, და ვერცალა შემძლებელ არიან ცნობად, ვინაჲ არს დაწყებაჲ თავისა მამათა მათთაჲ და არცა დედათაჲ, – 20 ვინაჲ. შეირთნეს ცოლნი ნათესავეთანი და დასაბამიცა წელთაჲ დაჰვიწყდა მათ.

1 ვითარცა + იხილეს CD. 3 მესამე]გ⁻ AB, მეორე CD, საბი E. 4 მათისათა]მისისათა CD. 5 ერთი]ა⁻ AB. დღეთა]ცხო(ვ)ერებასსა CD. მეორე]ბ⁻ AB] – CD. 6 იოსიასსა E]ოსიასსა ABC, იზიასსა D. მესამე]გ⁻ AB. 6-7 აღმოვიდეს ბაბილოვნით და მიერიტგან – CD. 7 ქმნა CD. მათგან – CD. 8 პასექისაჲ – CD. 9 უწინარეს CD. დანიელის ზე]დანიელისი CD. 10 ქურის CD. იყო + და იყო CD. სამეოცდაათი E]ა⁻ ი⁻ AB. წელი E] – AB. 11 წინამსწარმეტყუელთა CD. 12 შენებაჲ ADE. 13 და – CD. მღურდელთმოდღურობასა CD. 13-14 იოზ(ე)დაკისასა CD. 14 მწერალისათა CDE. 15 ორმეოცდაექუსსა]მ⁻ ვ AB. 16 სახარებასა + შინა CD. 17 მადგანთი C. შეშალეს]შებილწეს CD. 18 ვერცალა]ვითარცა CDE. ვინ CDE. 19 თავისა + და AB. და – CD. 20 ვინ CD. შეირთნენ CD, შეირთნენ ABE. ნათესავენი CD. დასაბამისა CD. 21 დაევიწყდა(თ) BCDE. მათ]მას CD.

(1) II ეზრა 6,19. (2) იოანე 2,20.

14. არამედ ჩუენ, ქრისტიანეთაჲ, არს ჳეშმარიტი ნათესაობაჲ ყოვლისა კაცისაჲ.

15. ხოლო რ(36vC)აჟამს აღმოვიდეს ძენი ისრაელისანი ბაბილონით, შვა ზორაბაბელ აბიუდ,

5 16. აბიუდ შვა ელიაკიმ,

17. ელიაკიმ შვა აზორ,

18. აზორ შეირთო ცოლი ასულთაგან ასერისთა და შვა სადუკ,

19. სადუკ შვა იოაკიმ,

20. იოაკიმ შვა ელიუდ,

10 21. ელიუდ შვა ელიაზარ,

22. ელიაზარ შეირთო ცოლი ასულთაგან ფალეგისთა და შვა მატათან,

23. მატათან შეირთო ცოლი ასულთაგან ფინეზისთა და შვნა ორ ძე: ერთსა ერქუა იაკობ და მეორესა იოაკიმ.

15 24. და იაკობ შეირთო ცოლი, ასული აზარიაჲსი, და შვა იოსებ, რომელსა მიეთხოვა წმიდაჲ ქალწული მარიამ ღმრთისმშობელი; (1) (93rA)

20 25. ხოლო იოაკიმ შეირთო ცოლი, რომელსა ერქუა ანნა, ასული ფალუკისი, ნათესავი აპრონისი, და ანნა შვა უბიწოდ ღმრთისმშობელი მარიამ, რომელმან შვა ქრისტე.

თავი XLIV.

1. და არავინ დაშთა ჳურიათაგანი, რომელსამცა თანა იბოვა წერილი ნათესავთა შობისაჲ. და რაჟამს აღმოვიდეს ძენი ისრაელისანი ეგჳპტით, თქუეს მათ ტომები ნათესავთა მამათა მათთაჲ ვიდრე წმიდისა ღმრთისმშობელისა მარიამისამდე.

6 აზორა C. 11 ფალეგისთა] ფარეზისთა D. 12 მატათანა D. 13 მატათანა D. ფინეზისთა C, ფარეზისთა D. 14 ერთსა ერქუა – CD. მეორესა – CD. 15 ცოლი – D. 16 ქალწული – CD. 16-17 ო ღმრთისმშობელი მარიამ CD] + რომელმან შვა ქრისტე CD. 19 ფალუკისი CD. პრონისი CD, პრონისი E. და – AB. უბიწოდ + წმიდა CD. 20 მარიამ – CDE. 22 ურიათაგან CD. რომელსაცა CD. 23 ნათესავთ D. ამოვიდა D. 24 ნათესავთ D] + შობისა C. 24-25 მათთაჲ] მათათასა D.

(1) მათე 1,13-16.

2. არამედ ჩუენ უწყით ჭეშმარიტად, ვითარმედ მარიაჲს ჭეშ-
მარიტად განმანათლებელ ეწოდების, წმიდასა ღმრთისმშობელ-
სა,

3. ხოლო ჰურიათა სახელ-სდევს „ზლუა მწარე“. (1)

4. ამისთვის დაიწყებენ ჰურიანი და დაეყუნეს პირნი მათნი და 5
ვერ იტყვან, ვითარმედ თესლ(37rC)ისაგან დავითისა არს, თავისაგან
მის წინამსწარმეტყუელთაჲსა, და აბრაჰამისა, მამისა ჩუენისა.
არამედ ჰურიანი არა შეიწყნარებენ,

5. რამთამცა გუჩუენეს ჭეშმარიტი. მათდა დავიწყებულ არს 10
შობაჲ მამათა მათთაჲ ამისთვის, რამეთუ ორგზის დაიწუა წიგნე-
ბი მათი: (93vA)

6. ერთგზის – დღეთა ანტიოქოზისთა, რომელმან შეაგინა
ტაძარი ღმრთისაჲ, რამეთუ კელ-ყო და უზორა კერპთა ტაძარსა
შინა, (2)

7. და მეორედ – დღეთა ჰეროდესთა, რაჟამს-იგი დაარღუა 15
იერუსალემი.

8. ამის გამო მწუხარე იყვნეს ჰურიანი, რაჟამს-იგი ვერღარა
პოვეს, თუ ვიეთნი ნათესავნი არიან, და არცა შობაჲ მამათა
მათთაჲ,

9. და რბიოდეს წადიერად, რამთამცა პოვეს ჭეშმარიტი, და 20
ვერღარა შეუძლეს,

10. და ამისა შემდგომად დაწერეს, ვითა ვის უნდა.

11-12. არცაღა კუალად წერილითა ეკლესიისაჲთა შეუძლეს 25
ცნობად ნათესავთა თუსთა ამისთვის, რამეთუ არღარა მისცა ღმ-
ერთმან ნათესავთა ჰურიათა ცნობაჲ ჭეშმარიტებისაჲ გუამისა-

2 განმანათლებელი CD. 2-3 წმიდასა ღმრთისმშობელსა – CD. 4 ურიათა
CD. სახელს-სდევს AB. 5 ურიათი CD. 6 ვერა C. დავითისსა ABCD.
არისო CD. თავისა CD. 7 აბრაჰამის ABD, აბრაჰამისა C, აბრაჰამის E. 8
ურიანი CD. აჟიწყნარეს CD. 9 რამთამცა]რათა E. 10 რამეთუ – CD. 15
და – CD. ეროდესთა CD. დაარღუვა BD. 17 და ამის CD. ურიათი CD. 18
პოეს A. და – CD. 20 რამთამცა – CD. პოეს A. 22 და – CD. ამისსა CD.
ვიეთა CD. 23 არცა B. წერილთა CD. 24 რამეთუ – CD. 25 ურიათა CD.
ჭეშმარიტებისათს CD.

(1) შღრ. ნეემია 5,19.23-24.27. (2) I მკ. 1,21...

თვს ადამისა, რამთა ვერ ცნან, ვითარ მოიღეს გოლგოთას, და არცა მელქისედეკისთვის, თუ ვინ იყო მამამ მისი, და არცა, თუ ვინ იყო მამამ წმიდისა მარიამისი, რომელმან-იგი შვა ქრისტე, არამედ შეიშალნეს.

5 13. ხოლო ჩუენ, შვილთა (94rA) ეკლესიისათა, ვპოვეთ ჭეშმარიტი, შეუძლეთ დაწერად მეცნიერად ესე [სამეოცდა] სამი ნათესავი ადამისითგან ვიდრე ქრისტესამდე და ზაქარიას, ძისა ბარაქიასამდე. ესე (37vC) ერთიცა ვერ ცნეს,

10 14. თუ ვისი ძე არს, ვერცა წერილითა ასურთამთა, გინა ებრაულითა შეუძლეს, რამთამცა გამოთქუეს სამართალი.

15 15. არამედ მოძღუართა ეკლესიისათა გამოთქუეს სამართალი, ყოველთა თუთოეულად, და ეკლესიასა განუყვეს სწავლად ჭეშმარიტი და მოსცეს მორწმუნეთა საჭურველი საბრძოლელად.

15 16. და კუალად მეცა მომეცა მადლი სულისა წმიდისა და ნათესაობისათვის ქრისტესისა, რამთა განვასრულო ნაკლულევანი, რომელი დაშთომილ იყო მათდა და დავდვა ეკლესიასა ქრისტეს, ღმრთისა ჩუენისასა, საქსენებლად საჩინოდ.

17. შევისწრაფე ესე „ნათესავთა ცხორებად“ უმეტეს მოწყალეებითა ღმრთისამთა

20 18. და თქუენ სიყუარულისათვის გაუწყე გამოძ(94vA)იებად

---

1 გოლგოთას D. 2 არცადა E. მელქიზედეკისი C, მელქიზედეკისა D. 2-3 ვინ იყო მამამ მისი და არცა თუ ვინ იყო მამამ წმიდისა მარიამისი, რომელმან-იგი შვა ქრისტე]ვისი ძე იყო და არცა ღმრთისმშობლისა, თუ ვინ იყო მამა მისი CD. 5-6 ეპოეთ ჭეშმარიტი AE]- CD. 6 [სამეოცდა] - ABCDE. 7 ადამისიდან C]ამრითგან ABE. ზაქარიას ძისა]ზაქარიასი ვიდრე CD. 8 ბარაქიასამდე] ბარუქისამდე ABCD. ერთიცა - E. ვერა CD. 9 თუ + ესე ABE. არის CD. წერილთა ასურით CD. 10 ებრაულით CD. 11 ეკლესიისათა - CD. გამოთქუეს]თქუეს CD. 12 თუთოეულთა და B]- CD. ეკლესიისა CD. 13 საბრძოლველად BCDE. 14 მეცა - CD. მომცა ABE, მოსცეს D. 15 ქრისტესსა CD. განვასრულოთ CD]- E. ნაკლულევანებ C, ნაკლულევანება D. 16 მათდა და - CD. დავდვა BCD. ეკლესიასა + საჩინოდ CD. 17 ჩუენისა CD. საქსენებლად A. საჩინოდ - CD. 18-19 მოწყალეებითა ღმრთისამთა] ჭეშმარიტებისა CD. 20 თქუენისა სიყუარულისათა CD] + და მოწყალეებითა ღმრთისათა CD.

ჭეშმარიტი და უგულებელს-ვყავ ძიებად, ვიდრემდის მივიწიე ძალითა ღმრთისაჲთა.

19. ისმინეთ ჩემი, ძმანო, რამეთუ ესე ნათესაობაჲ, რომელი დაგიწერე თქუენ, არასადა ვინ მითხრა, არცაღა თუ ერთმან სადა წერილმან აჩინა სხუასა ადგილსა ესრეთ წულილად

20. თუთოეული მამათაჲ, რომელ არს შობისათჳს ქრისტესისა და განკაცებისათჳს მისისა.

21. შობაჲ მამათმთავართაჲ ადამისითგან ვიდრე ქრისტესამდე. ესრეთ იყო ტომები ადამისი: ადამ შვა სეით ევამსგან;

22. და სეით შეირთო კალმანა, დაჲ აბელ მართლისა, რომელ შობილ იყო მის თანა მარ(38rC)ჩბივად, და შვა მისგან ენოს;

23. და ენოს შეირთო ასული ძისა სეითისი და შვა კაინან;

24. და კაინან შვა მალალაელ;

25. და მალალაელ შეირთო ასული ენოსისი და შვა იარედ;

26. და იარედ [შვა ენუქ];

27. [და ენუქ] შვა მათუსალა;

28. და მათუსალა შეირთო ასული ენუქისი (!) (95rA) და შვა ლამექ;

29. და ლამექ შვა ნოე;

30. და ნოე შეირთო ასული ძისა მათუსალაჲსი, რომელსა ერქუა ტადარ, და შვა სემ; (1)

31. და სემ შეირთო ასული ძისა ენუქისი და შვა არფაქსად; არფაქსად შეირთო ასული ძისა ნოესი, იაფეთისი, და შვა სალა; და სალა შეირთო ასული ძისა სემისი და შვა ებერ; და ებერ შვა

1 გამოძიებად ჭეშმარიტებად CD. და - CD. მივიწივე CD. 3 რამეთუ - CD. 4 სადა - CD. 5 აჩინა]აჩუნა CD. ესრედ D. 6 თუთოეული A, თუთოულად CD. რომელი CD. 6-7 ქრისტესსა CD. 7 მისისა - CD. 8-9 ქრისტესადმდე E]ქრისტეს მოსულადმდე CD. 9 ესრედ D. ევასაგან C. ~ ევასაგან სეით D. 10 და - CD. კალმან D. რომელი CD. 11 შვა]იშვა AE. ენუს CD. 12 ენუს CD. სეითისა D. 13 მალალელ D. 14 მალალელ CD, მალელელ E. ენონისი CD. 15 და - C. 16 მათუსალა D. 17 ენუქისი AB. 20 რომელ E. 21 ტადარ]ტამარა CD. 22 არფაგსად CD. 23 სალ(ა)ლა CDE. 24 ებერა CD.

(1) შდრ. დაბ. 5,32.

არფაქსად; არფაქსად შვა ფალეგ, მამაჲ მელქისედეკისი; და ფალეგ შვა არგუ; და არგუ შვირთო ასული ებერისი და შვა სერუქ; და სერუქ შვა ნაქორ; და ნაქორ შვირთო ასული არგონისი და შვა თარა. (1)

5 32. ხოლო თარას ესხნეს ორ ცოლ: ერთსა ერქუა იონან და მეორესა – სალმათ, და იშვა იონანისგან აბრაჰამ და სალმათისგან – სარრა. (2)

33. და აბრაჰამ შვირთო სარრა, რომელი შობილ იყო სალმათისგან, ცოლისა მამისა თჳსისა, და შვა მისგან ისაკ; (3) (95vA)

10 34. და ისაკ შვირთო რებეკა, ასული ბათოელისი, და შენა მისგან ესავ და იაკობ მარჩბივად; (4)

35. და იაკობ შვირთო ასული ლიბანისი და შვა ი(38vC)-ულა; (5)

36. და იულა შვა ფარეზ და ზარა თამარისგან მარჩბივად;

15 37. და ფარეზ შვირთო ასული ლევისი და შვა ესრომ;

38. და ესრომ შვა არამ; და არამ შვირთო ასული იულამსი და შვა ამინადაბ; (6)

39. და ამინადაბ შვირთო ასული ასერისი, ძისა ესრომისი, და შვა ნასონ; და ნასონ შვირთო ასული არამისი და შვა სალა;

20 და სალა შვირთო ასული ამინადაბისი, რომელსა ერქუა რექაბ, და შვა ბოს; (7)

40. და ბოს შვირთო რუთი და შვა იობედ; (8)

41. და იობედ შვირთო ასული სალლამსი და შვა იესე; იესე

---

1 არფაგსად CD. არფაქსად შვა – E. ~ მამა მელქიზედეკისი(ა) ფალეგ CD. და – CD. 2 არგუ]რაგავ E. ებერასი CD. 3 სეროქ E. 3-4 სერუქ და სერუქ შვა ნაქორ და ნაქორ შვირთო ასული არგონისი და შვა – B. არგონისი]რაგავისი E. 5 იონანა AE, იონანა C იონანა D. 6 სალმათა CD. იშვა]შუა CD. იონანისგან AE, იონანისგან D. აბრაჰ E. 8-9 სალამისგან CD. 10 რებეკა – CD. 11 მისგან – CD. 14 თამარისგან D. 16 და (II) – CD. 18 და – AB. 20 რექაბ]რებეკა C. 21 ბოს CD. 22 შვირთო რუთი და E]– ABCD. 23 საქლასი B. შვა + და D.

(1) დაბ. 11. (2) იხ. აქვე: XXVIII,16-18. (3) დაბ. 21,5. (4) შდრ. დაბ. 24, 26. (5) დაბ. 35,23. (6) I ნეშტ. 2,10. (7) I ნეშტ. 2,10-11. (8) I ნეშტ. 2,12.

შეირთო ასული ბოსისი და შვა დავით მეფე; (1)

42. დავით შეირთო ცოლი ჰურისაჲ და შვა სოლომონ; (2)

43. და სოლომონ შეირთო ნამან ამანელი ასულთავან
ლოთ(96rA)ისთა და შვა რობოამ; და რობოამ შვა აბია; აბია
შეირთო ასული აბესალომისი და შვა ასა; და ასა შეირთო 5
ჰურია და შვა იოსაფატ; და იოსაფატ შეირთო მაკათა და შვა
იორამ; და იორამ შვა ოქოზია; ოქოზია შვა იორას; (3)

44. იორას შვა ამოს; და ამოს შეირთო ასული სედეკიაჲსი
და შვა [...] იოათამ; და იოათამ შეირთო ასული ჰარესი და შვა
აქაზ; და აქაზ შეირთო ასული ზაქარია წინამსწარმეტყუელისაჲ 10
და შვა ეზეკია; ეზეკია შვა მანასე; და მანასე შვა ამონ; და ამონ
შეირთო ასული აზორისი და (39rC) შვა იოსია; იოსია შეირთო
ასული იერემია წინამსწარმეტყუელისაჲ და შვა არიოხან. ზოლო
არიოხანს არა ესუა (96vA) შვილი. და შემდგომად მისა მეფობდა 15
ძმამ მისი ნაცულად მისსა. და არიოხანს დაეტევა ცოლი მიღ-
ომილი და შვა იოაკიმ; იოაკიმ შვა იოაქის; იოაქის შვა ბალ-
ბიდ; (4)

45. ბალბიდ შეირთო ასული ელკანისი და შვა ზორაბაბელ;
და ზორაბაბელ შეირთო ასული ეზრაჲსი და შვა ელიუდ; და
ელიუდ შეირთო ასული სედეკიაჲსი და შვა ელიაკიმ; ელიაკიმ 20
შვა აზორ; აზორ შვა სადუკ; სადუკ შვა ნაინ; ნაინ შვა ელიუდ;

1 ბოსისი CD. 2 და დავით D. ჰურისაჲ B, ური(ი)სა CDE. 3 ამანელ
B. 4 რობუომ (I) C. რობუამ (II) CD. აბიამ (II) D. 5 აბესალომისი C,
აბესალომისა D. 6 ურია CD]ასული ჰურისა E. იოსაფატ A, იოსაფათ (I)
CD. და (II) – C. იოსაფატ (II) A, იოსაფათ CD. მაკათ(ა) ABE. 7 და 25
ოქოზია D. იორას]იოათამ E. 8 ამოსა (I, II) CD. და – CD. 9 იოათამ (I)
D. აერისა C, არესისა D. 11 და (II) – AB. 12 აზორისი]აზარიასი CD.
ოსია (I, II) B. 13 არიოხან E]აროხან AB, არიოხანა CD. ზოლო]და AB.
14 არიოხანს CD. შემდგომად მისა]ნაცულად მისსა CD. 15 ნაცულად მისსა
– CD. არიოხანს CD. 16 და – ABE. ბალბიდ]ბალიქის CD. 19
ეზრაჲსი]ეზარიასი CD. 20-22 სედეკიაჲსი და შვა ელიაკიმ, ელიაკიმ შვა
აზორ, აზორ შვა სადუკ, სადუკ შვა ნაინ, ნაინ შვა ელიუდ, ელიუდ შეირთო
ასული – CD.

(1) I ნეშტ. 2,12-15. (2) II მეფ. 11,27; 12,24. შდრ. აქვე: XXXIII. (3) III
მეფ. 14,21; II ნეშტ. 12,13. (4) შდრ. აქვე: XXXVII-XLI.

ელიუდ შეერთო ასული ესლისი და შვა აზარ; და აზარ შეერთო ასულთაგან ლევისთა და შვა მატათან; მატათან შეერთო ასულთაგან ფინეზისთა, რომელსა ერქუა სახუთ, და შვა ორ ძე — იაკობ (97rA) და იონეხან, რომელსა ერქუა იოაკიმ.

5 46. და იაკობ შეერთო ასული აზარისი და შვა იოსებ, რომელსა მიეთხოვა წმიდაჲ ქალწული მარიამ, რომელმან შვა ქრისტე.

47. ხოლო იოაკიმ შეერთო ასული ფადუკისი, ძისა ზორისი, და ანნა შეზღვომად სამეოცისა წლისა შვა მარიამ ქალწული, რომლისაგან კორციელ იქმნა ქრისტე, ღმერთი ჩუენი. (1)

10 48. და იოსების თანა გამოჩნდა მადლი, რადთა მან მოიყვანოს მარიამ. ამისთჳს უსწრო ღმერთმან მეცნიერად, რამეთუ იცოდა, ვითარმედ მარიამს განაძებენ ჰურიანი ტაძრით, რადთა დაუტეონ იოსების თანა, მამის(39vC)ძმიწულისა თჳსისა, და იგი იურვოდა მას.

15 49. იხილეთ აწ, ვითარ ანნა ნათესავისაგან აპრონისა იყო და [იოაკიმ] ტომისაგან აბრაჰამისა და დავითისა — მამათმთავართაჲსა იყო, და ამის ორისა ნათესავი(97vA)საგან — სამღდელოჲსა და სამეუფოჲსაგან — იყო მარიამ უბიწო.

20 50. აჰა ესერა, აწ მიგაწიენ თქუენ ჭეშმარიტსა, რომელსა ყოველთა ვერ შეუძლეს მიწევნად ერთსაცა ამას წერილსა.

51. და გულისქმა-ყავთ, ვითარმედ დაეშენა სოფელსა სამეოცდასამი ნათესავი ვიდრე შობადმედ ქრისტესა.

1 ესლისი] ელისი CD, სელისი B. აზარა CD, აზორ E. 2 მატათანა D. 3 სახუთ] სხუათა CD. შუნა C. 4 იონეხან CD. 5 აზრასი B. 5-6 რომელსა მიეთხოვა] რომლისა მითხოვილ იყო CD. 8 და — E. სამეოცისა] ა AB. წლისა] წლისამან CD. 10 იოსების თანა გამოჩნდა] იოსებისგან გამოჩნდეს D. მადლითა CD. რადთა] და D] — C. მოიყვანოს E. 11 მეცნიერებად B. 12 ურიანი CD. ტაძრითა D. 13 მამისაძმიწულისა AB. იურვოდა CD. 15 აპრონისა BE. იყო და — ABE. 16 [იოაკიმ] (შესწორება ჟან-პიერ მანსი)] იაკობ ABCDE. 16 მამათმთავართასა — CD. 17 ნათესავისაგან სამღდელოჲსა] სამღდელოსაგან C, სამღრდელოსაგან D. 19 მიგაწიენ] მიგაცე(ნ) CD. ჭეშმარიტებასა CD. რომელთა CD. 20 შეუძლეთ CD. წერილსა] წელსა B. ერთი(სა)ცა ამის წერილისა CD. 21 გულისქმა-ყავთ CD. 21-22 სამოცდასამი CD, სამეოცდასამი B.

(1) შდრ. აქვე: XLIII, 15-25.

52. და მამათმთავარმან იუდა განიხარა, რაჟამს პოვა შობამ მამათა თესთამ.

53. და ღღეთა ქურაბისთა განსრულდა ხუთი ათასი წელი.

54. და ქურაბისითგან ვიდრე ქრისტეს ჯუარცუმაღმდე განსრულდა ხუთასი წელი, ვითარცა-იგი წინამსწარმეტყუელა დანიელ და თქუა ესრეთ, ვითარმედ: შემდგომად სამეოცდაორისა მუდეულისა მოვიდეს ქრისტე და ტყუენვითგან იყოს ხუთასი წელიო. (1)

55. და მიერიტგან შეიწრდეს ჰურიანი.

56. რომელნიმე იტყვან: არა მო(98rA)სრულ არსო ქრისტე და რომელნიმე იტყვან: ქრისტე მოსრულ არსო. და თუთოეულად ყოველთა წინამსწარმეტყუელთა თქმული, ვითარ-იგი ჯერ-იყო, მათ არა ქმნეს და არცა შეიწყნარეს წინამსწარმეტყუელებამ დანიელისი, არამედ ესენი იტყვან, ვითარმედ წინამსწარმეტყუელებამ დანიელისი არა სარწმუნო არსო.

57. ზოგნი იტყვან, წინამსწარმეტყუელებამ დანიელისი განსრუ(40rC)ლებულ არსო და ჟამნი წარსრულ არიანო და ქრისტე ჰურიათა მოუკლავსო და იერუსალემი, ქალაქი წმიდამ, აოკრებულ არსო, რაჟამს იგი [ვე]სპასიანოს და ტიტე დარდვეს.

თავი XLV.

1. არამედ თქუენ, ძმანო ჩემნო სწავლისმოყუარენო, ისმინეთ ჩემი და გულისკმა-ყავთ, ვითარმედ ორმეოცდაორსა წელსა აგუსტოს

1 იუდა] იაკობ და CD. განიხარა + იაკობ CD. 3 ხუთი ათასი] კ̄ AB, სამეოცი E. 4 ქურაბისითგან + და AB. ჯრ ცმამდე B, ჯუარცმადმდე CD. 5 ხუთასი] კ̄ AB, სამეოცი E. ვითარ-იგი E. წინამსწარმეტყუელთა CD. 6 შემდგომად – CDE. 7 ხუთასი] ფ̄ AB. 9 შეიწრდენ ABE. ურიანი CD. 10 იტყვან] იტყოდეს CD. არს ქრისტეო CD. 11 იტყვან] იტყოდეს CD. ქრისტე – CD. და (II) – CD. თუითუულად CD. 13 და – CD. 14 ესენი – E. 14-15 არამედ ესენი იტყვან, ვითარმედ წინამსწარმეტყუელებამ დანიელისი – CD. 15 არისო D. 16 წინამსწარმეტყუელებამ დანიელისი – CD. 18 ურიათა CD. მოკლესო CD. 19 [ვე]სპასიანოს] სპასიანოს ABE, სპასიანოსა CD. 21 ძმანო – CD. 22 ორმეოცდამეოთხესა CD.

(1) დან. 9,25-26.

კეისრისასა იქმნა შობად ქრისტესი (98vA) ბეთლემს ჰურიასტანისასა, რომელ არს ქალაქი იუდაისი, ვითარცა წერილ არს წმიდასა სახარებასა.

2. და უწინარეს ორისა წლისა შობისა ქრისტესისა იხილეს
5 მოგუთა ვარსკულავი უცხო სახედ, ვითარმედ: ვარსკულავი ბრწყინვალე რბიოდა წინაშე მათსა უმეტეს ყოველთა ვარსკულავთასა, რომელ არასადა ეხილა ეგვიპთარი ვარსკულავი.

3. რამეთუ ქალი ჭაბუკი შუა ვარსკულავსა ჯდა და აქუნდა ყრმად წიალთა და ედგა თავსა გურგუნი. (1)

10 4. მაშინ იწყეს მოგუთა რიცხუთა თუალვად, ვითარმედ ყოველი განგებად მათი ვარსკულავითა იყო.

5. და ვითარცა იხილეს მათ ვარსკულავი იგი, შეეშინა მათ შიშითა დიდითა ფრიად

6. და წარმოემართნეს ქუეყანისაგან სპარსეთისა,

15 7. რამეთუ ჰგონებდეს (99rA) იგინი, ნუუკუე მეფე იონთად მოვალს ქუეყანასა მათსა, რადთა დაიპყრას ქუეყანად ნებროთისი.

8. მაშინ გამოიწულილეს წიგნთა მათთაგან და პოვეს ჭეშმარიტი, რამეთუ ზეცით გარდამო არს,

20 9. რა(40vC)უამს რბიოდა მთიები იგი, რომელსა ეწოდა მოგუთა და ქალდეველთაგან იბრგად, რამეთუ უსწრო და ასწავა ძალი საქმისა მის, რომელი ყოფად იყო.

11. და ვითარცა წარიკითხეს წიგნი ხილვათა ნებროთისი, პოვეს, ვითარმედ მეუფე შობად არს ჰურიასტანს და ყოველი

1-2 ურიასტანისასა CDE. 3 სახარებასა + შინა CD. 4 შობისა ქრისტესისა - CD. 7 ეხილვათ E. რომელ არასადა ეხილა ეგვიპთარი ვარსკულავი - CD. 8 ქალი + ქალწული CD. ვრსკულავში B. ვარსკულავსა შინა E. 10 რიცხუთა თუალვად B, ~ თუალვად და რიცხუად CD. 12 და - CD. 13 შიშითა - B. ფრიად - CD. 15 რამეთუ]და ABE. ჰგონებდენ CD. იონთა]იონთამ CD. 15-16 მოვალს]მოკლას D. 17 მათგან BE. პოეს ABC. 18 გარდამო არს]გარდამოსრულ არს B. 19 რაუამს]რამეთუ CD. 20 იბარგ(ა) CD აბრგად E. 21 ~ საქმე ძალისა ABE. 22 და ვითარცა]რამეთუ CD. 23 პოეს CE. მეშ AB. ურიასტანს(ა) CDE. 23-24 და ყოველი გზად განავს - CD.

(1) გამოცხ. 12,1-2.

გზამ განაგეს ხილვისა მათისამ,

12. რომელი შეიწყნარეს სწავლამ მამათა მათთაგან. მაშინ შთამოვიდეს აღმოსავალით და აღმოვიდეს ჰურიასტანისა მათსა. ესენი ვითარცა გამოვიდეს მუნით, აღილეს მათ თანა ოქრომ, მური და გუნდრუკი. (1)

5

13. ესე გაუ(99vA)წყე თქუენ, ძმანო, რამეთუ მათ არა უწყოდეს განგებამ მაცხოვრისა ჩუენისამ, არამედ მის შესაწირავისა გამო ცნეს,

14. ვითარმედ ოქრომ სამეუფო არს, მური სამკურნალო არს, [გუნდრუკი სამღვდელო არს].

10

15. ამით გულისკმა-ყვეს, ვითარმედ მეუფე არს და მკურნალი და მღვდელი არს ესე.

18. ხოლო რომელთა მოილეს ძლუენი ესე, მეფენი იყვნეს და შვილნი მეფეთანი -

19. ჰირმიზა და მაქრზე. ესე მეფენი სპარსთანი იყვნეს, და ადრიბეჯან, ძე დალისი, მეფე საბამსი, რომელ არს აღმოსავალი.

15

20. და ვითარ აღმოვიდეს, შეძრწუნდა ყოველი ქუეყანამ წინაშე მათსა და შეშინდეს ყოველნი მეფენი ძლიერნი, რამეთუ იყო საქმე მათი ფიცხელ ფრიად. და ვითარცა წარმოემართნეს, ყოველნი (100rA) ქალაქნი აღმოსავლისანი შეძრწუნდეს წინაშე მათსა. (2)

20

21. და ვითარცა შემოვიდეს იერუსალემს, შეი(41rC)ძრა მათგან იერუსალემი. და [ჰ]ეროდეს შეეშინა ფრიად, რაჟამს შევიდეს

1 გზამ - E. განაგეს] - CD. 3 აღმოსავალით BCD. და აღმოვიდეს - CD. ჰურიასტანისა მათსა] ურიასტანისა მათისა CD. ურიასტანისა E. 4 მუნით - CD. 6 გაუაწყე C. 10 [გუნდრუკი სამღვდელო არს] - ABCDE. 11 გულისკმა-ყავით A, გულისკმა-ყავით B. 12 და - BCD. მღვდელი CD, მღვდელი E. 14 მეფეთანი] მეფისანი CD. 15 ჰირმიზ AB. ესე] ესენი CD. სპარსნი CD. 16 ადრიბეჯან CD, ადრიბეჯან E. საბალსი AB, საბამსი E. რომ(ე)ლისა CD. 17 და - CD. შეზრწუნდა C. 18 შეშინდეს + ყი ქმწნა წინაშე მათსა AB. 19 წარმოემართნეს D. 20 შეზრწუნდეს C. 22 შემოვიდა B. 23 ეეროდეს D. შეშინდა D. ფრიად - CD.

(1) მათე 2,11. (2) მათე 2,1-6.

მოგუნი, და უნდა, რამთამცა მიზეზი მათი წინადასწარ ცნა, რამეთუ იურვოდა ფრიად. და ვითარცა ცნა, აზრახა მათ და პრქუა: „წარვედით და გამოიკითხეთ ყრმისა მისთვის შობილისა!“ იკუმია გამოწულილვაჲ სივერაგით

5 22. და ესრეთ პრქუა, ვითარმედ: „ოდეს ჰპოვოთ, მოვედით და მაუწყეთ მე, რამთა მეცა მივიდე და თაყუანის-ვსცე მას“. (1)

23. ესე იყო მანკიერებაჲ გულსა მისსა და ბაგითა თჳსითა რეცა თაყუანის-სცემდა.

თავი XLVI.

10 1. და იყო ჰურიასტანს ზარი დიდი. ვითარცა აღმოვიდეს ჰურიასტანს მოგუნი, მათ ჟამთა იყო აგუსტოს კეისრისაგან წერაჲ ნათესავთაჲ (2)

2. და ჰეროდე უცალო იყო. (100vA) და ემინოდა ჰეროდეს მოგუთა მათგან,

15 3. ნუუკუე კუალად მოგუებრივი სახელი უწოდონ ჰეროდეს. და ესე იყო ჩუეულებაჲ მოგუთაჲ: რამეთუ წარმართნი არიან და ოდეს დაკლიან საკლველი და უგებენ უკუე ღმერთთა მათთა, შეიმოსიან ორგუარი: სამეუფოჲ სამოსელი შინაგან და ზედა მისა – სამოსელი საზორავი სამღდელოჲ მოგუთაჲ და ეგრეთ

20 უგიან ღმერთთა მათთა. მოგუთა სამოსელი ორსახე არს, და ესე შეიმოსეს

4. და ეგრეთ შეწირეს ქრისტესა შესაწირავი.

1 მათი] მათ CD. ცნან CD. 2 პრქუა] თქა B. 3 და – AB. იკუმა CD. 4 სივერაგითა CD. 5 ვითარმედ – ABE. ჰპოოთ ABDE. 7 მანკიერებაჲ] მანკიერება C, მანრიკერაბა D. ბაგითა თჳსითა] ბაგეთა მისთა CD. 8 რეცა] რეცდა CD. თაყუანის-ცემად C, თაყუანის-ცემდა DE. 10 ურიასტანს(ა) CDE. ურიასტანს(ა) CDE. 11 აგუსტო B, აგვისტოსა C. 13 ეროდე CDE. ეროდეს DE. 15 კუალად – CDE. მოგუებრივ CD. სახელი] სახე B. უწოდენ AB. 16 და (II) – CD. 17 დაკლიან AB. საკლავი CD. უგებდენ CD. უკუე] კიუ ABE. 18 შეიმოსიან + ორფერი და CD. 19 მისსა CD. სამღდელოჲ] სამღურდელი მისსა CD. 22 და – AB. შესწირეს D.

(1) მათე 2,8. (2) მათე 2,3; ლუკა 2,1.

5. და ვითარცა შევიდეს იერუსალემს (41vC) მოგუნი იგი, და დაეფარა მათგან ვარსკულავი იგი ამისთვის, რამეთუ იძულნეს კითხვად კაცთა შობად მეუფისა მის. რაჟამს გამოვიდეს იერუსალემით, პეროდესგან, კულად იხი(101rA)ლეს მათ ვარსკულავი იგი, რომელი წინა უძლოდა მათ გზასა, და ვითარცა გამოუჩნდა მათ, განიზარეს ფრიად. (1)

6. და ვიდოდა მათი იგი წინამძღუარი წინაშე მათსა, ვიდრემდის შეიყვანნა იგინი ქუბსა ბეთლემისასა. და ვითარცა შევიდეს, იხილეს ყრმად იგი შეხუეული მჩურითა, მწოლარე ბაგასა, დაუკურდა ფრიად ამისთვის. (2)

7. და ვითარცა აღმოვიდეს მოგუნი გზასა, იტყოდეს ურთიერთას: „აწ მივიდეთ და ვიხილოთ საკურველი – პატივი დიდი, ვითარცა არს შობად მეფეთად.

8. და იყოს პალატი მეფისაჲ მოსხმული ოქროჲს ფილითა და სამოსლითა აღმატებულითა მეფე მჯდომარე, და ძე მეფისაჲ შობილი შეხუეულ იყოს სამოსლითა პორფირითა (101vA) საქადულითა, და მონანი და მსახურნი დგენ წინაშე მისსა და შარავანდენი შესწირვიდენ მისა ძღუენსა. და ტაბლად განმზადებულ იყოს ყოვლითა სანოაგითა და ყოვლითა ნაყოფითა, საჯდომნი ძოწუელნი – ოქროჲთა და ვეცხლითა და მონანი მეუფისანი კმსახურებდენ ყრმასა მას“.

9. ამას ყოველსა განიზრახვიდეს მოგუნი გზასა და ჰგონებ-

1 იგი – CD. და – CDE. 2 რამეთუ E]– ABCD. იძულნეს] აიძულევს CD. 3 კითხვად CD] კიცხვად A, კიცხვად B. მის + და CD. გამოვიდა B. 4 პეროდესგან + მოგუნი E. მათ – CD. 5 გამოუჩნდეს D. 6 მათ – CD. ფრიად – CD. 8 შეიყვანნა E] შეიყვანა ABCD. იგინი] იგი C]– D. 11 აღმოვიდეს] აღმოვიდოდეს (მოვიდოდეს C) CD. 11-12 ურთიერთარს CD. ურთიერთას + არს D. 12 მოველით CD. 14 იყოს] იყო AB. ფიქლითა ABCD. 16 შეხუეული CD. 16-17 საქადულითა B, საქადულითა CD]– E. 17 და (1) – CD. მსახურნი + შრავალნი E. 18 შესწირვიდენ – B. მისსა CD. 19 სანოავითა DE. ნაყოფითა] სასმისითა ტკბილითა E. 20 ვერცხლითა D. მეფისანი AB. 21 მსახურებდენ CDE. მას – CD. 22 განიძრახვიდეს D. გზასა + ზედა E. 22-23 ჰგონებდენ CD.

(1) მათე 2,9-10. (2) მათე 2,11; ლუკა 2,12.

დეს, რამათა იხილონ მათ. არამედ უაღრესი ამისსა იხი(42rC)ლეს, ვითარცა შევიდეს ქუაბსა მას.

10. იხილეს იოსებ ბერი ოდენ, მარიამ და ყრმაჲ.

11. და იყვნეს დაკურვებულ, რაჟამს არარაჲ ეგევეითარი იხ-
5 ილეს; რომელსა ჰგონებდეს ძისა თანა მეუფისა.

12. არამედ არა შეორგულდეს, (102rA) არცა გარდააქციეს სარ-
წმუნობაჲ მათი, რაჟამს იხილეს სიგლახაკესა შინა, არამედ
წარდგეს შიშით და ძრწოლით, შეუვრდეს და თაყუანის-სცეს
წინაშე მისა პატივითა ფრიადითა და შეწირეს ძლუენი: ოქროჲ,
10 გუნდრუკი და მური. (1)

13. ხოლო მარიამ და იოსებ დაგლახაკებულ იყვნეს, რაჟამს
არარაჲ აქუნდა მათ, რამათამცა დაუგეს რაჲ და აჭამეს. ხოლო
მოგუთა მათ გულისკმა-ყვეს, ვითარმედ არარაჲ აქუს ნუგეშინის-
საცემელი, თვისისა საგზლისაგან გამოილეს და ჭამეს.

14. და ჯერ-იყო მერვესა დღესა წინადაცუეთაჲ, ვითარცა
15 წესი იყო წინამსწარმეტყუელთა და ძეთა (102vA) ისრაელისათა.

15-16. ხოლო ქრისტე, ვითარცა სჯულსა, შეიწყნარებდა წი-
ნადაცუეთასა: დაიცუთა ჭეშმარიტად სჯულისაებრ, (2)

17. გარნა არარაჲ გამოეკუა ასოთა მისთა,

20 18. არამედ ემსგავსა კრძალსა ღებულსა, რომელი გამოავლიან
აღსა ცეცხლისასა, და განკუეთის ალი და არარაჲ ევნის ცე-
ცხლსა მახჯლისაგან და არცა განიყვის რაჲ მისი თუსაგან. აჰა,
ესრეთ ყო ქრისტემან: წინადაცუეთაჲ შეიწყნარა ჭეშმარიტად,

1 რამათა + ყოველი ესე E. უაღრესსა CD. 2 შევიდა D. 4 და - CD. 7
შინა + მათსა CD. 8 შიშითა და ძრწოლითა (ზრწოლითა C) CD. შეუვრდეს
ACDE. თაყუანი-სცეს CDE. 9 მისა E] მისსა AB, მათსა CD. 9 ფრიადი-
თა] ფრიად B] დიდითა CD. 11 იოსებ + და B. დაგლახაკებულ] გულკლებულ
CD. რაჟამს] რათამცა CD. 12 რამათამცა დაუგეს] რათა დაუგონ CD. რაჲ
- CDE. ჭამონ CD. 13 მოგუთა მათ E] - ABCD. ვითარმედ - CD. 14
თვისისასა D. საგზლისაგან B. 16 წესი] წერილ CD. წინამსწარმეტყუელთა
და - CD. 17 ვითარცა - CD. შეიწყნარებდა] შეიყუარებდა D. 17-18
წინადაცუეთა CD. 18 სჯულისაებრ B. 20 რომელნი ABE. გამოვლიან DE.
21 არარაჲ] არა CD. 21-22 ცეცხლისა CD. 22 განყვს CD. მისა - CD.
23 ესრეთ] ესერა CDE.

(1) მათე 2,10-11. (2) ლუკა 2,21; დაბ. 17,12; ლევიტ. 12,3.

გარნა არარაჲ განელო მისგან, გინა განვარდა.

19. ხოლო მოგუთა (42vC) დაყოვნეს ბეთლემს დღენი რაოდენ-
ნიმე და ხედვიდეს ანგელოზთა, ზეცით გარდამომავალთა და
აღ(103rA)მავალთა, და ესმოდა გალობაჲ ანგელოზთაჲ შესხმით (1)

21. და ჰრწმენა, ვითარმედ ჭეშმარიტად ღმერთი გარდამოს- 5
რულ არს ზეცით და შეუმოსიან ქორცნი კაცობრივნი.

26. მაშინ მოგუნი შეუვრდეს და თაყუანის-სცეს და წარე-
მართნეს ქუეყანად თჳსად სხუასა გზასა უდაბნოდ, ვითარცა
ჰრქუა მათ ანგელოზმან ღმრთისამან ძილსა შინა. (2)

თავი XLVII.

10

1. ხოლო ამას კაცნი მრავალნი სიტყუას-უგებენ ურთიერთას
და ეჭუნენ საქმესა ამას და იტყვან:

2. „უკუეთუ ქრისტემან წინა-დაიცუთა, რაჲსათჳს არა დას-
ცუთეს ქალაქსა ჰურიასტანსა, სადა ჰურიანი დაიცუეთენო?“
დაწერა, მუნვე არს: „ჰე, ჭეშმარიტად წინა-დაიცუთა“. (3)

15

6a. ხოლო მათ დღეთა იყო ყოველი კაცი უცალო წერ-
(103vA)ისათჳს პირისა, ვითარცა წერილ არს სახარებასა ლუ-
კამსსა.

8. და ყოველი კაცი რბიოდა, ეკუეთებოდა აქა და იქი და ვერ
გულისკმ-ყვეს ქრისტესთჳს, ვითარმედ რაჲ უკუე არს.

20

7a. და მას ჟამსა ჰეროდე არა მოსრნა ყრმანი, რამეთუ უცა-
ლო იყო.

1 არარაჲ]არა B. განელო]განეყო AB. გინა - D. 2 დაყოვნეს]დაყუნეს
CDE. ბეთლემს + შინა E] - CD. 3 გარდამომავალთა D. 3-4 და აღმავალთა
- CD. გარდამომავალსა და აღმავალსა E. 4 შესხმითა CD. 5 რწმენა CDE.
ჭეშმარიტად]ჭეშმარიტ არს და CD. 6 ზეცით - CD. 7 შეუვრდეს ACDE.
თაყუანი-სცეს CD. 9 შინა + მათსა E. 11 სიტყუა-უგებენ AB. მრავალნი
სიტყუას-უგებენ]სიტყუას მრავალს უგებ D. 12 ეჭუნენ B. ამას - CD. 13
წინა დაიცუთა]დაიცუთა ABE. 13-14 დასცუეთეს CD. 14 ურიასტანსა CDE.
ურიანი CDE. 15 არის .CD. წინა დაიცუთა]დაიცუთა ABE. 16 კაცი C. 17
პირისა]პლ'ისა ABE. 17-18 ლუკასა CD. 19 კაცი რბიოდა - CD. იქა CD.
ვერა CD. 20 ქრისტესათჳს D. ვითარ E.

(1) ლუკა 2,13; ეს. 6,3. (2) მათე 2,12. (3) ლუკა 2,21.

9. და ვითარცა განსრულდა ორმოცი დღე, შევიდა ქრისტე¹ ტაძრად და მიიქუა სუმიონ მღდელმან, ბერმან, მოხუცებულმან დღეთა, ძემან ისოისმან, ძისა იოზადაკისმან, რომელი აღმოს-
 5 ხუთასისა წლისა, რაჲმს მიიქუა ქრისტე კელთა მისთა. (1)

10. მას ჟამსა პრქუა ანგელოზმან იოსებს, ვითარმედ: „წარიყ-
 ვანე მარიამ და (104rA) ყრმაჲ ეგე და წარვედ ეგუპტეს“, (2)

3. რაჲთა აღესრულოს სიტყუაჲ იგი, რომელ თქუა, ვი-
 თარმედ: „ეგუპტით უწოდო ძესა ჩემსა საყუარელსა“. (3)

10 5. და ვითარცა შევიდა ეგუპტეს, არა უკ-მოიქცა, ვიდრემდის
 არა მოკუდა ჰეროდე. (4)

6b. ვითარცა განსრულდა ერგასისი დღე უცალოებასა შინა
 წერისათჳს, ვითარცა ვთქუ პირველ,

7b. და ვითარცა აღწერეს ყოველი წიგნები, დაბეჭდა ჰეროდე
 15 და მიუძღუნა აგუსტოს კეისარსა,

11. და წარვიდა ყოველი კაცი სოფელსა თჳსსა. მაშინ ჰეროდეს
 დაუვარდა შფოთი ცოლისა თჳსისა [თანა] და შეიღთა. და მოკ-
 ლა ცოლი თჳსი და შეიღთა-მოკლვისათჳს წარვიდა პრომს,
 კეისრისა. და ვითარცა მოიღო (104vA) ბრძანებაჲ კეისრისაგან
 20 შეიღთა მოწყუედისაჲ, მოვიდა და მოსრნა შეიღნიცა.

12. მაშინლა მოექსენა მოგუთა მოკიცხვაჲ ყრმისა მის მეუფი-
 სათჳს,

1 ორმოცი] მ¹ AB, ორმოცი დღენი E. 2 მი(ი)რქუა CD. მღურდელმან CD. 3 დღეთა – E. ისონისმან CD. იოზადიკისმან CD. 4 ბაბილონით BCD. ძე – CD. 5 ხუთასის D] სამას სამოციის E. მიიქუა CD. კელთა მისთა CD. 6 იოსებს – CD. 7 და (1) – CD. ეგვიპტედ CD. 8 რომელი CD. 9 ეგვიპტით C. უწოდე CD. 10 ეგვიპტეს C. უკუმოიქცა BE. არა უკ-მოიქცა, ვიდრემდის] რათა უკ-მოაქცია, ვითარმედ CD. 11 ეროდე CDE. 12 ვითარცა] ვითარმედ ABE. ერგასისა CD. 13 ვითარცა] რომელი CD. 14 დაწერეს C. ეროდე ACD. 15 მიუძღუნა D. აგუსტოსს AB. 16 ეროდე(ს) CDE. 17 დაუვარდა ACDE. თჳსისა – ABE. 18 რომს CD. 19 კეისრისა AB, კეისრისასა CD. 20 მოწყუედისა D. 21 მაშინ E. ყრმისა მის] ყრმისათჳს CD.

(1) ლუკა 2,22-28. (2) მათე 2,13. (3) მათე 2,14-15; ოსე 11,1. (4) მათე 2,15-22.

13. წარავლინნა ბეთლემს და მოსწყყდა ყოველი ყრმები ბეთლემისა და სანახებთა მისთაჲ. (1)

16. მაშინ წარავლინნა მტარვალნი მოკლვად იოანე ნათლისმცემელისა,

19. ხოლო იგი ლტოლვილ იქმნა დედითურთ უდაბნოდ და კლდეჲს შეიწყნარა იგი. 5

18. და წარავლი(43vC)ნა ჰეროდე და მოკლეს ზაქარია ტაძარსა შინა, წინაშე საკურთხეველსა. (2)

20. მას ჟამსა ჰეროდეს ეწია რისხვაჲ ღმრთისაჲ:

21. და მატლი დაესხა უბადრუკთა კორცთა მისთა 10

22. და ეგრეთ აღესრულა და აღმოჰქ(105rA)და საწყალობელი სული მისი (3)

23. ამისთვის, რამეთუ ამცნო არქელაოზს, ძესა თვისსა, და სალომეს, დასა თვისსა, ვითარმედ:

24. „რაჟამს მოვკუდე, გამოიყვანენით ყოველნი პერობილნი და მოსრენით იგინი“. 15

25. რამეთუ ჰეროდეს ყოველისა ნათესავისაგან თვთოჲ საპყრობილოსა შეეყენა. რაჟამს დასნეულდა, და თქუა: „ოდეს მე მოვკუდე და თქუენ იგლოვდეთ, მრავალნი იხარებდენ სიკუდილსა ჩემსა, არამედ მოსრენით ყოველნი პერობილნი, რამთა არა იყვნენ იგინი სიხარულსა და თქუენ მწუხარებასა, არამედ იგინიცა იგლოვდენ“. 20

27. მაშინ იყო ტყებაჲ დიდი იერუსალემს და არა დაშთა სახლი ჰურიათაჲ, რომელი არა იგლოვდა, ვითარცა-(105vA)იგი

1 წარავლინა ABE. მოსწყყდა D. 2 და – BCD. 3 წარავლინა E. იოანე CD. 3-4 ნათლისმცემლისა C. 7 და – CD. ეროდე ABCD. 8 საკურთხეველისა ABE. 9 ჟამსა + შინა E ~ ეწია ეროდეს CD. 10 უბადრუკთა – ABE. 11 აღესრულა და – AB. აღმოჰდა AB. საწყალობელი] უბადრუკი CD. 12 მისი] თ`ი AB. 13 არქელაოს AB. 14 სალომეს AB. 15 გამოიყვანენ(6) CD. 16 იგინი – CD. 17 ეროდეს CD. ნათესავისა CD. თითო E. 17-18 საპყრობილესა BCDE. 18 შეეყენა AB. და თქუა] რქუა E. მე – CDE. 19 მოვკიდე B. 21 იყვნენ იგინი სიხარულსა] იხარებდენ სიკუდილსა ჩემსა CD. მწუხარედ CD. არამედ – CD. 23 იყოს AB. 24 სწული AB. ურიათა CDE.

(1) მათე 2,16. (2) მათე 23,35; 50,11,51. (3) საქმე მოც. 12,23.

იყო ეგუპტეს დღეთა მოსე წინადაწარმეტყუელისათა, რაჟამს მოსწყდა ყოველი პირშოად ეგუპტეს. (1)

თავი XLVIII.

1. მაშინ ახარა ანგელოზმან იოსებს ეგუპტეს და ჰრქუა მას, ვითარმედ: „ჰეროდე მოკუდა.“ ხოლო იოსებ უკ-მოიქცა და ვითარცა ცნა, ვითარმედ არქელაოზ მეფობს, შეეშინა და (44rC) წარვიდა ნაზარეთს და მუნ იყოფოდა ამისთჳს, ქრისტესა რაათა ნაზარეველ ეწოდოს. და აღმოვიდიან წლითი-წლად იერუსალემს. და ვითარცა იყო ქრისტე ათორმეტისა წლისა, იწყო დაჯდომად მღდელთა თანა ტაძარსა შინა. და შემდგომად წელთა რაოდენ-თამე იქმნა მღდელ და მისცეს წიგნი და იკითხა. (2)

2. და რაჟამს იქმნა ქრისტე ოცდაათისა წლისა, ნათელ-ილო იორდანესა იოანესგან. (3)

3. (106rA) ხოლო იოანე იყო უდაბნოთა იორდანისათა ყოველთა დღეთა ცხოვრებისა მისისათა. და იყო საჭმელად მისა მკალი და თაფლი ველისაჲ, რომელ არს მცენარე, გული ფინიკისაჲ. რამეთუ ვითარცა სულიერი, იზარდების თავსა ხისასა, და თაფლი, რომელ არს ცხენის ფაფარი და ბერძულად ეწოდების მელაღრია. (4)

4. ხოლო ათცხრამეტსა წელსა მეფობასა ტიბერის კეისრისასა ჯუარს-ეცუა ქრისტე

1 ეგუპტეს - CD. 1-2 მოსწყდა ABE. 3 ეგვიპტეს C. 4 ეგვიპტეს C. 5 ეროდე CD. უკუ-მოიქცა BE. 6 ვითარმედ - AB. 7 იყოფებოდა AE. ~ რაათა ქრისტესა CDE. 8 ნაზარეველ C. წლით-წლად D. 9 ათორმეტისა] იბ AB. დაჯდომა AB. 10 მღურდელთა CD. 11 მღდელ] მღურდ(ე)ლად CD. წიგნი + ისაია წინასწარმეტყველისა E. იკითხა] იკითხვიდა E. 12 ქრისტე - E. ოცდაათის] AB. 13 იორდანესა + შინა CDE. იოანესგან D. 14 იოანე CD. 15 ცხოვრებისა DE ~ მისა საჭმელად CD. 16 ველისა] ველური BE. ველისა] + მკალი AB. ~ გული მცენარე CD. 17 იზრდების BD. 18 რომელი C. ცხენისა C. ბერძულად D. 19 მელად(ა)რიო CD] მწარია E. 20 წელსა] წელთა დასაბამითან E. 21 ჯუარს აცუეს E.

(1) გაბოსლ. 11,5-6; 12,29-30. (2) მათე 2,19-22. (3) მათე 3,13-17; მარკ. 1,9-11; ლუკა 3,21-22; იოანე 1,31-34. (4) მათე 3,14.

8. წელთა ხუთი ათას ხუთასთა. რამეთუ ეხარა მარიამს ქალ-
წულსა ქალაქსა ნაზარეთს დღესა კურიაკესა. და მიაწვინა ბა-
გასა. და მიიქუა სუმიონ ტაძარსა სოლომონისსა. დღესა ხუთშა-
ბათსა ურუენა დიდებაჲ თუსი და ნათელ-ი(106vA)ლო იორდანესა
და ეცხო ნელ(44vC)საცხებელი სახლსა სიმონ კეთროვნისასა. (1) 5

9. და ჭამა პასეჟი მოწაფეთა თანა, და პყრობილ ყვეს სახლ-
სა ანნამსსა და სცეს თავსა ლერწმითა სახლსა კაიაფამსსა (2)

10. და სცეს შოლტითა კრებულსა შორის წინაშე პილატეს-
სა. (3)

11. დღესა პარასკევსა, თუესა აპრილსა ერთსა, ათხუთმეტსა 10
მთოვარესა, შეკრბეს მის ზედა ყოველი თესლები და ყოველი
ენებაჲ ჩუენთეს თავს-იდვა ქრისტემან.

12. დღესა პარასკევსა, ჟამსა პირველსა დღისასა, შექმნა
ღმერთმან ადამი მიწისაგან ქუეყანისა, — დღესა პარასკევსა,
ჟამსა პირველსა დღისა(107rA)სა, შეიწყნარა ქრისტემან ნერწ- 15
ყუაჲ პირსა თუსსა ძეთაგან ისრაელისათა; (4)

13. დღესა პარასკევსა, ჟამსა მეორესა, შემოკრბეს ყოველნი
ნადირნი და პირუტყუნი ადამისსა, რამთა უწოდოს სახელები
მათი, და იყვენს იგინი წინაშე ადამისსა თავმოდრეკით; (5)

14. დღესა პარასკევსა, ჟამსა მეორესა, გარე-მოადგეს ჰური- 20
ანი უფალსა და იღრჭენდეს კბილთა მათთა დამბადებელისა

1 ხუთ C. 1-2 ~ ქალწულსა მარიამს CD. 2 ნაზარეთსა CD. მიიწვინა
CD. 3 მიიქუა CD. 4 იორდანეს CD. 5 სუმი(ი)ონ CD. კეთროვნისასა + და
სცეს თავსა ლერწმითა სახლსა კაიაფამსსა CD. 7 ლერწამი E. და სცეს თავსა
ლერწმითა სახლსა კაიაფამსსა — CD. 10 და დღესა D. თუესა აპრილსა
ერთსა] თ. ა. ა ~ AB. თუესა მარტსა ოცდაათს E. ათხუთმეტსა] ი ~ AB. 11
მთოვარესა C, მთოვარესა D. შეკრბეს ABE. 13 ჟამსა პირველსა დღისასა] პირველსა
დღესა CD. 14 ადამ CD. 15 ქრისტემან — CD. 16 პირისა თვისისა CD.
ძეთაგან] ძალთაგან(6) CD. 17 შემოკრბეს — CD. 18 პირუტყუნი + შევიდეს
წინაშე CD. 19 მათი] მათ E. ~ თავმოდრეკით წინაშე ადამისსა AB. 20-21
ურიანი CD. 21 უფალსა] ქრისტესა CD. 21-22 დამბადებელსა მათსა E. 21-
24 დამბადებელისა მათისა ზედა... განკაბნიენ იგინი — CD.

(1) ლუკა 1,27-28; 2,7,25; მათე 26,6-13; მარკ. 14,3-9; იოანე 12,1-8. (2)
მათე 26,20; მარკ. 14,17; ლუკა 22,14; იოანე 13,18. (3) მათე 27,26; მარკ.
15,15; იოანე 19,1. (4) დაბ. 1,27; მათე 26,67; მარკ. 14,65. (5) დაბ. 2,19.

მათისა ზედა, ვითარცა თქუა დავით წინამსწარმეტყუელმან: „მომადგეს მე, ვითარცა ფუტკარნი გოლსა, და სახელითა უფლისაჲთა განვებნიენ ივინი“; (1)

15. დღესა პარასკევსა, ჟამსა მესამესა, დაედგა პატივი, ვითარცა გურგუნი, თავსა ადამისსა, — და მასვე ჟამსა დაადგეს გურგუნი (107vA) ეკლისაჲ თავსა ქრისტესსა; (2)

16. დღესა პარასკევსა, ჟამსა მეოთხესა, შვეიდა ადამ სამოთხესა, — და მასვე ჟამსა ჰგუემდეს ჰურიანი [ქრისტეს] წინაშე პილატესა, ფარი(45rC)სეველნი და მღვდელთმოდღუარნი განიკითხვიდეს; (3)

10 17. დღესა პარასკევსა, ჟამსა მეხუთესა, მიეახლა ევა ხესა მას ურჩებისასა, — და მასვე ჟამსა აღვიდა ქრისტე ხესა მას ცხორებისასა; (4)

18. დღესა პარასკევსა, ჟამსა მეექუსესა, მისცა ევა ადამს ნაყოფი იგი მწარე, — დღესა პარასკევსა, ჟამსა მეექუსესა, შეუზავეს 15 სასუმელი ქრისტესა მღვდელთმოდღუართა ჰურიათა; (5)

19. დღესა პარასკევსა, ჟამსა მეექუსესა, განშიშულდა ადამ და დაიძალა ქუემე ხესა, — და მასვე ჟამსა აღვიდა ქრისტე ჯუარსა შიშუ(108rA)ელი; (6)

20. და გუერდისაგან ადამისა მარჯუენისა გამოვიდა ევა, დე- 20 დაჲ, რომელმან შვა სიკუდილი, — და გუერდისაგან ქრისტესისა გამოვიდა ნათლისღებაჲ, რომელი შობს ცხორებასა; (7)

5 თავსა — B. 6 ~ თავსა ქრისტესსა ეკლისა გურგუნი C, ~ თავსა გურგუნი ეკლისა ქრისტესა D. 7 მეოთხესა] მეხუთესა CD. 8 გუემდეს CD. ურიანი CD. პილატესსა BE. 9 ფარისაველნი C. მღვდელთმოდღუარნი CD. 13 ევა — B, ევა ადამს] ადამს გველმან E. 14 დღესა პარასკევსა, ჟამსა მეექუსესა] და მასვე ჟამსა CD. 15 სასუმელი E] — ABCD. ქრისტესა — BE. მღ(უ)რდელთმოდღუართა CD. ურიათა CDE. 17 ხესა + მას CDE. 18 ჯუარსა + ზედა E. ჯუარსა შიშუელი] შიშუელი ჯუარსა ზედა CD. 19 ადამისსა CD. 19-20 დედაჲ — E. 20 ქრისტესსა CD.

(1) შდრ. ფს. 21,13. (2) შდრ. ფს. 8,6; მათე 27,29; მარკ. 15,17; იოანე 19,2. (3) დაბ. 2,8; მათე 27,11-31; მარკ. 15,2-20; ლუკა 23,16-22; იოანე 11,1-3. (4) დაბ. 3,6; მათე 26,31; მარკ. 15,24-25; ლუკა 28, 33; იოანე 19,23. (5) დაბ. 3,6; მათე 27,48; მარკ. 5,36; ლუკა 23,36; იოანე 19,29. (6) დაბ. 3,7-8. (7) დაბ. 2,21-22; იოანე 19-34.

22. ღღესა პარასკევსა მოკუდა ადამ და ღღესა პარასკევსა ცხოვნდა;

21. ღღესა პარასკევსა ცოდეს ადამ და ევა და ღღესა პარასკევსა შეუნდო ცოდვამ მათი;

23. ღღესა პარასკევსა ეუფლა სიკუდილი და ღღესა პარასკევსა 5 დაიქსნა კელმწიფებამ სიკუდილისამ; (1)

24. ღღესა პარასკევსა გამოვიდეს ადამ და ევა სამოთხით, ღღესა პარასკევსა აღმოვიდეს ჯოჯოხეთით; (2)

25. ღღესა პარასკევსა განშიშულდეს სამოსლისაგან დიდებულისა, (108vA) ღღესა პარასკევსა შეემოსა მათ ნუგეშინის- 10 ცემამ;

26. ღღესა პარასკევსა შეკრიბნა ეშმაკმან კაცნი და ღღესა პარასკევსა გამოუხუნა ქრისტ(45vC)ემან და არცხუნა ეშმაკსა და დაქსნა მძლავრებანი მისნი;

27. ღღესა პარასკევსა გამოიკადნეს ადამ და ევა და დაეკმა 15 კარი სამოთხისამ, - ღღესა პარასკევსა განელო კარი სამოთხისამ და შევიდა ავაზაკი და ეტურთა სახე ჯუარისამ; (3)

28. ღღესა პარასკევსა მიეცა ქერობინსა მახული იქცევისი, რამათა სცვიდეს სამოთხესა, - ღღესა პარასკევსა მახული უგუ- 20 მირეს ქრისტესა გუერდსა და განელო ზღუდე სამოთხისამ; (4)

29. ღღესა პარასკევსა მიეცა ადამს მეფობამ, მღღლობამ და წინამსწარმეტყუელებამ, - და ღღესა პარასკევსა დამდაბლდა

3 ღღესა პარასკევსა (2)]მასვე ღღესა CD. და (II) - AB. 5 სიკუდილი + ადამს E. 6 ო სიკუდილისა კელმწიფება CD]ღღესა პარასკევსა განშიშულდეს სამოთხისაგან დიდებულისა B. 7 ო სამოთხით ადამ და ევა CD. 8 ჯოჯოხეთით + სამოთხედ E. 9 განშიშულდა CD. 9-10 ღღესა პარასკევსა განშიშულდეს სამოსლისაგან დიდებულისა - B. დიდებულისა + ადამ და ევა E. 10 მათ - CD. 14 მისნი]მათნი CD. 15 გამოქ(ა)დეს CD. 16-17 ღღესა პარასკევსა განელო კარი სამოთხისამ CD. 17 ავაზაკი - CD. 18 მიეცა]მიეცა C. ქერობინსა AB. მახული იქცევისი]და მახუილსა იქცევისსა C, და მახული იქცევისსა D. 19-20 მახული უგუმირეს]უგუმირეს ლახუარი E. უგუმირეს CD. 20 გუერდსა - CD. განელო ზღუდე]განილო კარი E. 21 მღღღლობა C, და მღღღღლობა D. 22 წინამსწარმეტყუელობა(ა) BCD. და - CD.

(1) დაბ. 3,19; მათე 27,52-53. (2) დაბ. 3,23. (3) დაბ. 3,24; ლუკა 23-43. (4) დაბ. 3,24; იოანე 19,34.

ქრისტე ფრიად; (109rA)

30. დღეს პარასკევსა, ჟამსა მეცხრესა, გარდამოვარდა ადამ ქუეყანასა ქუესა სიმაღლისაგან სამოთხისა, — და მასვე ჟამსა, მეცხრესა, გარდამოქსნეს ქრისტე ჯუარისაგან და დადვეს მი-
5 წასა ქუეყანისასა. (1)

თავი XLIX

1. ყოვლითავე ემსგავსა ქრისტე მსგავსებასა ადამისსა, ვი-
თარცა-იგი წერილ არს. (2)
2. ადგილსა, რომელსა დამარხეს გუამი ადამისი, და მელ-
10 ქისელეკ მღღელობდა, და აღიყვანა აბრაჰამ ძე ისაკ, რამთა შეწიროს
3. შუა ქუეყანასა, მუნ დაენერგა ჯუარი ქრისტესი.
9. და ვითარცა დანერგეს ჯუარი ქრისტესი თხემისა ადგილ-
სა, თხემსა ზედა ადამისსა, (3)
- 15 10. და დამსჭუალეს ქრისტე მას ზედა. და ვითარცა უგუ-
მირეს ქრისტესა, გამოვიდა სისხლი და წყალი გუერდისაგან
მისისა და შთავიდა შუბლსა ადამისსა (109vA) და ნათელ-ილო
მისგან. (4)
11. და ვითარცა ჯუარს-აცუეს ქრისტე ჰურიათა, დასხდეს
20 ქუეშე (46rC) ჯუარსა, რამთა განიყონ სამოსელი მისი, ვითარცა
წერილ არს წმიდასა სახარებასა. (5)
12. და იყო კუართი მისი ზეთ მოქსოვილი, რამეთუ წესი

2 მეცხრესა] თ^ა AB. 3 ქუეყანასა] ქუეყანად CD. ქუესა] ქუქმ E] — CD. სიმაღლისაგან] სიღრმისაგან B. 4 მეცხრესა] თ^ა AB] — CD. ~ ჯუარისაგან ქრისტე CD. 7 ყითვე B. 7-8 ვითარცა-იგი] ვითარცა CD. 9 ადგილსა + მას E. 10 მღღერდ(ე)ლობდა CDE. აბრაჰამ E] — CD. ისაკი CD. 12 შუა — B. ~ ჯუარი ქრისტესი დაენერგა BD. 13 და — CD. დაენერგა D. 13-14 თხემისა ადგილსა — CD. 14 თხემსა + მას E. 15 და (II) — AB. 15-16 უგმირეს CD. 16 ქრისტესა — CD. გამოვიდა] გარდმოვიდა E. 19 ურიათა CD. 21 წმიდასა სახარებასა] სახარებასა შინა CD. 22 ზეთ] ზეთით AB.

(1) მათე 27,58-60; მარკ. 15,46; ლუკა 23,53; იოანე 19,40-41. (2) ებრ. 4,15. (3) მათე 27,31; მარკ. 15, 22; ლუკა 23,33; იოანე 19,17. (4) იოანე 19,34. (5) ფს. 21,19; მათე 27,35; მარკ. 15,24; ლუკა 23,34; იოანე 19,24.

იყო პალესტინელთა: ორი სამოსელი ერთად შეაერთიან და მრგულად მოქსოვიან, რომელ არა უნდის ყოვლადვე კერვაჲ, და მას ეწოდა ზეით მოქსოვილი. (1)

13a. რამეთუ უნდოჲ იგი სამოსელი ემოსა ქრისტესა. (2)

16. ვითარცა წერილ არს: და შემოსეს მას ძოწეული სამოსელი, ქლამინდი. 5

13b. და შემოსეს ქრისტესა სამოსელი სამეუფოჲ და არა იცოდ(110rA)ეს, რასა იქმოდეს. (3)

თავი L.

1. დაადგეს გურგუნი ეკლისაჲ თავსა მისსა (4)

10

2. და თაყუანის-სცემდეს წინაშე მისსა და ეტყოდეს: „გიხაროდენ, მეუფეო ჰურიათაო!“

3. აწ იხილეთ, რამეთუ სიკუდილითა მისითა არარაჲ დააკლდა ჩუენთვის მეუფებასა მისსა.

4. რაჟამს-იგი ჰურიანი შეილაღნეს ურთიერთას, მაშინ სტრატიოტთა აღიღეს ძოწეული იგი, რამათამცა განიყვეს. 15

5-12. ხოლო სამოსელი იგი ძოწეული იყო, რომელი ებურა კილობანსა მას სჯულისასა, წმიდასა წმიდათასა. და ვითარცა გამოკდა ბჭობაჲ პილატესგან, რამათა ჯუარს-აცუნ (46vC) ქრისტე, მსწრაფლ შევიდეს ჰურიანი ტაძარსა და აჰკადეს საბურველი იგი საკურთხეველისა მათისაგან, რომელსა ერქუა «წმიდაჲ წმიდათაჲ», და შემოსეს ბასრო(110vA)ბით ქრისტესა უსაკლოჲ 20

1 პალესტინელთა CD. შეაერთიან C, შეაერთიან D. 1-2 მგურგულად C, მრგულად D. 2 მოქსოვიან E. რომელსა CD. უნდეს CD. და – AB. 3 ზეით] ზეით A, ზეითა CD. მოქსოვილი + კუართი CD. 5 მას – CD. 5-6 ო სამოსელი ძოწეული CD. 7 სამოსელი სამეუფოჲ – CD. 11 თაყუანის-სცემდეს BE. 12 ურიათაო CD. 14 ჩუენთვის – CD. 15 ურიანი CD. შეილაღნეს] შეითუაღნეს CD. 15-16 სტრატიოტთა B. 16 რამათამცა] რაჟამს ABE. 17 ხოლო – ABE. ძოწეულ B] – CD. 19 ბრჭობა CD. პილატესგან D. 20 ურიანი CD. აღკადეს CDE. 21 იგი + ტაძრისა და CD. საკურთხეველისა ABCD. 22 და – CD. ბოწრბით B, ო ბასრობითა შემოსეს CD. უსაკლოდ CD.

(1) იოანე 19,23. (2) მათე 27,28; მარკ. 15,17; იოანე 19,2. (3) ლუკა 23,34. (4) მათე 27,29; მარკ. 15,17-18; იოანე 19,1-3.

იგი. ესრეთ შეჰგვანდა, რამეთუ კილობანსა მას წმიდასა წმიდათასა საიდუმლოჲ ღმრთისაჲ იყო. და აღჲადეს სამოსელი და ქრისტესა შემოსეს. მიერთგან განეშორა მადლი საიდუმლოჲსა ღმრთისაჲ ჰურიათაგან.

5 13. სამი მისაცემელი მიცემულ იყო ჰურიათაჲ ყოველისა უპირატესი: ერთი – წინაჲსწარმეტყუელებაჲ, მეორე – მღდელობაჲ და მესამე – მეფობაჲ

14. დავითისითგან.

10 15. ესე მიცემულ იყო ყოველთა უადრესი, რომლითა იქაჲ დოდეს წელთა მრავალთა. და დღესა ერთსა მიელო მათგან და განშიშულდეს ამის სამისაგანვე:

16. წინაჲსწარმეტყუელებაჲ ჯუარცუმისაგან მიელო, მღდელობაჲ – განპებითა ეზომსა ტაძრისაჲთა და მეფობაჲ გურგუნისათჳს ეკლისა მიელო.

15 17. და კუალად (111rA) სული იგი, რომელი განსწმედდა მათ, «წმიდასა წმიდათასა» შინა დაუტევნა ივინი და განვიდა მათგან, და ეზომ, რომელი განიხია კარსა ტაძრისასა და განიპო ორად, (1)

18. და პასექი განეშორა მათგან და ვერღარა შეუძლებენ მიერთგან, რამათაჲცა აღასრულეს დღესასწაული.

20 19. იხილეთ, რაჲ-იგი ჰრქუა ჰილატე ჯუარცუმისათჳს ქრისტესისა: „უ(47rC)ბრალოჲცა ვარ სისხლისაგან ამის მართლისა!“ (2)

1 შეგვანდა AB. 1-2 წმიდასა წმიდათასა – CD. 2 აჰკადეს CD. 3 ~ შემოსეს ქრისტესა CD. მიერთგან] და მიერიდ(გ)ან CD. საიდუმლო CD. 4 ურიათაგან CD. 5 ~ ურიათათჳს მიცემულ იყო CD. ჰურიათა E. ყოველსა CD. 6 წინასწარმეტყუელობა CD. 6-7 მღურდელობა CD. 7 და – CD. 8 დავითისგან CD. 9-10 ესე მიცემულ იყო ... იქადოდეს] ესე ყოველი უპირატესი, რომელთა იქოდეს CD. 10 მიელო CD. მათგან] მადლი CD. 11 განშიშულდეს ამის] განეშორა ამისგან CD. 12 წინასწარმეტყუელობა CD. ჯუარისაგან AB. 12-13 მღუ(რ)დ(ე)ლობა CDE. 13 განპებითა] განპყრობითა AB. განპებითა ეზომსა ტაძრისაჲთა] საბურველისა აღხდითა საკურთხეველისათა E. ეზოს AB. 14 მიელო ABE. 15 მათ – CD. 16 წმიდათა CD. 17 განიხია – CD. 17 და განიპო – ABE. 19 აღასრულნეს დღესასწაულნი ABE. 20 იხილეთა C. 20-21 ქრისტესსა CD. 21 მართლისაგან CD.

(1) მათე 27,51; მარკ. 15,38; ლუკა 23,45. (2) მათე 28,24.

24. და ვითარცა ჯუარს-აცუეს ქრისტე, ნათელი ყოველსა ქუეყანასა დაუშრტა და დაბნელდა სინათლე მზისამ და განეფინა სამოსელი ბნელისამ ყოველსა ქუეყანასა. (1)

26. და ერთი ავაზაკი მარჯუენით და ერთი მარცხენით ჯუარს-აცუნეს. (2)

5

თავი LI.

1. და ღრუბლი(111vA)თა მიუპყრეს ძმარი, შეზავებული ნავლითა. (3)

7. ვითარცა მკედრი იგი ვენაკისამ, ძე მეუფისამ ჯუარს-აცუეს და ღუნოჲ დამჟავდა და შეზავეს სასუმელი მწარე და მიუპყრეს უფალსა, რამთა სუას. ხოლო უფალსა არა უნდა, (4)

10

8. არამედ ჰრქუა მათ: „მეცით მე სასუმელი ვაზისაგან ეგუპტისა“. (5)

9. რამეთუ უწყოდა მოსე წინამსწარმეტყუელმან, ვითარცა აღსრულებულ არს მათ ზედა, რაჟამს-იგი თქუა:

15

10. „ყურძენი ნავლიისამ და ტევანი სიმწარისამ“. (6)

თავი LIII.

1. და ვიდრე იყოლა ქრისტე ჯუარსა ზედა, იოსებ და ნიკოდემოს შევიდეს წინაშე პილატესა

2. და ჰკითხეს გუამისათუს ქრისტესისა. და მუნთქუესვე უბრძანა მიცემაჲ მათ.

20

3. და მტილსა მას, რომელსა იყო საფლავი ახალი იოსებისი,

2 დაბნელდა]ბნელი და ABE. 4 და (1) – CD. 7-8 ნავლითა – CD. 10 და – AB. შეზავეს BCD. სასმელი CD. 12-13 ეგვიპტისა C. 14 უწყოდა]უწოდა ABE. 15 ზედა]ზე C. 16 ნალულისა CD. მტევანი D. 18 ვიდრე]ვითარცა B. იყო CD. 18-19 ნიკოდიმოს B, ნიკოდიმოს CDE. 19 შევიდა CD. პილატესსა AB. 20 გუამისათუს ქრისტესისა – CD. მუნთქუესვე]თქუესვე CD. 21 მათ]მათი ABE. 22 რომლისა CD. ახალი – AB. იოსებისა E.

(1) მათე 27,45; მარკ. 15,33; ლუკა 23,44. (2) მათე 27,38; მარკ. 15,27; ლუკა 23,33; იოანე 19,18. (3) მათე 27,48; მარკ. 15,36; ლუკა 23,36; იოანე 19,29. (4) მათე 21,38-39; მარკ. 12,7-8; ლუკა 20,11-15. (5) ფს. 89,9. (6) II სჯ. 32,32.

4. სამკუდ(112rA)რებელ იყო ფინეზ მღვდელთმომძღვრისა, მამის ძმისწულისა მისისაჲ.

5 ხოლო იოსებ არა იერუსალემელი იყო, არამედ დაბისაგან არიმათიისა იყო და კადნიერ იყო წინაშე პილატესა: და ყოველი წიგნი წარსაცემელი, რომელი და(47vC)წერის პილატე, კელითა იოსებისითა დაიბეჭდვოდა.

6. და ვითარცა გარდამოქსნეს ჯუარისაგან გუამი ქრისტესი,

7. შემურა ნიკოდემოს მურიითა, ალომთა და გუნდრუკითა, და მოიღო იოსებ სამოსელი სელისა წმიდაჲ, მრავალსასყიდლისაჲ და შეხუა და საფლავსა ახალსა, სადა არაეინ დადებულ იყო, დაღვა მას შინა. და ესეცა გუეუწყა კაცთაგან მეცნიერთა, ვითარმედ ესე საფლავი ეთხარა პირველვე ძუე(112vA)ლად ისოს, ძესა ნავესსა, თავისა თუსისათუსო, რამთა, ოდეს მოკუდეს, დაეფლას მას შინაო. და არღარა დაეფლა მას შინაო, დაშთა საფლავი ვიდრე ქრისტესამდეო. და ეწოდა საფლავი ახალი, ვინამთგან კაცი არა დადებულ იყო მას შინა. და კუალად იოსებ შეკაზმა თავისა თუსისათუსო, რამთამცა დაეფლა, ამისთუს ეწოდა საფლავი ახალი იოსებისი. (1)

9ა. და დაღვეს გუამი ქრისტესი და ლოდი დიდი დაღვეს პირსა საფლავისასა. (2)

14. ესეცა გუეუწყა კაცთა მიერ, ვითარმედ ესე ქვაჲ იგი იყო,

1 სამკუდრებელი CD. მღვდელთმომძღვრისა CD. 3 იერუსალემელი E] იერუსალემს ABCD. 4 არიმათისა CD. წინაშე პილატესა E] პილატესსა ABCD. იყო – CD. 6 იოსებისათა CD. დაიბეჭდოდა BCD, დაიბეჭდებოდა E. 8 ნიკოდემოს B, ნიკოდემოს DE. და ალოთა CD. 9 სელისა] სულისა D. 10 შეხუა CD. სადა] რომელი სხუაჲ B. სადა არაეინ დადებულ იყო – CD. 11 დაღვა მას შინა] მაშინ დაღვა A, ~ მას შინა დაღვა E, მას შინა – CD. კაცთა ABE. 12 ესე – CD. საფლავი] საფლი C. პირველ C, პირველსა D. ძუელად – CD. 13 ნავესსა + ძუელათ CD. თუსისათუს CDE. 14 შინა CD. და არღარა რა დაეფლა მას შინა CD] – B. 15 ვიდრე – B. ქესმდო B. 16 ვინადგან C. 17 შეკაზმა] შეიკიძმა CD. თავისა თუსისათუს CDE] თავისათუსო B. რამთა ABE. დაეფლა CD] დაეფლას მას შინა E. 19 დაღვეს CD. 20 პირსა + ზედა B. 21 ესე – CD. 21-22 ~ რომელი იყო CD.

(1) იოანე 19,39-40; ისო ნავ. 24,32. (2) მათე 27,60; მარკ. 15,46.

რომელი ვიდოდა წინაშე ძეთა ისრაელისათა, უდაბნოს ვიდრე ვიდოდეს. ხოლო დადგის ქვაჲ იგი და გამოეცენის წყალი. და დადგიან (113rA) ძენი ისრაელისანი და სჯან წყლისა მისგან. ესე ესრეთ იყო. (1)

8. და ქვაჲ იგი დაედვა ისოს, ძესა ნავესსა, მახლობელად საფლავსა თუსსა; რ(48rC)ამათა, რაჟამს დაემარხოს, დასდვან კარსა საფლავისასა. 5

9b. და რაჟამს დადვეს ქრისტე, იოსებ და ნიკოდემოს დადვეს ქვაჲ იგი კარსა საფლავისა მისისასა.

10. ხოლო აზრახეს მღვდელთმოდუართა პილატეს, რამათა დაბეჭდონ საფლავსა ბეჭდითა მათითა დასისა თანა. (2) 10

20. და ვითარცა გარდამოქსნა ქრისტე იოსებ ჯუარისაგან, აღილო ფიცარი იგი წერილი, რომელი იყო ჯუარსა ზედა, სამითა ენითა: ბერძულითა და რომაულითა და ებრაულითა. (3)

23. და ყო ესე პილატე, (113vA) რამათა არა ტყუილ იყოს. 15

25. ამისთვის დაწერა პილატე ენაჲ იგი, რომლითა ბჭობდეს ქრისტეს სიკუდილსა; და ჯუარს-აცუეს ღმერთი დიდებისაჲ. ესე სამნი ენანი დაწერნა და გამოაჩინნა ცხადად, რომელთა ზრახეს ჯუარცუმაჲ ქრისტესი: ჰეროდე ბერძენი იყო, პილატე — პრომი, ანნა და კაიაფა — ებრაელი, 20

26. ხოლო ასურთაგან არავინ ეზიარა საქმესა ქრისტესსა.

1 უდაბნოსა მას E]- CD. ვიდრეცა CD: 2 ხოლო]სადაცა E]- AB. გამოეცენის წყალნი BCDE. 5 ისო ABE. 8 დაადვეს ქრისტესა CD. ქრისტე + ხოლო CD. ნიკოდემოს B, ნიკოდემოს CDE. დაადვეს CD. 9 საფლავისა მისისასა]საფლავისასა CD. 10 ხოლო - CD. მღუ(რ)ღვდელთმოდუართა CDE. 11 საფლავი E. მათითა]მისითა E. 12 გარდამოქსნეს CD. 13 ~ რომელი წერილ იყო CD. 14 ბერძულეზრითა CD. და (1) - CD. პრომაელითა E]რომელეზრითა CD. ებრაელითა D. 15 ტყუილი AB. 16 ენაჲ იგი - CD. ბრჭობდეს CD. 17 და - AB. 17 ღმერთი დიდებისაჲ]ქრისტე ადგილსა CD. 19 ჯუარცმა CD. 20 ანნა და კაიაფა ებრაელი E]- ABCD. 21 ეზიარა]ეზრახა CDE.

(1) გამოსლ. 17,6; ფს. 104,41. (2) მათე 27,62-66; ლუკა 23,38; იოანე 19,19-22. (3) მარკ. 15,26.

თავი LIV.

4. და ვითარცა დაფლეს ქრისტე, დასხდეს მცველნი იგი და სცვიდეს. ხოლო დღე იყო პასექისა. გამოვიდა პილატე და მოილო პური და ღვინო მცველთათვის, რამათა ჭამონ და სუან. (1)

5 5. ხოლო იგინი ჭამდეს და სუმიდეს და განსცხრებოდეს. მაშინ გარდამოქდა ანგელოზი, ვითარცა ელვაჲ, (48vC) და განალო კარი საფლავისაჲ. ვითარცა იხილეს (114rA) მცველთა მათ, დაცუვეს გარემო საფლავსა, ვითარცა მკუდარნი, პირდაქცევით. და ვითარცა აღდგა ქრისტე, ერუნა სიმონს ოდენ პირველ, ესე პეტრე, ვითარცა კლდე სარწმუნოებითა, და იყო პირველ მოწაფეთაგან იოანე ნათლისმცემელისათა და აწ იქმნა თავ მოწაფეთა ქრისტესთა. (2)

11. მშულობით მეორმოცესა დღესა მისცა მცნებაჲ მოწაფეთა თვისთა და ამაღლდა ზეცად და დაჯდა მარჯუენით მამისა. (3)

15 13. მაშინ პეტრე ნათელ-სცა წმიდასა ღმრთისმშობელსა მარიამს და იოვანე მახარებელმან მიიქუა დედაჲ ღმრთისაჲ — ქალწული ქალწულმან. (4)

14. მაშინ შეკრბეს სიონს და იწყეს მარხვად, ვიდრემდის მოვიდა მათ ზედა სული წმიდაჲ ნუგეშინისმცემელი (5)

20 15. და (114vA) მოსცა ენათა თარგმანებაჲ.

16. და აჰა, განსრულდა რეაჲ (!) დაწყებაჲ დაბადებისა აღ-

---

2 და ვითარცა — E. 3 დღე + იგი CD. პილატე] აწ ABE. 4 მცველთათვის] მცველთა თუისთა CD. 5 ჭამდეს და სუმიდეს და — CD. 6 ანგელოზი + იგი CD. ელვა + საფ(48vC)ლავსა CD. 7 მათ — ABE. 8 დაცუვეს] დასცვიდეს CD. გარემოს D. 9 სუიმონს D. 10 პეტრე ვითარცა კლდე] კლდე პეტრე CD. სარწმუნოებისა CD. პირველ — CD. 10-11 მოწაფეთაგანი ABE. 11 იოვანე CD. 13 ~ მისცა მცნება მეორმოცესა დღესა CD. 13-14 მშულობით მეორმოცესა დღესა მისცა მცნებაჲ მოწაფეთა თვისთა] მეორმოცესა დღესა ამცნო მოწაფეთა მცნება თვის და მშვიდობა მისცა E. 14 და (II) — CD. 15 ნათელს-სცა C. 17 ქალწულმან — CD. 18 სიონსა D. მარხვად] ზრახვად AB. 20 მოსცეს B. 21 რეაჲ] რაა C, რაა D, რეა E.

(1) მათე 27,66. (2) მათე 16,18. (3) ლუკა 24,36-52. (4) იოანე 19,27. (5) საქმე მოც. 2,1.

ამისითგან ვიდრე ქრისტესამდე, – თარგმანებაჲ ნათესავთაჲ და სახელები მამათმთავართაჲ, რომელი კათოლიკე ეკლესიამან შეიწყნარა.

17. და ჩუენ ვადიდებთ მამასა და ძესა და წმიდასა სულსა აწ და მარადის და უკუნითი-უკუნისამდე, ამინ.

5

ლექსიკონი

ადრიფ იგივე გოლგოთა: „წოდებულ არს ადგილსა მას ადრიფ, რამეთუ მუნ შემუსრა უფალმან თავი გუელისა მის ბოროტისა და ასპიტისა“ XXIII,18.

აზნაურ-ი თავისუფალი: „რომელნი იყვნეს შვილნი აზნაურ-თანი, იქმნეს მონა მონათა“ XXI,26.

აზნაურება-მ თავისუფლება: „...ვიდრე უამადმდე, რომელსა იყოს აზნაურებაჲ, მსაჯულებაჲ და ბჭობაჲ“ VI,12.

ათეულ-ი მათედი: „აბრაჰამ ათეული ყოველი, რამცა აქუნდა, მისცა მას“ XXVIII,11.

ალო-მ ალოე: „გუამი ქრისტესი შემურა ნიკოდემოს მურითა, ალომთა და გუნდრუკითა“ LIII,7.

ამიერ აქედან: „განვედ ამიერ“ V,6.

არარა-მ არაფერი: „არარაჲ ევნის ცეცხლსა მახულისაგან“ XLVI,18.

არდაგ-ი ტილოს ქსოვილი: „დაიბურეს პირი მათი არდაგითა“ XXI,5.

ასერგასის-ი ასორმოცადათი: „კილობანი ფრინვიდა ზედა წყალთა ასერგასის დღესა“ XLX,6.

აუარებენ იხ. აღსაარება.

აქუმა ხელში აყვანა: „მან აიქუა მოსე და შექმნა შვილად თესად“ XXXIV,3.

აღდება წაკიდება (ცეცხლისა): „ნამოდა აღუდვა ცეცხლი და დაწვა ქარანი“ XX,22.

აღჟუცა გაკრეჭა: „თმაჲ თავისა თყისსაჲ არა აღიკუეცოს“ – XXII, 12 (B)

აღმართებულ-ი XXXI,14 აღმართული.

აღმატებულ-ი საუკეთესო, ძვირფასი: „იყოს... სამოსლითა აღმა-ტებულითა მეფე მჯდომარე“ XLVI,8.

აღმოსავალ-ი აღმოსავლეთი: „მამანი იყვნეს აღმოსავალით და დედანი – დასავალით“ XVIII,4-5.

აღმოღება აქ: წამოღება, წამოსვენება: „აღმოიღო იოსებ ეგვიპტით და დამარხა იაკობ ქუაბსა მას“ XXXII,20.

აღმოკდა ამოძრობა, გამოთხრა: (ნაბუქოდონოსორმა)... სუდეკი-ას... აღმოკჯადნა თუალნი და წარსცა ბაბილონს“ XLI,22.

აღმოკდომა ამოსვლა: „პეროდეს... აღმოკჯდა საწყალობელი სული მისი“ XLVII,22.

აღმსობა ადრე ადგომა, ასწრაფება: „ყოველთა დღეთა აღიმსოფნა და ილოციან“ VII,12.

აღსაარება აქ: მადლობის შეწირვა: ანგელოზნი... „დგანან ძრწოლით წინაშე საყდართა ღმრთისათა და აუარებენ დიდებითა მათითა“ VI A,11; „სერაბინნი მფრინვალენი... ღაღადებით აუარებენ და აქებენ ღმერთსა“ VI A,26.

აღტეხა-მ აურზაური, ღრიანცელი: „ქამა აღტეხისამ ისმოღა ზე ჰაერთა შინა“ XII,8.

აღღება 1. გაღება, გახსნა, თავის მოხდა: „ვითარცა ადაღო ჯურღმულსა მას, პოვა საცეცხური იგი“ XLIII. 2. შეწყვეტა: „აღიღო სინედლე იგი წყლისამ“ I,20; „მე აღვიღო ესე რისხვამ“ XX,11.

აღშენება გაშენება: „დასთესეს ყანამ ძეთა ნოესთა და აღაშენეს ენაქი“ XXI,1.

აღკდა, აკდა გახდა, გაძრობა: „აღკადეს სამოსელი და ქრისტესა შემოსეს“ L, 5-12. აკკადეს საბურველი იგი საკურთხეველისა მათისაგან“ L, 5-12.

აღკდომა ასვლა, მისვლა: „რაქაელ არა შეიწყნარა იაკობ, ვიდრე არა აღკდა ჯურღმულსა და ასუა საცხოვარსა“ XXXI, 25.

ბაგა-მ საკვების ჩასაყრელი დაბმული საქონლისათვის (ქგლ.): „[ქრისტე] მიიწვინა ბაგასა“ XLVIII,8.

ბარბაროზ-ი უცხოთესლი, არაელინი (ილ. აბულაძე): „მეფემან ბარბაროზთამან აზბაელ აღაშენა ქალაქი და უწოდა აზბულ“ XXXI,7.

ბასრობა-მ დაცივნა: „შემოსეს ბასრობით ქრისტესა უსაკლომ იგი L, 5-12.

ბედისთხრობა-მ მკითხაობა: „ასწავა მას გრძნება და მისნობა და თუალთმაქცევრობა და ბედისთხრობა“ XXVI,9; „ანდიბან იწყო პირველ ვარსკულავთრიცხუვამ და გრძნება და ბედისთხრობა და მისნობა და ზღაპრობამ“ XXVII,17.

ბერ-ი მოხუცი: „იხილეს იოსებ, ბერი ოდენ, მარიამ და ყრმა“ XLVI,10.

ბობლან-ი დასარტყამი ინსტრუმენტი (დაფი, დაირა – ილ. აბულაძე): სხდეს და იმღერდეს სტყურითა და ბობლნითა და ნესტუთა და ებნითა“ XII,7; „შექმნა სტური და ქნარი და ებანი და ბობლანი“ XXI,10.

ბომონ-ი წარმართთა ტაძარი; სვეტი, რომელზედაც კერპს აღმართავდნენ (ქელ): „[ღმერთმან] დაღეწა კერპნი და დაარღვენა ყოველნი ბომონნი მათნი“ XXVI,11; „[სოლომონ] აღაშენნა ბომონნი და თაყუანის-სცა კერპთა“ XXXVI,14.

ბრიალება ნათება, ელვარება: „გარდამოვალს სული წმიდაა ზეცით და ბრიალებს ზედა ყოველთა წყალთა“ VI,12.

ბლუარ-ი სამხრეთი: „აღფრინდა კიდობანი... აღმოსავალით და დასავალით, ჩრდილოთ და ბლუარით“ XIX,5.

ბჭობა-ა განაჩენი: „ღმერთი განრისხნეს ამის ნათესავისა ზედა და გამოავლინოს ბჭობაა უსჯულოებისა“ XVI,15.; „გამოკდა ბჭობაა პილატესგან, რამთა ჯუარს-აცუან ქრისტე“ L,5-12.

გამო (თანდ.) შემდეგ; -გან, -დან: „ენამ, რომელიცა არს ქუყანასა ზედა ასურთა გამო“ XXIV,11; „მის გამო ისწავეს კაცთა საქმე ოქროსაჲ“ XXXV,24; „მათ გამო განიხრწნა წერილი პირველი, რამეთუ წერილ იყო ანგელოზთა მიერ ცით გამო“ XV,4; „ეტყოდა ღმერთი მოსეს მაყოფანით გამო“ XXXIV,7.

გამოვლინება მოვლინება: „გამოვავლინო ძე ჩემი“ VI A,30.

გამოპარვა მოპარვა: „წარავლინა, რამთა გამოჰპაროს ყოველი, რომელი იყო სახლსა მისსა. ხოლო ყრმაა იგი წარვიდა და გამოიპარა ყოველივე“ XXVI,6.

გამოღება წართმევა, მიტაცება: „...გამოუღო საცეცხური ქელთაგან მღღელთაჲსა“ XXXVIII,15; „არა წარვიღე თქუენისა სიმღერისაგან, არამედ მამათა თქუენტა რომელი ეგუპტით გამოელო“ XXXVII,4.

გამოცემა ამოსვლა, ამოდინება: „გამოეცნეს წყარონი ქუყანით“ XVIII,10; დაღვის ქვაა იგი და გამოეცნის წყალნი“ LIII, 14 (BCDE).

გამოწულილება დაწვრილებით გამოკვლევა: „გამოწულილეს წიგნთა მათთაგან და პოვეს ჭეშმარიტი“ XLV,8; „იქუმია გამოწუ-

ლილვაჲ სივერაგით“ XLV,21.

გამოხუმა (ობ. მრავ.) წართმევა (სირიულ წყაროში ლაპარაკია ქრისტესგან ეშმაკისათვის ტყავის გაძრობაზე): „დღესა პარასკევსა გამოუხუნა ქრისტემან და არცხუნა ეშმაკსა“ XLVIII,26.

გამოკლომა გამოყრა, გამოსულა: „გამოიკადნეს ადამ და ევა და დაექმა კარი სამოთხისაჲ“ XLVIII,26; „გამოკლა ბჭობად პილატესგან, რამთა ჯუარს-აცუნა ქრისტე“ L,5-12.

გამოკუება მოკლება, დაკლება: „დაიცუთა ჭემშარიტად სჯულისაებრ, გარნა არარაჲ გამოექუა ასოთა მისთა“ XLVI,17.

განბნევა დაფანტვა: „განაბნია ერი ჰურიათაჲ“, XXI,22.

განგება მართვა, მმართველობა; წესი, რიგი: „ენოქ განაგებდა ერსა თუსსა“ VIII,1.

განგება-ჲ მართვა, მმართველობა; წესი, რიგი: „სეთ უძღოდა ერსა თუსსა განგებითა კეთილითა“ VII,1; „დაშთეს უწინამძღუროდ, თუნიერ განგებისა“ XXXV,7; „ყოველი განგებაჲ მათი ვარსკულავითა იყო“ XLV,4.

განვლინება გაშვება, გაგზავნა: „განალო ნოე კიღობნისა სარკუმელი და განაველინა ყორანი“ XIX,9.

განზრახვა მოლაპარაკება, მოთათბირება: „განიზრახეს ურთიერთას, რამთა უშენონ მას ქალაქი“ XXX,6.

განთესება გაცალკეება: „განი თუსნეს და განიყუნეს ურთიერთას ოთხნი იგი კიღენი“ XXIII,16.

განკეთროვნებულ-ი კეთრით დაავადებული, კეთრშეყრილი: „განკეთროვნებულ იქმნა პირი მისი და მოკულა“ XXXVIII,16-17.

განკუეთა ამოძირკვა, მოსპობა: „აჰა ესერა, მოკუდები უშვილოჲ... აწ საკსენებელი ჩემი განიკუეთა“ XXXIX,10.

განკუთნება გამოყოფა, რგება: „ესე მსხუერპლი განგიკუთნე ყოფად“ XIII,16.

განმარტება გაშლა: „ვხედავთ მარჯუენესა ღმრთისასა, ვითარ განმარტა ყოველსა ქუეყანასა“ II,6.

განმარტებულად გარკვევით, ნათლად: „განმარტებულად მიუთხრა, ვითარმედ: წარვალ ამის საწუთომისაგან“ X,8.

განმგე-ჲ გამგებელი, მმართველი: „შენ იყავ განმგედ ერსა შენსა“ VIII,15; „არცალა იყოს განმგე ერსა თუსსა ზედა“ XIII,17.

განპყრობა გაშლა: „განიპყრნა ქრისტემან კელნი თუსნი ჯუარსა ზედა“ XXX,1.

განრობა გაშლა, გაწოლა: „განერთხა გუამი ადამისი“ II,15.
 განრიება გადარჩენა (მოქმ.): „მოსრნა მეფენი ასურასტანელნი
 და განარინა ლოთ, ძმისწული თუსი“ XXVIII,6.

განრობა გადარჩენა (ვნ.): „შენ და ძენი შენნი განერნეთ“
 XVI,10.

განრყუნა-მ წახდენა, გაფუჭება; აოხრება: „მიეცა მათ, რომელი-
 იგი დაბუელებად, დაბერებად და განრყუნად იყო“ XXXI,26.

განსასუენებელ-ი XIX,11 დასასვენებელი.

განსრულება XIV,15; X,16 დასრულება, შესრულება.

განსუენება დამშვიდება, მოსვენება: „განი სუენა ღმერთმან
 შესაწირავსა მისსა ზედა“ XX,9.

განსხმა (ობ. მრ.) განდევნა, გაძევება: „ბელიათან...და ლიან თალ-
 ისმენელი განასხნა და ივლტოდეს მისგან“ XXX,22.

განტყნვა ტვინის დასხმევიანება, მოკვლა: „აღღგა კენ აბელის
 ზედა და მოკლა, რამეთუ ქვითა განტყნა იგი“ V,11.

განქარება მოშლა, გაქრობა: „მიერითგან ცუდ იქმნა და გან-
 ქარდა მათგან ღღესასწაული პასექისაჲ“ XLIII,9.

განყენება გადაყენება; თავიდან მოშორება, გაძევება: ეზეკია... განა-
 ყენნა, რომელნი ჰმსახურებდეს ეშმაკთა“ XXXIX,3.

განყოფა გამოყოფა, განშორება: „არარაჲ განეყო მისგან,
 გინა განვარდა“ XLVI,18.

განშუება შვება, განცხრობა: „ვითარცა განიშუა, სოლომონ
 განეშორა სჯულსა ღმრთისასა“ XXXVI,11.

განჩინება-ა აქ: ჩვენება: „ვერცა შემძლებელ არიან განჩინე-
 ბად და არცალა იციან ნათესავი სამღდლოჲ“ XLII,7.

განცვალება შეცვლა: ნასონისგან განიცვალა მღდლობად
 ძეთა ისრაელისათაჲ“ XXXIII,6.

განცხადებულად ამკარად, დაუფარავად: „იმრუშებდეს ურთიერ-
 თას განცხადებულად“ XII,2.

განძება გაძევება: „განაძო ღეღამ თუსი სამეფომსაგან თუსი-
 სა“ XXXVII,10.

განძუნება გამძვინვარება: „მაშინ განძუნდა ღელვამ მათ ზედა“
 XVIII,15.

განწვალებულ-ი განსხვავებული, სხვადასხვა: „შობონ ყოველი
 ფრთოუანი, განწვალებულნი სახითა ხილვად“ I,22.

განხუმა (ობ. მრ.-ში) გაღება, გახსნა: „ჟამსა მეთესა განეხუმი-

ან კარნი ცათანი“ VI,26; „განეხუნეს კარნი ცისანი წუმაღ“ XVIII,10.

განკმობა-მ დაშრობა, ამოშრობა: „შემდგომად განკმობისა წყლისა პირისაგან ქუეყანისა განავლინა ტრედი“ XIX,11.

გარდამატებულ-ი II,6 მეტი, ზედმეტი.

გარდამო: „ზეცით გარდამო“ XLV,8. ზეციდან.

გარდამომავალ-ი გადმომავალი: „ზედიდეს ანგელოზთა, ზეცით გარდამომავალთა“ XLVI,19.

გარდამოსაქანელ-ნი ცისანი თაღი (ცისა): „განეხუნეს საუნჯე-ნი ქართანი და გარდამოსაქანელნი ცისანი“ XV,11.

გარდამოსლვა XXXI,17 გადმოსვლა, ჩამოსვლა: „ანგელოზნი ღმრთისანი აღვიდოდეს და გარდამოვიდოდეს“ XXXI,14.

გარდამოცვენებულ-ი XI,12 გადმოყრილი, გადმოცვენილი.

გარდამოკდომა XLIX,18 გადმოსვლა: „მოვივლინო შენ ძე ჩემი, რომელი გარდამოკდეს და გიქსნას შენ“ V,8.

გარდამოქსნა მოხსნა, ჩამოხსნა: „გარდამოქსნეს ჯუარის-აგან გუამი ქრისტესი“ LIII,6.

გარდართხმულ-ი გადაფარებული, გადაკრული, გადაჭიმული: „შეე-მოსა მათ ესე ტყავი უძღური, რომელი გარდართხმულ არს კორცთა ამათ მტკივნათა“ VI,23.

გარდაქცევა შეცვლა; უარყოფა: „არცა გარდააქციეს სარ-წმუნობამ მათი“ XLVI,12.

გარდაცუმა-მ მოჭიმვა: „იყოს მშულდი ჩემი ღრუბელთა ზედა თუნიერ გარდაცუმიისა და ისართა მორთხმისა“ XX,11.

გარდაცუმულ-ი მოჭიმული: „ზედიდეს მშულდსა გარდაცუ-მულსა და ისართა მორთხმულთა“ XX,12.

გარდაკდომა გადასვლა. აქ: უარყოფა, უკუგდება, დარღვევა (მც-ნებისა): „გარდაკდეს ძენი სეთითისნი მცნებასა მამათა მათთასა“ X,14.

გარე გარშემო: „მოადგეს გარე და დასუეს იოაბ საყდარსა მამისა თუსისა დაეთისსა“ XXXVIII,5.

გარე-მიქცევა ზურგისშექცევა: „გარე-მიაქცია პირი თუსი და მოკულა უარისყოფასა ზედა“ XXXVI,15.

გარე-მოათქს იხ. გარე-მოდგმა.

გარემოდგმა შეზღოტყმა, შემოფარგვლა: „სამოთხე არს ზე ჰაერ-თა... და გარე-მოსდგამს ჳოკელსა ქუეყანასა“ III,15; „იგავი

იყო სამისა კრებულისაჲ, რომელთა გარე-მოათქს ნათლისღებაჲ“ XXXI,24.

გარემოდგომა შემორტყმა: „გარე-მოადგეს ჰურიანი უფალსა“ XLVIII,14.

გარემოჲს XXX,20 გარშემო.

გარნა XIV,1; XVI,3 გარდა, „თუნიერ“.

გება მსხვერპლის შეწირვა: „რომელნიმე უგებდეს ცასა, სხუანი – მზესა, რომელნიმე – მთოვარესა“ XXV,11; „ოდეს დაკლიან საკლველი და უგებენ უკუე ღმერთთა მათთა, შეიმოსიან ორგვარი“ XLVI,3.

გზება ნთება: „იხილეს მთაჲ იგი წმიდაჲ, ვითარცა ცეცხლი ეგზებოდა“ XII,19.

გმირი ძლიერი, გოლიათური აღნაგობის: „შუა სეით... კაცი ძლიერი, ხილვითა გმირი“ VI,2; „იშენეს მათგან გმირნი მამანი, ვითარცა კოშკნი სიდიდითა“ XV,3; მეფობდა ქუეყანასა ნებროთ გმირი სამეოცდაცხრა წელ“ XXIV,24.

გოლი ფიჭიანი თაფლი: „თქუა დავით წინამსწარმეტყუელმან: მომადგეს მე, ვითარცა ფუტკარნი გოლსა“ XLVIII,14.

გორ-გორად გორებად, ბევრი: „შეაკრიბა მათ ზედა მიწაჲ გორ-გორად და შექმნა ბორცუები“ XXVI,11.

გრძნება-ჲ გრძნეულება, ჯადოქრობა: „ასწავა მას გრძნებაჲ და მისნობაჲ და თუალთმაქვეერობაჲ და ბედისთხრობაჲ“ XXVI,9.

გულება სურვილი, დაპირება: „მათ ეგულებოდა, რამთა დაწუნენ წიგნი იგი“ XLII,2.

გული ქუეყანისა-ჲ დედამიწის შუა ნაწილი, შუა ადგილი: „მათ აღიღონ გუამი ჩემი და... დადვენ გულსა ქუეყანისასა“ VI,12.

გულისკლება-ჲ გულისწყვეტა, სინანული: „მოკუდა ებერ გულისკლებასა შინა დიდსა“ XXIV,14; „გულისკლებით შეიტყუელნა კელნი თუსნი ლამექ“ VIII,10.

გულისკმისყოფა მიხვედრა, შეტყობა: „ვითარცა განიღუძა იაკობ, გულისკმა-ყო და თქუა, ვითარმედ: ესე არს სახლი ღმრთისაჲ“ XXXI,15; „დასნეულდა ეზეკია და გულისკმა-ყო, რამეთუ მოკუდობად არს“ XXXIX,6.

გულკლებულ-ი გულდაწყვეტილი: „მარიამ და იოსებ გულკლებულ იყვნეს, რაჟამს არარაჲ აქუნდა მათ“ XLVI,13 (CD).

გუნდრუკ-ი V,10 საკმეველი.

გულირს გემართებს: „გულირს მწუნარებად, რამეთუ შთავცუ-
ვნით ქუეყანასა ქუესა“ XVII,17.

გვც გვაქეს: „არღარა ხილვად გვც პირი თქუენი უკუნისა-
მღე“ XVII,17.

დაბა-ა XX,8 სოფელი.

დაბეჭდულ-ი დაკეტილი, დახშული: „კიდობანი პოვეს, რამეთუ
დაბეჭდულ იყო“ XVIII,14.

დაგება სუფრის გაშლა, გამასპინძლება: „არარამ აქუნდა მათ,
რამთამცა დაუგეს რამ და აჭამეს“ XLVI,13.

დავარდნა აქ: ჩამოვარდნა (შფოთის, შულლის): „მაშინ ჰეროდეს
დაუვარდა შფოთი ცოლისა და შვილთაჲ და მოკლა ცოლი
თჳსი“ XLVII,11.

დაკაფვა აქ: ხის მოჭრა: „დაჰკაფე ძელი მთასა ამას“ XIV,7.

დაკუეთება დანარცხება, დახეთქება: „დააკუეთა და დალეწნა
კერპნი“ XXVI,11.

დაკურვება გაკვირვება: „მოიყვანნა ყოველნი მღებვარნი და
დააკურვნა შუენიერებასა“ XXXVI,8.

დაკურვებულ-ი გაკვირვებული: „იყვნეს დაკურვებულ, რა-
ჟამს არარამ ეგვეითარი იხილეს“ XLVI,11.

დამბადებელ-ი II,3 ღმერთი.

დამოკიდება ჩამოკიდება: „აღმოსრულ იყო ხე, რომელსა და-
მოკიდა ვერძი იგი“ XXIX,5.

დამოკიდებულ-ი ჩამოკიდებული: „არს იგი დამოკიდებულ
ზე“ I,11. „იხილა ქრისტე, ვითარცა ცხოვარი დამოკიდებულნი“
XXIX,14.

დამსჭუალვა VI A,42 დალურსმვა, ლურსმით მიჭვდება: „და-
მსჭუალეს ქრისტე მას ზედა“ XLIX,10.

დამქველება მხევლად, მსახურად მიჩენა: „ევა დაგამქველე
შენ მსახურად, რამეთუ შეურაცხ-ყო მცნებაჲ ჩემი“ V,5-6.

დანაკ-ი XXIX,12 დანა.

დანერგვა აქ: დარჭობა, დასობა: „დანერგეს ჯუარი ქრისტე-
სი თხემისა ადგილსა“ XLIX,9.

დანთქმა ჩაფლვა, ჩამარხვა: „ერთბამად კერპნი და ქურუმნი მათ-
ნი დაანთქნა ქუეყანასა“ XXVI,11.

დარღუევა დანგრევა: „დაარღვენა ზღუდენი იერუსალემის-
ანი“ XLI,22.

დარღვევა-მ დანგრევა: „დაიწერა დარღვევა იერუსალემისაჲ“ XLII,4.

დას-ი აქ: ადამიანთა გარკვეული ჯგუფი, ხალხი: „აზრახეს მღვდელთმობლურთა პილატეს, რამათა დაბეჭდონ საფლავსა ბეჭდითა მათითა დასისა თანა“ LIII,10.

დასავალ-ი დასავლეთი: „მამანი იყვნეს აღმოსავალით და დედანი – დასავალით“ XVIII,4-5.

დასლვასა მზისასა მზის ჩასვლისას: „დასლვასა მზისასა შევიდეს ნოე და ძენი მისნი ზედასა სართულსა“ XVIII,2.

დასხმა 1. დაფუძნება, დანერგვა: „დაასხა ღმერთმან სამოთხე ედემს“ III,16; 2. შესევა: „მატლი დაესხა უბადრუკთა კორცთა მისთა და ეგრეთ აღესრულა“ XLVII,21-22.

დაფიცება აწვა, ატკივება: ვითარცა ჰკრთებოდეს მუცელსა (ესავ და იაკობ), დაუფიცხდა რებეკას“ XXXI,6.

დაღუარულ-ი (დაღურეული C) ხევი (?) (შდრ. სირ. terre de Shinéar - Or; terre de Séir - Oc): „პოვეს ველი ქუეყანასა დაღუარულსა და დაეშენნეს მუნ“ XXIV,9.

დაყენება მოკლება: „დაეყენნეს თავით თუსით სამოთხისაგან და დიდებისაგან ანგელოზთა თანა“ XVI,18.

დაყოფა დახურვა (დაყოფა პირისა – გაჩუმება, დაღუპება): „დაეყუნეს პირნი მათნი“ XLIV,4.

დაყუდება დამშვიდება, დაწყნარება: „თქუა ღმერთმან: დაყუდენით, ყოველნი ძალნი ცისანი“ II,2; „ოდეს-იგი დაყუდნიან ყოველნი წყალნი...“ VI A,23; „შერისხნეს ქართა და დაყუდნენ და დასცხრენ ღელვანი“ VI A,31.

დაშობა დახრჩობა: „დააშთენა წყალმან ყოველნი ნათესავნი ცხოველნი“ XIX,1.

დაშობა დარჩენა: „არცა მიუშუა ღმერთმან აღსლვად მთასა მას წმიდასა... არამედ დაშთეს ქუე“ XII,20.

დაცემა შეცოდება; სიძვა, გარყვნილება: „ვითარცა დაეცნეს (ძენი სეითისნი) ასულთა თანა კაენისთა, ენება, რამათამცა უკუნ-იქცენ მთადვე“ XII,17-18; კუალად სხუანი ასნი ურცხვნო იქმნეს და შთავიდეს და დაეცნეს ასულთა თანა კაენ მკლველისათა“ XII,21.

დაცემა-მ შეცოდება; სიძვა, გარყვნილება: „[ძეთა სეითისთა] ენება, რამათამცა უკუნ-იქცენ მთადვე შემდგომად დაცემისა მათისა“ XII,17-18.

დაცემულ-ი შეცოდებული: „აჰა ვგერა, ძენი თქუენნი დაცე-
მულ არიან“ XIII,3.

დაცუეთა იგივეა, რაც წინადაცუეთა: „[ქრისტემ] დაიცუთა
ჭემპარიტად სჯულისაებრ“ XLVI,15-16; „უკუეთუ ქრისტემან წინა-
დაიცუთა, რამათუს არა დასცუთეს ქალაქსა ჰურიასტანსა,
სადა ჰურიანი დაიცუეთენო?“ XXVII,2.

დაწყვეულ-ი V,7 დაწყველილი, წყვეული.

დაქსნა დასუსტება; მოშლა; განადგურება, მოსპობა: „ქრისტემან...
არცხუნა ეშმაქსა და დაქსნნა მძლავრებანი მისნი“ XLVIII,26;
„მიერ დლითგან დაიქსნა წერაჲ ებრაელთა და ასურთა და
ნათესაობისათუს მამათა და ტომთამსა“ XLII,6.

დაქსნილ-ი სუსტი, დუნე, ნაზი: „დაქსნილ არს ბუნებაჲ
დედაკაცისაჲ და დაიჯერებს ყოველსა სიტყუასა“ IV,13.

დედა-ჲ 1. დედაკაცი, ქალი V,22; VII,10: „ბუნებითა მათითა
მოყუარენი დედათანი“ XV,7. 2. ცოლი: „შემოიკრიბნა ყოველნი:
ნოე და ძენი მისნი – სემ, კამ და იაფეთ და დედანი მათნი“
XVI,1-2.

დედამბუძე-ჲ XXXIV,5 ძიძა.

დედა-წულ-ი ოჯახი, ცოლ-შვილი: „ჰმონებდეს იერუსალემელნი
დედა-წულითურთ“ XXXVIII,23.

დიაკეულ-ი XXXVI,10 დეკეული.

დღესამომღე XXVI,11 აქამღე, დღემღე.

ებან-ი XXI,10 ქნარი: „სხდეს და იმღერდეს სტურიითა და ბო-
ბლნითა და ნესტუთა და ებნითა“ XII,7.

ეზო-ჲ L,16 კარის ფარდა: „ეზოჲ, რომელი განიხია კარსა
ტაძრისასა და განიპო ორად“ L,17.

ეკლესია-ჲ: „ესე არს სახლი ღმრთისაჲ“ XXXI,15.

ენაბრგუნვილ-ი, ენაბლუ, „ენამძიმე“: „მოსე... შიშით იქმნა ენამ-
ძიმე, ვითარ-იგი პრქუა ღმერთსა: უფალო, ვითარცა მეტყოდე, ვიქმენ
ენაბრგუნვილ“ XXXIV,8.

ენამძიმე-ჲ XXXIV,8 ენაბლუ, ენაჩლუნგი.

ერგასის-ი, ერგას-ი ასის ნახევარი, ორმოცდაათი: „მსახურა
ენუქ წინამე ღმრთისა ერგასის წელ“ XIII,14; „იყოს... ერ-
გასის (ერგასი C) წყრთა სივრცე მისი“ XIV,9.

ერთბამად ერთად, ერთდროულად: „მასვე დღესა დაბადნა ადამ
და ვა ერთბამად“ I,24; „ერთბამად კერპნი და ქურუმნი

მათნი დაანთქნა ქუეყანასა“ XXVI,11.

ერთობით ერთად: „აღამ და ვვა... იყვნეს ერთობით სამოთხ-
ეს“ III,14;

ესვიდა იმედონებდა XXXV,14. იხ. სასოება.

ექსორიაქმნა გაძეგება: „...ექსორია-ქმნეს ძენი ისრაელისანი
ბაბილონს“ XXXVIII,24.

ვარსკულავთრიცხვა-ა ვარსკულავთმრიცხველობა: „ანდებან იწყო
პირველ ვარსკულავთრიცხვაა და გრძნებაა და ბედის-
თხრობაა“ XXVII,17.

ვეცხლ-ი XXXVII,4 ვერცხლი.

ვინ IX,5 ვინმე: „ზრახვა ყვეს, რამთა აღაშენონ იერუსალემი და
ვინ ყონ მათ ზედა მეფედ“ XXXVIII,1.

ვინამ რა ღროიდან, საიდან: „ვერცალა შემძლებელ არიან ცნო-
ბად, ვინამ არს დაწყება თავისა მამათა მათთა და არცა
ღელათა ვინამ“ XLIII,13.

ვინამთგან რა ღროიდანაც: „განსრულებულ იყვნეს წელნი ად-
ამისნი ცხრაასოცდაათ, ვინამთგან დაიბადა და გამოვიდა
სოფლად“ VI,17; „ვინამთგან ძენი ისრაელისანი ეგუპტით გა-
მოსრულ იყვნეს, არღარა ექმნა პასეჟი იოსიაჲსამდე“ XL,12.

ვლტოლა გარიდება, გაქცევა: „უკუეთუ იხილოს იგი ვვა, ივლ-
ტოლის მისგან“ IV,7.

ზაკვა-ა მზაკვრობა, ვერავობა, ღალატი: „არარაჲ ზაკვაჲ იყო
გულსა მისსა [აბელისსა]“ V,27.

ზარ-ი შიში, ძრწოლა: გამოვიდოდა ვითარცა მზისწუერი სიძარ-
თლე და სინათლე თუალთაგან მისთა და ვითარცა ალი ცეცხლისაჲ,
ზარი II,14; „არს შიში და ზარი“ VI A, 22.

ზარისცემა შეშინება, შიშის მოგვრა: „მესმოდა მე ეჲმამ ყოველთა
ანგელოზთაჲ, ვითარ-იგი ზარს-სცემდეს“, VI, A, 21.

ზე ზევით: „შობონ... რომელი ქუე ძურების და რომელი ზე
ფრინავს“ I,22.

ზედა კერძო ზევით, ზედა ნაწილში: „ესე სამი ოდენ შესაწირავი
დადევე ზედა კერძო“ XVI,14.

ზეითმოქსოვილ-ი, ზეცითმოქსოვილ-ი: „ორი სამოსელი ერთად
შეაერთიან და მრგულად მოქსოვიან, რომელ არა უნდის ყოველადვე
კერვაჲ, და მას ეწოდა ზეითმოქსოვილი (ზეცითმოქსო-

ვილი A)“ XLIX,12.

ზმნობა ქმნა (აქ: მოღერება, მოქნევა): „მას ადგილსა აღიყვანა აბრაჰამ ისაკი საკურთხეველსა ზედა და აზმნო მას კელი, რამთა დაკლას“ XXIX,8; „აღიყვანა საკურთხეველსა ზედა და აზმნო დანაკი“ XXIX,12.

ზოგად ნახევრად, ნაწილობრივ: „კაცი არს ზოგად შვი“ XXXIV,5

ზორაყ-ი თუთიყუში: „ემსგავსა იგი მფრინველსა მას, რომელსა პრქუან ზორაყი“ IV,8.

ზორვა მსხვერპლის შეწირვა: „...ალუშენა საკურთხეველი ეშმაკთა და უზორა“ XXXVIII,2; „...უზორა ეშმაკთა და უკუმევედა კერპთა“ XXXVIII,21; „...უზორა კერპთა ტაძარსა შინა“ XLIV,6.

ზრახვა ლაპარაკი, საუბარი, მოთათბირება: „ზრახვენ კაცი უკუანა კერძო სარკესა მას“ IV,8; „იყო მოსე ორმოციისა წლისა, რაჟამს ეზრახა ღმერთი“ XXXIV,8; „კუალად ეზრახა ღმერთი აბრაჰამს და პრქუა მას...“ XXVIII,12.

ზრახვა-ე საუბარი: „განსწავლიან [ზორაყი] ბერძენთა ზრახვასა კაცებრივსა“ IV,8.

ზრახება მოლაპარაკება, შეთანხმება; რჩევა: „ზრახეს მღვდელთ-მოძღუართა პილატეს, რამთა დაბეჭდონ საფლავსა ბეჭდითა მათითა“ LIII,10.

ზროხა-ე მსხვილფეხა საქონელი: იყო საჭმელი ტაბლისა მისისამ მღვდერი: ორმოცი ზროხამ: ოცი მძოვარი დიაკეული და ოცი ჭამებული“ XXXVI,10.

ზღაპრობა-ე ზღაპრების, გამოგონილი ამბების მოთხრობა: „ანდებან იწყო... ბედისთხრობამ და მისნობამ და ზღაპრობამ, და კარი ყოვლისა ბილწებისამ ისწავა“ XXVII,17.

თავ-ი მოდგმის დამწყები, წინაპარი: „იესენი იყენეს თავ მამათა“ VI,5.

თავისუფალ-ი აქ: დიდებულთაგანი: „სოლომონს ესხნეს ცოლ მრავალ: მუდასი თავისუფალი და სამასი ხარჭი“ XXXIII,14a.

თავმოდრეკით მორჩილებით: „იყენეს იგინი (ნადირნი და პირუტყუნნი) წინაშე ადამისსა თავმოდრეკით“ XLVIII,13.

თავყოფა გაბატონება: აბია... თავ-ყო იერუსალემს სიძვამ და კერპთმსახურებამ“ XXXVII,6.

თანამოსაგრე-ე თანამებრძოლი; აქ: წმიდა სამების ერთ-ერთი

პირი, ერთი სამთავანი: „სული წმიდაა... არს თანამოსაგრე ერთისა სამებისა“ I,4.

თანაყოფა ერთად ყოფნა, ცოლქმრული ცხოვრება: „მაშინ თანა-ეყოფოდეს ასულთა თანა კაცთასა ძენი სეითისნი“ XV,4.

თესლ-ი მოდგმა, შთამომავლობა: „იყო თესლი მისი წიგნსა შინა „მეფეთასა“ და იყვნეს მეფენი თესლისაგან აბრაჰამისა და თესლისაგან ლოთისა“ XXXII,11; „შეკრბეს მის ზედა ყოველი თესლები“ XLVII,11.

თუალვა თვლა, გამოთვლა: „იწყეს მოგუთა რიცხუთა თუალ-ვად“ XLI,4.

თუალთმქცევრობა-მ, თუალთმაქცევრობა-მ ილუზიონისტობა (!): „ასწავა მას გრძნებად და მისნობად და თუალთმქცევრობად... და ყოველი სიბოროტე“ XXVI,9.

თხემ-ი, თხემისა ადგილ-ი თავი, წვერი, მწვერვალი: „უწოდეს სახელი მისი თხემისა ადგილი, რამეთუ თავი ყოვლისა ერისა არს ადგილი იგი და პრქჳან გოლგოთა“ XXIII,18; „დანერგეს ჯუარი ქრისტესი თხემისა ადგილსა, თხემსა ზედა ადა-მისსა“ XLIX,9.

იისფერ-ი, ისფერ-ი: „გამოჩნდა სამოსელი პორფირი, რომელ არს იისფერი“ (ისფერი ABE) XXXVI,1.

იონთა ენა-მ ბერძნული ენა: „ისწავის სიტყუამ კაცებრივი მფრ-ინველმან სიმშუდით, საზრახავნი იონთა ენისა და ყოველი ზრახვამ“ IV,11.

იქცევის-ი მბრუნავი, მოტრიალვე: „მიეცა ქერობინსა მახული იქცე-ვისი, რამთა სცვიდეს სამოთხესა“ XLVIII,28.

იძრვის-ი VI,7; VI,18 მოძრავი. აქ: ცოცხალი არსება: „შობონ... ყოველი იძრვისი წყალთა შინა“ I,22; „დაბადა ღმერთმან ყოვე-ლი პირუტყვ და ყოველი მქეცი და ნადირი და ყოველი იძრვისი ქუეყანასა ზედა“ I,23.

კადნიერ-ი გაბედული. აქ: დაახლოებული: იოსებ... კადნიერ იყო პილატესსა“ LIII,5.

კარ-ი აქ: გზა, წესი, ხერხი: „ანდიბან იწყო... მისნობად და ზღაპრობად... და კარი ყოვლისა ბილწებისა ისწავა“ XXVII,17; „ესე არს წიგნი კარი ყოვლისა გრძნებისა და შეგინებისა“ XXVII,22.

კაც სიმაღლის საზომი ერთეული: „ამაღლდა წყალი თავსა ზედა მთათასა ვითარ ათხუთმეტ კ ა ც“ XIX,2.

კაცებრივ-ი, კაცობრივ-ი ადამიანური: „ისწავის სიტყუაჲ კ ა - ცებრივი (კაცობრივი BCDE) მფრინველმან სიმშუდით“ IV,11.

კერძო 1. კიდე, ყურე, კუთხე: „დაჰბადა ქუეყანაჲ... და შეჰპზადა ოთხი კერძოჲ, რომელი შესდგამს ურთიერთას“ XXII,8. 2. მხარეს (თანდ): „ზრახავნ კაცი უკუანა კერძო სარკესა მას“ IV,8.

კიღობან-ი სჯულისა-ჲ „სამოსელი იგი... რომელი ებურა კი - ღობანსა მას სჯულისასა“ L,5-12.

კიცხევა-ჲ დაცინვა: „იხილა ქამ (ნოე) შიშუელი, განიცინნა და მოუწოდა ძმათა თუსთა და კიცხევიით უწუენებდა“ XXI,34; (სოლომონ) „მისცა თავი თუსი დედათა კიცხევაჲ“ XXXVI,13.

კოშკ-ი: „იშენეს მათგან გმირნი მამანი, ვითარცა კოშკნი სი - დიდითა“ XV,3.

კრთომა ამოძრავება (ნაყოფისა მუცელში): „...ვითარცა ჰკრთე - ბოდეს მუცელსა (ესავ და იაკობ), დაუფიცხდა რებეკას“ XXI,6.

კუეთება მიწყლობა: „ყოველი კაცი ჰბრძოდა, ეკუეთებოდა აქა და იქი“ XLVII,8.

კუეცა XXII,12 გაკრეჭა, მოკრეჭა: „თმაჲ არა იკუეცოს, არცა ფრჩხილნი მოიყუენოს“ XVI,28.

კუმევა კმევა, აქ: მსახურება: „[აქაზ] უზორა ეშმაკთა და უკუ - მევედა კერპთა“ XXXVIII,21.

კურიაკე-ჲ კვირა დღე: „იყო დღესა პირველსა, რომელ არს თავი ყოველთა დღეთაჲ კურიაკე“ I,3; „მოკუდა ლამექ... დღესა კური - აკესა“ XVII,2.

ლოფოთქინ-ი, ლოფოთქინა-ჲ, ლოფოთქინ-ი ლოკოკინა (coch - lea): „მივიდა ძალლი მახლობელად პირსა ზღუსასა და იხილა, ლოფოთქინი ძურებოდა, და შეიპყრა და შეჭაჲ“ XXXVI,2-3; „გამოვიდეს, რამათა მოიძიონ ლოფოთქინი“ XXXVI,8.

მამა-ჲ XXV,14 მამაკაცი.

მართება მართვა: „...აქუნდა საჭე და ჰმართებდა კიღობანსა მას“ XVIII,14.

მარჩბივ-ი V,19 ტყუპი: „...შვა აბელ და დამ მისი კალმანა მარჩბივად“ V,20; „...შენა მისგან ესავ და იაკობ მარჩბივად“ XLIV,22.

მარცხენით XXIV,11 მარცხნივ.

მარჯვენით XXIV,11 მარჯვნივ, მარჯვნიდან.

მაყლოვან-ო მაყვლის ბურჩები: „ეტყოდა ღმერთი მოსეს მაყლოვანით გამო“ XXXIV,7 (იგულისხმება ქორების მთაზე, მაყლოვანში, მოსეს მიერ ღმერთის ხილვა).

მგიობარ-ო (გიობა – გაიციხვა, დაგმობა) აქ: გამკიცხველი, მლანძღველი: „ქამ ურცხუნო იქმნა და იქმნა მგიობარ“ XXI,17.

მდღევარ-ო, მდღევარ-ო დღიური, ყოველდღიური: „იყო საჭმელი ტაბლისა მისისა მდღევარი (მდღევარი CDE): ორმეოცი ზროხამ... XXXVI,10.

მელაღრია-ა, მელაღრიო-ა (μελάγριον) სამკურნალო მცენარე, ბალახი, რომელიც უდაბნოში იზრდება: „თაფლი, რომელ არს ცხენის ფაფარი და ბერძულად ეწოდების მელაღრია (მელაღრიო CD)“ XLVIII,3.

მექსელე-ა, მექსლე-ა მქსოველი. იხ. სირის მექსელე.

მეცნიერად (საქმის) ცოდნით: „ჩუნ... შეუძლეთ დაწერად მეცნიერად ესე სამი ნათესავი ადამისითგან ვიდრე ქრისტესამდე“ XLIV,13.

მეცნიერება-ა ცოდნა: (ადამ)... შეიყვანა ღმერთმან სამოთხეს, რამათა მსახურებდეს მეცნიერებით“ IV,1.

მზის წუერ-ო მზის სხივი: „გამოვიდოდა, ვითარცა მზის წუერი, სინათლე თუალთაგან მისთა“ II,14. შდრ. წუერი მზისაჲ.

მზრდელ-ო გამზრდელი: „შენ ხარ მზრდელი ერისა შენისაჲ სიმართლით“ XII,20-21.

მთიებ-ო ცისკრის ვარსკვლავი: „რბიოდა მთიები იგი“ XLV,9.

მთოვარე-ა მთვარე, მთვარის ციკლი (ათხუთმეტით მთოვარისა – მთვარის ციკლის მეთხუთმეტე დღე, მთვარის აღვსების დღე): „მოკუდა ადამ თუესა მარტსა ოცდაათსა, დღესა პარასკევსა, მეცხრესა ჟამსა დღისასა, ათხუთმეტსა მთოვარესა“ VI,17.

მიღგომილ-ო XLIV,44 ფეხშიძე.

მიღრეკა-ა გადახრა (მიღრეკაჲ მზისაჲ – მზის ჩასვლის ჟამი): „მოკუდა ლამექ... მიღრეკასა მზისასა“ XVII,2.

მიერითგან XXIV,11, მაშინ, იმ დროიდან: „მიერითგან გამოვიდა ქუეყანასა მწუხარებაჲ“ XIII,8.

მიზეზ-ო აქ: აშავი: „რაჟამს ესმა ევას გუელისაგან მიზეზი იგი ხისაჲ, მოსწყუდა ნაყოფი ხესა მას ურჩებით და ჭამა“ IV,14.

მითუალულ-ი მითვლილი, ანგარიშში ჩათვლილი, მიღებული: „ლაღადებაჲ ძეთა კაცთაჲ შეწყნარებულ არს და მითუალულ წინაშე ღმრთისა“ VI A,14.

მიმოდაფენა აქ: გაბნევა, გაფანტვა: „დაწყევა [ნოე] ქამ და მი-
მოლაჰფინა ნათესავი მისი ყოველთა შორის წარმართთა“ XXI,21.

მიპყრობა მიწოდება, გაწოდება, მიცემა: „შეზავეს სასუმელი მწარე
და მიუპყრეს უფალსა“ LI,7.

მისაგებელ-ი სამაგიერო, სანაცვლო: „რომელმან ილოცოს ღმრ-
თისა მიმართ შეიღმან მორწმუნებან, მიანიჭებს ღმერთი მისაგებელ-
სა“ VI,26.

მისაცემელ-ი აქ: საჩუქარი: „...მისცა მისაცემელი დიდი“
XXX,9; „სამი მისაცემელი მიცემულ იყო ჰურიათადა“ L,13.

მიქუმა, მირქუმა, XLVIII,8 ხელში აყვანა: „შევიდა ქრისტე
ტაძრად და მიიქუა სუმიონ მღვდელმან“ XLVII,9.

მიქცევა XIII,12 მიბრუნება, შებრუნება: „[ეზეკია] მიაქცია
პირი მისი კედელთა და ტიროდა“ XXXIX,6. „მიიქცა სიქადუ-
ლად, რამეთუ იყო თესლი მისი წიგნსა შინა მეფეთასა“ XXXIII,11
(მიქცევა სიქადულად – გაამაყება, ტრაბახი).

მიშუება ნების, უფლების მიცემა: „არცა მიუშუა მათ ღმერთ-
მან აღსლვად მთასა მას წმიდასა“ XII,20.

მიცვალება 1. გაგზავნა: „[ენოქ] მიცვალა ღმერთმან ქუე-
ყანასა მას ცხოველთასა“ XIII,19; 2. შეცვლა: „აწ ჩემ ძლით
წარწყმდა და მიიცივალა მეუობაჲ იუდაჲსი“ XXXIX,10.

მიძლუნება მირთმევა: „ვითარცა აღწერეს ყოველი წიგნები, დაბე-
ჭდა პეროდე და მიუძლუნა აგუსტოს კეისარსა“ XLVII,7b.

მიწა-ჲ ქუეყანისა-ჲ მიწა: „დღესა პარასკევსა... შექმნა ღმერთმან
ადამი მიწისაგან ქუეყანისა XLVIII,12. „გარდამოქსნეს
ქრისტე ჯუარისაგან და დადვეს მიწასა ქუეყანისასა“ XLVI-
II,30.

მიწევნა მისვლა: „მიიწივნეს მსწრაფლ და აღვიდეს შუა
ქუეყანასა“ XXIII,14-15.

მკალ-ი კალია XLVIII,3.

მკურცხ-ი, მკურცხლ-ი, მკურცხე-ჲ ლამაზი, მომზიბლავი; ყოჩა-
ლი: „შევიდა ადამ ევამსსა და შვა სეით, შეუნიერი ხილვითა,
მკურცხი, კაცი ძლიერი, ხილვითა გმირი“ VI,2; „მოკუდა სეით
მკურცხე, ნაშობი, ცხრაას და ათორმეტისა წლისა“ VII,21. „იხ-

ილნეს ასულნი კაენისნი მკვრცხე, შიშუელნი ურცხუნოდ“ XII,16; იხილნეს ასულთა კაენისთა ჭაბუკნი იგი მკვრცხე გმირნი“ XII,17; „ვითარცა იხილა იაკობ რაქაელ მკვრცხედ საცხოვარსა თანა, სთნდა“ XXXI,25.

მოახლება მოახლოება: „ვითარცა მოეახლა სიკუდილი, შემოკრბეს მამადმთავარნი“ X,3-4.

მოგე XXXI,17; XLVI,7; 9 ვარსკვლავთმრიცხველი, ასტროლოგი.

მოღვაძე, თანამღვომი, ამხანავი, გვერდით მღვომი, თანამოზი-არე: „რაამთა იყოს [აღამ] მოღვაძე ანგელოზთა საზრდელითა“ II,11.

მოკიდებულ-ი იხ. დამოკიდებული.

მოკიცხვა დაცინვა, ვნება XLVII,12.

მოკუდომა-ე: „დასნულდა ეზეკია და გულისქმა-ყო, რამეთუ მოკუდომად არს“ XXXIX,6.

მოშტკიცება გამაგრება: „აღაშენა ქალაქ[ნი] ნისბინი და ედესია და მოამტკიცნა ივინი გარემოჲს ზღუდითა“ XXX,19-20.

მორთხმა-ე მოზიდვა, მოჭიმვა: „იყოს მშულდი ჩემი... თვნიერ გარდაცუმიჲსა და ისრითა მორთხმისა“ XX,11.

მორთხმულ-ი მოზიდული, მოჭიმული: „ხეღვიდეს მშულდსა გარდაცუმულსა და ისრითა მორთხმულსა“ XX,12.

მოსრვა ამოწყვეტა, დახოცვა: „[ჰეროდე] მოვიდა და მოსრნა შეილნიცა“ XLVII,11.

მოსხმულ-ი დაგებული, მოგებული: „იყოს პალატი მეფისა მოსხმული ოქროჲსა ფილითა“ XLVI,8.

მოქარვება გამოწელება, გამოფხიზლება: „განილუდა უფალმან ვითარცა ძილისაგან და მოიქარვა ვითარცა ღუნისაგან“ XXI,18.

მოქმედ-ი ხელოსანი. აქ: ხურო: „ჰრეკე სამგზის დღესა შინა: ერთი დილას, რამთა შემოკრბენ ხურონი შენებად... კუალად — მწუხრი, რამთა წარვიდენ მოქმედნი“ XIV,12.

მოქცევა უკან დაბრუნება, უკან მობრუნება: „[ნოე] განავლინა ყორანი და არა მოიქცა მისა“ XIX,9-10; „...მოიქცა აბრაჰამ ბრძოლისაგან მეფეთამსა“ XXVIII,8.

მოღება 1. მიღება. 2. მოტანა: „ვითარცა მოიღო ბრძანებაჲ კეისრისაგან შეილთა მოწყუედისა, მოვიდა და მოსრნა შეილნიცა“ XLVII,11: „[ტრედმან] მოიღო ფურცელი ზეთისხილისაჲ კურტიურთ“ XIX,12.

მოყუას-ი თვისტომი: „[ზორაყი] ჰგონებნ, ვითარმედ მოყუასი მისი მოსრულ არს და ზრახავს“ IV,9-11.

მოყუნა მოჭრა, მოქნა: „თმამ თავისა თყისამ არა იკუეცოს, არცა მოიყუენოს ფრჩხილნი“ XXII,12.

მოწყუედა დახოცვა, ამოწყვეტა: „მოსწყუდა ყოველი ყრმები ბეთლემისა და სანახებთა მისთამ“ XLVII,13.

მოწყუედა-მ დახოცვა, ამოწყვეტა: „მოილო ბრძანებამ კეისრისა-გან შვილთა მოწყუედისამ“ XLVII,11.

მოკდენა მოხდენა, დამთხვევა: „ცხორებასა მალალელისსა მოკდა სიკუდილი ადამისი“ VI,6-7.

მოკდომა მოსვლა: „მოუკდენ [იესუს] ბრძანი და ხედიდენ“ VI,32.

მოკსენება გახსენება: „მაშინლა მოეკსენა მოგუთა მოკიცხვამ ყრმისა მის მეუფისათჳს“ XLVII,12; „მოიკსენეთ მცნებამ იგი, რომელი გამტენს მამათა თქუენთა“ XII,12.

მრავალსაწყიდლისა-მ ძვირადღირებული, ძვირფასი: „მოილო იოსებ სამოსელი... მრავალსაწყიდლისამ“ LIII,7.

მრჩობლ-ი VI,11 ორმაგი: „აღმოიღეს გუამი მისი თავსა მის მთისასა და დამარხეს ქუაბსა მას მრჩობლსა საგანძურსა“ VI,21.

მრწემ-ი უმცროსი: „იყო ყრმამ მცირე მის თანა, ძე მისი მრწემი“ VIII,3.

მსგავსება-მ სახე (отраза): „ყოვლითავე ემსგავსა ქრისტე მსგავსებასა ადამისსა“ XLIX,1.

მტარვალ-ი ჯალათი: „[ჰეროდე] წარავლინნა მტარვალნი მოკლვად იოანე ნათლისმცემელისა“ XLVII,16.

მტილ-ი LIII,3 ბალი, ბოსტანი.

მუნთქუესვე მაშინვე V,30.

მური-ი სურნელოვანი საცხი: „შემურონ იგი მურითა და შტახსითა და გუნდრუკითა“ V,10.

მუცლადღება XXXII,17: „მუცლად-ილო შინაგან ხემან დათესვამ ნაყოფთა გამოღებისამ ძირით და ძარღუთ“ I,18.

მფრინველ-ი: „მფრინველნი ზე ჰაერთა და მფრინველნი წყალთა შინა“ I,22.

მღდელ-ი აქ: მსახური: XXXIV,6,9: „მელქისედეკ... რომელ არს მეფე მშუდობისამ და მღდელი ღმრთისა მალლისამ“ XXVIII,9.

მღებვარ-ი XXXVI,8 სამღებრო საქმის მცოდნე, მღებავი.

მღერა თამაში; ცეკვა: ოდეს მოჰბერის ქარმან, ეშმაკი იმღერიან შინაგან მისსა“ XXI,12.

მცირედ-მცირედ ცოტ-ცოტა: „აილო ყოვლისაგან ქუეყანისა მცირედ-მცირედ მიწაჲ“ II,7.

მძრომელ-ი მიწისა-ჲ VIA,10. მიწაზე მავალი ცოცხალი არსება.

მწიკულ-ი სიბილწე, სიბინძურე: „განწმიდა იერუსალემი... ყოვლისა მწიკულისაგან“ XL,12.

მწიკულევან-ი ბილწი, ბინძური: „არა იყო მათ თანა... არცა სიტყუაჲ მწიკულევანი“ VII,9-11.

მწუნვილ-ი მცენარეულობა, სიმწვანე: „დღესა მესამესა შემზადა ღმერთმან ქუეყანაჲ და აღმოსცენდეს მწუნვილნი“ I, 17.

მწუნხარე-ჲ თუალითა ბრმა: „ლაბექ, მწუნხარეჲმან თუალითა, მოკლა კენ ძმისმკლველი“ VIII,2.

მწუნხრი საღამოს, შეღამებისას: „ჰრეკე სამგზის დღესა შინა: ერთი დილასა... სხუაჲ შუადღე... და კუალად მწუნხრი“ XIV,12.

მქეველ-ი მსახური ქალი: „ესე იყო მქეველი სარრამისი, ცოლისა აბრაჰამისი“, XXVIII,15; „განადო დედაჲ თუსი სამეუფოჲსაგან თუსისა ამისთუს, რამეთუ მქეველისა ასული იყო სელომისი დედაჲ მისი“ XXXVII,10.

ნავლელ-ი LI,1 ნაღველი.

ნათესავ-ი მოდგმა, გვარი, შთამომავალი: „იყვნეს მეფენი თესლისაგან აბრაჰამისა და თესლისაგან ლოთისა, და ამათ ორთა ნათესავთაგან იშვა ქრისტე“ XXXIII,11.

ნათესავ-ი მოსახლეობა, ხალხი XLVI,1.

ნათესავთა შობა-ჲ გენეალოგია: „არაინ დაშთა ჰურიათაგანი, რომელსამცა თანა იპოვა წერილი ნათესავთა შობისაჲ“ XLIV,1

ნატყუნავ-ი ნადავლი: „წარიღეს მათ თანა ნატყუნავი ფრიადი“ XLI,11.

ნაყოფი აქ: ხილი: ტაბლამ განმზადებულ იყოს ყოვლითა სანოაგითა და ყოვლითა ნაყოფითა“ XLVI,8.

ნაშობ-ი ძე (ებრ. **בן**; ეს სიტყვა ებრაულში წინ უძღვის მამაკაცთა წლოვანების აღმნიშვნელ რიცხვებს: „ძე N წლისა“; ქალთა წლოვანების აღმნიშვნელ რიცხვებთან კი ითქმის „ასული“ — **בת**: „ასული N წლისა“ — რედ.): „მოკუდა მალალაელ, ნაშობი რვაა-

სოთხმეოცდათხუთმეტისა წლისაჲ“ X,9; „მოკუდა იარედ, ნაშობი ცხრაასსამეოცისა წლისაჲ“ XIII,8; „რაჟამს მოკუდა იაკობ, იყო იოსებ, ძე მისი, ნაშობი ერგასისა და ექუსისა წლისა“ XXXII,19.

ნებ-ი II,8 ხელისგული, ხელის მტევანი: „[იესუს] ნებნი დაემსჭუალნენ შორის ორთა ავაზაკთა“ VIA,42; [ლაამქს] „დაეპყრა თავი ყრმისაჲ შორის ორთავე ნებთა შინა და შეუჭყლიტა“ VIII,10.

ნერწყუა-ა ფურთხი, შეურაცხყოფა: „შეიწყნარა ქრისტემან ნერწყუაჲ პირსა თყსსა ძეთაგან ისრაელისათა“ XLVIII,12.

ნესტყ საყვირი: „ამათ გამოაჩინეს ქნარი და ებანი და ბობლანი და სტური და ნესტყ“ XI,4.

ნეშტი XIX,8 ნარჩენი, ნაშთი.

ნოტი-ა სინოტივე, სისველე: „სიცივე და სიცხე, ნოტი-ა და კმელი“ II,8.

ნუგეშინისსაცემელი-ი აქ: საჭმელი: „მოგუთა მათ გულისკმაყვეს, ვითარმედ არარაჲ აქუს ნუგეშინისსაცემელი, თყსისა საგზლისაგან გამოიღეს და ჭამეს“ XLVI,13.

ოღენ II,15 მხოლოდ.

ოქდონბერ-ი VIII,16 ოქტომბერი.

ორსახე-ა ორმაგი, ორპირი: „მოგუთა სამოსელი ორსახე არს“ XLVI,3.

ოკერ-ი უპატრონო, (მოოხრებული, დაქცეული): „ქუეყანაჲ ოკერ არს და არავინ მკუდრ არს მუნ“ XXIII,5.

პალატ-ი XLVI,8 სასახლე.

პასექ-ი უცომოება (ებრაელთა დღესასწაული); უსაფუერო, აუფუებელი პური, ხშიადი (ებრ. פסח – „მაცა“, მრ. რ.: פסח – „მაცოთ“), რომელსაც ამ დღესასწაულზე ჭამენ: „იოსია... ყო პასექი იერუსალემს“ LX,12; „[ქრისტემ] ჭამა პასექი მოწაფეთა თანა“ XLVIII,9.

პილო-ა XVI,3 (სქ.) სპილო.

პირ-ი პირისახე: „მოგუთა იხილეს პირი მისი დიდებული“ XXXI,17.

პირ-ი: ასლი (წერა პირისა – გადაწერა, პირის გადაღება): „მათ დღეთა იყო ყოველი კაცი უცალო წერისათყს პირისა“ XLVII,6a.

პირ-ი წყება. აქ: ფარა: „იაკობ აღიხილნა თუაღნი და იხილა მუნ პირი სამი ცხოვარი გარემოს ჯურღმულსა“ XXXI,20.

პირ-ი აქ: შესასვლელი: „იაკობ... გარდააგორვა ლოდი პირის-აგან ჯურღმულისა“ XXXI,21.

პირდაქცევით LIV,5 პირქვე.

პირველ ადრე, თავდაპირველად: „რომელთა წოდებულ იყო პირ-ველ ძენი ღმრთისანი“ XV,4.

პირმშო-მ პირველი (აქ: პირველი შვილი): „ამცენ სემს, პირ-მშოსა ძესა შენსა“ XVI,22.

პორფირ-ი ძოწეული, სამეფო სამოსელი წითელი ფერისა: „გამოჩნდა სამოსელი პორფირი... რომელი ჯერ-არს მეფეთა შემოსად“ XXXVI,1; „ძე მეფისა შობილი შეხუეულ იყოს სამოსლითა პორფირ-ითა“ XLVI,8.

ჟამ-ი 1. დრო: „მათ ჟამთა იყო აგუსტოს კეისრისაგან წერამ ნათესავთამ“ XLVI,1.

2. საათი: „მოკუდა ადამ... მეცხრესა ჟამსა დღისასა“ VI,17; „დღესა პარასკევსა, ჟამსა პირველსა დღისასა, შექმნა ღმერთმან ადამი მიწისაგან ქუეყანისა“ XLVIII,12.

რეცა XLV,23 თითქოს.

რგალ-ი XXXIX,3. სპილენძი.

საბერკ-ი, საბერკე-მ საბეკი, ტოტებზშირი ხე, «ცხოვრების ხე»: „ესე არს ხე ცხოვრებისამ, საბერკი, გამოსახვით შუა ქუეყანასა“ IV,3. (შდრ. დაბად. 22,13.)

საზრახავ-ი ენა; ლაპარაკი: „ისწავის სიტყუამ კაცებრივი მფრინ-ველმან სიმშუდით, საზრახავნი იონთა ენისა და ყოველი ზრახ-ვამ“ IV,11.

საზორავ-ი ზორვის, მსხვერპლის შეწირვის რიტუალისათვის განკუთვნილი: „შეიმოსიან... სამოსელი საზორავი, სამღდელო მოგუთა და ევრეთ უგიან ღმერთთა მათთა“ XLVI,3.

საზრდელ-ი საზრდო, საკვები, სარჩო: „განუწესე მას საზრდე-ლად მიწამ“ V,5; „იყო საზრდელად მათდა ნაყოფი ხეთამ წელიწდეულად“ VII,7; „შემზადე ადგილი წყლისამ და სახლები საზრდელისათუს“ XIV,10.

სამე მამსადაძე, ნამღვილად: „ღმერთნი სამე ხართ და ძენი

მალისანი“ (ფს. 81,8) XVIII,15.

სამოცდაათი თავი წიგნისა-მ XVII,22 სუბტუაგინტა; სამოცდაათი მთარგმნელის მიერ ბერძნულად თარგმნილი ძველი აღთქმის წიგნები.

სამეუფო-მ სამეფო: „შემოსა სამოსელი სამეუფო მ“ II,17.

სამინდო-მ გამტკიცული ფქვილი: „იყო საჭმელი ტაბლისა მისისამ მღღვერი... ოცდაათი ძაძამ სამინდო მ, სამოცი ძაძამ ფქვილი“ XXXVI,10.

სამკვდრებელ-ი სამყოფი, საცხოვრებელი: „მტილსა მას... სამკვდრებელ იყო ფინეზ მღღელთმოდურისამ“ LIII,3-4.

სამზარ-ი სამზრობა: „შუადღე, ჟამსა სამზრისასა“ XIV,12.

სანოაგე-მ სასმელ-საჭმელი: „ტაბლამ განმზადებულ იყოს ყოვლითა სანოაგითა“ XLVI,8.

სარეკელ-ი დასარეკი მოწყობილობა, ძელი (ხის ფიცარი, რომელზედაც სცემდნენ ხისავე ძელს ხმის გამოსაცემად): „შემზადე სარეკელი ძელისაგან საჯისა“ XIV,11.

სარკინოზ-ი XXIV,11. არაბი.

სასთუნალ-ი XXXI,13 სასთუმალი.

სასოება-მ იმედი. იხ. ესეიდა.

სასწაულ-ი XX,11 ნიშანი.

სატუხელ-ი საშინელი, შემზარავი, სახიჩარი: („ფრიად კეთილი ფრიად ბოროტად შეიცვალოს“ — სულხან-საბა): „[ეშმაკმან] უწყოდა, ხილვამ მისი უშუერ და სატუხელ არს“ IV,7.

საუნჯე-მ ქართა-მ ქარების შესაკრებელი: „განეხუნეს საუნჯენი ქართანი და გარდამოსაქანელნი ცისანი“ XVIII,11.

საქადულ-ი, სიქადულ-ი სასიქადულო, საამაყო. აქ: ძვირფასი: „ძე მეფისა შობილი შეხუეულ იყოს სამოსლითა პორფირითა საქადულითა“ XLVI,8.

საქმე-მ 1. XIV,15 ქმნა, კეთება, შენება. 2. ამბავი: „მოიწია საქმე ესე ქირამისსა“ XXXVI,7.

საქმე-მ ქუეყანისა-მ მიწის დამუშავება, მიწათმოქმედება: „აწ მე სამოთხით გამოგკადე შენ საქმედ ქუეყანისა“ VI A,36.

საყდარ-ი. ტახტი: „რომელნი ღვანან ძრწოლით წინაშე საყდართა ღმრთისათა“ VI A,11; „დასუეს იოაბ საყდარსა მამისა თუისსა დაეთისსა“ XXXVIII,6.

საყოფელ-ი XVII,10 საცხოვრებელი: „რამთა იყოს ჩუენდა საყოფელი მკეტთა თანა“ XVII,17.

საშუალ გულსა ქუეყანისასა დედამიწის შუა ნაწილში: „შთაებერა [ადამს] სული და აღმართა ზე, საშუალ ოდენ გულსა ქუეყანისასა“ II,15; „ესე ადგილი არს საშუალ გულსა ქუეყანისასა“ XXIX,6.

საცავი-ი ზღუსა-მ ზღვის პირი: „ვითარცა მიიწია [ნებროთ] საცავსა მას ზღუსასა, პოვა მუნ იუნიტან“ XXVII,7.

საცეცხური-ი სამღვდელმსახურო ჭურჭელი, რაშიც გაღვივებული ნაკერცხალი იყრება საკმეველის დასაკმეველად: „გამოულო [ოზია] საცეცხური კელთაგან მღვდელთასა და მან აკუმია საკუმეველი“ XXXVIII,15; „ალავსო საცეცხური დიდი ცეცხლითა და დაასხა საკუმეველი“ XLII,3.

საცხოვარი-ი საქონელი; ცხარი: „აწ შენ მოიღე ნაყოფათაგან ქუეყანისათა და აბელ — ნაშობთაგან საცხოვართასა“ V,25; „[ნოე] შეწირა მსხურებლად საცხოვართაგან წმიდათა“ XX,9.

სახელისდება წოდება, სახელის მიცემა: „[ღმრთისმშობელსა] ჰურითა სახელ-სდევს ზღუა მწარე“ XLIV,3.

სახიობა-მ XI,3 მუსიკა: „[ქამ] შექმნა სტური და ქნარი და ებანი და ბობლანი და ყოველი სახიობამ“ XXI,10.

სახლი-ი 1. სახლეული, ოჯახი: „შემზადე კიდობანი საცხორებელად შენდა და სახლისა შენისა“ XIV,6; 2. საკუჭნაო: „შემზადე ადგილი წყლისამ და სახლები საზრდელისათეს“ XIV,10.

საკუმეილი-ი ღუმელი, ქურა (აქ: ცეცხლით გამოცდა): „[ამონ] განვლო სარწმუნოებით საკუმეილი ცეცხლისამ და მოკუდა“ XL,9-10.

საჯი-ი ურთხელის ზე: „შემზადე სარეკელი ძელისაგან საჯისა, რომელ არს ურთხელი“ XIV,11.

სეკდეგბერი-ი, სეკდენგბერი-ი XIV,16 სექტეგბერი.

სერაბინ-ი (ებრ. סֵרָבִין „სერაფიმ“; ბერძ. Σεραφείμ ან Σεραφίμ; იხ. ეს. 6,2; 6,6) II,25 უმაღლესი დასის ანგელოზი.

სერობა ვახშობა: „...ისერეს ტაბლასა ერთბამად“ XLII,8.

სეფექალი-ი XXXIV,4 დიდგვაროვანი ქალი სამეფო კარზე.

სიბრძნისმეტყუელება სიბრძნე, ბრძნობა: „ნებროთ სიბრძნისმეტყუელებდა“ XXVII,12.

სივრცე-მ სივანე: „სამას წყრთა სივრძე მისი და ერგასის წყრთა სივრცე მისი და ოცდაათ წყრთა სიმაღლე მისი“ XIV,8-9.

სიმიინდო-მ, სიმიინდ-ი იხ. სამინდო.

სინედლე-ე I,20 სინოტივე.

სირა-ე XXIV,25 ჭილობი.

სირის მექსელე-ე ჭილობის მქსოველი, მქსოველი: „მოუწოდა სირის მექსელესა, რამათა მოუქსოვოს მას, ვითარცა-იგი იხილა“ XXIV,25.

სიტყუსვება დავა, კამათი, ცილობა: „ხოლო ამას კაცნი მრავალნი სიტყუას-უგებენ ურთიერთას და ეჭუენ საქმესა ამას“ XLVII,1. სიქადულ-ი იხ. საქადული.

სიჩჩო-ე სინოტივე, სირბილე: „ვითარცა მიეფინა სიტყომე პირსა ზედა ქუეყანისასა, განჟმა სიჩჩოე იგი“ I,20.

სიწრფოება-ე XIII,18 სიწრფელე, გულწრფელობა: „... მსახურებდეს ღმერთსა და გუამსა ადამისსა სიწრფოებით“ VII,20.

სრულება-ე აღნაგობა, ახოვნება: „სეთ... ჰგვანდა მამასა თყსსა ადამს სრულებითა“ VI,2.

სტახს-ი იხ. შტახსი.

სტრატილატი-ი L,4B ჯარის მეთაური. აქ: სტრატიოტი.

სტრატიოტი-ი ჯარისკაცი: „მან წარავლინნა სტრატიოტნი წარმართთანი და განხერხეს ესაია შეშისა ხერხითა“ XLI,3; „მაშინ სტრატიოტთა აღიღეს ძოწეული იგი, რამთამცა განიყვეს“ L,4.

სულიერი-ი ჰაეროვანი; ცოცხალი არსება: „არღარა იყო მათ თანა ბუნებაჲ სულიერი, არამედ ხატი ეშმაკისაჲ მრუშების მოყუარე“ (B 37); „აღფრინდა კიღობანი ფრთითა სულიერითა ზედა ღელვათა“ XIX,5; „იყვნეს მახლობელ მთასა ვითარ ოცდაათ ფარსახ, ფარსახითა სულიერითა“ VII,6; რომელ არს მცენარე, გული ფინიკისაჲ, რამეთუ ვითარცა სულიერი იზარდების თავსა ხისასა“ XLVIII,3.

სუმა ყოლა, ქონება: „ესე რვა ცოლი ესხა [სოლომონს] და არა ესუა შვილი“ XXXIII,3.

სხმა (ობ. მრ.) ყოლა, ქონება: „სოლომონს ესხნეს ცოლ მრავალ... ესე რვა ცოლი ესხა და არა ესუა შვილი“ XXXIII,3.

ტაბლა-ე სუფრა: „იყო საჭმელი ტაბლისა მისისაჲ მღღევრი ორმოცი ზროხაჲ“ XXXVI,10; ...ისერეს ტაბლასა ერთბაჲდ“ XLII,8.

ტევანი-ი მტევანი: „ყურძენი ნავლისა და ტევანი სიმწარისაჲ“ LI,10.

ტყება-ე გლოვა, გოდება, მოთქმა: „მაშინ იყო ტყებაჲ დიდი

იერუსალემს და არა დაშთა სახლი ჰურიათაჲ, რომელი არა იგლოვდა“ XLVII,27.

უაღრეს-ი უფრო მეტი, უკეთესი: „ჰურიათადა... მიცემულ იყო ყოველთა უაღრესი, რომლითა იქადოდეს წელთა მრავალთა“ L,15; „უაღრესი ამისსა იხილეს, ვითარცა შევიდეს ქუაბსა მას“ XLVI,9.

უბრალო-ჲ უდანაშაულო: „უბრალომცა ვარ სისხლისაგან ამის მართლისა“ L,19.

უდებყოფა უგულბებლყოფა, უარყოფა: „ურცხუნო იქმნეს და უდებ-ყვეს მცნებაჲ“ XII,14.

უკ(უ)მოქცევა უკან დაბრუნება, დაბრუნება: „შემდგომად ოცისა წლისა უკ-მოიქცა იაკობ ისაკისა, მამისა თვისისა“ XXXII,5; „იოსებ უკ-მოიქცა“ XLVIII,1.

უკმოყვანება უკან მოყვანა, დაბრუნება, მობრუნება: „მე უკ-მოგიყვანო შენ ადგილსავე შენსა“ V,3.

უკუნქცევა დაბრუნება, შებრუნება: „...რამთა უკუნ-აქცინეს ძენი ისრაელისანი იერუსალემს“ XLII,13; „წყალი... უკუნ-იქცა ზღუადვე“ XIX,7; „გუელსა უკუნ-უქციენ ფერკნი მისნი მუტელსავე მისსა“ V,5.

უკულმართ ზურგშექცევით: „სემ და იაფეთ... უკულმართ მივიდეს“ XXI,5.

უმრწემეს-ი უმცროსი: „არიან საშოსა შენსა... ორნი ნათესავნი და უხუცესმან ჰმონოს უმრწემესსა“ XXXI,6.

უნდო-ჲ უვარგისი, ცუდი: „უნდოჲ იგი სამოსელი ემოსა ქრისტეს“ XLIX,13a.

უპირატეს-ი უკეთესი, უმჯობესი: „მისაცემელი მიცემულ იყო ჰურიათადა ყოელისა უპირატესი“ L,13.

ურვა დარდი, წუხილი: „[ჰეროდე] იურვოდა ფრიად“ XLV,21.

ურთიერთას ერთმანეთთან: „არს იგი შესაკრებელ ოთხთა კიდეთა ქუეყანისათა ურთიერთას“ XXII,8; „რაჟამს-იგი ჰურიანი შეილაღნეს ურთიერთას...“ L,4.

ურთხელ-ი გარკვეული ჯიშის წიწვოვანი მცენარე: „შემზადე სარეკელი ძელისაგან საჯისა, რომელ არს ურთხელი“ XIV,11.

ურმისთუალ-ი ბორბალი: „ნაენი და ურმისთუალნი, რომელნი ვლენან ზე წყალთა“ VI A,21.

ურცხნო-ა XII,1; XXXVIII,15 ურცხვი.

უსაკლო-ა სამოსელი სახელოების გარეშე, უსახელოო: „შე-
მოსეს ბასრობით ქრისტესა უსაკლოა იგი“ L,5-12.

უჭუეს I,8 უფრო ქვემოთ.

უშუერ-ი ულაბაზო, უშნო: „უწყოდა, ხილვამ მისი ვითარ უშუერ
და სატუხელ არს“ IV,7.

უცალო-ა მოუცლელი, საქმით დაკავებული: „მათ ჟამთა... ჰეროდე
უცალო იყო“ XLVI,2; „მათ დღეთა იყო ყოველი კაცი უცალო
წერისათუს პირისა“ XLVII,6a; „მას ჟამსა ჰეროდე არა მოსრნა
ყრმანი, რამეთუ უცალო იყო“ XLVII,7a.

უცალოება-ა მოუცლელობა XLVII,6b.

უცხოთესლ-ი XXXV,14 უცხოტომისა.

უხუცეს-ი XXXI,6 აქ: ასაკით უფროსი.

ფარაო-ა ფარაონი, ეგვიპტის მეფე: „რომელნი შთასრულ იყვნეს
ფარაო მსსა, მეფისა მეგუპტელთაჲსა“ XLI,18-20.

ფარისეველ-ი XLVIII,16. ებრაელთა ერთ-ერთი რელიგიური სე-
ქტის წარმომადგენელი.

ფე-ა ასტროლოგიური ხასიათის თხზულება: „წიგნი იგი... ვარ-
სკულავთრიცხვა არს, არამედ სპარსნი უწოდენ ღირსად და წმიდად,
ხოლო ბერძენნი – ვარსკულავთრიცხვად წიგნსა მას, ხოლო მოგუნი
ფედ (!) სახელ-სდებენ, რომელ არს წიგნი სიტყუსაჲ“ XXVII,6.

ფებერვალ-ი XIX,8 თებერვალი.

ფერცხალ-ი ნეკნი: „გამოულო წიბოა ერთი ფერცხალი გუერ-
ლისაგან მარჯუენისა და დაბადა მისგან ღმერთმან ევა“ III,12.

ფიცხელ-ი XLV,20 გამწვავებული, მწვავე.

ფლვა დაფლულობა: „ესე ბორცუები არს კერპთა ზედა და იგინი
ჰფლვანან მას შინა“ XXVI,17.

ფარსახ-ი, ფრასახ-ი მანძილის საზომი ერთეული: „სამოთხე არს
ზე ჰაერთა, უმაღლეს ყოველთა მათა ოცდაათითა ფარსახითა
(ფრასახ AB)“ III,15; „იყვნეს მახლობელ მთასა, ვითარცა ოცდაათ
ფარსახ ფარსახითა სულიერთა“ VII,6.

ფრთე-ა VIA,20 ფრთა.

ფრთოვან-ი I,22. ფრთოსანი.

ფურცელ-ი ფოთოლი: „მოიღო [ტრვდმან] ფურცელი ზეთის-
ხილისაჲ კერტითურთ“ XIX,12.

ფუცება შეფიცება: (სოლომონ) „ეფუცა მათ, რამთა ქმნეს ნებაჲ მათი, და უარყო ღმერთი“ XXXVI,13.

ქადება 1. აღთქმა, დაპირება: „უქადა ღმერთმან ადამს და პრქუა: ნუ სწუხ, რამეთუ მე უკ-მოგიყვანო შენ“ V,2-3; 2. ტრაბახი, ქადილი: „ჰურიანი... იქადოდეს წელთა მრავალთა“ L,15.

ქერობინ-ი VI A,8 (ებრ. כַּרְוּבַיִם „ქერუბიმ“; მხ. რიცხ. – כַּרְוַב „ქერუბ“) უმაღლესი დასის ანგელოზი.

ქლამინდ-ი დიდებულთა წამოსასხამი, მანტია, იგივე ძოწეული: „შემოსეს მას სამოსელი ძოწეული ქლამინდი. ხოლო ძოწეული უთხრობს სისხლსა და ქლამინდი აუწყებს წყალსა, რომელი გუერდისაგან გარდამოკდა“ XLIX,16-18.

ქუაბ-ი V,10.15. გამოქვაბული.

ქუაბ-ი საგანბურ-ი V,17; VIII,1; XIII,9 გამოქვაბული, სადაც ცხოვრობდნენ ადამ და ევა სამოთხიდან გამოძევების შემდეგ და სადაც დამარხეს ადამი და მისი ძეები.

ქუე 1. I,10; XII,20 ქვეით: „შობონ... რომელი ქუე ძურების და რომელი ზე ფრინავს“ I,22; 2. ქველა: „შთავცუვენით ქუეყანასა ქუესა“ XVII,17.

ქუეყანა-ი 1. მიწა, დედამიწა: „განელო ქუეყანაჲ შუაგულსა ქუეყანისასა“... დაექმა კარი ქუეყანისაჲ“ XXIII,16-17. 2. მხარე, ქვეყანა: „წარვედ ამის ქუეყანისაგან“ XXVIII,3; „აბრაჰამ... აღვიდა ქუეყანასა მას გერგესეონსა და აღმორეონსა“ XXVIII,4.

ქუეყანა-ი გარე-ი, ქუეყანა-ი გარეშე-ი გარე სამყარო, რაც სამოთხის გარეთაა: „არა დაეცნეთ ქუეყანასა გარესა“ XIII,5; „განხუალ სამოთხით ქუეყანასა გარეშესა“ V,10.

ქუეშე-ი XVIII,2 ქველა, ქვემო.

ქცევა აქ: მყოფობა, ტრიალი: „სული წმიდაჲ იქცეოდა ზედა წყალთა“ I,4.

ღებულ-ი ამოწვდილი, გაშიშვლებული: „ემსგავსა კრმალსა ღებულსა, რომელი გამოავლიან აღსა ცეცხლისასა“ XLVI,18.

ღელვა-ი ტალღა: „ამაღლდეს ღელვანი ზღუესანი მაღლად“ XVIII,10,15.

ღირ- იხ. გულირს.

ღრუბელ-ი (ру́ба): „ღრუბლითა მიუპყრეს [იესუს] ძმარი, შეზავებული ნაელლითა“ LI,1.

ღრჭენა ღრჭიალი (კბილთა ღრჭენა – მუქარა): „გარემოადგეს ჰურიანი უფალსა და იღრჭენდეს კბილთა მათთა დამბადებელისა მათისა ზედა“ XLVIII,14.

შარავანდედ-ი მეფე: „შარავანდედნი შესწირვიდენ მისა ძღუენსა“ XLVI,8.

შეგვანება შეფერება: „ვის იტყუთ, რომელი შეჰგავს მეფედ?“ XXXVIII,3; „ესრეთ შეჰგევანდა, რამეთუ კილობანსა მას წმიდასა წმიდათასა საიდუმლოდ ღმრთისაჲ იყო“ (ჩანდა, რომ წმიდათა წმიდა კილობანში ღმრთის საიდუმლო იყო) L,5-12.

შედგმა მიდევნება, მიერთება, მიყოლება: „შემზადა ოთხი კერძოჲ, რომელი შესდგამს ურთიერთას“ XXII,8.

შეკრძომა დაჩოქება, მუხლებში ჩავარდნა: „შეუკრდეს და თაყუანის-სცეს წინაშე მისსა“ XLVI,12; (იესუს) „მეძავნი შეუკრდებოდიან სინანულითა“ VI A,32.

შეთქრომა მიწყდომა, კვეთება: „შესთქრეს ურთიერთას, ვითარცა მკეცნი, და შეიგინნეს ჯორცნი მათ ყოველთანი“ XII,17.

შეკრძალვა დაფარვა, დაცვა: „შეიკრძალენით თავნი თქუენნი შეილთაგან კაენ ძმის მკლველისათა“ VI,14.

შელაღვა შეკამათება, წაჩხუბება: „ჰურიანი შეილაღნეს ურთიერთას“ L,4.

შემთხუევა შეხვედრა: „აჰა, შეემთხუა ანგელოზი ღმრთისაჲ წინაშე მათსა და წინა-უძლოდა“ XXIII,14.

შემურვა V,10 დაბალზამება: „შემურეთ გუამი ჩემი მურითა და შტახსითა და გუნდრუკითა“ VI,11.

შეორგულება შეეჭვება, დაეჭვება: „არა შეორგულდეს [მოგუნი], არცა გარდააქციეს სარწმუნოებაჲ მათი, რაჲამს იხილეს [იოსებ და მარიამ] სიგლახაკესა შინა XLVI,12.

შერაცხვა მიჩნევა, ჩათვლა: „არა შეურაცხა ღმერთმან ცოდვად“ XXXIII,10.

შესწრაფება დაჩქარება: „შევისწრაფე ესე «ნათესავთა ცხოვრებაჲ» უმეტეს მოწყალებითა ღმრთისაჲთა“ XLIV,17.

შეტკობა მოხვევნა, (გულში) ჩაკერა: „შეიტკბნა იგინი და აბორს-უყო“ XVI,4.

შეტყუელვა ტაშის შემოკვრა: „გულისკლებით შეიტყუელნა კელნი თუსნი ლამეჟ“ VIII,10.

შელება V,17; XVIII,1 შეტანა: „შეიღო ნოე გუამი ადამისი და დაღვა შუა კილობანსა“ XVII,21.

შეყოფა შეერთება: „არცა აღაშენოს მუნ [მელქისედეკ] სახლი და დედაკაცსა არა შეეეოს“ XVI,24.

შეძერწვა შეერთება, შეკავშირება: „შეიძერწნეს ურთიერთას [ოთხნი კიდენი ქუეყანისანი], ვითარცა პირველ იყვნეს“ XXIII,

შეძინება აქ: მოხერხება, შეძლება: „რომელი გარდავიდეს მთისა ამის წმიდისაგან, არღარა შესძინოს აღმოსლვად ვიდრე უკუნისამდე“ XII,13; არღარა შესძინოთ ხილვად სამოთხესა გარემო მიუკუნისამდე“ XIII,5.

შეწყნარება მოწონება; მიღება, შეტკობა: „რაქაელ არა შეიწყნარა იაკობ, ვიდრე არა აღკდა ჯურღმულსა და ასუა საცხოვარსა“ XXXI,25; „ვითარცა ასუა [იაკობ], შეიწყნარა რაქაელ და წარიყვანა“ XXXI,22; „რომელი შეიწყნარეს სწავლაჲ მამათა მათთაგან“ XLV,12; „იგი ლტოლვილ იქმნა დედითურთ უდაბნოდ და კლდემან შეიწყნარა იგი“ XLVII,19.

შეკმობა ბანის მიცემა, მოძახილი: „ესმა კმაჲ დედათაჲ, უკუნარაჲ შეუკმობდეს მამათა სიმღერასა“ XI,10.

შთაცვენება ჩაყრა, ჩაცვენა: „შთაცვენით ქუეყანასა ქუესა“ XVII,4.

შინაგან I,18 შიგნით.

შტახს-ი, სტახს-ი სურნელოვანი ზეთი: „შემჟრონ იგი მურითა და სტახსითა და გუნდრუკითა“ V,10; „ოღეს მე მოკუდე, შემჟრეთ გუამი ჩემი მურითა და შტახსითა და გუნდრუკითა“ VI,11; „ვითარცა მოკუდა ადამ, შემჟრა სეით... მურითა და სტახსითა და გუნდრუკითა“ VI, S.p. 19.

შუადღე XIV,12.16; XVIII,2 შუადღისას.

ჩჩულ-ი თხელი, რბილი: „გამოჩნდა ქუეყანაჲ ჩჩული, თხნიერ სისქისა“ I,13.

ცა-მ თხელ-ი I,8,9 ცის თაღი, ცის კამარა.

ცემა: „შოლტითა სცენ“ – VI A,41 – შოლტით სცემონ.

ცხენის ფაფარ-ი იხ. მელაღრია.

ცხოველ-ი III,21; XIX,1 ცოცხალი.

ცხოვნება სიცოცხლე, ცხოვრება: „ცხოვნდა ადამ ცხრაას ოცდაათსა წელსა“ VI,6.

ცხოვრება-მ სიცოცხლე: „არცა დასაბამ, არცა დასასრულ დღეთა ცხოვრებისა მისისათა“ XXX,11; „გუერდისაგან ქრისტესისა გამოვიდა ნათლისღებამ, რომელი შობს ცხოვრებასა“ XLVIII,20.

ცხრაასერგასის-ი ცხრაას ორმოცდაათი XXII,13.

ძარღუ I,18 ხის ზრო, ხის ტანი.

ძაძა-მ 1. ტომარა: „ოცდაათი ძაძამ საძინდომ, სამოცი ძაძამ ფქვილი“ XXXVI,10. 2. სამგლოვარო ტანსაცმელი. აქ: სამგლოვიარო განწყობა: „[მანასე] შეიმოსა ძაძამ გულსა თუსსა და მისცა თავი თუსი მარხვასა“ XL,6.

ძე-მ ვაჟი: „იყო ძე ოცის წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა“ XXXVII,5; „იყო ძე ოცდახუთის წლისა, რაჟამს მეფე იქმნა“, იქვე, 17; „იყო ძე ოცდორის წლისა რაჟამს მეფე იქმნა“, იქვე, 19.

ძლით გამო, მიზეზით: „აწ ჩემ ძლით მიიცივალა მეფობამ იუდაისი“ XXXIX,10.

ძოწუელ-ი ძვირფასი ქსოვილი წითელი ფერისა; მისგან დამზადებული შესამოსელი: „საჯდომნი ძოწუელნი – ოქროთა და ვეცხლითა“ XLVI,8; „შემოსეს მას სამოსელი ძოწუელი“ XLIX,16.

წადიერად მონდომებით: „რბიოდეს წადიერად, რამათამცა პოვეს ჭეშმარიტი, და ვერ შეუძლეს“ XLIV,9.

წამება დამოწმება, დადასტურება: „ადამ... შეიყვანა ღმერთმან სამოთხეს, რამათა ჰმსახურებდეს მეცნიერებით, ვითარცა-იგი წამა მოსე წინასწარმეტყუელმან“ IV,1.

წარმართ-ი XIX,13 აქ: ხალხი: „დაწყევა [ნოე] ქამ და მიმოდაჰჳინა ნათესავი მისი ყოველთა შორის წარმართთა“ XXI,21; „განაბნია [ქრისტემან] ერი პურიათამ ყოველთა შორის წარმართთა“ XXI,22.

წარმართობა-მ კერპთთაყვანისმცემლობა: „[ეზეკია] განწმიდა იერუსალემი წარმართობისაგან“ XXXIX,3; „[მანასე] აღავსო იერუსალემი წარმართობითა“ XL,2.

წარმოტყუენვა დაპყრობა: „ნაბოქოდონოსორ... შევიდა ხერთუსსა ზღუსასა და წარმოტყუენა ტუროსი“ XLI,18-21.

წარმოცემა გამოგზავნა: „წარმოსცეს მისსა უფირ და ხულოფ მეფეთა ოქრომ რჩეული“ XXXV,16.

წარსაცემელ-ი გასაგზავნი: „ყოველი წიგნი წარსაცემელი, რომელი დაწერის პილატე, კელითა იოსებისითა დაიბეჭდვოდ“ LIII,5.

წარტყუნვა XXXVII,4; XLI,9 დაპყრობა.

წარცემა XL,13; XLI,22 გაგზავნა.

წარწყმელა განადგურება, დაღუპვა; დაკარგვა: „აღმოვიდა... მეფე პინდოთაჲ ბრძოლად ასა მეფისა და წარწყმიდა ღმერთმან წინაჲჲ ასამას“ XXXVII,11; „მე მოგართუა ყოველივე, რამცა წარგიწყმიდია შენ“ XXVI,7.

წაღმართ წაღმა: „ბერძენთა და პრომთა წერაჲ წაღმართ არს“ XXIV,11.

წელიწდეულ-ი VII,7 ყოველწლიური.

წერა-ჲ ნათესავთა-ჲ XLVII,6b მოსახლეობის აღწერა: „მათჳმათა იყო აგუსტოს კეისრისაგან წერაჲ ნათესავთაჲ“ XLVI,1.

წერილ-ი ნათესავთა შობისა-ჲ XLII,13. გენეალოგიური შინაარსის წიგნი: „არავინ დაშთა ჰურიათაგანი, რომელსამცა თანა იპოვა წერილი ნათესავთა შობისაჲ“ XLIV,1.

წიბო-ჲ III,12 ნეკნი, ფერცხალი.

წიგნ-ი 1. წერილი: „ყოველი წიგნი წარსაცემელი, რომელი დაწერის პილატე, კელითა იოსებისითა დაიბეჭდვოდ“ LIII,5, 2. ძველი აღთქმა: „უწოდა წიგნმან წყლითრღუნაჲ მეორე ბილწებისა მისთვის, რომელ ქმნეს“ XXVI,12.

წინამძიყრობა წინ დადგმა, წინ დადება: „მოიღიან სარკე და წინა-მიუჰყრიან ბურინველსა მას“ IV,8.

წლითი-წლად XLVIII,1 ყოველ წელიწადს.

წმიდა-ჲ აქ: თხელი, სუფთა: „მოიღო იოსებ სამოსელი სელისაჲ წმიდაჲ“ LIII,7.

წუერ-ი მზისა-ჲ მზის სხივი: „ცეცხლებრ ბრწყინავს წუერი მზისაჲ თავისა მისისაგან“ XXXVI,6. იხ. მზის წუერი.

წუთ, წუთლა XVI,3 ჯერ, ჯერ კიდევ: „არა სახელდებულ იყო წუთ (წუთლა C) მამასა მამა, არცა ძესა – ძე, არცა სულსა წმიდასა – სული წმიდა, არამედ ელოდა ქრისტეს კორცთმესხმასა“ II,3; „[აღამ და ევა] იყვნეს წუთ ქალწულ და შეუხებელ ურთიერთას“ V,17.

წულილად XLIV,19 დაწერილებით.

წყლითრღუნა-ჲ VI,3; XIV,5 წარღვნა.

წყრთა-ჲ XIV,8,9 სიგრძის საზომი ერთეული.

ჭაბუკი ახალგაზრდა: „ქალი ჭაბუკი შუა ვარსკულავსა ჯდა“ XLV,3.

ჭირება შევიწროება, ჩაგვრა: „სჭირდა ძეთა ისრაელისათა მოაბელთაგან ათორმეტ წელ“ XXXIV,14.

ხარჭი-ი ხასა: „სოლომონს ესხნეს ცოლ მრავალ: შუდასი თავისუფალი და სამასი ხარჭი“ XXXIII,14a.

ხატი-ი II, 12,13 გამოსახულება, სახე, შესახედაობა: „ვეწმენე კაცი ხატად და მსგავსად ჩემდა“ II,3; „იხილის [მფრინველმან] სარკესა მას შინა ხატი თვისი“ IV,9; „ვითარცა იხილეს ხატი მისი... ვევედრებოდეს მას, რამთა წარპყუეს მათ თანა“ XXX,4.

ხერთუს-ი კუნძული: „დაჯდა იგი ხერთუსსა ზღუსასა“ XXXV,27; „[ნაბოქოდონოსორ] შევიდა ხერთუსსა ზღუსასა და წარმოტყუენა ტყროსი“ XLI,18-21.

ხილვა-ა აქ: გარეგნობა, შესახედაობა: „[ევა] შვა სეით, შეუნიერი ხილვითა, მკურცხი, კაცი ძლიერი, გმირი“ VI,2.

ხურო-ა ღურგალი: „... რამთა შემოკრებენ ხურონი შენებად“ XIV,12.

კლომა-ა მტრობა: „არა იყო მათ თანა შური და კლომა“ VII,9.

ქვენებ-ი (ორმაგი მრ.) ხეობები: „რამთა... ვიხილო, რამ არს ქუეყანამ იგი, მღინარენი და ქვენები“ XXIII,3.

კელმწიფობა-ა ძლიერება: „იგინი არიან შუა ქუეყანასა და კელმწიფობით მეფობენ და ქუეყანასა იპყრობენ“ XXIV,21.

კელ-ყოფა დაწყება, ხელის მიყოფა: „კელ-ყვეს ძეთა კანისთა სიძვად“ XII,1; „კელ-ყო [ანტიოქოზ] და უზორა კერპთა ტაძარსა შინა“ XLIV,6.

კმელი-ი 1. სიმშრალე: „იხილეს ანგელოზთა... სიცივე და სიცხე, ნოტიამ და კმელი“ II,8; 2. VI A,31 ხმელეთი.

კმობა VI A,21 ხმაური, ხმიანობა.

კუმევა განზრახვა, დაპირება, მონდომება: „იკუმია გამოწულილვამ სივერაგით“ XLV,21.

ჯურღმულ-ი XXXI,20.21.23.24 ჭა.

სახელთა საძიებელი

აბელ (აღამის ძე) V,20,25,27(3),29. VI,1,4,24. VII,11,18(2),20. VIII,13. IX,5. X,6,8. XII,11. XLIV,22.

აბესალომ XLIV,43. იხ. სელომ.

აბია (რობოამის ძე), XXXVII,5. XLIV,43(2).

აბიმელიქ (გედეონის ძე), XXXV,3

აბიუდ (ზორობაბელის ძე) XLIII,15,16. იხ. ელიუდ.

აბლიკინ (ლამექის ძე) XI,3.

აბრაჰამ (თარას ძე) XXV,15. XXVIII,1,2,3,4,5,6,7,8,10,11(3),12,14, 15,16(2),17(2),18. XXIX,1(2),8,13,14. XXX,1,18. XXXI,1(2),3,4. XXXII,8,9,10,12(2),16,20. XXXIII,8,9,11. XLIV,4,32,33,49. XLIX,2.

აგარ მეგუპტელი (სარას მხევალი) XLVIII,14.

აგუსტოს კეისარი XLV,1. XLVI,1. XLVII 7b.

ადამ (სათაური), 1(2).2. I,24. II,1,10,11,12,13,15,17,18,20(2), 23,25. III,8,9,13,18,21. IV,1,2,4,17,18. V,2,13,14,15,16,17,18(2),20, 21,23,27. VI,1,2(2),5,6,7. VIA,(1) 35,39,40,41,46. VI,15,17(2), 18,19,20,22,23. VII,13,19,20. VIII,15(2),17. IX,7,8. X,8(2),16. XIII, 6,7,9. XVI,6,7,8,14(2),15,19,22,26,28. XVII,5,6,8,22. XVIII,1,6. XXII,3,5,9,10. XXIII,2,13,16. XXIV,10. XXIX,6,14. XXXIII,1. XLIV,12,13,20(2),21. XLVIII,12,13(2),15,16,18,19,20,21,22,24,27, 29,30. XLIX,1,2,9,10. LIV,16.

ადრიბეჯან (საბას მეფე, დალის ძე) XLV,19.

ადრიფ (= გოლგოთა) XXIII,18.

ადრიჯან (ქალაქი) XXVII,23.

აგაზაკი (ქრისტესთან ერთად ჯვარცმული) XLVIII,27. L,26(2).

აგალიშვილი ზ. 21, 22

აგნან (იუდას ძე) XXXII,13,15.

აგნან (იაფეთის შთამომავალი, მეფე) XXIV,17.

აზარ (ელიუდის ძე) XLIII,21,22. XLIV,45(2). იხ. ელიაზარ ელიუდის ძე) .

აზარ (აპრონის ძე) XXXIII,4.

აზარ XXXI,3.

აზარია (იაკობის სიმამრი) XLIII,24. XLIV,46a.

აზბაელ (ბარბაროზთა მეფე) XXXI,7.

აზბულ (ქალაქი) XXXI,7.

აზორ (ელაიკიმის ძე) XLIII,17,18. XLIV,45(2).

ათრაელ (ქალების ძე) XLIV,13.

აკრამა (იაფეთის შთამომავალი, მეფე) XXIV,17.

ალალოვია (იაფეთის შთამომავალი, მეფე) XXIV,17.

ალგადა (იაფეთის შთამომავალი, მეფე) XXIV,17.

ამანელი იხ. ნამა, ნამან ამანელი.

ამინადაბ (ესრომის ძე) XXXIII,3(2),4,13a.

ამინადაბ (არამის ძე) XLIV,38,39(2).

ამმა (იაფეთის შთამომავალი, მეფე) XXIV,17.

ამონ (მანასეს ძე, იუდეველთა მეფე) XL,7. XLIV,44(2).

ამორ (ჰაილას მეფე) XXX,2.

ამოს (იორას ძე, იუდეველთა მეფე) XLIV,44(2).

ამურ (ქვეყანა) XXX,2.

ანაბნი (ეთნ.) XXIV,18.

ანგელოზი II,4,7,8,11,13,22,25(2). III,8. VIA,1,4,11,21,25. VII,5(2).

XV,4. XVI,18. XVII,15. XVIII,14(2). XXII,7,12. XXIII,6,14,15,23.

XXIX,7. XXXI,14,17. XXXIII,9. XLII,21. XLVI,19(2),26. XLVII,10.

XLVIII,1. LIV,5a.

ანდიბან (მღვდელი) XXVII,13.14.17 (ცეცხლთაყვანისმცემელი).

ანნა (იუდეველთა მღვდელთმოდღვარი) XLVIII,9. LIII,25.

ანტიოქოზ (სირიის მეფე) XLIV,6.

ანფირ-ი, უფირი (ქვეყანა) XXV,2,4.

ანქუბ (წარმართი ?) XXIV,12.

არაბია (არაბეთი) XXX,2.

არამ (ესრომის ძე) XLIV,38,39.

არარატ-ი (მთა) XIX,6.

არგო, არგოს, არგუ, არლო (ფალგის ძე) იხ. რავავ (ფალგის ძე).

არე (ლურის მამა) XXXIV,15.

არიმათია (დაბა) LIII,5.

არიმათიელი იხ. ზებედია.

არიოზან (იოსიას ძე) XLIV,44(3).

არფანნი (ეთნ.) XIV,18.

არფავსად, არფაქსად (სემის ძე) XXII,2. XXIV,1,2(2),9. XXX,15. XLIV,31(2).

არფავსად, არფაქსად (ებერის ძე) XLIV,31(2).

არქელაოზ (პეროდეს ძე) XLVII,23. XLVIII,1.

არჩილ მეფე 15,16.

ასა (აბიას ძე) XXXVII,8,11(2),12. XLIV,43(2).

ასაბ (ბელის მამა) XXXIX,4.

ასბა (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ასერ (იაკობის ძე) XLIII,18.

ასერ (ესრომის ძე) XLIV,39.

ასტორა (უდაბნოს მეფის ასული, აბრაჰამის მეორე ცოლი) XXXI,1.

ასურასტანელი (ეთნ.) XXVIII,6.

ასური (ეთნ.) XXIV,10,11. XLIV,14. LIII,26.

აქაზ (იოაბის ძე) XXXVIII,10.

აქაზ (იოათამის ძე) XXXVIII,19,23, XXXIX,1. XLIV 44(2).

აქრონ (ისრაელის გამგებელი) XXXV,5.

ალმორეველი (ეთნ.) XXXV,1.

ალმორეონი (ქვეყანა) XXVIII,4.

აშქანან (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

აპრონ (მღვდელი) XXXIII,4. XLIII,25. XLIV,49.

ბაბილონი, ბაბილონი (ქალაქი) XXIV,12,13,24. XXV,1. XXVII,23. XXXVIII,24. XXXIX,4. XLI,3,10,11(2),22. XLII,8(2),9(2),11,16,20,22. XLIII,7,8,15.

ბაბილონელი (ეთნ.) XXXVIII,22,24,25. XXXIX,4. XLII,8.

ბაბლეთაშ (ბაბილონელთა მეფე) XXXVIII,22.

ბათოელ (რებეკას მამა) XLIV,34.

ბალა (დამასკის მეფე) XXX,2.

ბალბიდ (იოაქაზის ძე) XLIV,44,45.

ბალტო (არაბიას მეფე) XXX,2.

ბარაკ (ისრაელის გამგებელი) XXXV,1.

ბარაქია (ზაქარიას მამა) XLIV,13.

ბარაშქა (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ბარბაროზი (ეთნ. ხალხი) XXXI,7.

ბართი (დაილის მეფე) XXX,2.

ბარკაია (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,9.

ბარსიქ (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,9.

ბარშა (ამურის მეფე) XXX,2.

ბასილი (დიაკონი) 10.

ბატანა (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ბეთლემი (იუდეველთა ქალაქი) XLV,1. XLVI,6. XLVII,13(2).

ბელი (ასაბის ძე) XXXIX,3.

ბელიათან XXX,22.

ბერძენი (ეთნ.) IV,8. XXIV,11. LIII,25.

ბეცოლდი, კ. 6, 21.

ბთიურ (სოდომის მეფე) XXX,2.

ბოოზ, ბოოს (სალას ძე) XXXIII,7,8(2), 14b. XLIV 39,40,41.

გედეონ (ისრაელის გამგებელი) XXXV,2(2)

გერგესეველი (ეთნ.) XXXI,7.

გერგესეონი (ქვეყანა) XXVIII,4.

გერსამ (მოსეს ძე) XXXIV,6.

გმირნი VI,2,3. XII,9,15,17. XV,3. XXVII,1.

გოლგოთა (სათაური), 1. XXIII,18. XXIX,6. XXXI,19. XLIV,12.

გოლიათი (ძლიერი) XXXV,11-12.

გრიგოლია კ. 15.

გუული IV,5,6,12,14. V,5. VI A,47.

დავით (იესეს ძე) III,18. XI,12. XVIII,15. XXI,18. XXIX,7. XXXIII,12b(2). XXXV,11-12,15,26. XXXVI,11. XXXVII,4,12,24. XXXVIII,3(2),6. XXXIX,10,13. XLII,18. XLIV,4,41,42,49. XLVI-II,14. L,14.

დაილი (რეგიონი) XXX,2.

დალი (საბას მეფე) XLV,19.

დამასკი (ქალაქი) XXX,2.

დანიელ (წინასწარმეტყველი) XLI,11. XLIII,10. XLIV,54,56(2),57.

დარეთი (რეგიონი) XXX,2.

დებორა (წინასწარმეტყველი და მსაჯული, ისრაელის გამგებელი) XXXV,1.

ებერ (სალას ძე) XXIV,4,5,6,12,14. XLIV,31(3).

ებრაელი (ეთნ.) XLII,6. XLIII,25.

ებრინ (სოფელი) XXIV,7.

ეგუბტე (ქვეყანა) 6, XXV,1(3). XVIII XXXII,7,18(2),20. XXXI-II,3. XXXIV,1,7,9. XXXVII,4. XL,12,13. XLI,18-21(2). XLIII,8. XLIV,1. XLVII,10,3,5,27(2). XLVIII,1. LI,8.

ედემი (ადგილი) III,16,17.

ედესა 6.

ედესია (ქალაქი) XXX,19. ედესა

ედომი (ქვეყანა) XXX,2.

ევა 1,24. III,12. IV,2,4,7,12,14. V,5,14,16,17,18(2),20,21. VI,1,2. VIII,17. XVI,6. XLIV,21. XLVIII,17,18,20,21,24,27.

ეფურატი (მდინარე) XXVIII,5.

ეზეკია (აქაზის ძე) XXXIX,1,3,5(2),6,11,13. XLIV,44(2).

ეზკათი (ქვეყანა) XL,11.

ეზრა (მწერალი) XLIII,1,2,4,6,11. XLIV,45.

ეთიოპელი (ეთნ.) XXXIV,5,6.

ეკლესია III, 17(2),19,21. XVIII,7. XXXI,19,25(3),26. XLIV,12,13,15(2),16. LIV,16.

ელენე (დედოფალი), 20.

ელი (ელიუდის სიმამრი) XLIV,45.

ელიაზარ იხ. აზარ, ელიუდის ძე.

ელიაზარ (მოსეს ძე) XXXVI,6.

ელიაკიმ (აბიუდის / ელიუდის ძე) XLIII,16,17. XLIV,45a(2).

ელიაკიმ (იოსიას ძე, მეფობდა იოაკიმის სახელით) XLI,1. XLII,8. XLIV,44(2).

ელიეზერ იხ. ელიაზარ.

ელიუდ (ზორობაბელის ძე) XLIV,45(2). (იხ. აბიუდ).

ელიუდ (იოაკიმის/ნაინის ძე) XLIII,20,21.

ელკან (ბალზიდის სიმამრი) XLIV,45.

ელონ (ზაბულონის ძე) XXXV,5.

ემინონ (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ენონ, ენოს (სეთის ძე) VI,4, 5, 8, 10(2). 23a. VII,16,19,21,22. VIII,1,11,16. IX,2. XII,12. XIV,1. XVI,3. XVII,5. XLIV,22,23,25.

ენოქ, ენუქ (იარედის ძე) VII,16. VIII,12. IX,4. X,4. XII,13. XIII,2,7,9,11,13,14,19(2). XIV,1,3. XVI,3. XVII,14. XLIV,26,27,28,31.

ერმო (სეგორის მეფე) XX,2.

v ეროდე XLV,21. იხ. ჰეროდე.

ესავ (ისაკის ძე) XXXI,5,13. XXXII,8,9. XLIV,34.

ესაია (წინასწარმეტყველი) XL3,4,5,6.

ესრომ (ფარეზის ძე) XXXIII,3(2). XLIV,37,38,39.

ეფთჳმე ათონელი 19.

ეფრემ სათაური: 1,2.

ეფრემ ასური 5, 6, 21.

ეფრინი (მთა) XXIX,4.

ექენი (ეზეკიას დედა) XXXIX,2.

ემშაკი III,18. IV,4,5,6,12. VIA,17. XI,1,11,12. XII,3,6. XV,7,8. XXI,11,12,13-15,22. XXV,12. XXVI,4,7,8,9,10,11,18. XXVII,13,14,15, 18(3),21. XXXV,14. XXXVII,2. XXXVIII,21. XXXIX,3. LX,2. XLVIII,26(2).

ვარსემ (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ვახტანგ VI 10.

ვესპასიანოს (რომის იმპერატორი) XLIV,57. იხ. სპასიანოს.

ზაბულონ (ელონის მამა) XXXV,5.

ზარა XXIV,5.

ზარა (იუდას ძე) XXXII,17. XLIV,36.

ზარაშიმ (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ზართუ (ბოლზის ძე) XXXIII,8.

ზაქარია (წინასწარმეტყველი) XXXIX,2. XLII,21. XLIV,44.

ზაქარია (იოვანე ნათლისმცემლის მამა, ბარუქის ძე) XLIV,13. XLIVII,18.

ზებედია (ელიაკიმის დედა; არიმათიელი) XLI,15.

ზორაბაბელ (ისრაელის მეფე, განმათავისუფლებელი) XLII,12, 13,17, 19,20. XLIII,6,11,15. XLIV,45(2).

ზორი (ფადუკის მამა, ანნას პაპა) XLIV,47.

ზლუა დიდი XLI,17.

ზლუა მწარე (ჰურიათავან მარიამის სახელი) XLIV,3.

თამარ (კადრის ასული) XXXII,14,15,17(2). XXXIII,3. XLIV,36.

თამარ (ქამის მეუღლე, იორამის დიდება) XXXVII,20.

თარა, თარას (ნაქორის ძე, აბრაჰამის მამა) XXV,6,15,16. XXVI,1. XXVIII,1,16,17. XLIV,31,32.

თაყაიშვილი უ. 7, 8, 15, 17, 22.

თედრომი (ქალაქი) XXXV,17.

თემენელი (ეთნ.) XXX,9.

თრაშეს (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

თხემისა ადგილი (გოლგოთა) XXIII,18.

თაკობ (ისაკის ძე) XXXI,5,11,12,13,15,17,19,20,21,24,25(2),26.
XXXII,1,3-4,5,7,8,9,10,12,18,19,20. XXXIII,1. XLIV,34,35.

თაკობ (მატათანის ძე) XLIII,23,24. XLIV,45,46.

თანიტან იხ. იუნიტან.

თანკონ (ადგილი) XXVII,6.

თარედ (მალალაელის ძე) VII,16. VIII,12. IX,4. X,4,8,10,12,14,
16(2). XII,10,13. XIII,1,8,9. XIV,1. XVI,3. XVII,5. XLIV,25,26.

თარედ (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

თარნი (სოფელი) XXVI,1.

თაფეთ (ნოეს ძე) XVI,2,3. XVII,3,6. XXI,5(2). XXII,2,3.
XXIV,9,17(2). XLIV,31.

თაფეთ (ისრაელის ძეთა გამგებელი) XXXV,4.

თაქიმ (ელიაკიმის ძე) XLI,12. იხ. იოაკაზ.

თბრგა (ვარსკვლავი, „მთიები“) XLV,9.

† თეოსი (მთა) XXVIII,8. XXIX,3.

თეოსელი (ეთნ.) XXXI,7.

თერემია (წინასწარმეტყველი) XI,15. XLI,22. XLII,4(2),5. XLI-
II,10. XLIV,44.

თერიქო (ქალაქი) XXXI,7,9.

თერუსალემი (ქალაქი) XXX,2,8. XXXVII,1,4,6,9,17,21,26.
XXXVIII,1,8,11,14,20,23. XXXIX,2,3,5. XL,1,2,8,11,12(2),15.
XLI,1,3(2),7,9,11(2),13(2),18-21,22. XLII,4,5,7,13,17,18. XLIII,6.
XLIV,7,57. XLV,21(2). XLVI,5(2). XLVII,27. XLVIII,1.

თერუსალემელი (ეთნ.) XXXVIII,23. LIII,5.

თესე (იობედის ძე) XXXIII,12b(2). XLIV,41(2).

თესუ ქრისტე II,16. XXXI,19. იხ. ქრისტე.

თექონია იხ. იოაკიმი, იოსიას ძე.

თნლო(ნი) (ეთნ) XXI,16. XXIV,18. XXXVII,11.

თოაბ, იოვაბ, იორას (მეფე) XXXVII,25b. XXXVIII,4,6,9.
XLIV,43.

თოათამ (ოზიას ძე) XXXVIII,18(2),19. XLIV,44(2).

თოაკიმ XXXIV,1.

ოაკიმ, იეჟონია (ოაკაზ იოსიას ძე) XL,14,15.

ოაკიმ (სადუკის ძე) XLIII,19,20.

ოაკიმ (მატათანის ძე) XLIII,23,25. XLIV,45,47,49.

ოანე იხ. იოვანე.

ოაკაზ (ელიაკიმის ძე) XLI,5,12. XLII,8(2),9,11. XLIV,44(2).

ოასაფატ იხ. იოსაფატ.

ოაქის იხ. იოაკაზ.

ობ I,22.

ობედ (ბოზის ძე) XXXIII,14b,12B. XLIV,40,41.

ობელ (ლამეკ მწუხარის ძე, აბლიკინის ძმა) XI,3.

ოვანე (მახარებელი) LIV,13.

ოვანე, იოანე (ნათლისმცემელი) 13,14. XLVII,16. XLVIII,2,3.

LIV,5.

ოველდიკა (მელქისედეკის დედა) XXIII,8.

ოვთა XXIV,9.

ოზადაკ, იოსედეკ (იოსაკის მამა, სუმონის პაპა) XLIII,6,11.
XLVII,9.

ოთორ (რაგულის მამა, მაღიამელთა მღვდელი) XXIV,5.

ონან, იუნა (აბრაჰამის დედა) XXVIII,17. XLIV,32(2).

ონენზან (მატათანის ძე, მარიამის მამის ოაკიმის სახელი) XLIV,45.

ონი (ეთნ.) IV,11. XLV,7.

ორამ (იოსაფატის ძე) XXXVII,18,25. XLIV,43(2).

ორას (ოქოზიას ძე) XLIV,43,44.

ორდანე (მდინარე) II,3. XLVIII,2,3,8.

ოსაკ (იოსედეკის ძე, ისრაელის მღვდელთმოძღვარი, სუმონის მამა). XLIII,6,11. XLVII,9.

ოსაფატ (ასას ძე) XXXVII,13,18,25. XLIV,43(2).

ოსბელა (იორამის ძე) XXXVII,25.

ოსებ (იაკობის ძე) XXXII,7,18,19,20.

ოსებ (მარიამის ქმარი) XLIII,24. XLIV,46,48(2). XLVI,10,13.
XLVII,10. XLVIII,1(2).

ოსებ (არიმათიელი) LIII,1,3,5(2),7(3),20.

ოსედეკ იხ. იოზადაკ.

ოსია (ამონის ძე) XL,10,12(2),14. XLIII,8. XLIV,44(2).

ოსია იხ. იოსაკ.

ოფანე (ქალების მამა) XXXIV,1.

ირას (ებერის ძე) XXVI,1.

ისაკ იხ. ისაკ.

ისაია იხ. ესაია.

ისაკ (აბრაჰამის ძე) XXVIII,2(2),3,5. XXIX,8,14. XXX,1. XXXI,3,4,5,7(2),11. XXXII,1,2,7(2),9(2),10,12,20. XLIV,33,34. XLIX,2.

ისმაელ, ისმაილ (აბრაჰამის ძე) XXXI,4.

ისო (ნავეს ძე) XXXIV,1,7,11,12. LIII,7,8.

ისო იხ. იოსაკ.

ისრაელი (იუდეველები) XXXI,28. XXXIII,2,6. XXXIV,11,14,15. XXXV,1,2,4,6,7,9,15. XXXVIII,24,25. XXXIX,3,4. XL,12(2). XLI,18,21. XLII,13,16,20,21(2). XLIII,1,7,8,11,15. XLIV,1. XLVI,14. XLVIII,12. LII,14(2).

იულა (ქვეყანა) XXVII,6. XXXIX,5,10. XLII,11.

იულა (იაკობის ძე) XXXII,11,12,13,14,15,17(2). XXXIII,3(2). XXXVII,25. XLIV,35,36,38,52. XLV,1.

იულაქ (მღვდელი) XXXVIII,2,3.

იუნა იხ. იონან.

იუნიტან გრძნული XXVII,7,8,9,11(2),19.

კადარ (თამარის მამა) XXXII,14.

კაენ V,19,21(3),22,24,27(2),28,29. VI,14,22,24. VIII,2,4(2),7(2),9,13. IX,6. X,14. XI,1,9(2),16,17(2),21. XIV,1. XV,2. XVI,3. XVIII,15. XX,12. XXI,10. XXVI,14.

კაიაფა (მღვდელთმთავარი ისრაელში) XLVIII,9. LIII,25.

კაინან (ენონის / ენოსის ძე) VI, 5(2),8,10(2),23. VII,16. VIII,12,15(2),17. IX,1,3,9. XII,12. XVI,3. XVII,5. XLIV,23,24.

• კალა (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

კალანა (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

კალმანა (აბელის ტყუპი და) V,20,21,22. VI,4. XLIV,22.

კარანელი (ეთნ.) XXXI,7 (იხ. კარანელი).

კარონი (ქალაქ უფირის ამშენებელი) XXV,4.

კასაბრიშვილი ც. 9.

კეკელიძე, კ. 13, 16, 17, 20, 22.

კესტაფანი (ქალაქი) XXVII,23.

კილობანი XIV,6,15. XVI,14,15,17,19(3),21. XVII,21,22. XVIII,1,2(2),3,7,9,10,12,14(2). XIX,1,3,5,6,9. XX,2,3,4,5. XXII,3. XXIII,2(2),11.

კისი (ეთნ.) XXXI,9.

კისი (საულის მამა) XXXV,10.

კოლოდია (ქალაქი) XXX,18.

ლაბან იხ. ლიბან.

ლავედინნი (ქამის შთამომავლები) XXIV,18.

ლაიპ (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ლამაია (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ლამასპანი (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ლამექ მწუხარე (= ბრმა) VIII,2,3,6,10. XI,3.

ლამექ (მათუსლას ძე) IX,4,9. X,4. XIII,2,9,13,15. XIV,17.
XVI,1,4. XVII,1,2,5. XLIV,28,29.

ლატუკაია (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ლევი (იაკობის ძე, მოდგმა) XXXIV,1. XXXVIII,20. XLIV,37,45

ლეონტი (ქურუმი) XXXIII,26.

ლია (იაკობის ცოლი) XXXII,2,10.

ლიან თალისმენელი XXX,22.

ლიბან, ლაბან (იაკობის სიმამრი, ლიასა და რაქელის მამა).
XXXI,21. XLIV,35.

ლიბანელი (ეთნ.) XL,15.

ლიუდ (კენის ტყუპი და) V,19,21,22,27,32.

ლოთ (აბრაჰამის ძმისწული) XXVIII,2,4,5,6. XXXIII,8(2),9,
10,11,12. XLIV,43.

ლოლაშვილი ივ. 9.

ლუევანი (ქამის შთამომავლები) XXIV,18.

ლუკა (მახარებელი) სათაური 1. XXX,16. XLVII,6a.

მადიამი (ქვეყანა) XXXIV,5.

მადიამელი (ეთნ.) XXXIV,5. XXXIV,2.

მაე, ჟან-პიერ 8, 23.

მათე (მახარებელი) XXX,16.

მათუსალა (ენოქის ძე) VIII,12,16. IX,4. X,4. XIII,2,9,13,15.
XIV,3,15,16. XVI,3. XVII,5. XLIV,27,28,30.

მაკათა (იოსაფატის ცოლი) XLIV,43.

მალალაელ, მალალელ, მალალეილ, მალელელ (კინანის ძე)
VI,5,6,8,10,23. VII,16. VIII,12. IX,4,7,8,10. X,1,3,9. XII,12. XIV,1.
XVII,5. XLIV,24,25.

- მამა (ღმერთი) II,3(3). LIV,11,17.
 მანასე (ეზეკიას ძე) XXXIX,12. XL,1,2,6,7. XLIV,44(2).
 მანასელი (ეთნ.) XXXI,7.
 მარდუქე (ბაბილონელთა მეფის მოციქული) XLII,8.
 მარი (ფარაოს დედამძუძე) XXXIV,3.
 მარიამ (ლეთისმშობელი, იესუს დედა) 7,13,14,22; VI A, 30.
 XXXI,17. XLIII, 24,25. XLIV,1,12,47,48(2),49. XLVI,10,13.
 XLVII,10. XLVIII,8. LIV,13.
 მარიამ (დელოფალი) 9.
 მატათან (ელიაზარის ძე) XLIII,22,23. XLIV,45(2).
 მაქრზე (სპარსთა მეფე) XLV,6.
 მაჩაბელი გიორგი 10,19.
 მეგუბტელი (ეთნ.) XXI,16,23,25. XXIV,18. XXXI,9. XXXIV,3,
 4. XXXVII,4. XL,13. XLI,18-21.
 მელა (ღარეთის მეფე) XXX,2.
 მელქისედეკ მართალი (ფალეგის ძე, მღვდელი უფლისა) XXII,4,6.
 XXIII,8,9,13,16,19,24(2),25. XXVIII,9,11(2),13. XXIX,3,6. XXX,
 3,5,6,8,9,10,15(2). XXXI,6(2). XLIV,12,31. XLIX,2.
 მეხლინ (სოფელი) XXIV,15.
 მზის ქალაქი (ქალაქი) XXXV,21.
 მთავარანგელოზი II,25.
 მისამ (სოფელი) XXIV,3,5.
 მისაქ (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.
 მისაქე (ზორობაბელის და, ქურას ცოლი) XLII,19.
 მიქაია (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.
 მოაბელი (ეთნ.) XXXIV,14. იხ. რუთ მოაბელი.
 მოლია (ენუქის ძე, ნოეს სიმამრი) XIV,3.
 მოსე (წინასწარმეტყველი) III,16. IV,1. XXIX,12. XXXIV,1,2,3,
 5(2),6,7(2),8,9,11. XXXVIII,11. XXXIX,3. XLIII,8. XLVII,27. LI,9.
 მოსკოვი 10.
 მულუბერ (სალას ძე) XXIV,1. იხ. ებერ (სალას ძე).
 ნაბოქოდონოსორ, ნაბუქოდონოსორ (ბაბილონის მეფე) XLI,3,9,
 11,17,22.
 ნაბუზარდან იხ. რაზმიუზდან.
 ნავე (ისოს მამა) XXXIV,14,7,11,12. LIII,7,8.
 ნაზარეველი. (ქრისტეს ზედწოდება) XLVIII,1.

ნაზარეთი (ქალაქი გალილეაში) XLVIII,1,8.

ნაინ (სადუკის ძე) XLIV,45(2). იხ. იოაკიმ სადუკის ძე.

ნამა (ამინადაბის სიმამრი) XXXIII,13a.

ნამან (ნამა) (სოლომონის ცოლი) XXXIII,14a, 13b, 12b. XLIV,43.

ნამოდა XXX,22(2).

ნარობ (თარას, აბრაჰამის მამის, მეორე ცოლი, სარას დედა) XXVIII,17. იხ. სალმათ.

ნასონ (ამინადაბის ძე) XXXIII,3(2),4,6,7. XLIV,39(2).

ნებრის (ქვეყანა, ადგილი) XXIV,17.

ნებროთ (ბაბილონის მეფე) XXIV,24. XXVII,1,2,6,10,11,12,13, 19. XLV,7,11.

ნიზიბინი 6.

ნიკოდემოს LIII,1,7,9b.

ნინევი (ქალაქი) XXVII,23.

ნისბინი (ქალაქი) XXX,19.

ნოე, ნოვე (ლამექის ძე) X,4,9. XIII,2,8,9,13,15. XIV,2,3,5,6, 14,15,17. XVI,2,3,4,9. XVII,1,3,5,6,21,22. XVIII,1,2(3),7,9,10,12. XIX,9,11,13. XX,1,2,3,8,9. XXI,1,6,18,21. XXII,1,3,13. XXIII,1, 24. XXIV,9. XXX,15. XLIV,29,30,31.

ნოფოს (ეგვიპტის პირველი მეფე) XXV,1.

ნული (უდაბნო, კენის ექსორიის ადგილი) V,31. VIII,3.

ნულია (მთა) XXIV,17.

ოგი (ეთნ.) XXXI,7.

ოზია (აქაზის ძე) XXXVIII,12. იხ. ამოს.

ოზია (ისრაელის მღვდელი) XLII,5.

ოლვაჰაიან (იაფეთის შთამომავალი) XLIV,17.

ოქოზია (იორამის ძე) XXXVII,21. XLIV,43(2).

ოცია (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

პაულე (მოციქული) XXX,11,15,17.

პალესტინელი (ეთნ.) XXXV,6. XLVIII,12.

პასექი XL,12(3). XLIII,7,8,9. XLVIII,9. LIV,4.

პეტერბურგი 10.

პეტრე (მოციქული) LIV,5,13. იხ. სიმონ-პეტრე.

პილატე (რომის პროკურატორი) XLVIII,10,16. L,5-12,19. LIII, 1,5(2),10,23,25. LIV,4.

- რაგავ არგო, არგოს, არგუ, არლო (ფალევის ძე) XXIV,7,8, 15,23,24,27. XXV,2,6. XXVI,13,14. XXX,19. XLIV,31,31.
- რაგულ (იოთორის ძე, მადიამელთა მღვდელი) XXXIV,5.
- რაზმიუზდან, ნაბუზარდან (ნაბუქოდონოსორის მხედართმთავარი) XLI,22.
- რან (სოფელი) XXV,6.
- რასათანი (ქალაქი) XXVII,23.
- რაქაელ (იაკობის ცოლი) XXXI,22. 25(2),27.
- რებეკა (ისაკის ცოლი) XXXI,3,5,6. XXXII,9. XLIV,34.
- რეკაბ (ბოოსის დედა) XLIV,39.
- რვა სული XVI,3,5. XX,8.
- რეისლერი პ. 8.
- რიფანინ (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.
- რობოამ (მეფე, სოლომონის ძე) XXXIII,13a, 13b, 12b. XXXVI, 16. XXXVII,5. XLIV, 43(2).
- რომაული (ეთნ.) LIII,20.
- როსტომ (მეფე) 9.
- რუბენ (იაკობის ძე) XXXII,2.
- რუთ მოაბელი (ბოოზის ცოლი) XXXIII,8,12. 14b. 12b. XLIV,40.
- რუსეთი 10.
- საბა (ქვეყანა) XLV,19.
- საბინი (საბას დედოფალი) XXV,3.
- საბუქ (ადგილი, ქვეყანა) XL,13.
- სადუკ XXXVIII,18. XLIV,44.
- სადუკ (აზორის ძე) XLIII,18,19. XLIV,45(2).
- სავა (იუდას ქანანელი ცოლი) XXXII,13.
- საირმის მონასტერი 10.
- სალა (არფაქსადის ძე) XXII,2. XXIV,1,2,3,4. XLIV, 31(2).
- სალა (ნასონის ძე) XXXIII,7(2). XLIV,39(2),41.
- სალათიელ (იოქაზის, იოაქის ძე) XLII,8,9.
- სალამ (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.
- სალმათ (თარას მეორე ცოლი, სარას დედა). XLIV,32(2),33.
- სალომე (პეროდეს და) XLVII,23.
- სამარიტელი (ეთნ.) XXXVIII,26.
- სამზადნი (ქამის შთამომავლები) XXIV,18.

სამოულ (წინასწარმეტყველი) XXXV,8,9.

სამოთხე (ადგილი) III,8,9,14,15,16,21. IV,1,2,4,5,6. V,1,9,10,14,15,17. VI A, 20,29,34,36,47. VII,13. XIII,5,19. XVI,6,18. XVII,13. XIX,4(2). XLVIII,16,24,27(2),28(2),30.

სამსონ (ისრაელის მსაჯული) XXXV,6.

სანაბ (ედომის მეფე) XXX,2.

სანაბია (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

სარა იხ. სარრა.

სარკინოზი (ეთნ.) XXIV,11.

სარრა, სარა (აბრაჰამის ცოლი) XXVIII,4,5,15,16,17. XXIX,2,12. XXXI,1,4. XXXII,8.

საულ (ისრაელის მეფე) XXXV,10.

სახუთ (ფინეზის ასული, მატათანის მეუღლე) XLIV,45.

სეგორ (სახელმწიფო, სამეფო) XXX,2.

სედეკია (ისრაელის მეფე) XXXV,26. XLI,12,17,18-21,22(3).

სედეკია (ელიუდის სიმამრი) XLIV,45. იხ. აბიუდ.

სეით (ადამის ძე) VI,2,4,8,9(2),14. VI A,3,29,48. VI,19,22,23. VII,1,15,19,21. VIII,1. X,14. XI,2,11,12. XII,9,12,13,17. XIII,12. XV,1,4. XVII,5. XVIII,12. XLIV,21,22,23.

სელომ (აბესალომ) XXXVII,10.

სელომ (იუდას ძე) XXXII,13.

სემ (ნოეს ძე) XVI,2,3,22. XVII,3,6. XXI,5. XXII,2,3,10,13(2). XXIII,1,2,3,6,11,13(2),16,19,24(2),25. XXIV,1,9,21. XLIV,30,31(2).

სენსალარიგ (მეფე) XXXIX,5.

სერგი (სოფელი) XXV,15.

სეროქ, სერუქ იხ. სექორ

სეფორა (მოსეს ცოლი) XXXIV,6.

სექორ სეროქ, სერუქ (რაგავ / არგუს ძე) XXIV,7,15,23. XXV,6,7,8,15. XLIV,31(2).

სერაბინნი, სერობინნი (ანგელოზთა დასი; ებრ. סְרָפִיָּם „სერაფიმ“; ბერძ. Σεραφείμ ან Σεραφίμ) II,25,III,8. VI A,20(2),26.

სიკონ (ფარაოს ასული) XXXIV,3.

სიმონ-პეტრე (მოციქული) LIV,5.

სიმონ კეთროვანი XLVIII,8.

სიონი (იერუსალიმის სინონიმი) XLIV,14.

სიქი (ქურუმი) XXX,21.

სმოკალანი (ქალაქი) XXVII,23.

სოდომი (ქალაქი) XXX,2. XXXIII,9.

სოლომონ (დავითის ძე) XXXIII,13a(2),14a,13b(2),15. XXXV,15,16,17,23,25. XXXVI,9,11. XXXVII,4. XXXVIII,2. XLIV,42,43. XLVIII,8.

სოლოლაშვილი ბაგრატ 16.

სომხთი (ქვეყანა) XXIV,10.

სპარსეთი (ქვეყანა) XLIV,21. XLV,6.

სპარსი (ეთნ.) XLII,11. XLIII,10. XLIV,19.

სპასიანოს იხ. ვესპასიანოს.

სუმეონ (მღვდელთმოდგარი) XLII,3.

სუმიონ (მღვდელი, ისოს ძე) XLVII,9(2). XLVIII,8.

სულაკი (ქალაქი) XLVII,23.

სუ-მინ რი 7.

ტადარი (მოლიას ასული, ნოეს ცოლი) XIV,3. XLIV,30.

ტიბერის (კეისარი) XLVIII,4.

ტიგრისი (მდინარე) XXIV,17.

ტიტე (რომაელთა იმპერატორი) XLIV,57.

ტობი (იოაბის დედა) XXXVIII,8.

ტუროსელი (ეთნ.) XXXV,25.

ტუროსი (ქალაქი) XXXV,26. XLI,18-21.

უდაბნო (ქვეყანა) XXXI,1,10,13. XXXIV,9(2). XXXIX,3.

ურმან (მეფე აღმოსავლეთში) XXX,18.

უფირი (მეფე) XXXV,16.

უფირი (ქალაქი) XXV,4. იხ. ანფირი.

უჯლია (ქვეყანა) XXV,2. XXV,4. იხ. უკულია.

ფადუკ (ანნას მამა, ზორის ძე) XLIII,25. XLIV,47.

ფაზარაია (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ფაკი XXXVII,20.

ფალეგ (ებერის ძე, მელქისედეკის მამა) XXII,4. XXIII,8,25. XXIV,6,7,8,9(2). XXX,15. XLIII,22. XLIV,31(2).

ფარაო (ეგვიპტის მეფე) XXIX,15. XXXI,26. XXXIV,3(2),4,5. XL,13. XLI,18-21(2).

ფარეზ (იუდას ძე თამარისგან) XXXII,17. XXXIII,3(2). XLIV,

36, 37.

ფარისეველი XLVIII,16.

ფე (მოგუთა ასტროლოგიური წიგნი) XXVII,20.

ფედი (არარატის მთა) XIX,6.

ფესლია (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ფინეზ (მღვდელთმოდღარი) XLIII,23. XLIV,45. LIII,4.

ფიჰნომ მეგუპტელი (ფარაოს მთავარი სეფექალი) XXXIV,4.

ფსევდოდოროთე 16.

ქავთარია მ. 8.

ქალდეველი (ეთნ.) XLV,4.

ქალეზ (იოფანეს ძე) XXXIV,1,13.

ქამ (ნოეს ძე) XVI,2,3. XVII,3,6. XXI,3,6,7,8,13-15,17,21. XXII, 2,13. XXIV,9,18.

ქანანელი (ეთნ. ტომი) XXXII,11,12(2).

ქარანი (ქალაქი) XXVIII,2. XXX,22. XXXII,3,4(2),7.

ქარანელი (ეთნ.) XXX,21.

ქელკია (სალათიელის სიმამრი) XLII,9.

ქირამ (ტუროსელთა მეფე) XXXV,25,26,27. XXXVI,1,7.

ქოზიბა (ქვეყანა) XXXII,13.

ქორქაშვილი სვიმონ 10.

ქურას, ქორას, ქურაბ (სპარსეთის მეფე) XLII,11,13,14,16,17, 18(2),22. XLIII,10. XLIV,53,54.

ქრისტე (სათაური), 22, 1(2),2. II,3. IV,2. VI,18. XXI,18,22. XXIX,4,12,13,14(2). XXX,1,15. XXXI,17,19,25. XXXIII,11,16. XLIII, 25. XLIV,12,13,16(2),20,47,51,54(2),56(2),57. XLV,1,2. XLVI, 4,16,18. XLVII,2,9(2). XLVIII,1(2),2,4,11,15,17,18,19,20,26,28,29, 30. XLIX,1,3,9,10(2),11,13ab. L,5,12(3),19,24. LI,1,2,6,7,9ab,20, 25(2),26. LIV,4,5,7,16.

ქურციკიძე ც. 9, 12, 15.

ლაბდაკინნი (ქამის შთამომავლები) XXIV,18.

ლაელ (ისრაელის გამგებელი) XXXV,7.

ლალიურ (ელიაკიმის ასული) XLII,8.

ლოდარისი (ადგილი, ქვეყანა) XXIV,17.

ლურ (არეს ძე) XXXIV,15.

ყაუნჩიშვილი ს. 17.

შარაშიძე ქ. 20.

შატიშვილი (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

შითქულიძე (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

შილიაძე (ეგვიპტის მეფე) XXXVII,4.

შიმშიატი (ქალაქი) XXX,18.

ჩრდილო მესოპოტამია 6.

ზე ცხორებისაჲ IV,2,3. XLVIII,17.

ზულოფ (მეფე) XXXV,16.

ზუფნი (ეთნ.) XXXI,7.

ჯავახიშვილი, ივ. 21.

ჯულა (მეფე) XXV,5.

ჯულა (ქალაქი) XXV,5. შდრ. უჯლია.

ჰაბაში (ეთნ.) XXI,16. XXIV,18.

ჰაბრალოს (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ჰაერი (ზღვა) XXIV,21.

ჰაერინ (პინდოთა მეფე) XXXVII,11.

ჰაენა (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ჰაილა (ადგილი, ქვეყანა) XXX,2.

ჰამზუნ (იერემიას ასული, იეჰონიას დედა) XL,15.

ჰანაია (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ჰარე (იოათამის სიმამრი) XLIV,44.

ჰარიოს (ჰედელის მეფე) XXX,2.

ჰაუზიასია (იოსიას სიმამრი) XL,11.

ჰბრაულ (იაფეთის შთამომავალი) XXIV,17.

ჰედელი (ადგილი, ქვეყანა) XXX,2.

ჰერ (იუდას ძე) XXXII,13,14(2).

ჰეროდე (I, დიდი) მეფე XLIV, 7. XLV, 21. XLVI, 2(2), 3, 5.
XLVII, 5, 7a, 7b, 11, 18, 20, 25. XLVIII, 1.

ჰეროდე (ოთხთმთავარი) LIII,25.

ჰინდონი (ეთნ.) XXIV,18. XXXVII,11.

ჰირ (ისრაელის გამგებელი) XXXV,7.

პირმიზა (აპარსთა მეფე) XLV,19.

პრომი (ქალაქი) XLVII,11.

პრომი (ეთნ.) XXIV,11.

ჰულა (თემენელთა მეფე) XXX,9.

ჰურია (დავით მეფის მსახური) XLIV,42.

ჰურია (ასას ცოლი, იოსაფატის დედა) XLIV,43.

ჰურია (ეთნ.) VI,20. XXI,22. XXX,15. XXXI,26. XLI,13.
XLIV,3,4(2),48,55,57. XLVIII,14,16,18. XLIX,11. L,2,4,5-12(2), 13.

ჰურიათაგანი XLIV,1.

ჰურიასტანი (ისრაელი) XLV,1,11. XVI,1(2). XVII,2.

Творогов О. В. 18.

Battista A, Bagatti B. 7.

Bezold, C. 6.

Kurcikidze C. 8.

Mahée Jean-Pierre 8.

Peeters E. 8.

Riessler, P. 6.

Su-Min Ri 7.

Wallis Budge, E.A. 6.